

09

VUOSIKERTOMUS 2009

LASSILA & TIKANOJA

Sisältö

Lassila & Tikanoja 2009

Lassila & Tikanoja 2009	2
Toimitusjohtajan puheenvuoro	4
Tavoitteet	6
Strategia	7
Toimintaympäristö	8

Toimialakatsaukset

Toimialat lyhyesti	10
Ympäristöpalvelut	12
Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut	14
Teollisuuspalvelut	16

Yritysvastuu

Yritysvastuu	18
Henkilöstö	19
Ympäristö	21

Hallinnointi

Hallinnointiperiaatteet	23
Hallintoelimet	27
Johto	28

Tilinpäätös

Tilinpäätöksen sisältö	29
Hallituksen toimintakertomus	30
Osakkeet ja osakkeenomistajat	41
Tunnusluvut	45
Konsernitilinpäätös	47
Emoyhtiön tilinpäätös	88
Voitonjakoehdotus	92
Tilintarkastuskertomus	93

Tietoja sijoittajille

Sijoittajasuhteet	94
Yhtiökokous ja osingonmaksu	96

Lassila & Tikanoja 2009

Lassila & Tikanoja on erikoistunut ympäristöhuoltoon sekä kiinteistöjen ja laitosten tukipalveluihin. Yhtiö on merkittävä puupohjaisten biopolttoaineiden, kierrätyspolttoaineiden ja uusioraaka-aineiden toimittaja. L&T toimii Suomessa, Ruotsissa, Latviassa ja Venäjällä. L&T on listattu NASDAQ OMX Helsingissä.

Kestävää kehitystä tukevaa ympäristöhuoltoa

L&T kerää jättemateriaaleja ja teollisuuden sivutuotteita ja prosessoi ne hyödynnettäväksi uusioraaka-aineina tai energiana. Pyrkimyksenä on vähentää kaatopaikalle päätyvän jätteen määrää käsittelemällä jättemateriaaleja siten, että mahdollisimman monia materiaaleja voidaan kierrättää tai käyttää uudelleen. L&T toimittaa teollisuudelle raaka-aineeksi muun muassa paperia, pahvia, muovia, lasia ja erilaisia metalleja. Puupohjaisia raaka-aineita L&T toimittaa saha- ja levyteollisuuden sekä massa- ja paperiteollisuuden tarpeisiin.

L&T tarjoaa kestävästä kehitystä edistäviä ratkaisuja asiakkaidensa jätehuolto- ja ympäristövelvoitteiden täyttämiseen ja ympäristöpäämäärien edistämiseen. Kiinteistöille ja yrityksille L&T tarjoaa keräyspalveluja, jotka sisältävät myös keräysvälineet, sekä ongelmajäte- ja jätevesipalveluja. Teollisuuslaitoksille L&T kehittää integroitua ympäristöhuolto- ja materiaalihokkuusratkaisuja teollisuuden sivutuotteiden ja pilaantuneiden maiden käsittelyyn. Palvelut räätälöidään asiakkaiden tarpeiden mukaisiksi.

Yhteisyritys L&T Recoil valmistaa käytetystä voiteluöljystä uuden voiteluaineen raaka-aineena käytettävää perusöljyä jäteöljyn regenerointilaitoksessaan. Käytettyä voiteluöljyä kerätään useista Itämeren alueen maista.

Uusiutuvaa energiaa bio- ja kierrätyspolttoaineista

L&T on Suomen johtava puupohjaisten biopolttoaineiden ja kierrätyspolttoaineiden toimittaja ja tarjoaa myös niihin perustuvia polttoainehuollon kokonaisratkaisuja ja palveluita. L&T:n toimittamilla polttoaineilla korvataan energiantuotannossa fossiilisia polttoaineita.

L&T:n polttoainehuollon kokonaisratkaisut sisältävät puupohjaisten biopolttoaineiden, kuten hakkeiden, murskeiden ja pellettien, toimitukset sekä terminaali- ja haketuspalvelut. Raaka-aine hankitaan suoraan metsänomistajilta oman metsäpalveluorganisaation kautta sekä puunjalostusteollisuuden sivuvirroista.

L&T valmistaa kierrätyslaitoksissaan kiinteää kierrätyspolttoainetta niistä jättemateriaaleista, joita ei pystytä käyttämään uudelleen. Tämä kierrätyspolttoaine sisältää 60–80 prosenttia uusiutuvaa biomassaa. L&T tuottaa kierrätyspolttoainetta myös öljypitoisesta ongelmajätteestä.

Kustannustehokkuutta tukipalveluja keskittämällä

Tukipalveluiden keskittäminen yhdelle monipuoliselle palveluntarjoajalle parantaa kustannustehokkuutta. L&T tarjoaa kaikki kiinteistöjen ylläpitoon tarvittavat palvelut: sisä- ja ulkoaluetöitä, yleisten tilojen siivoukset ja kiinteistökemikaalit palvelut. Teollisuuslaitoksille L&T tarjoaa myös muun muassa prosessilaitteiden puhdistusta. L&T:n vahikosaneerauspalveluita ovat esimerkiksi kuivauspalvelut

ja palosaneeraus. Palvelut toimistoille voivat sisältää siivouksen lisäksi aula- ja puhelinvaihdepalvelun ja muita käyttäjäpalveluita.

L&T:n palveluratkaisut perustuvat asiakkaiden erityistarpeisiin. Tiettyjen asiakasryhmien, kuten elintarviketeollisuuden, kauppakeskusten ja satamien, tarpeisiin L&T on luonut kustannustehokkaita asiakasryhmäkohtaisia palvelukonsepteja.

L&T kehittää jatkuvasti ratkaisuja kiinteistöjen ja laitosten ylläpitoon ja on alan edelläkävijä. Erityistä huomiota kiinnitetään ympäristönäkökohtiin, ja L&T tarjoaakin asiakkailleen kiinteistöjen energiatehokkuutta parantavaa L&T® Ekohuoltoa ja ympäristöstävällistä L&T® Ekosiivousta.

Kolme toimialaa

L&T:n liiketoiminta ryhmitettiin uudelleen 1.6.2009 alkaen kolmeen toimialaan:

Ympäristöpalvelut

Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut

Uusiutuvat energialähteet (L&T Biowatti)

Teollisuuspalvelut-toimiala yhdistettiin Ympäristöpalvelut-toimialaan.

Vuoden 2009 taloudellinen raportointi perustuu entiseen toimialajakoon:

Ympäristöpalvelut: jätehuolto, kierrätyspalvelut, L&T Biowatti ja ympäristötuotteet

Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut: kiinteistöhoito ja siivouspalvelut

Teollisuuspalvelut: ongelmajätepalvelut, teollisuusratkaisut, jätevesipalvelut ja L&T Recoil

Raportoidut toimialat esitellään tarkemmin sivuilla 10–17.

L&T:n palveluita esitellään yhtiön konsernisivustolla osoitteessa www.lassila-tikanoja.com.

Vuosi 2009 lyhyesti

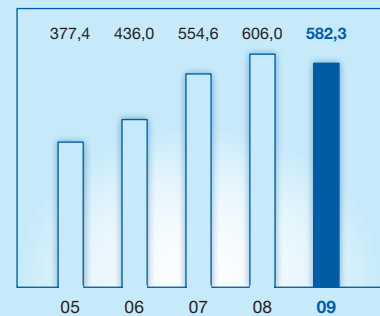
Lassila & Tikanojan liikevaihto vuonna 2009 oli 582,3 miljoonaa euroa. Liikevaihto laski 3,9 prosenttia pääasiassa L&T Biowatin puupolttoaineiden heikon kysynnän sekä alen-
tuneiden jäte- ja kuljetusvolyymien vuoksi. Uusioraaka-aineiden hintataso ja kysyntä
pysyivät alhaisina vuoden alkupuoliskolla, mutta elpyivät jossain määrin vuoden loppua
kohden. Kiinteistö- ja käyttäjäpalveluiden ja Teollisuuspalveluiden liikevaihto ylsi lähes
viimevuotiselle tasolle, vaikka lisäpalveluiden myynti vaikeutuikin talouden epävarmuu-
den pitkittyessä. Operatiivisen toiminnan liikevoitto parani tuotannon tehostamistoimien
ansiosta.

Avainluvut	2009	2008	Muutos %
Liikevaihto, milj. €	582,3	606,0	-3,9
Liikevoitto, milj. €	50,3	55,5	-9,4
Operatiivisen toiminnan liikevoitto, milj. €	51,3	45,0	14,0
Voitto ennen veroja, milj. €	45,0	50,7	-11,2
Oman pääoman tuotto, %	15,7	19,6	
Sijoitetun pääoman tuotto, % (ROI)	14,5	17,1	
Gearing, %	53,5	58,8	
Omavaraisuusaste, %	44,1	43,2	
Bruttoinvestoinnit, milj. €	44,9	84,2	-46,7
Henkilöstö vuoden lopussa, koko- ja osa-aikaiset yhteensä	8 743	9 490	-7,9
EVA, milj. €	16,5	25,0	-34,0
Osakekohtainen tulos, € (EPS)	0,85	1,03	-17,5
Liiketoiminnan rahavirta/osake, €	1,71	1,82	-6,0
Osinko/osake, €	0,55*	0,55	

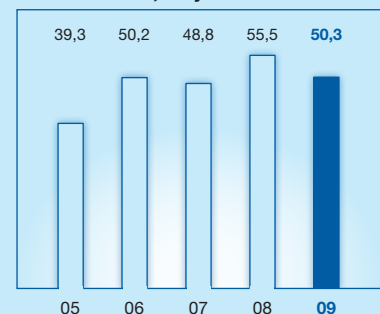
* Hallituksen ehdotus

Tunnuslukujen laskentaperusteet ovat sivulla 46.

Liikevaihto, milj. €

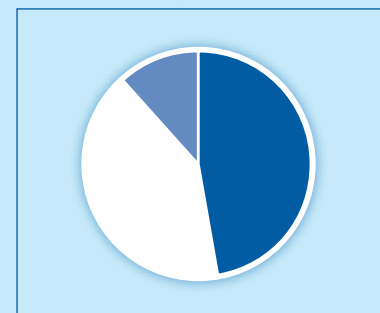

Liikevoitto, milj. €

Liikevaihto toimialoittain

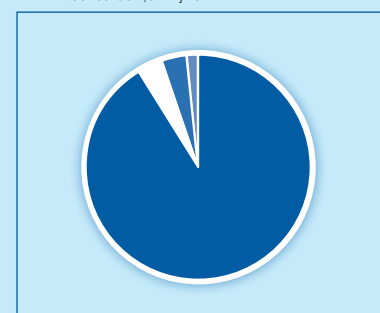
Yhteensä 582,3 milj. €

- Ympäristöpalvelut
- Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut
- Teollisuuspalvelut

Liikevaihto maittain

Yhteensä 582,3 milj. €

- Suomi
- Latvia
- Ruotsi
- Venäjä

Toimitusjohtajan puheenvuoro

”Merkittävimmät syyt kannattavuuden parantumiseen löytyvät tiukasta kulukurista ja toiminnan aidosta tehostamisesta.”

Vuosi 2009 – monessa suhteessa haasteellinen

Vuonna 2009 Lassila & Tikanojan toiminnan pääpaino oli kannattavuuden parantamisessa. Vertailukelpoinen EVA-tulos ilman kertaluonteisia eriä oli 17,5 miljoonaa euroa (14,5 milj. e), ja operatiivisen toiminnan liikevoitto parani 14,0 prosenttia, vaikka liikevaihto laski 3,9 prosenttia. Tavoitteessa parantaa kannattavuutta onnistuttiin. Kassavirta säilyi vahvana.

Merkittävimmät syyt kannattavuuden parantumiseen löytyvät tiukasta kulukurista ja toiminnan aidosta tehostamisesta. Kaikki rahankäyttö on arvioitu tark-

kaan. Kiinteistö- ja käyttäjäpalveluiden kiinteät kulut pienenevät ja samaa voidaan odottaa myös uudelta Ympäristöpalvelu-toimialalta, joka muodostui kesäkuun alussa Ympäristöpalveluiden ja Teollisuuspalveluiden yhdistyessä. Myyntikatteen paranivat lähes kautta linjan.

Erityisen hyvin tuloksen parantamisessa onnistui Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut, jonka molemmat tuotelinjat, siivouspalvelut ja kiinteistöhoito, menestyivät. Positiivinen kehitys on ammattitaitoisen ja määrätietoisen työn lopputulos. Myös Ympäristöpalveluiden ja Teollisuuspalveluiden suurivolymiset palvelut menestyivät haastavasta markkinatilanteesta huolimatta hyvin. L&T Biowatin oma metsäenergian hankinta onnistui yli odotusten, mutta tulosta rasitti markkina-

tilanteesta johtuva heikko kysyntä. Tulos oli tappiollinen. Yhteisyritys L&T Recoilin käytetyn voiteluöljyn regenerointilaitoksen valmistumisen viivästyminen ja pitkä ylösajovaihe rasittivat tulosta merkittävästi. Laitos saatiin lopulta tuotantokäyttöön vuoden vaihteessa.

L&T:n markkinat ovat pääosin vähäsykliset

Vuosi sitten kirjoitin, että L&T toimii pääasiassa vähäsyklisillä markkinoilla. Mielestäni päättyneen vuoden kehitys vahvistaa tämän toteamuksen, vaikka vuosi olikin poikkeuksellisen vaativa. Joissakin liiketoiminnoissa kysyntä heikkeni, mutta useimmissa se pysyi entisellään. Muutos oli selvästi maltillisempi kuin useimmilla muilla toimialoilla. Konsernin liikevaihdon aleneminen johtui pääosin kahdesta syystä: L&T Biowatin puupolttoaineiden heikosta kysynnästä ja kierrätyksen raaka-ainevolyymien alhaisuudesta. Muissa liiketoiminnoissa päästiin liikevaihdossa lähes edellisvuoden tasolle. Päättyneenä vuonna ei juuri tehty yritysostoja, jotka ovat usein tuoneet vuosittaisesta kasvusta puolet, joskus enemmänkin.

Puupolttoaineiden heikko kysyntä johtuu useasta samanaikaisesta ja osin toisistaan riippumattomasta tekijästä: metsäteollisuuden alhaisista käyntiasusteista, puukaupan vaikeuksista, sähkön heikosta kysynnästä ja fossiilisten polttoaineiden edullisista hinnoista. Kierrätykseen sopivien raaka-aineiden volyymin lasku on suoraan seurausta taloudellisesta suhdanteesta. Nämä ovat asioita, joihin L&T:n on hankala vaikuttaa. Siksi olemmekin keskittyneet oman toimintamme tehostamiseen.

Vuosi 2010

Tätä kirjoitettaessa markkinoiden arviointi ei ole juuri helpottunut vuodentakaisesta. On kuitenkin todennäköistä, että vuosi 2010 on Suomessa ja Ruotsissa palvelualueille vielä haasteellinen. Niin kauan kuin energian hinta pysyy alhaalla, pysyy myös puupolttoaineiden kysyntä ja hintakehitys maltillisena. Latvian talous on epävakaata ja Venäjän taloudellinen kehitys on sidoksissa energian hintaan.

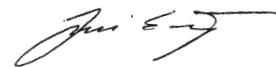
Uusiutuvat energialähteet eli L&T Biowatti raportoidaan omana toimialanaan vuoden 2010 alusta. Vaikka markkinatilanne ei lyhyellä aikavälillä juuri muutu, alan kasvun draiverit ovat pitkällä aikavälillä vahvat. Metsäenergian käytön lisääminen on merkittävin keino lisätä uusiutuvien energialähteiden käyttöä ja täyttää EU:n Suomelle asettamat ilmastotavoitteet. Metsäenergiaa käyttävää energiantuotantokapasiteettia on tulossa lähivuosina runsaasti lisää. L&T Biowatin polttoaineen hankintaorganisaatiota, joka palvelee sekä metsänomistajia että energiantuottajia joustavasti ja ilman intressiristiriitoja, tarvitaan.

Hyvä asiakashoito ja asiakkaiden kuunteleminen ovat vuonna 2010 avainasemassa. L&T:llä on poikkeuksel-

lisen paljon annettavaa ajankohtaisissa ympäristöteemoissa, kuten hiilijalanjäljen pienentämisessä ja kiinteistöjen energiansäästöissä. Tämän haluamme kertoa selvästi myös asiakkaillemme. Toinen asia, johon panostamme, on tuottavuuden parantaminen ja varsinkin kiinteiden kulujen alentaminen, johon muun muassa tammikuussa päättyneet toimihenkilöitä koskeneet yt-neuvottelut tähtäsivät.

Haasteista huolimatta pystyimme parantamaan operatiivista tulostamme päättyneenä vuonna. Tuloksen parantamisessa eivät auttaneet ulkoiset tekijät, vaan kiitos siitä kuuluu ammattitaitoiselle henkilöstöllemme.

Helmikuussa 2010

Jari Sarjo

Tavoitteet

Lassila & Tikanojan tavoitteena on olla

- kannattava ja kilpailukykyinen sijoituskohde
- haastava ja turvallinen työpaikka
- luotettava yhteistyökumppani
- hyvä yrityskansalainen.

Saavutamme tavoitteemme

- tuottamalla lisäarvoa asiakkaillemme
- jakamalla valtaa ja vastuuta organisaatiossa
- huolehtimalla kannattavuudesta.

Kannattava ja kilpailukykyinen sijoituskohde

L&T:n tavoitteena on, että yhtiön osake on pitkällä aikavälillä hyvä ja kilpailukykyinen sijoitus. Edellytykset sille luodaan huolehtimalla kannattavuudesta.

Henkilöstömme

L&T:n johtaminen perustuu luottamukseen organisaation kaikilla tasoilla. Käytännössä tämä tarkoittaa vastuun aitoa jakamista laajalle organisaatioon, mikä lisää työn mielekkyyttä ja haastavuutta. Vastuuseen liittyvät aina riittävät valtuudet. L&T haluaa olla turvallinen työpaikka, joka kannustaa itsensä kehittämiseen ja rohkeuteen toiminnassa.

Kiinnitämme henkilöstövalinnoissamme huomiota pätevyyteen, vastuunotto-kykyyn ja haluun kehittyä itse sekä haluun kehittää toimintaamme. Tuemme palveluksessamme jo olevien siirtymistä uusiin työtehtäviin yhtiössämme. Edellytämme sovittujen toimintatapojen noudattamista. Esimiestyön keskeisenä tavoitteena on taata henkilöstölle parhaat mahdolliset edellytykset menestyä omassa työssään.

Asiakkaidemme tarpeet

Tavoitteenamme on yhteistyökumppanuus. Haluamme olla kiinteä osa asiakkaidemme liiketoimintaprosessia, mikä edellyttää kykyä oivaltaa asiakkaidemme todelliset tarpeet sekä taitoa integroida palvelumme heidän toimintaansa ja tavoitteisiinsa. Pyrimme kehittämään toimintaamme siten, että palvelumme ovat sekä laadultaan että hinnaltaan kilpailukykyisiä.

Hyvä yrityskansalaisuus

L&T on Suomen suurin ympäristöhuoltoalan yritys, ja siksi sen vastuu ympäristöasioissa on erityisen suuri. Ympäristönäkökohdat kytkeytyvät kiinteästi jokapäiväiseen toimintaamme, jossa lähtökohdana on pitkälle viety ympäristömyötäisyys. L&T antaa oman ympäristöosaamisensa asiakkaidensa käyttöön ja kehittää toimintaansa siten, että sen asiakkailta on mahdollisimman hyvät edellytykset täyttää omat ympäristötavoitteensa. Pyrimme myös ennakoimaan ympäristönormien ja arvojen muutokset sekä vaikuttamaan niiden muodostamiseen kehittämällä menetelmiämme ja teknologiaamme.

Noudatamme meitä sitovia säädöksiä ja määräyksiä sekä toimimme hyvien liiketapojen mukaisesti. Olemme myös sitoutuneet toimintamme jatkuvaan parantamiseen.

Strategia

Strategian ydinkohdat:

- kannattavuus
- markkina-aseman vahvistaminen
- aktiivinen asiakkuuksien hoito

Lassila & Tikanojan strategia

L&T:n tavoitteena on, että sen osake on pitkällä aikavälillä hyvä ja kilpailukykyinen sijoitus. Tavoitteeseen päästään huolehtimalla hyvästä kannattavuudesta.

L&T pyrkii olemaan johtava toimija ympäristöhuollossa sekä kiinteistöjen ja laitosten ylläpidossa valituilla markkinoilla Itämeren maissa ja Venäjällä. Yhtiö pitäytyy nykyisillä toimialoillaan ja laajentaa toimintaansa hallitusti. Kasvua tavoitellaan pääasiassa orgaanisesti, minkä lisäksi tehdään yritysostoja. Tavoitteena on kasvaa markkinoiden kasvua nopeammin.

L&T pidetään kilpailukykyisenä parantamalla tehokkuutta ja erilaistumalla. Tehokkuutta parannetaan tarkastelemalla liiketoimintaa prosesseina ja uudistamalla toimintatapoja sekä pienentämällä kiinteiden kustannusten suhteellista osuutta. Prosessien arvioinnissa käytetään mittareina aikaa ja suorituksen kustannusta. Erilaistuminen asiakkaan silmissä toteutetaan nykyisiä palveluita kehittämällä sekä pitkäjänteisellä asiakassuhteiden hoitamisella.

Menestyksellisyysmittarina pidetään ensi sijassa kannattavuutta. Tärkein kannattavuuden mittari on EVA-tulos (Economic Value Added eli taloudellinen lisäarvo), jota pyritään parantamaan vuosittain.

Toimialastrategiat

Ympäristöpalvelut on alansa markkinajohtaja Suomessa. Tavoitteena on olla merkittävä toimija myös Suomen ulkopuolella valituissa ympäristöhuollon liiketoiminnoissa.

Ympäristöpalveluiden tavoitteena on toimia jätehuollon logistisen ketjun kaikissa osissa mahdollisimman kattavasti. Suomessa L&T pyrkii valtakunnalliseen markkinajohtajuuteen yhä useampien materiaalien käsittelyssä. Toiminta perustuu pääosin omaan keräykseen, millä pyritään varmistamaan omille kierrätyslaitoksille riittävän suuret volyymit.

Kierrätysliiketoiminnassa pyritään nostamaan kerätyn jättemateriaalin hyödyntämistä ja vahvistamaan entisestään L&T:n asemaa logistisen ketjun loppupäässä. Kattava laitosverkosto tuo yhtiölle kilpailuetua.

Teollisuudelle suunnatuissa palveluissa L&T on asiakaslähtöinen integroitujen kokonaisratkaisujen toimittaja. Painopiste on sellaisten toimintamallien rakentamisessa, joilla pystytään mitoittamaan kapasiteetti oikein vastaamaan kysynnän vaihteluja.

Suomen ulkopuolella Ympäristöpalvelut pyrkii hyödyntämään osaamistaan erityisesti Baltian maissa ja valituilla alueilla Venäjällä. Niiden markkinoiden kehitys on huomattavasti Suomea jäljessä. Liiketoiminta pyritään ulottamaan keräyksestä käsittelyyn.

Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut on alallaan toiseksi suurin toimija Suomessa. L&T pyrkii erottumaan kilpailijoista laadukkaalla työllä, tehokkaalla tuotannon ohjauksella ja tuotteistamalla palveluja valituille asiakasryhmille.

Palvelutoiminnassa kiinnitetään erityistä huomiota asiakkaan kustannus- ja energiatehokkuuden parantamiseen. Käyttäjäpalveluita, kuten postitus-, vahtimestari- ja ruokapalveluita, L&T tarjoaa joko itse tai yhteistyössä muiden alan johtavien yritysten kanssa.

Työvoiman rakenteen muuttumiseen varaudutaan kehittämällä monikulttuurista johtamisosaamista.

Suomen ulkopuolella Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut pyrkii kasvuun ja toiminnan kannattavuuden parantamiseen valituissa toimintamaissa.

Uusiutuvat energialähteet (L&T Bio-watt) on Suomen johtava puupohjaisten biopolttoaineiden toimittaja. Tavoitteena on olla pitkäjänteinen, joustava ja luotettava yhteistyökumppani.

Menestyminen edellyttää puuraaka-aineen kilpailukykyistä hankintaa. Raaka-aineen saanti turvataan omalla metsäpalveluorganisaatiolla ja täydentämällä kotimaista hankintaa kansainvälisillä ostoilla. Hankinnassa hyödynnetään laajaa yhteistyökumppani- ja alihankkijaverkostoa. Hyvä toimitusvarmuus taataan kattavalla terminaaliverkostolla ja omalla tuotanto- ja kuljetuskalustolla.

Kilpailijoista erotutaan hyvin toimivalla logistiikalla ja palveluosaamisella. Erityyppisten metsänomistajien tarpeisiin kehitetään luotettavia, hinnaltaan kilpailukykyisiä ja asiakkaalle helppoja palveluratkaisuja. Voimalaitosasiakkaiden kanssa pyritään pitkäaikaisiin kumppanuussopimuksiin.

Kannattavuutta parannetaan kehittämällä kokonaislogistiikkaa ja hyödyntämällä konsernin sisäisiä synergioita mahdollisimman paljon.

Toimintaympäristö

Ympäristöhuollon, kiinteistöjen ja laitosten tukipalveluiden sekä puu- ja kierrätyspolttoaineiden markkinat kasvavat pitkällä aikavälillä yleistä talouskasvua nopeammin kaikissa maissa, joissa L&T toimii. L&T:n markkinoita voidaan pitää pääosin vähäsyklisinä, mutta suuret muutokset talouden kehityksessä vaikuttavat myös niihin. Käytännössä lähes kaikkia L&T:n tarjoamia palveluita ja tuotteita tarvitaan talouden suhdanteista riippumatta. Vaikka kaupan, teollisuuden ja erityisesti rakentamisen hiljeneminen pienentää jätevolyymeja ja yksittäisten tilausten määrää, monet L&T:n palvelut ovat ympäristölainsäädännön ja hygieniavaatimusten vuoksi välttämättömiä.

Talouden taantuma on näkynyt L&T:n toimintaympäristössä: Kuljetus- ja kierrätysvolyymit ovat pienentyneet, ja uusioraaka-aineiden markkinahinnat ovat epävakaita ja niiden kysyntä alhainen. Tilaustyöt ovat jossain määrin vähentyneet ja teollisuuden ostamien palveluiden kysyntä laskenut. Metsäteollisuuden alhaiset käyntiasteet vaikeuttavat L&T Biowatin sivutuoteraaka-aineiden hankintaa. Puupohjaisten polttoaineiden kilpailukykyä heikentää kivihiilen, öljyn ja sähkön alhainen hintataso.

Vaatimukset hillitää ilmastonmuutosta ja parantaa energia- ja materiaalihokkuutta tiukentavat ympäristösäädöksiä, mikä kasvattaa ympäristöliiketoiminnan ja uusiutuvien energialähteiden markkinoita. Säädösten tiukentuminen voi vaikuttaa myönteisesti myös kiinteistöjen ylläpitopalveluiden kysyntään esimerkiksi rakennusten energiatehokkuuden kautta. Kuluttajien ympäristötietoisuuden lisääntyminen saa asiakasyritykset nostamaan ympäristötavoitteitaan.

Tukipalveluiden markkinoiden tärkein kasvutekijä on ulkoistamisen lisääntyminen asiakkaiden pyrkiessä keskittymään ydinliiketoimintaansa. Asiakkaat tehostavat tukipalveluiden hankintaa ostamalla laajoja palvelukokonaisuuksia yhdeltä palveluntoimittajalta ja hakemalla teollisuudessa tehdaskohtaisia kokonaisratkaisuja. Tällaisia palvelukokonaisuuksia tarjottaessa suuret toimijat ovat vahvassa asemassa.

EU:n ja kansalliset säädökset korostavat kierrätystä

Vuonna 2008 voimaan tullut EU:n jätedirektiivi asettaa jäsenmaille minimihödyntämistavoitteet, jotka tulisi saavuttaa vuoteen 2020 mennessä. Suomen jätehuollon päämäärät ja tavoitteet määrittellään valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa. Sen mukaan yhdyskuntajätteiden hyödyntämistä pyritään nostamaan vuoteen 2016 mennessä siten, että 50 prosenttia yhdyskuntajätteistä kierrätetään materiaalina ja 30 prosenttia hyödynnetään energiana. Kaatopaikalle saisi päätyä vain 20 prosenttia jätteistä. Rakentamisen jätteiden hyödyntämistavoite on 70 prosenttia.

Yhdyskuntajätteiden hyödyntämistavoitteisiin päästään vain nostamalla kierrätysastetta lähivuosina selvästi. Kaupan ja teollisuuden jätteiden kierrätystä edistävät muun muassa tuottajavastuuta ja pakkausten kierrätystä koskevat säädökset. Teollisuuden jätteiden ja sivutuotteiden käsittelyn markkinat ovat avautumassa ympäristöhuoltoyrityksille ympäristöhuolto- ja materiaalihokkuusvaatimusten kasvaessa. Elinkeinoelämän jätehuolto on Suomessa rajattu kuntien vastuun ulkopuolelle.

L&T:n toimintaedellytyksiin tulevat vaikuttamaan Suomen jätelain ja jäteverolain meneillään olevat uudistukset. Uudistettu jätelain arvioidaan astuvan voimaan vuonna 2011, mutta sen sisältöä ei vielä tiedetä. Joka tapauksessa jätelakiin sisältyvät EU:n jätepuitedirektiivin periaatteet: Viisiportainen jätteen synnyn ehkäisyä korostava jätehierarkia sekä yhdyskuntaja rakentamisjätteiden hyödyntämistä tiukentaminen.

Vaativia tavoitteita uusiutuvien polttoaineiden käytön lisäämiselle

EU:n tavoitteena on nostaa uusiutuvan energian osuus 20 prosenttiin energian loppukulutuksesta vuoteen 2020 mennessä. Suomen kohdalla tavoite on 38 prosenttia loppukulutuksesta, mikä on kymmenen prosenttiyksikköä enemmän kuin nykyinen osuus. Energiantuotannossa fossiilisia polttoaineita korvataan yhä enemmän puupohjaisilla biopolttoaineilla ja kierrätyspolttoaineilla.

Suomen ilmasto- ja energiastrategian mukaan bioenergian käyttöä voidaan lisätä erityisesti yhdistetyssä sähkön ja lämmön tuotannossa sekä rakennusten lämmityksessä. Yhtenä tavoitteena on kasvattaa metsähakkeen käyttöä vuoteen 2020 mennessä lähes kolminkertaiseksi nykyisestä. Metsäenergian kysynnän kasvulle on siis pitkällä tähtäimellä hyvät edellytykset.

Hiilidioksidipäästöjä voidaan alentaa kestävä kehityksen mukaisilla jätehuoltoratkaisuilla, kierrätysellä ja järkevällä jätteen energiahödyntämisellä. Tehokain tapa on maksimoida kierrätystä ja korvata kierrätyskelvottomasta jätteestä valmistetulla kierrätyspolttoaineella fossiilisia polttoaineita sähkön ja lämmön yhteistuotannossa.

Tukipalveluiden toimittajan rooli kasvaa

Yritykset pyrkivät keskittymään ydinliiketoimintaansa ja ulkoistavat kiinteistöjen ja laitosten hoidon ja ylläpidon alan osaajalle. Yhä useammin tukipalveluiden toimittaja on kiinteästi mukana asiakkaan prosesseissa ja kehittää yhdessä asiakkaan kanssa tuottavuutta ja kustannustehokkuutta parantavia palveluratkaisuja. Tukipalveluiden toimittajan erityisosaamisen avulla voidaan parantaa myös kiinteistöjen energiatehokkuutta.

Suomen siivouspalveluiden ja kiinteistöhoitojen kokonaismarkkinoista kaupallisten markkinoiden osuus on noin puolet, mutta osuus kasvaa koko ajan ulkoistamisen yleistyessä. Kaupallisten

markkinoiden liikevaihdosta yli puolet on kolmen suurimman toimijan hallussa. Markkina on pirstaleinen ja pieniä toimijoita on paljon.

Asiakkaat ostavat palveluita entistä laajempina kokonaisuuksina ja kiinnittävät yksikköhintojen sijasta huomiota kokonaiskustannuksiin. Asiakkuuksien hoidon ja palveluiden kehittämisen merkitys kasvaa, mikä sekä vahvistaa suurten palveluntoimittajien asemaa.

Suomen kunnissa tukipalveluiden ulkoistamisaste on alhaisempi kuin useimmissa EU-maissa, vain vajaat 20 prosenttia. Lähivuosina ulkoistamisen odotetaan kuitenkin lisääntyvän työvoiman saatavuuden vaikeutuessa ja toiminnan tehostamistarpeiden kasvaessa.

Suomen käyttövesi- ja jätevesijärjestelmät sekä sähkö- ja tietoverkot ovat monilta osin vanhoja. Niiden vaatimat korjaukset, huollot ja saneeraukset lisäävät jätevesipalveluiden ja kiinteistöteknisten palveluiden kysyntää pitkälle tulevaisuuteen. Myös teollisuuden ja kuntien jätevesien puhdistustoiminnan markkinoiden odotetaan kasvavan.

Työvoiman käytön optimointi ja työkyvyn ylläpito avainasemassa

Taloudellinen taantuma on helpottanut työvoiman saatavuutta palvelualalla viimeisen vuoden aikana ja painopiste on siirtynyt rekrytoinnista joustavaan ja

tehokkaaseen työvoiman käyttöön. Taantumalla hellittäessä palveluiden kysyntä kasvaa ja kilpailu osaavasta työvoimasta kiristyy jälleen. Samaan aikaan työikäisten määrä vähenee. Pitkällä aikavälillä osaavan henkilöstön saatavuuden turvaaminen vaatii palvelualan yrityksiltä panostuksia tehokkaaseen rekrytointiin, henkilöstön työkyvyn ylläpitoon ja monikulttuurisen johtamisen osaamiseen.

L&T:n toimintaympäristöön ja liiketoimintaan liittyvistä riskeistä kerrotaan sivuilla 35–37.

Toiminta-alue

Suomi

Kaikki L&T:n palvelut

Ruotsi

Siivous- ja käyttäjäpalvelut

Latvia

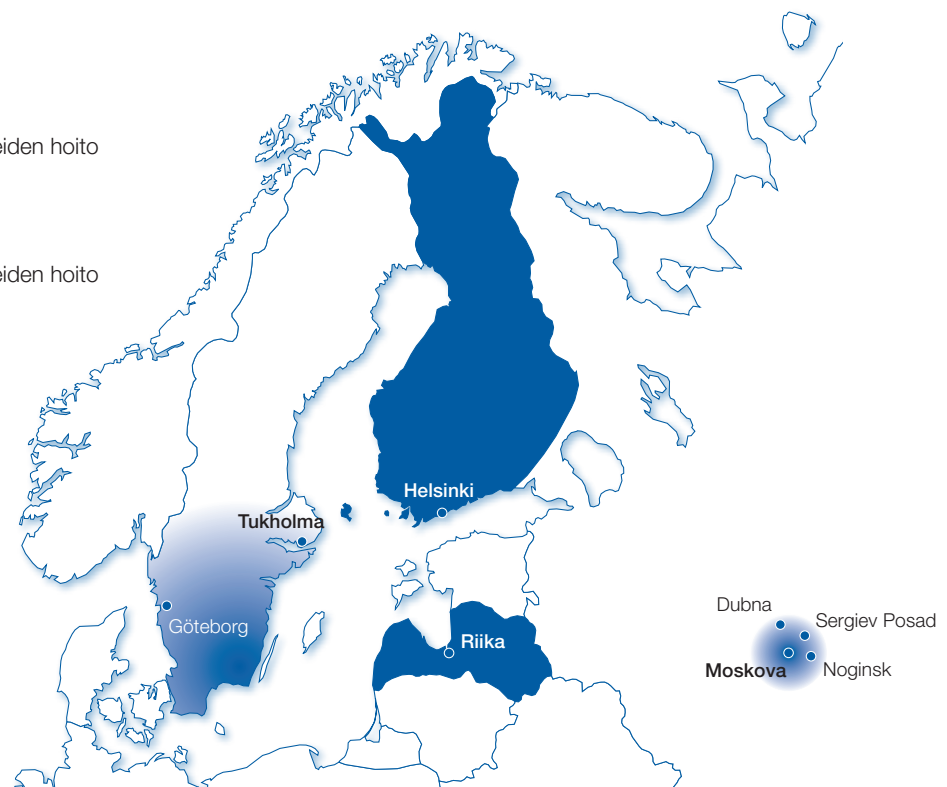
Jätehuolto- ja kierrätyspalvelut

Siivous- ja käyttäjäpalvelut, ulkoalueiden hoito

Venäjä

Jätehuolto- ja kierrätyspalvelut

Siivous- ja käyttäjäpalvelut, ulkoalueiden hoito

Toimialat lyhyesti

Ympäristöpalvelut

Tuotelinjat

- jätehuolto
- kierrätyspalvelut
- L&T Biowatti
- ympäristötuotteet

Jätehuolto kattaa kierrätysmateriaalien ja jätteen keräyksen ja kuljetuksen oheispalveluineen (keräysvälineet sekä niiden pesu ja huolto, suunnittelu ja konsultointi, raportointi).

Bajamaja-palvelu tarjoaa palvelukokonaisuuksia tapahtumien järjestäjille.

Kierrätyspalvelut sisältää materiaalien jalostamisen uusioraaka-aineiksi ja kierrätyspolttoaineiksi sekä jalostettujen materiaalien toimittamisen hyötykäyttöön.

L&T Biowatti tarjoaa energialaitoksille puupohjaisiin biopolttoaineisiin perustuvan polttoainehuollon kokonaisratkaisuja. Lisäksi se välittää raaka-aineita puuta jalostavalle teollisuudelle ja tuottaa metsäpalveluita metsänomistajille.

Ympäristötuotteet harjoittaa ympäristöhuoltoalan tuotteiden tukkukauppaa.

Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut

Tuotelinjat

- kiinteistöhoito
- siivouspalvelut

Kiinteistöhoito kattaa kiinteistöhuollon ja kiinteistökoneiden palvelut sekä vahinkosaneerauksen. Kiinteistöhuollon palveluita ovat ylläpito, valvonta, ulkoaluetyöt, päivystys ja näitä täydentävät palvelut. Kiinteistökonekonekka asentaa, korjaa ja huoltaa kiinteistöjen teknisiä järjestelmiä. Vahinkosaneerauspalveluita ovat esimerkiksi kuivauspalvelut ja palosaneeraus.

Siivouspalvelut tarjoaa sopimusperusteisen ylläpitosiivouksen lisäksi monipuolisia erillispalveluita. Käyttäjäpalveluita ovat muun muassa aula-, vastaanotto-, puhelinvaihdin-, postitus- ja kopiointipalvelut sekä toimitilojen hallinnointi.

Huomenta Toimitilapalvelut -franchisingketju tuottaa siivous- ja käyttäjäpalveluita pk-sektorille.

Teollisuuspalvelut

Tuotelinjat

- ongelmajätepalvelut
- teollisuusratkaisut
- jätevesipalvelut
- L&T Recoil

Ongelmajätepalvelut tarjoaa kokonaisvaltaisia ongelmajätteiden keräyspalveluita. Kerätyt ongelmajätteet prosessoidaan hyödynnettäväksi materiaalina tai energiana.

Teollisuusratkaisut tuottaa ja kehittää teollisuuslaitosten prosessilaitteiden puhdistuksia sekä ylläpito-, ympäristöhuolto- ja materiaalihokkuusratkaisuja.

Jätevesipalvelut tarjoaa jätevesiverkoston ja -järjestelmien huoltoon ja ylläpitoon liittyviä palveluita.

L&T Recoil valmistaa regenerointilaitoksessaan käytetystä voiteluaineesta perusöljyä.

Asiakkaat

- kauppa
- teollisuus
- kiinteistöt
- kunnat

Liikevaihto 2009

279,8 miljoonaa euroa

Liikevoitto 2009

31,7 miljoonaa euroa

EVA 2009

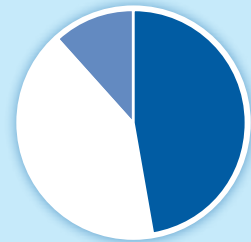
8,8 miljoonaa euroa

Investoinnit 2009

25,9 miljoonaa euroa

Liikevaihto toimialoittain

Yhteensä 582,3 milj. €

- Ympäristöpalvelut 48 %
- Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut 41 %
- Teollisuuspalvelut 11 %

Asiakkaat

- kiinteistöt
- teollisuus
- vuokratiloissa toimivat käyttäjäasiakkaat
- vakuutusyhtiöt

Liikevaihto 2009

243,1 miljoonaa euroa

Liikevoitto 2009

17,7 miljoonaa euroa

EVA 2009

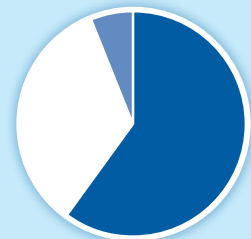
13,9 miljoonaa euroa

Investoinnit 2009

6,3 miljoonaa euroa

Liikevoitto toimialoittain

Yhteensä 50,3 milj. €

- Ympäristöpalvelut 60 %
- Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut 34 %
- Teollisuuspalvelut 6 %

Asiakkaat

- teollisuus
- kunnat
- kiinteistöt
- laitokset

Liikevaihto 2009

67,4 miljoonaa euroa

Liikevoitto 2009

3,4 miljoonaa euroa

EVA 2009

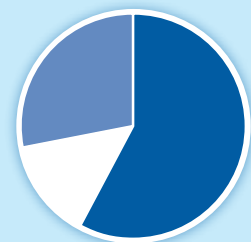
-4,5 miljoonaa euroa

Investoinnit 2009

12,7 miljoonaa euroa

Investoinnit toimialoittain

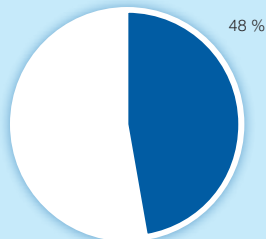
Yhteensä 44,9 milj. €

- Ympäristöpalvelut 58 %
- Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut 14 %
- Teollisuuspalvelut 28 %

Ympäristöpalvelut

Osuus liikevaihdosta

Palvelut

Ympäristöpalvelut toimii ympäristöhuollon palvelumarkkinoilla ja uusioraaka-ainekaupassa. Palvelumarkkinoilla se huolehtii asiakkaidensa jättemateriaalien ja sivutuotteiden keräämisestä ja kuljettamisesta sekä toimittamisesta prosessoitavaksi hyötykäyttöä varten. Jättemateriaalit ja sivutuotteet jalostetaan uusioraaka-aineiksi, joilla korvataan neitseellisiä raaka-aineita. Materiaalikierrätykseen sopimattomista jätteistä tehdään kierrätyspolttoainetta korvaamaan uusiutumattomia energialähteitä, ja hyödyntämiskelvoton materiaali toimitetaan turvalliseen loppusijoitukseen.

L&T:n palvelut räätälöidään asiakkaan tai asiakasryhmän tarpeiden pohjalta. Tavallisesti ne sisältävät jätteen noudon lisäksi keräys- ja lajittelujärjestelmän suunnittelun ja mitoituksen, keräysvälineet sekä asiakkaan henkilökunnan koulutuksen. Erityisesti teollisuus, kauppa ja tuottajayhteisöt suosivat laajoja operaattorisopimuksia keräysverkostoihin ja pitkälle vietyine hyötykäyttöratkaisuihin. Ympäristöpalveluiden liiketoiminta perustuu pitkäaikaisiin asiakassuhteisiin ja asiakaspinta on laaja.

Ympäristöpalveluiden kierrätystoiminta perustuu jätteen syntypaikkalajitteluun ja eri materiaaleihin erikoistuneisiin laitoksiin. Erilliskerättäviä materiaaleja ovat muun muassa paperi, pahvi, kartonki, metalli, muovi, lasi, biojäte, energijäte, pakkausjäte, puu, sähkö- ja elektroniikkaromu

(SER), tietosuojamateriaali ja renkaat. L&T:n keräysverkosto toimii raaka-aineiden hankintalähteenä. Erilliskerättävät materiaalit prosessoidaan pääosin L&T:n omissa kierrätyslaitoksissa uusioraaka-aineiksi ja kierrätyspolttoaineiksi teollisuudelle ja voimalaitoksille. Suuret volyymit mahdollistavat kaikkien erilliskerättävien materiaalien teollisen prosessoinnin, ja L&T onkin merkittävä toimija uusioraaka-ainemarkkinoilla.

L&T Biowatti tarjoaa energialaitoksille puupohjaisiin biopolttoaineisiin perustuvan polttoainehuollon kokonaisratkaisuja ja palveluita. Lisäksi yhtiö välittää raaka-aineita puuta jalostavalle teollisuudelle, tuottaa metsäpalveluita metsänomistajille sekä myy L&T:n valmistamat kierrätyspolttoaineet energiantuottajille. Vuonna 2009 L&T Biowatti kuului Ympäristöpalvelut-toimialaan, ja vuoden 2010 alusta se muodostaa Uusiutuvat energialähteet -toimialan.

L&T harjoittaa lisäksi ympäristöhuoltoalan tuotteiden, kuten keräysvälineiden, murskainten ja paalainten, tukku-kauppaa. Viennissä päämarkkina-alue on Eurooppa. Ympäristötuotteet-yksikkö vastaa myös ympäristöhuollon keräysvälineiden tuotekehityksestä.

Ympäristöhuollon rooli on muuttumassa

Ympäristöpalvelut pyrkii toiminnallaan edistämään jättemateriaalien ja teollisuuden sivutuotteiden uusiokäyttöä sekä

minimoimaan jätteiden päätymistä kaatopaikoille ja polttolaitoksiin. 2010-luvulla ympäristöhuolloilta vaaditaan myös yhä enemmän ratkaisuja materiaali-tehokkuuden parantamiseen hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi. Tämä näkyy muun muassa lainsäädännön päästöille asettamien minimivaroitusten merkittävänä kiristymisenä, mutta myös entistä useammin vapaaehtoisena pyrkimyksenä kaatopaikkajätteettömään ja ”hiilivapaaseen” toimintaan yrityksissä ja kunnissa. L&T vähentääkin toiminnallaan jo nyt vuosittain asiakkaidensa ja omia CO₂-päästöjään yli 2 000 000 tonnilla.

L&T:n kilpailuetu perustuu monipuolisuuteen, tehokkaaseen logistiikkaan ja kattavaan laitosverkostoon sekä ympäristöhuollon syvälliseen osaamiseen. Ympäristöpalvelut pystyy tuottamaan kaikki ympäristöhuollon palvelut valtakunnallisesti ja rakentamaan laajoja, asiakkaan ydinliiketoimintaa tukevia palveluratkaisuja, joihin kuuluu myös muita L&T:n palveluita. L&T:llä on Suomen laajin ja tihein keräysverkosto, minkä ansiosta sen ajoreittien tehokkuus on parempi kuin muilla.

Keräys- ja laitosverkostonsa ansiosta L&T hallitsee koko logistisen ketjun jätteen syntypaikalta omien jalostuslaitosten kautta hyödyntämiseen. Toiminnallaan se pystyy parantamaan asiakkaidensa materiaali-tehokkuutta ja edistämään heidän ympäristöpäämääriensä saavuttamista.

Ympäristöpalvelut toimii Suomessa, Latviassa ja Venäjällä. L&T on selvä markkinajohtaja Suomessa ja Latviassa. Venäjällä L&T toimii neljässä kaupungissa ja hoitaa niiden noin 300 000 asukkaan jätehuollon.

L&T:llä on 23 kierrätyslaitosta Suomessa, yksi Latviassa ja ensimmäinen rakenteilla Venäjälle Dubnaan. Keravalla ja Kotkassa sillä on EU-normit täyttävät loppusijoituspaikat.

Vuosi 2009

Ympäristöpalveluiden koko vuoden liikevaihto laski 6,8 % 279,8 miljoonaan euroon (300,1 milj. e). Liikevoitto oli 31,7 miljoonaa euroa (32,3 milj. e). Operatiivisen toiminnan liikevoitto oli 32,9 miljoonaa euroa (32,3 milj. e).

Jätehuollon liikevaihto laski hieman jätevolyymin pienentymisen takia. Uudisrakentamisen vähentyminen laski odotetusti rakennusjätemääriä, mutta korjausrakentamisen vilkastuminen tasoitti laskua.

Uusioraaka-aineiden (muovit, kuidut, metallit) markkinahinnat ja kysyntä olivat alhaiset vuoden alkupuoliskolla, mutta elpyivät jossain määrin vuoden loppupuoliskolla. Keravan kierrätyslaitoksen investointiohjelman ensimmäinen vaihe päättyi kesäkuussa ja uusi kierrätyspuuyksikkö otettiin tuotantokäyttöön. Toista vaihetta supistettiin ja se toteutetaan kombilaitoksena, joka käsittää rakennusjätteen sekä kaupan ja teollisuuden jätteen yhdistetyn kierrätyslaitoksen. Investointiohjelma päättyy syksyllä 2010 ja sen jälkeen Keravan laitoksessa käsiteltävän jätteen hyödyntämistä nousee selvästi.

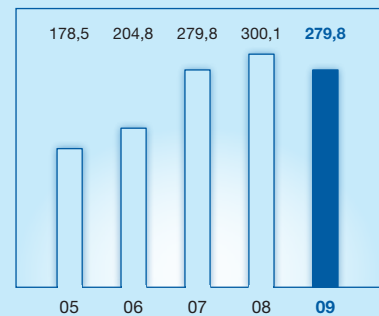
L&T Biowatin tarjoamien biopolttoaineiden kysyntä heikkeni selvästi sähkön tukkuhinnan ja metsäteollisuuden käyntiasteiden laskun takia. Myös fossiilisten polttoaineiden ja päästöoikeuden alhainen hintataso heikensi puupohjaisten polttoaineiden kilpailukykyä kivihilleen, turpeeseen ja öljyyn nähden. Tuotelinjan kannattavuus heikkeni selvästi ja tulos oli tappiollinen.

Energiapuun hankintaan keskittyvä metsäpalveluorganisaatio aloitti toimintansa tammikuussa ja ylitti hankintatavoitteen, minkä seurauksena raaka-ainetarasto kasvoi merkittävästi. Luumäen pelletitehdas lopetettiin toukuussa.

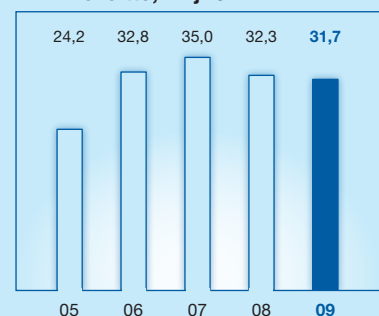
Venäjällä jätehuoltotoiminta laajeni huhtikuussa Noginskin kaupunkiin. Dubnan kierrätyslaitoksen rakentaminen käynnistyi ja se valmistuu vuoden 2010 alkupuoliskolla. Latviassa talouden epävakaus asetti haasteita toiminnan kehittämiseksi, mutta samanaikaisesti työvoiman saatavuus parani ja palkkakustannukset alenivat.

Ympäristötuotteiden liikevaihto laski, mutta kannattavuus säilyi hyvänä.

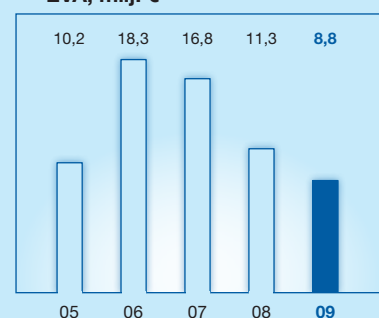
Liikevaihto, milj. €

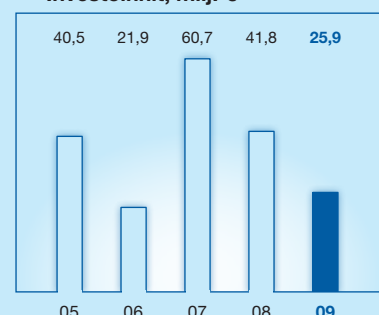
Liikevoitto, milj. €

EVA, milj. €

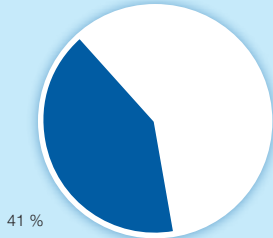

Investoinnit, milj. €

Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut

Osuus liikevaihdosta

Palvelut

Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut tarjoaa rakennusten, laitteiden ja huonetilojen ylläpito-, huolto- ja käyttöpalveluita.

Kiinteistöhoito koostuu kiinteistöhuollosta, kiinteistökonekunnasta ja vahinkosaneerauksesta. Kiinteistöhuolto käsittää kiinteistöjen yleisvalvonnan, talotekniikan käytön ja ylläpidon, ulkoalueiden hoidon, yleisten tilojen siivouksen, tila- ja asukaspalvelut sekä monipuoliset kertaluonteiset erikoispalvelut.

Kiinteistökonekunta tekee LVI-, sähkö-, kylmälaitejärjestelmien sekä paloteknisten ja kiinteistöautomaatiojärjestelmien asennuksia, huoltoja ja korjauksia.

Vahinkosaneerauksen palvelut kattavat jälkivahinkojen torjunnan eli omaisuuden ja rakenteiden suojauksen ja puhdistuksen, kuivauksen ja korjauksen vahinkoa edeltäneeseen tilaan erilaisissa vahinkotilanteissa, kuten tulipaloissa ja kosteusvahingoissa.

Siivouspalvelut tarjoaa sekä ylläpito- siivousta että monipuolisia perussiivouspalveluita, kuten ikkunanpesuja ja lattioiden peruspesuja. Huomenta Toimitilapalvelut -franchisingketju tuottaa siivous- ja käyttäjäpalveluita pienille ja keskiuurille asiakkaille.

Käyttäjäpalveluita ovat muun muassa aula-, vastaanotto-, puhelinvaihte-, postitus-, kopiointi-, turva- ja ruokapalvelut sekä toimitilojen hallinnointi. Laajat

palvelukokonaisuudet L&T toteuttaa yleensä itse ja joskus verkottumalla kunkin alan eturivin yrityksen kanssa.

Monipuolinen palveluvalikoima huomioi asiakasryhmien erilaiset tarpeet

Kiinnostus tukipalveluiden ulkoistamiseen on kasvamassa sekä yksityisellä että vähitellen myös julkisella sektorilla. L&T:lle se merkitsee mahdollisuutta laajentaa palvelutarjoamaansa ja integroitua entistä tiiviimmin asiakkaan toimintaan.

Pääosa toimialan liikevaihdosta tulee kiinteistöhuollossa, siivouksessa ja käyttäjäpalveluissa asiakkaiden kanssa tehdyistä pitkäaikaisista palvelusopimuksista. Kertaluonteisia erikoispalveluita, kuten korjaustöitä ja ylläpitosiivousta täydentävää perussiivousta, myydään pääosin näille sopimusasiakkaille.

Kiinteistö- ja käyttäjäpalveluiden asiakkaita ovat kiinteistönomistajat, kiinteistömanagerit, isännöitsijät ja vuokratiloissa toimivat käyttäjäasiakkaat. Vahinkosaneerauksen asiakkaina ovat myös vakuutusyhtiöt. Asiakaskohteet voidaan jakaa tilatyypeittäin toimisto-, liike-, teollisuus- ja asuinkiinteistöihin sekä julkisen sektorin kiinteistöihin.

Kiinteistöpalveluissa L&T:n kilpailuedut ovat asiakaslähtöisyys, laatu, kustannustehokkuus ja monipuolinen palveluvalikoima. Kilpailuetua luo myös osaava henkilöstö, jonka ammattitaito näkyy asiakkaiden kiinteistöjen ja tilojen kunnossa, energiatehokkuudessa ja hallinnassa pysyvissä korjaustarpeissa.

Kilpailijoista erotutaan valituille asiakasryhmille kehitetyillä kustannustehokkailla palvelukonsepteilla, joissa huomioidaan kunkin asiakasryhmän erityispiirteet. Niitä on kehitetty muun muassa kauppakeskuksille, korkeaa hygieniatasoa vaativalle elintarviketeollisuudelle, huoltoasemaketjuille ja asuinkiinteistöille. Kiinteistöjen energiatehokkaan ylläpidon ja ympäristöystävällisen toimistosiivouksen palvelukonseptit tukevat asiakkaiden energiatehokkuus- ja ympäristötavoitteiden saavuttamista.

Tuotannon suunnittelun ja ohjauksen tehostamiseen kiinnitetään erityistä huomiota, ja sähköisiä työkaluja hyödynnetään tehokkaasti. Selainpohjaisten tuotannonohjausjärjestelmien ansiosta yhteydenpito asiakkaisiin on reaaliaikaista, ja niiden avulla voidaan tuottaa monipuolisia raportteja.

Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut toimii Suomen lisäksi Ruotsissa, Moskovassa ja Latviassa. Moskovassa ja Latviassa L&T tarjoaa siivous- ja käyttäjäpalveluita ja ulkoalueiden hoitoa, Ruotsissa siivous- ja käyttäjäpalveluita.

Suomessa L&T on kiinteistöpalvelualan toiseksi suurin toimija sekä siivouspalveluissa että kiinteistönhoidossa noin 14 prosentin markkinaosuudella. Ruotsissa L&T on keskisuuri siivousliike ja Latviassa johtava toimija siivousalalla.

Vuosi 2009

Kiinteistö- ja käyttäjäpalveluiden koko vuoden liikevaihto oli 243,1 miljoonaa euroa (243,2 milj. e). Liikevoitto parani selvästi ja oli 17,7 miljoonaa euroa (5,9 milj. e). Operatiivisen toiminnan liikevoitto oli 18,1 miljoonaa euroa (10,1 milj. e).

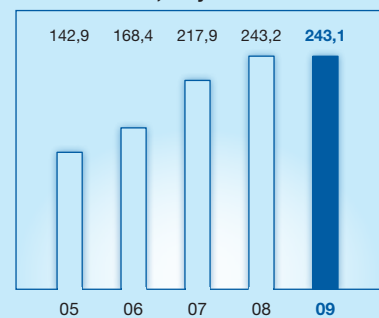
Liikevaihto pysyi vuoden 2008 tasolla ja lisäpalveluiden myynti sujui hyvin talouden epävarmuudesta huolimatta. Alkuvuoteen ajoittui muutamia isoja vahinkosaneerausprojekteja ja työvirta säilyi koko vuoden tasaisena. Vakuutusyhtiöiden kanssa solmittiin jälleen uusia kumppanuussopimuksia.

Tuotannon tehostamistoimien ansiosta toimialan kannattavuus parani selvästi. Työntekijöiden vaihtuvuus väheni erityisesti siivouspalveluissa talouden epävarmuuden jatkuessa, mikä paransi merkittävästi tuotannon tehokkuutta.

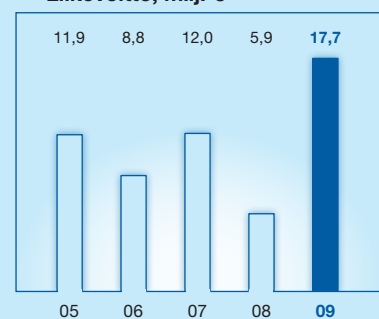
Kiinteistönhoidossa lanseerattiin L&T® Ekohuolto -konsepti, jonka avulla voidaan vähentää kiinteistöjen energiankulutusta.

Ulkomaantoiminnan tappio pieneni. Latvian ja Venäjän toiminnan tulos oli positiivinen, vaikka asiakkaat ovat supistaneet työohjelmia heikentyneen taloustilanteen vuoksi erityisesti Latviasa. Ruotsin toiminnan tervehdyttämisohjelma eteni suunnitelman mukaisesti, mutta tulos oli vielä tappiollinen. Venäjän siivouspalveluille myönnettiin maaliskuussa laatusertifikaatti ISO 9001.

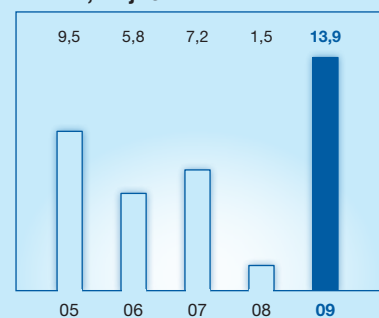
Liikevaihto, milj. € *

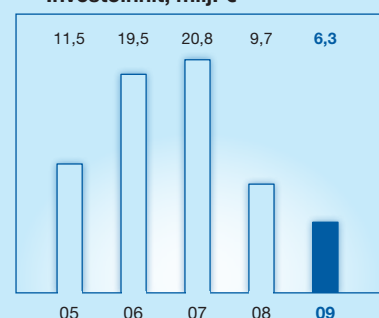
Liikevoitto, milj. € *

EVA, milj. € **

Investoinnit, milj. € *

Vahinkosaneeraus siirtyi vuoden 2009 alusta Teollisuuspalveluista Kiinteistö- ja käyttäjäpalveluihin.

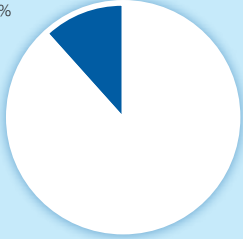
* Vertailutiedot on korjattu vastaavasti vuodesta 2007 alkaen.

** Vertailutiedot on korjattu vastaavasti vuodesta 2008 alkaen.

Teollisuuspalvelut

Osuus liikevaihdosta

11 %

Palvelut

Teollisuuspalvelut on erikoistunut raskaisiin ja erikoisosaamista vaativiin ympäristönhuolto- ja ylläpitopalveluihin. Niillä pyritään parantamaan teollisuusprosessien ja infrastruktuurin käyttövarmuutta ja tuotantotehokkuutta sekä asiakkaiden materiaali- ja energiatehokkuutta.

Ongelmajättepalvelut tarjoaa räätälöityjä ongelmajätteiden keräyspalveluita ja hyödyntämISRatkaisuja. Ongelmajätteet lajitellaan ja esikäsitellään hyödyntämistä varten alueellisissa terminaaleissa. Sen jälkeen ne prosessoidaan teollisuuden uusioraaka-aineiksi tai kierrätyspolto-aineiksi L&T:n omissa ja verkostokumppaneiden tuotantolaitoksissa. Toiminnan pääpaino on hyödyntämISRatkaisuissa ja tavoitteena on mahdollisimman korkea jalostusaste.

Teollisuusratkaisut tuottaa teollisuuden puhtaanapito- ja ympäristönhuoltoratkaisuja. Teollisuuden puhtaanapito puhdistaa ja huoltaa pääasiassa prosessiteollisuuden laitteita. Korkeapainepesulla poistetaan pinnoitteita ja puhdistetaan vaativia pintoja, kuten säiliöitä ja lämmönvaihtimia. Imukalustolla siirretään kuivia ja märkiä materiaaleja ja puhdistetaan esimerkiksi teollisuuslaitosten piha-alueita. Teollisuuden ympäristönhuolto kehittää ja tuottaa teollisuuslaitosten sisäisiä ympäristönhuolto- ja materiaalitehokkuusratkaisuja muun muassa sivuvirtojen käsittelyyn ja hyödyntämiseen. Lisäksi

teollisuusratkaisut manageeraa kokonaisvaltaisia teollisuuden ympäristönhuolto- ja ylläpitöratkaisuja, joissa korostuu L&T:n kehitysvastuu ja pitkäaikainen sitoutuminen kumppanuusperiaatteella.

Jätevesipalvelut tarjoaa viemäriverkoston ylläpitoon ja huoltoon liittyviä palveluita muun muassa kiinteistöille ja jäteveden puhdistamoille. L&T huoltaa kaivoja, kuvaa ja puhdistaa viemäriverkostoa sekä huoltaa, ylläpitää ja operoi jätevesijärjestelmiä.

Yhteisyritys L&T Recoil prosessoi jäteöljyä uusiokäyttöön regeneroimalla käytetystä voiteluöljystä korkealuokkaista perusöljyä raaka-aineeksi voiteluaineteollisuudelle. Jäteöljyä kerätään pääasiassa Itämeren alueen maista.

L&T teollisuuden kumppanina

Teollisuuspalvelut on edustamissaan palveluissa Suomessa markkinajohtaja ja suurena toimijana se pystyy hyödyntämään skaalaetua vaikeassakin markkinatilanteessa. Strategisia asiakkuuksia kehittämällä pyritään varmistamaan tasainen työvirta.

Suomen ongelmajättepalveluiden markkinoiden arvioidaan pysyvän vakaina, koska ongelmajättemäärä kasvaa

vain vähän ja keräysaste on korkea. L&T onkin siirtänyt toiminnan ja kehittämisen painopisteen keräyksestä ja kuljettamisesta jätteen prosessointiin ja jalostusasteen kasvattamiseen. Tulevaisuudessa ongelmajätteet pystytään hyödyntämään kokonaan uusioraaka-aineina tai energiana.

Teollisuusratkaisujen palveluissa L&T on selvä markkinajohtaja Suomessa. Teollisuuden ympäristöhuoltoratkaisujen markkinoiden arvioidaan kasvavan lähivuosina sivuvirtojen käsittelyn ja hyödyntämisen markkinoiden avautuessa palveluntoimittajille. Teollisuuslaitokset ja yhdyskunnat etsivät yhteisiä materiaali-tehokkuusratkaisuja sivutuotteiden ja raaka-aineiden hallintaan, ja L&T haluaa olla mukana näiden ratkaisujen kehittämisessä ja toteuttamisessa. Teollisuuden prosessipuhdistuksen markkinoilla ei ole odotettavissa merkittäviä muutoksia.

Jätevesipalveluiden kasvunäkymät ovat pitkällä aikavälillä hyvät. Sekä kiinteistöviemäreiden että kunnallisten runkoviemäreiden huollon ja saneerauksen markkinat kasvavat seuraavien vuosikymmenien aikana viemäriverkoston ikääntyessä. Haja-asutusalueiden tiukentuvat ympäristönormit lisäävät sekä lokakaivojen että kiinteistökohtaisten jätevesijärjestelmien huollon tarvetta.

L&T Recoilin tuottaman korkealuokkaisen perusöljyn kysynnän arvioidaan kasvavan ympäristönormien kiristyessä L&T Recoilin päämarkkina-alueella Euroopassa.

Vuosi 2009

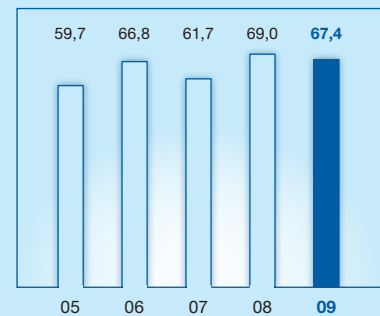
Teollisuuspalveluiden koko vuoden liikevaihto oli 67,4 miljoonaa euroa (69,0 milj. e). Liikevoitto oli 3,4 miljoonaa euroa (5,2 milj. e). Operatiivisen toiminnan liikevoitto oli 3,2 miljoonaa euroa (4,9 milj. e).

Teollisuuden alhaiset käyntiasteet heijastuivat odotetusti Teollisuuspalveluiden toimintaan koko vuoden. Ongelmajätevolyymit laskivat selvästi ja ylläpitötöiden määrä väheni talouden epävarmuuden pitkittyessä. Kysynnän nopeat vaihtelut asettivat haasteita tuotannon sopeuttamiselle. Kierrätyspolttoaineen alhainen kysyntä elpyi hieman vuoden loppupuolella.

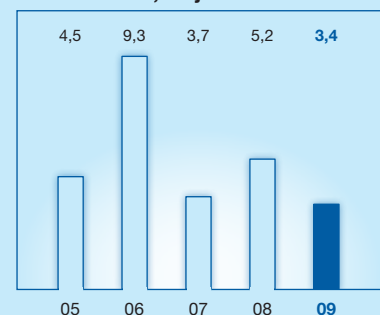
Ongelmajätepalveluiden ja teollisuusratkaisujen kannattavuus parani onnistuneiden tuotannon tehostamistoimien ansiosta. Lisäksi alkuvuoteen ajoittui suuria yksittäisiä projekteja.

L&T Recoilin regenerointilaitoksen tuotantokäytön aloitus viivästyi suunnitellusta eikä kuluneelle vuodelle asetettuja tuotantotavoitteita saavutettu. Yhteisyrityksen tappiollisuus heikensi selvästi koko toimialan kannattavuutta.

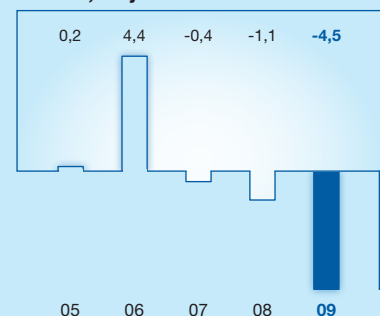
Liikevaihto, milj. € *

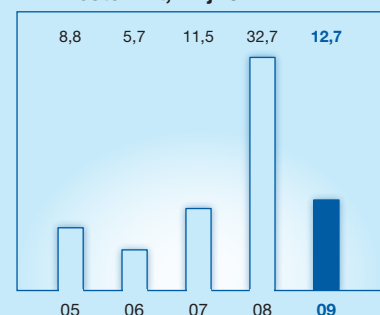
Liikevoitto, milj. € *

EVA, milj. € **

Investoinnit, milj. € *

Vahinkosaneeraus siirtyi vuoden 2009 alusta Teollisuuspalveluista Kiinteistö- ja käyttäjäpalveluihin.

* Vertailutiedot on korjattu vastaavasti vuodesta 2007 alkaen.

** Vertailutiedot on korjattu vastaavasti vuodesta 2008 alkaen.

Yritysvastuu

Vastuulliset toimintatavat

L&T:n tavoitteena on olla kannattava ja kilpailukykyinen sijoituskohde, haastava ja turvallinen työpaikka, luotettava yhteistyökumppani ja hyvä yrityskansalainen. L&T:llä noudatetaan säädöksiä ja määräyksiä ja toimitaan hyvien liiketapojen mukaisesti. Yhtiö pyritään pitämään kannattavana ja kilpailukykyisenä parantamalla tehokkuutta ja erilaistumalla muun muassa tuotekehityksen avulla. Henkilöstö on sitoutunut toiminnan jatkuvaan parantamiseen.

L&T:n tavoitteet suhteessa asiakaisiin, henkilöstöön, yhteiskuntaan ja ympäristöön on määritelty tarkemmin toimintapolitiikassa.

L&T:n toimintaperiaatteet

- Parannan jatkuvasti.
- Varmistan, että alainen ja työkaveri onnistuu.
- Teen kerralla oikein.
- Arvostan ja kuuntelen asiakasta.
- Olen esimerkkinä ympäristöasioissa.
- Oivallan yhteisen edun.

L&T:n toimintaperiaatteista muodostuvat yhteiset pelisäännöt, joiden avulla toimintapolitiikan määrittelemiін tavoitteisiin pyritään. Toimintaperiaatteet toteutuvat L&T:läisten toiminnan kautta. Niiden toteutumista arvioidaan muun muassa

kehityskeskusteluissa sekä työtyytyväisyystutkimusten, sisäisten arviointien ja asiakastytyväisyystutkimusten avulla.

L&T:n johtamisjärjestelmä

L&T:n toimintaa suunnitellaan, ohjataan ja kehitetään johtamisjärjestelmän (L&T Integrated Management System, IMS) avulla. Järjestelmä sisältää yhteisesti määritellyt toimintatavat ja antaa työvälineitä strategian toteuttamiseen ja tavoitteiden saavuttamiseen.

Riskienhallinta on integroitu osaksi L&T:n johtamis-, seuranta- ja raportointijärjestelmiä. Riskienhallinnan tavoitteet, vastuualueet ja raportointimenettely on määritelty hallituksen vahvistamassa riskienhallintapolitiikassa. Hallitus on vahvistanut myös rahoitus-, vakuutus- ja tiedonantopolitiikat sekä sisäisen valvonnan toimintaperiaatteet.

Ympäristö-, terveys- ja työturvallisuusasioiden hallinta

Ympäristö-, terveys- ja työturvallisuusasioiden hallinta ja laadunhallinta sisältyvät L&T:n johtamisjärjestelmään. L&T:n kolmivuotinen ympäristö-, terveys- ja työturvallisuusohjelma (YTT) perustuu

YTT-näkökohtiin, yhtiön strategiaan sekä riskien ja vaarojen arviointeihin. YTT-päämäärät vuosille 2007–2009 olivat työkyvyn ylläpito ja parantaminen, hyvän työturvallisuuskulttuurin rakentaminen sekä energiankulutuksen ja päästöjen vähentäminen. YTT-päämääristä johdetaan YTT-tavoitteet, ja jokainen yksikkö sisällyttää omat YTT-tavoitteensa toimintasuunnitelmiinsa. Yksiköissä YTT-ryhmät tekevät päätöksiä ja konkreettisia toimenpiteitä työyhteisön kehittämiseksi.

Sertifioitua toimintaa

L&T noudattaa toiminnassaan laadunhallinnan ISO 9001, ympäristöjärjestelmän ISO 14001 sekä työterveys- ja työturvallisuusjohtamisen OHSAS 18001 standardien mukaisia periaatteita. L&T:n johtamisjärjestelmä ja merkittävä osa palvelutuotannosta on sertifioitu kyseisten standardien mukaisesti. Lisäksi L&T:n puhdistuspalveluilla elintarviketurvallisuudelle on ISO 22000:n mukainen elintarviketurvallisuusjärjestelmän sertifikaatti.

Henkilöstö

Vuoden 2009 lopussa L&T:n palveluksessa oli koko- ja osa-aikaisia työntekijöitä yhteensä 8 743 henkilöä (9 490). Heistä 1 981 henkilöä (2 221) työskenteli muualla kuin Suomessa. Henkilöstön lukumäärä kokoaikaiseksi muutettuna oli keskimäärin 8 113 (8 363).

L&T:n liiketoiminta ja kilpailuetu perustuvat osaavaan ja motivoituneeseen henkilöstöön, jonka määrä on oikein mitoitettu. Pitkällä aikavälillä keskeisenä tavoitteena on pätevän henkilöstön saatavuuden turvaaminen. Kuluneen vuoden aikana henkilöstöjohtamisessa keskityttiin yhtenäisten ja tehokkaiden henkilöstöprosessien hoitamiseen ja työkyvyttömyydestä aiheutuvien kustannusten minimoimiseen.

Rekrytointi ja resursointi

Rekrytointin ja resursoinnin tavoitteena on turvata henkilöstön määrä, laatu ja pysyvyys pitkällä aikavälillä. Vuonna 2009 henkilöstön vaihtuvuus lähes puolittui. Samanaikaisesti uusien rekrytointien määrä väheni. Sisäisten työmarkkinoiden hallinta ja työnantajavelvoitteiden täyttäminen korostuivat toiminnan tehostamisen takia.

Pitkän aikavälin työvoimantarpeita ennakoitiin oppilaitosyhteistyöllä ja osallistamalla messutapahtumiin. Monikulttuuriseen työyhteisöön liittyvää osaamista vahvistettiin muun muassa osallistamalla Moniverkko-hankkeeseen, jonka tavoitteena on kehittää monimuotoista rekrytointi- ja työyhteisöosaamista.

Suorituksen johtaminen ja palkitseminen

Osaamisen johtamisen päämääränä on turvata L&T:n tavoitteiden toteutuminen osaavan henkilöstön avulla. Vuonna 2009 keskityttiin vahvistamaan aiemmin määriteltyjä ja kuvattuja prosesseja. Systemaattista osaamisen kehittämistä tuetaan kumppanuusyhteistyöllä.

Koulutuksissa pääpaino oli asiakasrajapinnassa työskentelevän henkilöstön ammattitaidon varmistamisessa. Myös esimies- ja johtamistaitojen kehittäminen oli merkittävä painopistealue. Esimiehille järjestettiin pitkiä tutkintotavoitteisia koulutusohjelmia ja lyhyempiä tärkeisiin aihepiireihin keskittyviä kursseja. Johdon ja asiantuntijoiden kehittymisen tukemiseksi käynnistettiin ohjattu mentorointihanke.

Uusi L&T:n palkitsemisstrategia määriteltiin syksyllä. Sen pohjalta kehitettiin sekä olemassa olevia palkitsemisjärjestelmiä että järjestelmiä, jotka tukevat Ympäristöpalvelut- ja Teollisuuspalvelutoimialojen yhdistymistä. Kehityskeskustelukäytäntöä uudistettiin ohjaamaan keskusteluja entistä enemmän selkeään tavoiteasetantaan, suorituksen johtamiseen ja tavoitteiden toteutumisen seurantaan.

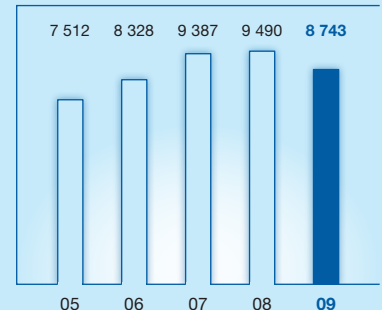
Työkyvyn hallinta

L&T:n tavoitteena on, että mahdollisimman moni L&T:läinen pysyisi työkykyisenä vanhuuseläkkeeseen saakka. Tätä tavoitetta tuetaan Sirius-työkykyhankkeella, jonka avulla pyritään minimoimaan työkyvyttömyydestä aiheutuvat kustannukset.

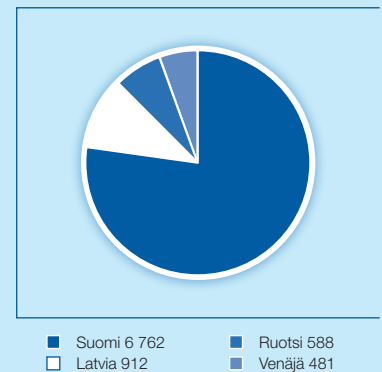
Sirius on nostanut työkykyasiat tärkeäksi osaksi päivittäisjohtamista. Työkykyongelmiin puuttumiseen on yhtenäiset toimintatavat, ja esimiehiä koulutetaan tunnistamaan työkykyongelmat mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Olennainen osa Sirius-ohjelmaa on osatyökykyisten henkilöiden uudelleensijoitustoiminta.

Sirius-ohjelmalla on saavutettu merkittäviä tuloksia ja esimerkiksi keskimääräinen eläköitymisikä on ollut 62 vuotta kahtena vuonna peräkkäin (2008 ja 2009). Sairauspoissaoloprosentti vuonna 2009 oli 5,7 (5,6). Tulevien vuosien

Henkilöstö vuoden lopussa, koko- ja osa-aikaiset yhteensä

Henkilöstö maittain vuoden lopussa, koko- ja osa-aikaiset yhteensä

TyEL-maksuluokkaan vaikuttavat työkyvyttömyyseläkekustannukset ovat puolittuneet vuodesta 2007 vuoteen 2009.

Työkykyhankkeen johtaminen perustuu tiiviiseen kumppanuusyhteistyöhön vakuutusyhtiöiden ja työterveyshuollon kanssa. Toiminnan perustana ovat yhteisten tavoitteiden ja mittareiden asettaminen sekä niiden seuraaminen ja tehokkaiden toimintatapojen edistäminen. Työterveyshuolto on Suomessa keskitetty yhdelle yhteistyökumppanille.

Työterveyshuoltoa täydentää Sirius-sairauskassa, joka tukee työkykyhankkeen tavoitteita. Lisäetuutena kassa korvaa työterveyshuollon ulkopuolelle jääviä lääkärin määräämiä tutkimuksia, hoitoja ja lääkkeitä.

Henkilökuntakerhot järjestävät yhtiön tukemaa liikunta- ja virkistystoimintaa. Suomessa toimi 35 kerhoa vuonna 2009.

Työturvallisuus

Yksi L&T:n toiminnan lähtökohdista on varmistaa henkilöstölle turvallinen työympäristö tunnistamalla ennalta erilaisiin työtehtäviin liittyvät riskit ja vaaratekijät sekä vähentämällä ja poistamalla niitä aktiivisesti. Työturvallisuusriskien hallinta kuuluu päivittäisjohtamiseen ja on olennainen osa L&T:n johtamisjärjestelmää. Hyvän työturvallisuuskulttuurin rakentaminen oli yksi vuosien 2007–2009 ympäristö-, työterveys- ja turvallisuuspäämääristä.

L&T:n johtamisjärjestelmälle ja keskitetyille toimintoille on myönnetty OHSAS 18001:n mukainen työturvallisuussertifikaatti. Työturvallisuussertifikaatteja on myönnetty myös L&T:n palveluille.

Turvallisuuskulttuurin määrätietoinen parantaminen jatkui vuonna 2009. Tavoitteena on tapaturmataajuuden puolittaminen kolmessa vuodessa. Vuonna 2009 tapaturmataajuus oli Suomessa 43, kun se vuonna 2006 oli 87.

Työturvallisuuden kehittämisessä on käytössä avoin tietojärjestelmä, johon kirjataan keskeiset turvallisuuteen vaikuttavat ennaltaehkäisevät ilmoitukset ja toimenpiteet sekä tapaturmat. Järjestelmän avulla seurataan läheltä piti -tilanteista sekä laatua, ympäristöä ja työturvallisuutta koskevista poikkeamista tehtyjä ilmoituksia ja niistä aiheutuneiden toimenpiteiden toteutumista. Järjestelmään kirjataan tiedot kaikista tapaturmista ja niiden tutkinnasta. Säännöllisen raportoinnin avulla pystytään seuraamaan kehitystä ja puuttumaan epäkohtiin. Läheltä piti -tilanteita raportoitiin 3 456 (3 647).

Yksiköissä ja työkohteissa tehostettiin vaaranarviointeja ja tapaturmien tutkintaa. Työsuojeluhenkilöstön koulutusta tehostettiin, ja työntekijöitä koulutetaan aktiivisesti muun muassa työturvallisuuskorttikoulutuksilla.

Vuoden 2010 painopistealueena on työturvallisuuden toimintatapojen ja menetelmien juurruttaminen yhä kiinteämmäksi osaksi jokapäiväistä toimintaa organisaation kaikilla tasoilla.

Henkilöstöluvut

	2009	2008	2007
Henkilöstö vuoden lopussa, koko- ja osa-aikaiset yhteensä	8 743	9 490	9 387
Henkilöstö keskimäärin kokoaikaiseksi muutettuna	8 113	8 363	7 819
Henkilöstö Suomessa:			
Sukupuolijakauma			
naisia, %	52	53	55
miehiä, %	48	47	45
Keskimääräinen eläköitymisikä	62	62	60
Sairauspoissaolo, %	5,7	5,6	5,8
Tapaturmataajuus*	43	54	62

* Tapaturmat, jotka ovat aiheuttaneet vähintään yhden poissaolopäivän

Ympäristö

Kestävää kehitystä tukevaa toimintaa

L&T toimii vastuullisesti, ja ympäristön-huoltoalan johtavana yrityksenä sen vastuu ympäristöasioissa on erityisen suuri. Kestävän kehityksen periaatteet ja vastuulliset toimintatavat ovatkin L&T:n jokapäiväisen toiminnan lähtökohtina. L&T luo asiakkailleen edellytykset ympäristöveloitteiden täyttämiseksi ja ympäristötavoitteiden saavuttamiselle antamalla oman ympäristöosaamisensa asiakkaidensa käyttöön. L&T pyrkii ennakoidaan ympäristönormien ja -asenteiden muutoksia sekä vaikuttamaan niihin kehittämällä menetelmiään ja teknologiaansa.

Kierrättämällä jättemateriaaleja ja teollisuuden sivutuotteita L&T edistää materiaalien uudelleen käyttöä ja toimii siten EU:n ja Suomen ympäristötavoitteiden mukaisesti. Osa L&T:n käsittelemistä jättemateriaaleista hyödynnetään energiana kierrätyspolttoaineen muodossa, ja lisäksi yhtiö on merkittävä puupohjaisten biopolttoaineiden toimittaja. L&T kerää ja

käsittelee asianmukaisesti myös ongelmajätteitä. Hyödynnettäväksi kelpaamattomat jäännösmateriaalit loppusijoitetaan turvallisesti. L&T tarjoaa kestävää kehitystä edistäviä palveluratkaisuja myös kiinteistöjen ja laitosten huoltoon.

Vuoden 2009 lopussa käynnistyi L&T Recoil Oy:n käytetyn voiteluöljyn regenerointilaitoksen toiminta. Laitoksen vuosikapasiteetti on 60 000 tonnia ja siellä pystytään käsittelemään kaikki Suomen regeneroitavaksi kelpaava käytetty voiteluöljy. Tähän saakka jäteöljy on pääosin poltettu ja polttaminen on aiheuttanut CO₂-päästöjä 2,7 tonnia poltettua öljytonnia kohti. Perusöljyn tuottaminen jäteöljystä aiheuttaa noin 40 prosenttia vähemmän kasvihuonekaasupäästöjä verrattuna perusöljyn tuottamiseen raakaöljystä. L&T Recoilin tuottaa perusöljyä käytetään raaka-aineena voiteluaineteollisuudessa.

L&T:n toiminnan merkittävimpiä kielteisiä ympäristövaikutuksia ovat keräys- ja kuljetuspalveluista ja työkaluista aiheutuvat päästöt ja meluhaitat. Niitä pyritään vähentämään jatkuvasti muun muassa hankkimalla vähäpäästöistä kalustoa ja parantamalla ajoreittien tehokkuutta.

Jättemateriaalien hyödyntäminen vähentää hiilidioksidipäästöjä

L&T:n toimittamalla puupohjaisilla biopolttoaineilla ja kierrätyspolttoaineilla korvataan energiantuotannossa fossiilisia polttoaineita. Ympäristöpalveluiden tuottama kiinteä kierrätyspolttoaine lasketaan uusiutuvaksi energialähteeksi, koska se sisältää 60–80 prosenttia biomassaa. Kierrätyspolttoainetta valmistetaan niistä kaupan ja teollisuuden lajitelluista jätteistä, jotka eivät sovi materiaalkierrätykseen.

L&T:n uusiuraaka-aine- ja polttoainetoimitukset pienensivät laskennallisesti vuonna 2008 Suomen hiilidioksidipäästöjä runsaalla kahdella miljoonalla tonnilla eli hieman runsaammin kuin vuotta aiemmin. Määrä vastaa noin puolta koko Suomen tielikenteen tavarakuljetusten aiheuttamista päästöistä. L&T:n oman toiminnan aiheuttamat hiilidioksidipäästöt ovat vähentyneet toiminnan kasvusta huolimatta. Vuonna 2008 päästöt vähenivät edellisestä vuodesta lähes seitsemällä prosentilla muun muassa kuljetusten tehostamisen ansiosta.

L&T:n toiminnan aiheuttamat CO₂-päästöt ja toiminnan laskennalliset CO₂-päästövähennykset

tuhatta CO ₂ -ekvivalenttitonnia	2008	2007	2006
Päästöt			
Päästöt kuljetuksista ja työkaluista	59,2	64,5	67,4
Päästöt matkustamisesta	2,5	2,3	2,0
Päästöt laitosten ja toimistojen energiankulutuksesta	8,5	8,1	7,7
Yhteensä	70,2	74,9	77,1
Laskennalliset päästövähennykset			
Materiaalikierrätyksestä	279,8	279,3	278,7
Uusiutuvien polttoaineiden toimituksista	1 757,7	1 683,8	1 863,6
Laitosten kautta kaatopaikalle	-12,5	-12,2	-12,6
Yhteensä	2 025,0	1 950,9	2 129,7

Luvut on laskettu VTT:n luoman mallin avulla L&T:n Suomen-toiminnasta. Laskennallinen päästövähennys on laskettu koko ketjulle jätteen/raaka-aineen keräyksestä uusiomateriaalin/polttoaineen käyttöön asti.

Ympäristöasioiden hallinta

Ympäristöasioiden hallinta sisältyy L&T:n johtamisjärjestelmään yhdistettynä terveys- ja työturvallisuusasioiden hallintaan. Ympäristön osalta vuosien 2007–2009 YTT-päämääränä oli energiankulutuksen ja päästöjen vähentäminen.

L&T:n johtamisjärjestelmä ja keskitetyt toiminnot on sertifioitu ISO 14001 -ympäristöstandardin mukaisesti. Lisäksi L&T:n palveluille on myönnetty ympäristösertifikaatteja Suomessa, Ruotsissa ja Latviassa.

Ympäristöhuoltoa ja jätteiden käsittelyä säätelevät tiukat lait ja säädökset, ja toiminta on usein luvanvaraista. L&T:llä on Suomessa 83 ympäristölupaa, jotka koskevat jätteiden ja biopolttoaineiden käsittelyä ja varastointia. Vuoden 2009 aikana saatiin kuusi ympäristölupaa ja käynnistettiin seitsemän uutta ympäristölupaprosessia.

Vuosi 2009

Toimenpiteitä

Vuonna 2009 jatkettiin toimenpiteitä kuljetusten ja työkoneiden aiheuttamien päästöjen vähentämiseksi.

Ajoreittien tehokkuus parani, kun Teollisuuspalvelut-toimiala liitettiin Ympäristöpalvelut-toimialaan ja eri liiketoimintojen ajoja pystyttiin yhdistämään. Kiinteistönhoidon autojen käyttöä tehostettiin asentamalla niihin ajoneuvoaikankansijärjestelmä. Yhtenä keinona päästöjen vähentämiseksi jatkettiin kuorma-autonkuljettajien ennakoivan ajotavan kurseja, jonka kaikki L&T:n kuljettajat suorittavat. EU-direktiivin mukaan kurssi on suoritettava vuoteen 2014 mennessä.

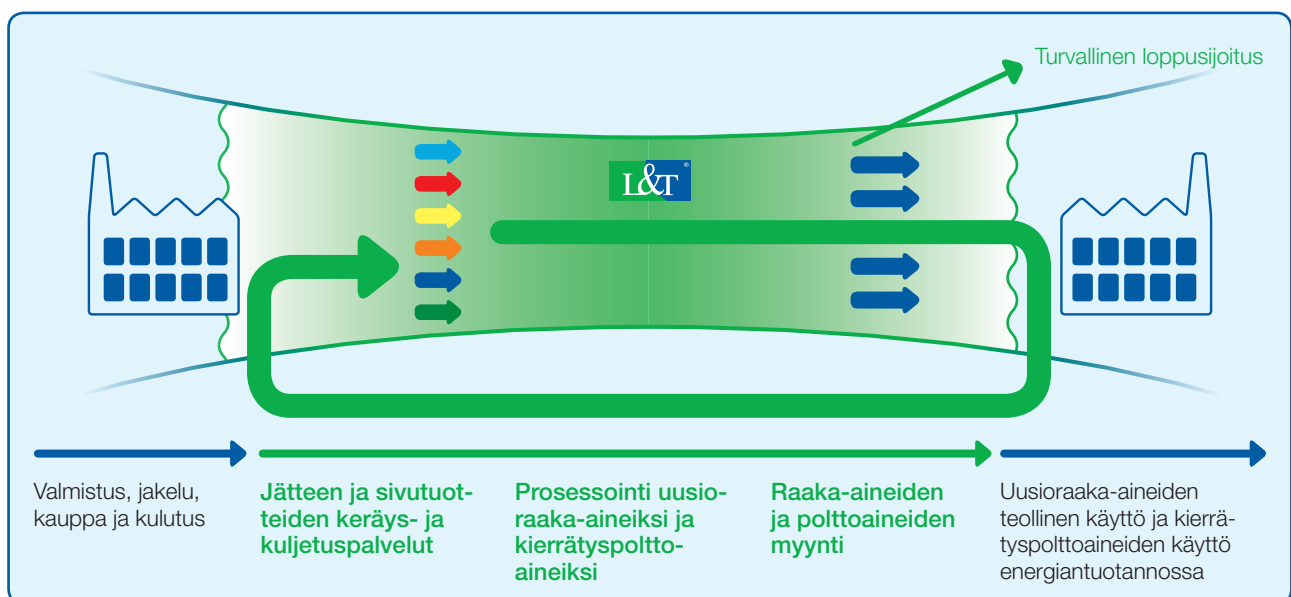
L&T:n toimipisteissä tehdään säännöllisesti ympäristö- ja työturvallisuusasioiden sisäisiä arviointeja ja vakuutusyhtiön tekemiä turvallisuustarkastuksia.

Uusia palveluita

L&T kehitti yhdessä VTT:n kanssa laskurin, jonka avulla voidaan laskea asiakasyrityksen tuottaman jätteen vaikutukset ilmastonmuutokseen. L&T:n asiantuntijat kartoittavat yrityksen jätehuollon nykytilanteen ja laskevat jätteiden ilmasto-vaikutuksen. Tulosta verrataan erilaisiin jätehuoltoratkaisuihin ja sen perusteella asiakkaalle esitetään kehitysehdotuksia.

Kiinteistöhoitoon kehitettiin palvelukonsepti L&T® Ekohuolto, jossa kiinteistön energiatehokkuutta seurataan ja kehitetään aktiivisesti päivittäisten töiden ohella. Koulutettu huoltomies etsii energiansäästökohteet, tekee asiakkaalle toimenpide-ehdotukset ja kirjaa parannusehdotukset ja tehdyt toimenpiteet käyttöpäivkirjaan. Huoltohenkilöstön energiatehokkuusosaaminen perustuu L&T:n Ekohuolto-koulutukseen, jonka suoritti vuonna 2009 noin 200 L&T:läistä. Koulutuksia jatketaan vuonna 2010.

L&T kierrätysyhteiskuntaa rakentamassa

Hallinnointiperiaatteet

Lassila & Tikanoja Oyj noudattaa Arvo-paperimarkkinayhdistyksen 20.10.2008 antamaa Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodia. Koodi on saatavilla Arvo-paperimarkkinayhdistys ry:n kotisivuilla osoitteessa www.cgfinland.fi.

Liiketoiminnan organisointi

L&T:n liiketoiminta on jaettu kolmeen toimialaan: Ympäristöpalvelut, Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut ja Uusiutuvat energialähteet (L&T Biowatti). Ympäristöpalveluita ja Kiinteistö- ja käyttäjäpalveluita johtavat toimialajohtajat, ja Uusiutuvat energialähteet -toimialaa johtaa L&T Biowatti Oy:n toimitusjohtaja. He raportoivat toimitusjohtajalle.

Suomessa toimialat on organisoitu liiketoiminta-alueisiin. Muissa maissa kuin Suomessa on maakohtaiset toimitusjohtajat. Hallinto ja yhteisten prosessien johto on keskitetty.

Yhtiökokous

Yhtiökokous on Lassila & Tikanoja Oyj:n ylin päättävä elin. Yhtiökokous päättää sille osakeyhtiölain mukaan kuuluvista tehtävistä, kuten tilinpäätöksen vahvistamisesta ja osingonjaosta, vastuuvapauden myöntämisestä hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle sekä hallituksen ja tilintarkastajan valinnasta ja heille maksettavista palkkioista. Varsinainen yhtiökokous pidetään vuosittain huhtikuun loppuun mennessä. Ylimääräinen yhtiökokous kutsutaan tarvittaessa koolle käsittelemään tiettyä yhtiökokoukselle tehtyä

ehdotusta. Yhtiökokouksen kutsuu koolle yhtiön hallitus.

Lassila & Tikanoja Oyj:n kullakin osakkeella on yksi ääni. Äänioikeutta on yhtiöjärjestyksellä rajoitettu niin, ettei kukaan osakkeenomistaja ole yhtiökokouksessa oikeutettu äänestämään enemmällä kuin yhdellä viidesosalla kokouksessa edustetusta äänimäärästä.

Etukäteistiedottaminen

Osakkeenomistajat kutsutaan yhtiökokoukseen yhdessä yhtiön kotipaikkakunnalla ilmestyvässä sanomalehdessä julkaistavalla yhtiökokouskutsulla. Hallituksen ehdotukset yhtiökokoukselle sekä kokouskutsu julkistetaan myös pörssitiedotteena. Hallituksen ehdolla olevat henkilöt ja ehdotus yhtiön tilintarkastajaksi julkistetaan yhtiökokouskutsun yhteydessä tai erillisenä pörssitiedotteena ennen yhtiökokousta.

Yhtiökokouskutsu ja yhtiökokousasiakirjat ovat saatavilla yhtiön konsernisivustolla viimeistään 21 päivää ennen yhtiökokousta.

Hallituksen jäsenten, toimitusjohtajan, tilintarkastajan ja hallituksen jäsenedokkaiden läsnäolo yhtiökokouksessa

Hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja, vastuullinen tilintarkastaja ja hallituksen jäseneksi ehdolla olevat henkilöt ovat läsnä yhtiökokouksessa, ellei poissaoloon ole pätevää syytä.

Yhtiökokouksen pöytäkirja

Yhtiökokouksen pöytäkirja liitteineen on saatavilla yhtiön konsernisivustolla viimeistään kahden viikon kuluttua yhtiökokouksesta.

Hallitus

Kokoonpano ja toimikausi

Yhtiöjärjestyksen mukaan Lassila & Tikanoja Oyj:n hallitukseen kuuluu vähintään kolme ja enintään seitsemän jäsentä. Hallituksen jäsenet valitsee varsinainen yhtiökokous. Hallituksen jäsenten toimikausi päättyy vaalia seuraavan ensimmäisen varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä. Hallitukseen ei voida valita henkilöä, joka on täyttänyt 70 vuotta. Hallitus valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Hallituksen jäsenet ovat puheenjohtaja Juhani Majjala, varapuheenjohtaja Juhani Lassila, Heikki Bergholm, Eero Hautaniemi, Matti Kavetvuo ja Hille Korhonen. Hallituksen jäsenten henkilötiedot kerrotaan sivulla 27. Tiedot omistuksista ja niissä vuoden aikana tapahtuneista muutoksista ovat sivulla 26.

Hallituksen jäsenedokkaiden henkilötiedot ovat saatavilla yhtiön konsernisivustolla ennen yhtiökokousta.

Toimitusjohtaja osallistuu hallituksen kokouksiin asioiden esittelijänä ja talousjohtaja hallituksen sihteerinä.

Hallituksen tehtävät

Hallituksen tehtävänä on huolehtia yhtiön hallinnosta ja sen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä. Hallitus päättää asioista, joilla yhtiön toiminnan laajuus huomioon ottaen on huomattava merkitys yhtiön toiminnalle.

Hallituksella on vuonna 2009 hyväksytty työjärjestys, jota noudatetaan yhtiöjärjestyksen, Suomen lainsäädännön ja muiden säännösten ohella.

Työjärjestyksen mukaan hallituksen tehtäviä ovat:

- vahvistaa yhtiön tavoitteet
- päättää yhtiön strategiasta ja vahvistaa toimialastrategiat
- laatia osinkopolitiikka ja vastata osakasarvon kehittämisestä
- päättää konsernirakenteesta ja -organisaatiosta
- varmistaa johtamisjärjestelmän toiminta
- käsitellä ja hyväksyä osavuosisikatsaus, konsernitiilin päätös ja toimintakertomus
- vahvistaa konsernin toimintasuunnitelma, budjetti ja investointisuunnitelma
- päättää strategisesti tai taloudellisesti merkittävistä investoinneista, yritysostoista, -myynneistä tai -järjestelyistä sekä vastuusitoumuksista ja rahoitusjärjestelyistä
- vahvistaa riskienhallinta- ja raportointimenettely, rahoitus-, tiedonanto- ja vakuutuspolitiikat sekä sisäisen valvonnan toimintaperiaatteet
- nimittää ja erottaa toimitusjohtaja sekä valvoa ja arvioida hänen toimintaansa
- hyväksyä toimitusjohtajan välittömien alaisten nimitykset
- päättää toimitusjohtajan ja toimitusjohtajan välittömien alaisten palkoista, palkkioista ja muista eduista sekä palvelusuhteiden ehdoista.

Kokouskäytäntö

Hallitus kokoontuu noin 12 kertaa vuodessa. Tarvittaessa hallitus pitää puhelinkokouksia. Hallituksen kokousten koollekutsumisesta ja kokoustyöskente-

lystä vastaa hallituksen puheenjohtaja. Kokouksen esittelijänä toimii toimitusjohtaja. Toimitusjohtaja vastaa siitä, että hallitus saa käyttöönsä riittävät tiedot yhtiön toiminnan ja taloudellisen tilanteen arvioimista varten. Toimitusjohtaja valvoo hallituksen päätösten täytäntöönpanoa ja raportoi hallitukselle niiden täytäntöönpanosta.

Hallituksella oli 18 kokousta vuonna 2009. Jäsenien keskimääräinen osallistumisprosentti oli 96,3.

Hallituksen toiminnan arviointi

Hallitus arvioi toimintaansa ja työskentelytapojaan tekemällä vuosittain itsearvioinnin.

Riippumattomuusarviointi

Hallitus on arvioinut jäsentensä riippumattomuuden hallinnointikoodin kohdan 15 mukaisesti. Kaikki hallituksen jäsenet ovat riippumattomia sekä yhtiöstä että merkittävistä osakkeenomistajista.

Tarkastusvaliokunta

Hallituksen tarkastusvaliokunnan muodostavat puheenjohtaja ja vähintään kaksi jäsentä, jotka hallitus valitsee keskuudestaan vuodeksi kerrallaan. Tarkastusvaliokunnan jäsenten on oltava riippumattomia yhtiöstä ja yhtiön merkittävistä osakkeenomistajista. Tarkastusvaliokunnan jäsenillä on oltava valiokunnan tehtäväalueen edellyttämä pätevyys sekä riittävä asiantuntemus kirjanpidosta, laskeutustoimesta ja tilinpäätöskäytännöistä. Tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja on Juhani Lassila ja jäsenet Eero Hautaniemi ja Hille Korhonen.

Tarkastusvaliokunnalla on hallituksen vahvistama työjärjestys.

Tarkastusvaliokunnan tehtävät:

- konsernin taloudellisen tilanteen ja rahoitustilanteen seuranta
- yhtiön tilinpäätösraportoinnin prosessin seuranta
- yhtiön taloudellisen raportointiprosessin valvonta
- yhtiön sisäisen valvonnan, sisäisen tarkastuksen ja riskienhallintajärjestelmien tehokkuuden seuranta
- yhtiön sisäisen tarkastuksen suunnitelmien ja raporttien käsittely
- yhtiön hallinto- ja ohjausjärjestelmääntään antamaan selvitykseen sisältyvän, taloudelliseen raportointiprosessiin liittyvien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestelmien pääpiirteiden kuvauksen käsittely
- tilinpäätöksen ja konsernitiilin päätöksen lakisäätöisen tilintarkastuksen seuranta
- yhtiön tilintarkastusyhteisön riippumattomuuden arviointi
- yhtiön tilintarkastusyhteisön tarjoamien oheispalvelujen arviointi
- yhtiön tilintarkastajan valintaa koskevan päätösehdotuksen valmistelu
- yhteydenpito tilintarkastajaan ja tilintarkastajan tarkastusvaliokunnalle laatimien raporttien käsittely
- lakien ja määräysten noudattamisen arviointi.

Toimitusjohtaja

Lassila & Tikanoja Oyj:n toimitusjohtajan valitsee yhtiön hallitus. Toimitusjohtaja hoitaa juoksevaa hallintoa hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti ja vastaa strategiaprosessista. Toimitusjohtaja on Jari Sarjo.

Muu johto

Toimitusjohtajaa avustaa yhtiön johtamisessa johtajisto. Johtajiston jäsenet on esitelty sivulla 28. Tiedot johtajiston Lassila & Tikanoja Oyj:n osakkeiden ja

optio-oikeuksien omistuksista ja niissä vuoden aikana tapahtuneista muutoksista ovat sivulla 26.

Johtoryhmä käsittelee L&T:n tulosta, strategiaa, merkittäviä kehityshankkeita ja seuraavan vuoden tavoitteita. Johtoryhmässä toimii yrityksen johdon lisäksi neljä henkilöstön edustajaa.

Palkitseminen

Hallitus

Hallituksen jäsenten palkkioista päättää yhtiökokous etukäteen vuodeksi kerrallaan. Vuonna 2009 hallituksen puheenjohtajalle maksettiin 46 250 euroa, varapuheenjohtajalle 30 500 euroa ja jäsenille 25 750 euroa. Palkkiot maksettiin siten, että hallituksen jäsenet hankkivat palkkion netto-osuudella (40 % palkkiosta) yhtiön osakkeita NASDAQ OMX Helsingin järjestämässä julkisessa kaupankäynnissä.

Hallituksen jäsenet eivät kuulu yhtiön osakepohjaisten kannustinohjelmien piiriin eikä heillä ole eläkesopimuksia yhtiön kanssa.

Toimitusjohtaja ja muu johto

Toimitusjohtajan ja toimitusjohtajan välitöiden alaisten palkoista, palkkioista ja muista eduista päättää hallitus. Toimitusjohtaja ja muu johtajisto kuuluvat yhtiön avainhenkilöstölle suunnattujen osakepohjaisten kannustinohjelmien piiriin. Optio-ohjelmat hyväksyy yhtiökokous. Lisäksi käytössä on ollut EVA-pohjainen tulospalkkiojärjestelmä, jonka perusteet hallitus hyväksyy vuosittain etukäteen. Toimitusjohtajalle ja johtajistolle ei makseta erillisiä palkkioita tytäryhtiöiden hallitusten jäsenyyksistä.

Vuonna 2009 toimitusjohtajan palkka luontoisetuineen oli 334 708 euroa. Muun johtajiston palkat luontoisetuineen olivat yhteensä 920 516 euroa. Luvuissa on huomioitu palkat siltä ajalta, jona henkilöt ovat kuuluneet johtajistoon.

Toimitusjohtajan kanssa on tehty kirjallinen toimitusjohtajasopimus. Sopimuksen mukaan toimitusjohtajan irtisanomisaika on yhtiön irtisanoessa 12 kuukautta ja toimitusjohtajan irtisanoutuessa kuusi kuukautta. Yhtiön irtisanoessa sopimuksen toimitusjohtajan työvelvollisuus lakkaa kuuden kuukauden kuluttua, mutta irtisanomisajan palkkaa maksetaan irtisanomisajan loppuun saakka. Toimitusjohtajalla on oikeus siirtyä eläkkeelle 60-vuotiaana. Eläkkeen määrä on sovittu etukäteen, ja siihen tehdään vuosittain indeksikorotus. Määrä on alle täysimääräisen TyEL-eläkkeen. Eläke käsitellään tilinpäätöksessä etuuspuolisena eläkevastuuna. Sopimuksesta kirjattiin tuloslaskelmaan 30 tuhatta euroa vuonna 2009.

Sisäinen valvonta, riskienhallinta ja sisäinen tarkastus

Sisäinen valvonta

Yhtiön taloudellista kehitystä seurataan kuukausittain koko konsernin kattavan operatiivisen raportointijärjestelmän avulla. Järjestelmä kattaa toteutumatietojen lisäksi budjetit, ennusteet ja investointien seurannan.

L&T:llä on toimialakohtaiset business controllerit sekä kaksi kansainvälisen liiketoiminnan financial controlleria. Kaikkien controllereiden tehtäviin kuuluu tulosraporttien oikeellisuuden valvonta sekä tulosten analysointi.

Yhtiöllä on hallituksen vahvistamat rahoitus-, riskienhallinta-, tiedonanto- ja vakuutuspolitiikat sekä sisäisen valvonnan toimintaperiaatteet.

Riskienhallinnan järjestäminen

L&T:n riskienhallinnan tavoitteena on merkittävien riskitekijöiden tunnistaminen, niihin varautuminen ja niiden optimaalinen

hallinta siten, että yhtiön tavoitteet saavutetaan. Kokonaisvaltaisella riskienhallinnalla pyritään hallitsemaan konsernin kokonaisriskiä, ei ainoastaan yksittäisiä riskitekijöitä.

Hallitus hyväksyy riskienhallinnan periaatteet ja valvoo riskienhallinnan toteutusta ja arvioi käytettyjen menetelmien tehokkuuden. Toimitusjohtaja vastaa riskienhallinnan organisoinnista ja toteuttamisesta.

Riskienhallintaprosessi on määritelty L&T:n johtamisjärjestelmässä. Riskit kartoitetaan osana vuosittaista strategia-prosessia tuotelinja-, toimiala- ja konsernitasolla, ulkomaisissa yksiköissä sekä kriittisiksi määritellyissä keskitetyissä toiminnoissa. Operatiivinen johto arvioi vastuualueensa strategiset, taloudelliset, operatiiviset ja vahinkoriskitekijät. Riskien merkittävyttä arvioidaan riskimatriisin avulla. Merkittävillä riskeillä laaditaan varautumissuunnitelmat ja toteutettavat riskienhallintatoimenpiteet vastuutetaan. Havaituista riskeistä ja niihin varautumisesta raportoidaan toimitusjohtajalle ja hallitukselle.

Sisäinen tarkastus

Yhtiöllä ei ole omaa erillistä sisäisen tarkastuksen organisaatiota, mikä otetaan huomioon tilintarkastuksen laajuutta ja sisältöä määriteltäessä.

Taloussosastolla on kaksi kansainvälisen liiketoiminnan financial controlleria, joiden tehtäviin kuuluvat säännölliset kansainvälisten yksiköiden tilinpäätösten tarkastukset. Osassa tarkastuksista käytetään apuna yhtiön ulkoista tilintarkastajaa. Myös business controllereiden tehtäviin kuuluu tarvittaessa tarkastustoimenpiteiden suorittaminen.

Sisäpiirihallinto

Lassila & Tikanoja Oyj:n hallitus on päättänyt, että konsernissa noudetaan OMX Pohjoismaisen Pörssin (nyk. NASDAQ OMX Helsinki) sisäpiiriohjetta ja antanut lisäksi sitä täydentävän ohjeen, joka on eräiltä osiltaan pörssin ohjetta ankarampi.

Sisäpiirirekisteritietoja ylläpidetään Euroclear Finland Oy:n SIRE-järjestelmässä. Ilmoitusvelvollisia sisäpiiriläisiä ovat hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja, päävastuullinen tilintarkastaja, johtajisto ja johtajiston kokousten sihteerinä toimiva lakiasianpäälikkö. Yrityskohtaiseen pysyvään sisäpiiriin kuuluvat tehtävänsä

perusteella johtoryhmä, yhtiölakimiehet, johdon assistentit sekä konsernin tuloksen laskemiseen ja pörssitiedotteiden laatimiseen osallistuvat henkilöt. Laajoista tai muuten merkittävistä hankkeista pidetään hankekohtaisia sisäpiirirekistereitä. Sisäpiirivastaavana toimii lakiasianpäälikkö.

Sisäpiiriläiset eivät saa käydä kauppaa yhtiön osakkeilla kauden päättymisen ja kyseistä kautta koskevan osavuositarkastuksen tai tilinpäätöstiedotteen julkistamisen välisenä aikana. Sisäpiiriläisten on pyydettävä sisäpiirivastaavalta arvio suunnittelemansa osakekaupan lain- ja ohjeenmukaisuudesta.

Lassila & Tikanoja Oyj:n ilmoitusvelvollisten sisäpiiriläisten osakkeen- ja optionomistukset ovat nähtävillä yhtiön konsernisivustolla.

Tilintarkastus

Lassila & Tikanojan lakisääteisestä tilintarkastuksesta vastaa yhtiökokouksen valitsema tilintarkastaja PricewaterhouseCoopers Oy.

Tilintarkastaja sopii hallituksen kanssa vuosittain tilintarkastussuunnitelmasta ja käy hallituksen kanssa läpi tilintarkastushavainnot. Päävastuullinen tilintarkastaja ja tarkastusvastuullinen tilintarkastaja ovat vähintään kerran vuodessa läsnä hallituksen kokouksessa.

Vuonna 2009 PricewaterhouseCoopers-ketjun palkkiot lakisääteisestä tilintarkastuksesta olivat 180 407 euroa. Tilintarkastukseen liittymättömistä vero-, IFRS- ja due diligence -palveluista tilintarkastusyhteisölle ja sen kanssa samaan ketjuun kuuluville yhtiöille maksettiin 56 770 euroa.

Johdon osakkeenomistus

Hallituksen jäsenten omistamat osakkeet

	31.12.2009	% osakkeista ja äänimäärästä	1.1.2009
Heikki Bergholm	775 807	2,00	774 807
Eero Hautaniemi	3 350	0,01	1 650
Matti Kavetvuo	115 000	0,30	114 000
Hille Korhonen	869		
Juhani Lassila	19 438	0,05	18 398
Evald ja Hilda Nissin Säätiö	2 413 584	6,22	2 413 584
Juhani Majjala	1 529 994	3,94	1 527 994
Yhteensä	4 858 042	12,52	4 850 433

Johtajiston omistamat osakkeet ja optio-oikeudet

	Osakkeet		2005B-optiot	2005C-optiot	2008-optiot
	31.12.2009	1.1.2009	31.12.2009	31.12.2009	31.12.2009
Jari Sarjo	17 000	17 000	26 000	30 000	30 000
Laura Aarnio	240	240	3 000	3 000	5 000
Anna-Maija Apajalahti	2 920	2 920	13 000	15 000	
Kimmo Huhtimo			2 000	2 000	3 000
Jorma Mikkonen	720	720	10 000	15 000	15 000
Inkeri Puputti				2 000	3 000
Ville Rantala	2 665				
Tomi Salo					

Optio-oikeuksien omistuksissa ei ollut muutoksia vuoden 2009 aikana.

Hallintoelimet

Lassila & Tikanoja Oyj:n hallitus

Juhani Majjala s. 1939

ekonomi, oikeustieteen kandidaatti

Hallituksen puheenjohtaja vuodesta 2001, päätoiminen puheenjohtaja 2001–2005, entisen Lassila & Tikanojan Oyj:n hallituksen jäsen vuodesta 1983 ja hallituksen puheenjohtaja 1998–2001

Entisen Lassila & Tikanojan Oyj:n toimitusjohtaja 1983–1998, Säkkiväline-konsernin toimitusjohtaja 1993–1996, Lassila & Tikanoja -yhtymässä Tiklaksessa toimitusjohtaja 1980–1983 ja Lassila & Tikanoja Oyj:n talousjohtaja 1977–1980, Palomex Oyj:n varatoimitusjohtaja 1975–1977

Omistaa 1 529 994 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta.

Juhani Lassila s. 1962

kauppatieteiden maisteri, Agros Oyj:n toimitusjohtaja 2005–

Hallituksen varapuheenjohtaja vuodesta 2007, tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja vuodesta 2009, hallituksen jäsen vuodesta 2001, entisen Lassila & Tikanoja Oyj:n hallituksen jäsen 1998–2001

Talousasioiden integraatiojohtaja Instrumentarium Oyj:n ja GEMS/IT:n yhdistyessä 2003–2004, konsernin talous- ja rahoitusasioista vastaava johtaja 1999–2004 ja rahoitusjohtaja 1996–1999 Instrumentarium Oyj:ssä, Postipankki Oyj:n yritystutkija 1988–1996, Instrumentarium Oyj:n sijoitusasiantuntija 1987–1988

Comptel Oyj:n hallituksen jäsen 2006–, Suominen Yhtymä Oyj:n hallituksen jäsen 2005–, Evald ja Hilda Nissin Säätiön hallituksen puheenjohtaja 2003–

Omistaa 19 438 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta. Määräysvalta Evald ja Hilda Nissin Säätiössä, joka omistaa 2 413 584 osaketta.

Heikki Bergholm s. 1956

diplomi-insinööri

Hallituksen jäsen vuodesta 2008

Suominen Yhtymä Oyj:n toimitusjohtaja 2002–2006, entisen Lassila & Tikanoja Oyj:n toimitusjohtaja 1998–2001, varatoimitusjohtaja 1997–1998, yhtymän tulosityksiköiden toimitusjohtaja 1986–1997 ja Lassila & Tikanoja Oyj:n talousjohtaja 1985–1986, Teollistamisrahasto Oyj:n tutkija ja kehityspäällikkö 1980–1985

Forchem Oyj:n hallituksen jäsen 2007–, Componenta Oyj:n hallituksen jäsen 2002– ja puheenjohtaja 2003–, MB Rahastot Oyj:n hallituksen jäsen 2002–, Suominen Yhtymä Oyj:n hallituksen jäsen 2001– ja puheenjohtaja 2001–2002, Lakan Betoni Oyj:n hallituksen jäsen 1986– ja puheenjohtaja 1998–

Kemira Oyj:n hallituksen jäsen 2004–2007, Pohjola-Yhtymä Oyj:n hallituksen jäsen 2003–2005, Sponda Oyj:n hallituksen jäsen 1998–2004

Omistaa 775 807 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta.

Eero Hautaniemi s. 1965

kauppatieteiden maisteri,

Oriola-KD Oyj:n toimitusjohtaja 2006–

Hallituksen jäsen vuodesta 2007, tarkastusvaliokunnan jäsen vuodesta 2009

GE Healthcare Finland Oyj:n toimitusjohtaja 2004–2005, GE Healthcare IT:n Oximetry, Supplies and Accessories -liiketoiminnan johtaja 2003–2004, asiantuntija- ja johtotehtävissä Instrumentarium Oyj:ssä 1990–2003

Nurminen Logistics Oyj:n hallituksen jäsen 2009–

Omistaa 3 350 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta.

Matti Kavetvuo s. 1944

diplomi-insinööri, ekonomi, vuorineuvos

Hallituksen jäsen vuodesta 2008, entisen Lassila & Tikanoja Oyj:n hallituksen jäsen 1984–1988 ja 1998–2001

Pohjola-Yhtymä Vakuutus Oyj:n toimitusjohtaja 2000–2001, Valio Oyj:n toimitusjohtaja 1992–1999, Orion-yhtymä Oyj:n toimitusjohtaja ja Orion-konsernin pääjohtaja 1985–1991, asiantuntija- ja johtotehtävissä Instrumentarium Oyj:ssä 1971–1984, joista toimitusjohtajana 1979–1984

Orion Oyj:n hallituksen jäsen ja puheenjohtaja 2004–, Konecranes Oyj:n hallituksen jäsen 2001–, Alma Media Oyj:n hallituksen jäsen 2000– ja varapuheenjohtaja 2005–2009

Metso Oyj:n hallituksen jäsen ja puheenjohtaja 2003–2009, Marimekko Oyj:n hallituksen jäsen 1997–2008 ja puheenjohtaja 2007–2008, Kesko Oyj:n hallituksen jäsen ja varapuheenjohtaja 2003–2006, Perlos Oyj:n hallituksen jäsen 2003–2006, Lännen Tehtaat Oyj:n hallituksen jäsen 2003–2004, Suominen Yhtymä Oyj:n hallituksen jäsen 2001–2006 ja puheenjohtaja 2002–2006, Finnlines Oyj:n hallituksen jäsen 2000–2002, UPM-Kymmene Oyj:n hallituksen jäsen 2000–2001

Omistaa 115 000 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta.

Hille Korhonen s. 1961

tekniikan lisensiaatti, Fiskars Oyj Abp:n tuotanto-, hankinta- ja logistiikkajohtaja 2008–, littä-konsernin Group Director, Operations 2003–

Hallituksen jäsen vuodesta 2009, tarkastusvaliokunnan jäsen vuodesta 2009

Maailmanlaajuisten toimitusketjujen strategioihin ja prosesseihin liittyviä johtotehtäviä Nokia Oyj:ssä 2000–2003, Nokia Network-sissä 1998–2000 ja Nokia Mobile Phonesissa 1996–1997, logistiikan ja markkinoinnin kehitykseen liittyvissä tehtävissä Outokumpu Copperissa 1993–1996

Nokian Renkaat Oyj:n hallituksen jäsen 2006–, Rahapajan hallituksen jäsen 2008–

Omistaa 869 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta.

Toimitusjohtaja

Jari Sarjo s. 1957

oikeustieteen kandidaatti, Lassila & Tikanoja -konsernin toimitusjohtaja vuodesta 2001

Säkkiväline-konsernin toimitusjohtaja 1997–2001, Säkkiväline Oyj:n toimialajohtaja 1994–1997, hallintojohtaja 1987–1994 ja hallintopäällikkö 1984–1987

Omistaa 17 000 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta sekä 26 000 2005B-optiota, 30 000 2005C-optiota ja 30 000 2008-optiota.

Hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan omistuksissa tapahtuneet muutokset vuonna 2009 on kerrottu sivulla 26.

Tilintarkastaja

PricewaterhouseCoopers Oy

KHT-yhteisö

Päävastuullinen tilintarkastaja

Heikki Lassila, KHT

Johto

Jari Sarjo s. 1957
Lassila & Tikanoja -konsernin toimitusjohtaja vuodesta 2001 oikeustieteen kandidaatti Säkkipäälä-konsernin toimitusjohtaja 1997–2001, Säkkipäälä Oy:n toimialajohtaja 1994–1997, hallintojohtaja 1987–1994 ja hallintopäällikkö 1984–1987

Kimmo Huhtimo s. 1970
tuote- ja prosessikehityksestä, markkinointiviestinnästä ja Yhteyskeskuksesta vastaava johtaja vuodesta 2008, johtajiston jäsen vuodesta 2008
diplomi-insinööri
tuotekehitys- ja myyntijohtaja 2006–2008, tuotekehityspäällikkö 2005–2006, liiketoiminnan ja palvelukonseptien suunnittelu- ja kehitystehtävissä Elisa Oyj:ssä 2000–2005, ATK-suunnittelija Tieto-Enator Oyj:ssä 1998–2000

Anna-Maija Apajalahti s. 1948
toimialajohtaja, Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut vuodesta 2000 valtiotieteen maisteri
Säkkipäälä Oy:n siivouspalveluista ja konsernimarkkinoinnista vastaava johtaja 1997–2000, siivouspalveluiden toimialajohtaja 1983–1997 vastaten myös konsernimarkkinoinnista, tiedotus- ja markkinointitehtävissä 1971–1983

Inkeri Puputti s. 1964
henkilöstöjohtaja vuodesta 2008, johtajiston jäsen vuodesta 2008 valtiotieteen maisteri
henkilöstökehitysjohdaja 2006–2008, Rautakirja Oy:n henkilöstökehityspäällikkö 2002–2006 ja henkilöstöpalvelupäällikkö 1998–2002, henkilöstösuunnittelija Oy Sinebrychoff Ab:ssä 1996–1998 ja HPY:ssä (nyk. Elisa Oyj) 1995–1996

Jorma Mikkonen s. 1963
toimialajohtaja, Ympäristöpalvelut vuodesta 2009 varatuomari
toimialajohtaja, Teollisuuspalvelut 2000–2009, Säkkipäälä Oy:n hallintojohtaja 1999–2000 ja lakimies 1992–1999, Helsingin Suomalaisen Säästöpankin lakimies 1991–1992

Ville Rantala s. 1971
talousjohtaja 1.3.2009 alkaen, johtajiston jäsen vuodesta 2009 kauppatieteiden maisteri
Suunto Oy:n talousjohtaja (Director, Finance and Business Development) 2007–2009, UPM-Kymmene Oyj:ssä talousjohtaja Hieno- ja erikoispaperit-toimialalla 2006–2007, business controller 2002–2006 ja controller 2000–2002, Salomon Sport Finland Oy:n talouspäällikkö 1999–2000

Laura Aarnio s. 1975
laskentajohtaja vuodesta 2005, johtajiston jäsen vuodesta 2008 (äitiyslomalla 18.9.2009 alkaen) kauppatieteiden maisteri
laskentapäällikkö 2001–2005, laskentaekonomi entisessä Lassila & Tikanoja Oyj:ssä 1999–2001

Tomi Salo s. 1974
L&T Biowatti Oy:n toimitusjohtaja ja Uusiutuvat energialähteet-toimialasta vastaava johtaja 1.12.2009 alkaen, johtajiston jäsen vuodesta 2009 maatalous- ja metsätieteiden maisteri (metsänhoitaja), yhteiskuntatieteiden kandidaatti
L&T Biowatti Oy:n metsäpalvelujohtaja 2008–2009 ja puunhankinta-johtaja 2008, Koneyrittäjien liiton energia-alan toimialapäällikkö 2002–2007

Talousjohtajana toimi 28.2.2009 saakka Sirkka Tuomola. Säkkipäälä oli osa Lassila & Tikanoja -yhtymää 1989–2001. Emoyhtiö Lassila & Tikanoja Oyj jakautui vuonna 2001 kahdeksi uudeksi yhtiöksi Lassila & Tikanoja Oyj:ksi ja Suominen Yhtymä Oyj:ksi.

Johtajiston omistamat Lassila & Tikanojan osakkeet ja optio-oikeudet sekä omistuksissa tapahtuneet muutokset vuonna 2009 on kerrottu sivulla 26.

Lassila & Tikanoja Oyj:n tilinpäätös vuodelta 2009

Hallituksen toimintakertomus	30
Osakkeet ja osakkeenomistajat	41
Tunnusluvut	45
Konsernitilinpäätös	47
Konsernituloslaskelma	47
Laaja konsernituloslaskelma	47
Konsernitase	48
Konsernin rahavirtalaskelma	50
Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista	51
Konsernitilinpäätöksen liitetiedot	52
Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet	52
1. Segmentti-informaatio	58
2. Hankitut liiketoiminnot	61
3. Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut	63
4. Pitkäaikaishankkeet	63
5. Poistot ja arvonalentumiset	63
6. Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut	63
7. Tutkimus- ja kehitysmenot	64
8. Rahoitustuotot ja -kulut	64
9. Tuloverot	64
10. Osakekohtainen tulos	66
11. Osakekohtainen osinko	66
12. Aineettomat hyödykkeet	67
13. Liikearvojen arvonalentumistestit	69
14. Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	70
15. Yhteisyritykset	72
16. Tytäryritykset	72
17. Myytävissä olevat pitkäaikaiset sijoitukset	72
18. Rahoitusleasingsaamiset	73
19. Vaihto-omaisuus	73
20. Myyntisaamiset ja muut saamiset	73
21. Myytävissä olevat lyhytaikaiset sijoitukset	73
22. Rahavarat	74
23. Oma pääoma	74
24. Osakeperusteiset maksut	75
25. Eläkeveloitteet	77
26. Varaukset	78
27. Lainat	78
28. Muut pitkäaikaiset velat	79
29. Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat	79
30. Rahoitusvarat ja -velat arvostusryhmittäin	80
31. Johdannaissopimukset	81
32. Muut vuokrasopimukset	82
33. Rahavirtalaskelman liitetiedot	82
34. Lähipiiritapahtumat	82
35. Tilintarkastuskustannukset	83
36. Vastuusitoumukset	83
37. Rahoitusriskien hallinta	84
38. Riita-asiat ja oikeusprosessit	87
39. Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat	87
Emoyhtiön tilinpäätös	88
Voitonjakoehdotus	92
Tilintarkastuskertomus	93

Kaikki vuosikertomuksen luvut on pyöristetty, joten yksittäisten lukujen yhteenlaskettu summa saattaa poiketa esitetystä summaluvusta.

Hallituksen toimintakertomus

Konsernin liikevaihto ja tulos

Lassila & Tikanojan koko vuoden liikevaihto oli 582,3 miljoonaa euroa (606,0 milj. e; 554,6 milj. e) ja se laski 3,9 %. Liikevoitto oli 50,3 miljoonaa euroa (55,5 milj. e; 48,8 milj. e), mikä on 8,6 % (9,2 %; 8,8 %) liikevaihdosta. Operatiivisen toiminnan liikevoitto oli 51,3 miljoonaa euroa (45,0 milj. e; 54,3 milj. e). Osakekohtainen tulos oli 0,85 euroa (1,03 e; 0,83 e).

Liikevaihdon lasku johtui pääasiassa L&T Biowatin puupolttoaineiden heikosta kysynnästä sekä alentuneista jäte- ja kuljetusvolyymeistä. Uusioraaka-aineiden hintataso ja kysyntä pysyivät alhaisina vuoden alkupuoliskolla, mutta elpyivät jossain määrin vuoden loppua kohden. Kiinteistö- ja käyttäjäpalveluiden ja Teollisuuspalveluiden liikevaihto ylsi lähes viimevuotiselle tasolle, vaikka lisäpalveluiden myynti vaikeutuikin talouden epävarmuuden pitkittyessä.

Operatiivisen toiminnan liikevoitto parani tuotannon tehostamistoimien ansiosta.

Liikevoittoa heikensivät kertaluonteiset erät yhteensä 1,0 miljoonaa euroa. Yhteisyritys L&T Recoil Oy:n tuotantolaitoksen valmistuminen viivästy, mikä aiheutti merkittävän tappion. Vuonna 2008 liikevoittoa kasvatti muun muassa Ekokem Oy:n osakkeiden myynnistä syntynyt myyntivoitto.

Ympäristöpalvelut

Ympäristöpalveluiden koko vuoden liikevaihto laski 6,8 % 279,8 miljoonaan euroon (300,1 milj. e; 279,8 milj. e). Liikevoitto oli 31,7 miljoonaa euroa (32,3 milj. e; 35,0 milj. e). Operatiivisen toiminnan liikevoitto oli 32,9 miljoonaa euroa (32,3 milj. e; 36,3 milj. e).

Jätehuollon liikevaihto laski hieman jätevolyymin pienentymisen takia. Uudisrakentamisen vähentyminen laski odotetusti rakennusjätettä, mutta korjausrakentamisen vilkastuminen tasoitti laskua.

Uusioraaka-aineiden (muovit, kuidut, metallit) markkinahinnat ja kysyntä olivat alhaiset vuoden alkupuoliskolla, mutta

elpyivät jossain määrin vuoden loppupuoliskolla. Keravan kierrätyslaitoksen investointiohjelman ensimmäinen vaihe päättyi kesäkuussa ja uusi kierrätyspuuyksikkö otettiin tuotantokäyttöön. Toista vaihetta supistettiin ja se toteutetaan kombilaitoksena, joka käsittää rakennusjätteen sekä kaupan ja teollisuuden jätteen yhdistetyn kierrätyslaitoksen. Investointiohjelma päättyi syksyllä 2010 ja sen jälkeen Keravan laitoksessa käsiteltävän jätteen hyödyntämistä nousee selvästi.

L&T Biowatin tarjoamien biopolttoaineiden kysyntä heikkeni selvästi sähkön tukkuhinnan ja metsäteollisuuden käyntiasteiden laskun takia. Myös fossiilisten polttoaineiden ja päästöoikeuden alhainen hintataso heikensi puupohjaisten polttoaineiden kilpailukykyä kivihiileen, turpeeseen ja öljyyn nähden. Tuotelinjan kannattavuus heikkeni selvästi ja tulos oli tappiollinen.

Energiapuun hankintaan keskittyvä metsäpalveluorganisaatio aloitti toimintansa tammikuussa ja ylitti hankintatavoitteen, minkä seurauksena raaka-ainetarasto kasvoi merkittävästi. Luumäen pellettitehdas lopetettiin toukokuussa.

Venäjällä jätehuoltotoiminta laajeni huhtikuussa Noginskin kaupunkiin.

Liikevaihto toimialoittain

1 000 €	2009	2008	Muutos %	2007
Ympäristöpalvelut	279 766	300 070	-6,8	279 845
Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut	243 139	243 221		217 927
Teollisuuspalvelut	67 361	69 032	-2,4	61 693
Konsernihallinto ja muut				10
Toimialojen välinen liikevaihto	-7 960	-6 327		-4 862
Yhteensä	582 306	605 996	-3,9	554 613

Liikevoitto toimialoittain

1 000 €	2009	%	2008	%	Muutos %	2007	%
Ympäristöpalvelut	31 650	11,3	32 255	10,7	-1,9	34 977	12,5
Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut	17 685	7,3	5 907	2,4		12 048	5,5
Teollisuuspalvelut	3 390	5,0	5 239	7,6	-35,3	3 726	6,0
Konsernihallinto ja muut	-2 461		12 097			-1 976	
Yhteensä	50 264	8,6	55 498	9,2	-9,4	48 775	8,8

Dubnan kierrätyslaitoksen rakentaminen käynnistyi ja se valmistuu vuoden 2010 alkupuoliskolla. Latviassa talouden epävakaus asetti haasteita toiminnan kehittämiseksi, mutta samanaikaisesti työvoiman saatavuus parani ja palkkakustannukset alenivat.

Ympäristötuotteiden liikevaihto laski, mutta kannattavuus säilyi hyvänä.

Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut

Kiinteistö- ja käyttäjäpalveluiden koko vuoden liikevaihto oli 243,1 miljoonaa euroa (243,2 milj. e; 217,9 milj. e). Liikevoitto parani selvästi ja oli 17,7 miljoonaa euroa (5,9 milj. e; 12,0 milj. e). Operatiivisen toiminnan liikevoitto oli 18,1 miljoonaa euroa (10,1 milj. e; 12,4 milj. e).

Liikevaihto pysyi vuoden 2008 tasolla ja lisäpalveluiden myynti sujui hyvin talouden epävarmuudesta huolimatta. Alkuvuoteen ajoittui muutamia isoja vahinkosaneerausprojekteja ja työvirta säilyi koko vuoden tasaisena. Vakuutusyhtiöiden kanssa solmittiin jälleen uusia kumppanuussopimuksia.

Tuotannon tehostamistoimien ansiosta toimialan kannattavuus parani selvästi. Työntekijöiden vaihtuvuus väheni erityisesti siivouspalveluissa talouden epävarmuuden jatkuessa, mikä paransi merkittävästi tuotannon tehokkuutta.

Kiinteistönhoidossa lanseerattiin L&T® Ekohuolto -konsepti, jonka avulla voidaan vähentää kiinteistöjen energiankulutusta.

Ulkomaantoiminnan tappio pieneni. Latvian ja Venäjän toiminnan tulos oli positiivinen, vaikka asiakkaat ovat supistaneet työohjelmia heikentyneen taloustilanteen vuoksi erityisesti Latviasa. Ruotsin toiminnan tervehdyttämisohjelma eteni suunnitelman mukaisesti, mutta tulos oli vielä tappiollinen. Venäjän siivouspalveluille myönnettiin maaliskuussa laatusertifikaatti ISO 9001.

Teollisuuspalvelut

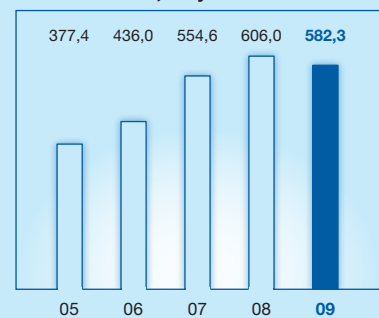
Teollisuuspalveluiden koko vuoden liikevaihto oli 67,4 miljoonaa euroa (69,0 milj. e; 61,7 milj. e). Liikevoitto oli 3,4 miljoonaa euroa (5,2 milj. e; 3,7 milj. e). Operatiivisen toiminnan liikevoitto oli 3,2 miljoonaa euroa (4,9 milj. e; 7,6 milj. e).

Teollisuuden alhaiset käyntiasteet heijastuivat odotetusti Teollisuuspalveluiden toimintaan koko vuoden. Ongelmajätevolymit laskivat selvästi ja ylläpitotöiden määrä väheni talouden epävarmuuden pitkittyessä. Kysynnän nopeat vaihtelut asettivat haasteita tuotannon sopeuttamiselle. Kierrätyspolttoaineen alhainen kysyntä elpyi hieman vuoden loppupuolella.

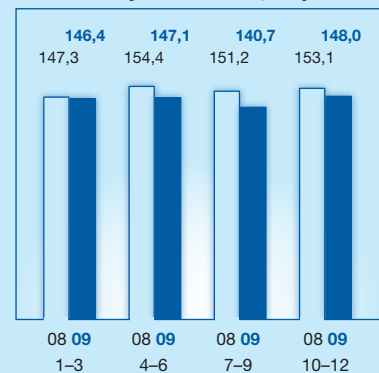
Ongelmajätepalveluiden ja teollisuusratkaisujen kannattavuus parani onnistuneiden tuotannon tehostamistoimien ansiosta. Lisäksi alkuvuoteen ajoittui suuria yksittäisiä projekteja.

L&T Recoilin regenerointilaitoksen tuotantokäytön aloitus viivästyi suunnitellusta eikä kuluneelle vuodelle asetettuja tuotantotavoitteita saavutettu. Yhteisyrityksen tappiollisuus heikensi selvästi koko toimialan kannattavuutta.

Liikevaihto, milj. €

Liikevaihto vuosineljänneksittäin, milj. €

Ulkomaan toiminnan liikevaihto maittain

1 000 €	2009	2008	2007
Latvia	21 303	24 418	19 002
Ruotsi	21 282	25 302	26 525
Venäjä	8 894	8 347	5 600
Norja	12	1 165	2 507

Tuloslaskelma vuosineljänneksittäin

1 000 €	10-12/2009	7-9/2009	4-6/2009	1-3/2009	10-12/2008	7-9/2008	4-6/2008	1-3/2008
Liikevaihto								
Ympäristöpalvelut	71 502	64 941	71 008	72 315	74 211	73 740	76 639	75 480
Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut	61 441	60 024	60 531	61 143	62 861	60 124	60 983	59 253
Teollisuuspalvelut	17 240	17 698	17 561	14 862	18 062	19 091	18 183	13 696
Toimialojen välinen liikevaihto	-2 142	-1 924	-2 006	-1 888	-2 076	-1 712	-1 441	-1 098
L&T yhteensä	148 041	140 739	147 094	146 432	153 058	151 243	154 364	147 331
Liikevoitto								
Ympäristöpalvelut	6 485	9 425	8 932	6 808	5 957	9 723	8 151	8 423
Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut	2 776	7 208	4 343	3 358	-1 945	5 048	1 178	1 626
Teollisuuspalvelut	13	1 367	1 733	277	1 529	3 465	1 140	-895
Konsernihallinto ja muut	-770	-1 091	-142	-458	-660	-653	-271	13 681
L&T yhteensä	8 504	16 909	14 866	9 985	4 881	17 583	10 198	22 835
Liikevoittoprosentti								
Ympäristöpalvelut	9,1	14,5	12,6	9,4	8,0	13,2	10,6	11,2
Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut	4,5	12,0	7,2	5,5	-3,1	8,4	1,9	2,7
Teollisuuspalvelut	0,1	7,7	9,9	1,9	8,5	18,1	6,3	-6,5
L&T yhteensä	5,7	12,0	10,1	6,8	3,2	11,6	6,6	15,5
Rahoituskulut, netto	-1 078	-1 242	-1 233	-1 685	-1 370	-1 346	-990	-1 100
Voitto ennen veroja	7 426	15 667	13 633	8 300	3 511	16 237	9 208	21 735

Sijoitettu pääoma

Sijoitettu pääoma oli 9,1 miljoonaa euroa suurempi kuin vuotta aiemmin pääasiassa L&T Biowatin varastojen kasvun vuoksi. Sijoitetun pääoman kiertonopeus oli 1,6 (1,7; 1,7).

1 000 €	31.12.2009	31.12.2008	31.12.2007
Pitkäaikaiset varat	357 891	356 609	319 380
Vaihto-omaisuus ja saamiset	110 914	94 559	88 137
Myytavissä olevat osakesijoitukset			16 800
Likvidit varat	27 583	26 517	14 008
Laskennalliset verovelat	-33 622	-32 898	-29 842
Ostovelat ja muut velat	-94 130	-88 298	-85 183
Varaukset	-2 155	-1 755	-1 055
Muut korottomat velat	-5 374	-2 640	-2 733
Sijoitettu pääoma	361 107	352 094	319 512

Rahoitus

Korollista vierasta pääomaa oli vuoden lopussa 3,2 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuotta aiemmin. Korolliset nettovelat, jotka olivat 116,3 miljoonaa euroa, vähenivät 4,3 miljoonaa euroa. Nettorahoituskulut kasvoivat 0,4 miljoonalla eurolla, mikä johtui siitä, että korollisia velkoja oli vuoden alkupuoliskolla merkittävästi enemmän kuin edellisellä vuonna. Nettorahoituskulut olivat 0,9 % liikevaihdosta ja 10,4 % liikevoitosta.

Koronvaihtosopimusten, joihin yhtiö soveltaa IAS 39:n mukaista suojauslaskentaa, käyvän arvon muutoksista kirjattiin vuoden aikana muihin laajan tuloksen eriin verovaikutus huomioituna -0,3 miljoonaa euroa (-1 milj. e; +0,1 milj. e).

Vuoden 2009 aikana nostettiin uusia pitkäaikaisia lainoja 24,0 miljoonaa euroa (47,0 miljoonaa euroa) ja lisäksi 19,0 mil-

joonaa euroa lyhytaikaisia lainoja konvertoitiin pitkäaikaisiksi. Lyhennyksiä maksettiin 29,2 miljoonaa euroa (15,6 milj. e). Pitkäaikaisen lainasalkun keskimääräinen efektiivinen korko oli 31.12.2009 2,93 % (4,61 %). Likvidit varat olivat vuoden lopussa 27,6 miljoonaa euroa (26,5 milj. e) ja 15,0 miljoonan euron komittoitu limiitti oli käyttämättä kuten myös vuonna 2008. Vuoden 2008 lopussa oli käytössä 15,5 miljoonaa euroa komittoimattomista limiiteistä.

Omavaraisuusaste oli 44,1 % (43,2 %; 46,6 %) ja gearing-prosentti 53,5 (58,8; 42,7). Liiketoiminnan rahavirta oli 66,2 miljoonaa euroa (70,4 milj. e; 55,4 milj. e). Käyttöpääomaan sitoutui 12,0 miljoonaa euroa.

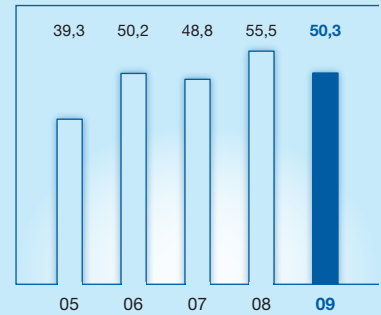
Maksuvalmius pysyi hyvänä koko vuoden.

Rahoituksen avainlukuja

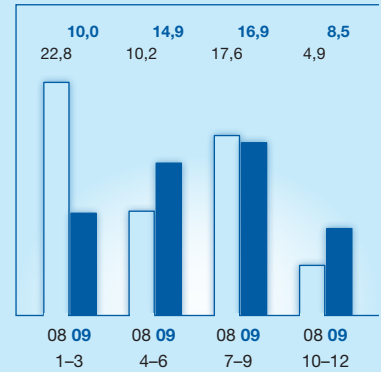
	2009	2008	2007
Korollinen vieras pääoma, milj. €	143,9	147,1	117,2
Korolliset nettovelat, milj. €	116,3	120,5	86,4
Korkokulut, milj. €	5,9	6,1	5,3
Nettorahoituskulut, milj. €	5,2	4,8	4,3
Nettorahoituskulut, % liikevaihdosta	0,9	0,8	0,8
Nettorahoituskulut, % liikevoitosta	10,4	8,7	8,9
Omavaraisuusaste, %	44,1	43,2	46,6
Gearing, %	53,5	58,8	42,7
Liiketoiminnan rahavirta, milj. €	66,2	70,4	55,4
Käyttöpääoman muutos rahavirtalaskelmassa, milj. €	-12,0	2,2	-13,2

Rahoitusriskit ja niiden hallinta esitetään konsernitilinpäätöksen liitetiedossa 37. Rahoitusriskien hallinta.

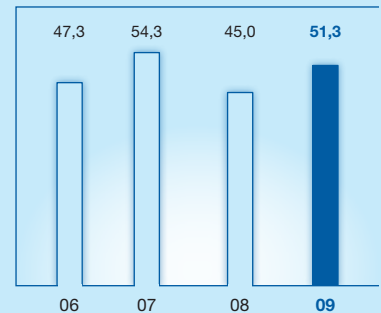
Liikevoitto, milj. €

Liikevoitto vuosineljänneksittäin, milj. €

Operatiivisen toiminnan liikevoitto, milj. €

Investoinnit

Bruttoinvestoinnit olivat 44,9 miljoonaa euroa (84,2 milj. e; 93,2 milj. e). Suurimmat rakennuskohteet olivat L&T Recoilin regenerointilaitos ja Keravan kierrätyslaitoksen laajennus.

Kiinteistö- ja käyttäjäpalveluihin ostettiin 1.6.2009 Valkeakosken Talohuolto Ky:n liiketoiminta. Ympäristöpalveluiden jätahuoltoon ostettiin 1.10.2009 Kuljetusliike Veli-Pekka Hiltunen Oy:n kuljetus- ja jätahuolto liiketoiminta sekä 1.11.2009 Raahen Kuljetus Maunula Ky:n liiketoiminta. Liiketoimintaostojen hankintahinta oli 1,7 miljoonaa euroa ja yhteenlaskettu vuosiliikevaihto 2,1 miljoonaa euroa.

Kesäkuun alussa myytiin Ympäristöpalveluiden Virtain yksikön liiketoiminta.

Muutokset konsernirakenteessa

Kanta-Hämeen Ympäristöyhtiö Oy sulautui Lassila & Tikanoja Oyj:ön. Purettiin Jätahuolto Savon Sähkö Oy, Kolina-Kuljetus Oy, L&T Hygieneutvikling AS, Outohuolto Oy, SuolaSiivo Oy ja Tabletti Kliinerit Oy.

Henkilöstö

Henkilöstömäärä oli kokoaikaiseksi muutettuna keskimäärin 8 113 (8 363; 7 819). Vuoden lopussa Lassila & Tikanojan palveluksessa oli koko- ja osa-aikaisia yhteensä 8 743 (9 490; 9 387) henkilöä. Heistä työskenteli Suomessa 6 762 (7 269; 6 986) ja muissa maissa 1 981 (2 221; 2 401) henkilöä.

Palkkojen ja palkkioiden kokonaissumma vuonna 2009 oli 190,4 miljoonaa euroa (192 0 milj. e; 170 2 milj. e).

Investoinnit taseryhmittäin

Milj. €	2009	2008	2007
Kiinteistöt	14,4	25,5	9,1
Koneet, kalusto ja muut aineelliset hyödykkeet	25,0	51,7	36,6
Liikearvo ja muut aineettomat hyödykkeet yrityskaupoista	1,4	3,1	41,4
Muut aineettomat hyödykkeet	4,0	3,8	5,9
Muut pitkäaikaiset varat	0,1	0,1	0,2
Yhteensä	44,9	84,2	93,2

Investoinnit toimialoittain

Milj. €	2009	2008	2007
Ympäristöpalvelut	25,9	41,8	60,7
Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut	6,3	9,7	20,8
Teollisuuspalvelut	12,7	32,7	11,5
Konsernihallinto ja muut			0,2
Yhteensä	44,9	84,2	93,2

Henkilöstö maittain vuoden lopussa

Koko- ja osa-aikaiset yhteensä

	2009	2008	2007
Suomi	6 762	7 269	6 986
Latvia	912	1 050	1 028
Ruotsi	588	738	649
Venäjä	481	433	528
Norja			196
Yhteensä	8 743	9 490	9 387

Tuotekehitys

Tuotekehityksen tehtävänä on vastata L&T:n palvelutuotevalikoiman kilpailukyvyistä ja edesauttaa näin yhtiön tavoitteiden saavuttamisessa. Konsernitason tuotekehitys suunnittelee tuotekehitystoimintaa, ohjaa tuotekehitysprosessia ja vie läpi kehityshankkeita.

Vuoden 2009 merkittävin uusi palvelukonsepti oli L&T® Ekohuolto, jonka avulla voidaan vähentää kiinteistöjen energiankulutusta ja pienentää kulutuksesta aiheutuvia kustannuksia. L&T® Ekohuollossa huoltohenkilöstö seuraa ja kehittää kiinteistön energiatehokkuutta päivittäisten töiden ohella. Huoltohenkilöstön energiatehokkuusosaamista lisätään L&T:n Ekohuolto-koulutuksella, jossa perehdytään lähtötilanteen kartoittamiseen, jatkuvaan energiansäästökohteiden havainnoimiseen sekä toimenpide-ehdotusten esittämiseen ja toteuttamiseen. Ehdotetut ja toteutetut toimenpiteet kirjataan kiinteistön käyttöpäiväkirjaan, ja energiatehokkuutta ja sen kehittymistä seurataan.

Vuoden aikana lanseerattiin myös asiakkaan turvallisuustavoitteita tukevat palvelukonseptit L&T® Väestönsuoja ja L&T® Vahinkoturvasopimus. L&T® Väestönsuoja -palvelussa L&T:n asiantuntijat varmistavat yhteistyössä suoja- ja teknologia-yritys Temetin kanssa, että kiinteistön väestönsuojan käyttövalmius täyttää lain vaatimukset. L&T® Vahinkoturvasopimus -palvelussa asiakas saa vahinkotapausten varalle yhdessä suunnitellun toimintamallin, jonka avulla minimoidaan toimintojen häiriöt ja keskeytykset vahinkotilanteissa.

Markkinoiden epävakaisuus ja koveneva kilpailu saavat asiakkaat tarkastelemaan tukipalveluita entistä enemmän niiden tuottaman lisähyödyn näkökulmasta. Asiakasyritysten kilpailukyyn edistäminen sekä erilaistuminen asiakkaan silmissä ovat L&T:n tuotekehitysstrategian tavoitteita.

Tutkimus- ja kehitysmenot

Tuloslaskelmaan kirjattiin keskitetysti ohjattujen tuotekehitysohjelmien kustannuksia 2,4 miljoonaa euroa (3,0 milj. e; 2,4 milj. e), joka oli 0,4 % liikevaihdosta (0,5 %; 0,4 %). Taseeseen aktivoitiin ohjelmistoprojekteista kehitysmenoja 2,4 miljoonaa euroa (2,0 milj. e; 1,0 milj. e). Ohjelmistoprojektien kustannukset aktivoidaan siitä lähtien, kun projektit ovat siirtyneet tutkimusvaiheesta kehittämissä vaiheeseen, ja projektin tulos on yksilöitävissä oleva aineeton hyödyke.

Riskienhallinta

Tavoite

L&T:n riskienhallinnan tavoitteena on merkittävien riskitekijöiden tunnistaminen, niihin varautuminen ja niiden optimaalinen hallinta siten, että yhtiön tavoitteet saavutetaan. Kokonaisvaltaisella riskienhallinnalla pyritään hallitsemaan konsernin kokonaisriskiä, ei ainoastaan yksittäisiä riskitekijöitä.

Vastuut

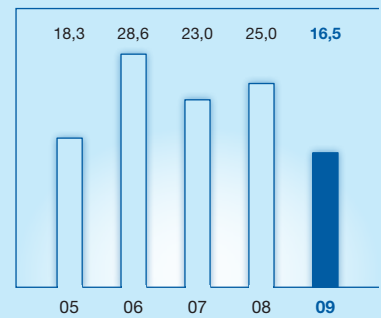
Hallitus hyväksyy riskienhallinnan periaatteet, valvoo riskienhallinnan toteutusta ja arvioi käytettyjen menetelmien tehokkuuden. Toimitusjohtaja vastaa riskienhallinnan organisoinnista ja toteuttamisesta.

Rahoitusriskien hallinnan periaatteet määritellään rahoituspolitiikassa.

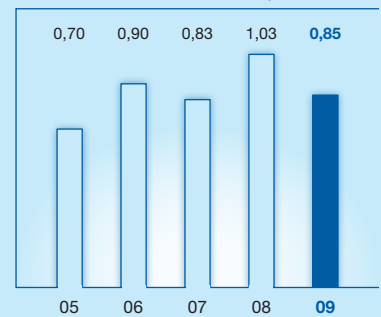
Riskien tunnistaminen, arviointi ja raportointi

Riskienhallintaprosessi on määritelty L&T:n johtamisjärjestelmässä. Riskit kartoitetaan osana vuosittaista strategia-prosessia tuotelinja-, toimiala- ja konsernitason, ulkomaisissa yksiköissä sekä kriittisiksi määritellyissä keskitetyissä toiminnoissa. Operatiivinen johto arvioi vastuualueensa strategiset, taloudelliset, operatiiviset ja vahinkoriskitekijät. Riskien merkittävyyttä arvioidaan riskimatriisin avulla. Merkittävälle riskille laaditaan varautumissuunnitelmat ja toteutettavat riskienhallintatoimenpiteet vastuutetaan. Havaituista riskeistä ja niihin varautumisesta raportoidaan toimitusjohtajalle ja hallitukselle.

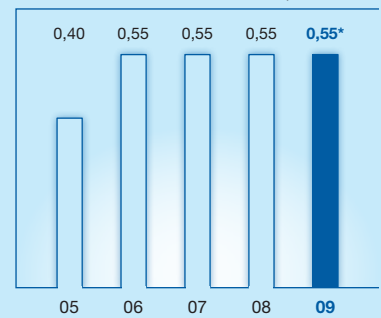
EVA, milj. €

Osakekohtainen tulos, €

Osakekohtainen osinko, €

* Hallituksen ehdotus

Riskianalyysi

Seuraavassa kuvataan L&T:n liiketoiminnan merkittävimpiä strategisia, operatiivisia ja vahinkoriskejä, jotka toteutuessaan voivat vaarantaa tai estää liiketoiminnan tavoitteiden saavuttamisen.

Rahoitusriskejä ja niiden hallintaa on selostettu konsernitilinpäätöksen liitetiedossa 37. Rahoitusriskien hallinta.

Strategiset ja operatiiviset riskit

Tieto- ja viestintäjärjestelmiin liittyvät riskit

Tietojärjestelmien käyttöön liittyvät riskit voivat toteutuessaan aiheuttaa katkoja L&T:n toimintaan. Vanhentuuksaan tietojärjestelmät saattavat heikentää yhtiön toiminnallista tehokkuutta. Tietoliikenneyhteyksien häiriöt saattavat vaikeuttaa keskitetyn asiakaspalvelun toimintaa ja liikkuvan työn tietojärjestelmien käyttöä.

Vuoden 2009 toimenpiteissä painotettiin konserninlaajuista yhtenäistä järjestelmähierarkiarakennetta. Tietojärjestelmien käyttövarmuuden ja toiminnallisen tehokkuuden turvaamiseksi Suomessa on meneillään mittava toiminnanohjausjärjestelmien uudistamisprojekti.

Markkinoihin liittyvät riskit

Talouden taantuman syventyminen ja asiakkaiden toiminnan volyymin lasku, uusien kilpailijoiden tulo markkinoille, lainsäädännön muutokset tai jätehuollon kunnallistaminen voivat muuttaa markkinatilannetta. Päästöoikeuksien, uusioraaka-aineiden tai öljytuotteiden markkinahintojen kehitys voi vaikuttaa yhtiön liiketoimintoihin.

Yleisen taloudellisen tilanteen epävarmuus vaikeuttaa ennakoimista. Markkinoilla tapahtuvat merkittävät muutokset voivat vaikuttaa liiketoiminnan kasvuun negatiivisesti ja johtaa kannattavuuden heikkenemiseen.

Markkinoihin liittyvää riskiä pienentää L&T:n riippumattomuus yksittäisistä suurista asiakkaista ja L&T:n palvelutarjonnan monipuolisuus. L&T kehittää ja tuo jatkuvasti markkinoille uusia palvelutuotteita, joilla pyritään muun muassa erottautumaan kilpailijoista ja luomaan muita lisäarvotekijöitä hinnan lisäksi. Markkinariskeihin varaudutaan kiinnittämällä erityistä huomioita tuottavuuden parantamiseen ja asiakashoitoon. Teollisuuspalvelut-toimialan yhdistäminen Ympäristöpalvelut-toimialaan luo edellytyksiä toiminnan tehostamiselle ja asiakaslähtöiselle toimintamallille.

Hyödykehintariski

Ympäristöpalvelut-toimialan kannattavuuteen vaikuttaa raakaöljyn maailmanmarkkinahinta, jonka vaihtelut heijastuvat sekä jätehuollon kuljetuksissa käytettävien polttoaineiden hintoihin että ympäristöhuoltoalan tuotteiden hankintahintoihin öljypohjaisten raaka-aineiden kautta. Osassa jätehuollon asiakassopimuksista laskutusjaksot ja sopimusehdot ovat sellaiset, että hintoja ei pystytä korottamaan kuukausittain. Tämän vuoksi polttoaineiden hintojen kohoaminen saadaan siirrettyä palveluhintoihin viiveellä. Tätä raaka-ainehintariskiä ei ole suojattu johdannaisilla.

Yhteisyritys L&T Recoilin regenerointilaitoksen toiminta käynnistyi vuoden 2009 lopussa. Laitoksen tuottaman perusöljyn hintakehitys seuraa raakaöljyn hintaa, joten konsernitason L&T:n

dieselostot toimivat myytävän perusöljyn hintariskin osittaisena suojana.

Ympäristötuotteiden raaka-ainehintariskiä pyritään hallitsemaan siten, että myyntihinnat sovitaan yleensä kiinteiksi enintään toimittajien vahvistamien ostohintojen voimassaoloajaksi.

Yritysosotot

L&T tavoittelee kasvua sekä orgaanisesti että yritysostojen kautta. Yritysosotosten onnistuminen vaikuttaa yhtiön kasvu- ja kannattavuustavoitteiden toteutumiseen. Jos yritysostoissa epäonnistutaan, yhtiön kilpailukyky ja kannattavuus voivat kärsiä ja yhtiön riskiprofiili voi muuttua. Riskiä hallitaan ostokohteiden liiketoiminnan strategisella ja taloudellisella analysoinnilla, tekemällä kattavat due diligence -tutkimukset ostokohteista sekä erityisesti kaupan toteutumisen jälkeisellä tehokkaasti läpiviedyllä yhdistymisohjelmalla.

Toiminta kehittyvillä markkinoilla

L&T:llä on liiketoimintaa muun muassa Latviassa ja Venäjällä. Liiketoiminta näissä maissa asettaa yhtiön alltiiksi poliittisten, taloudellisten ja yhteiskunnallisten olosuhteiden muutoksiin liittyville riskeille. Esimerkiksi palveluiden vapaata hinnoittelua saatetaan niissä rajoittaa. Riskiä pyritään minimoimaan panostamalla kansainvälisen markkinatilanteen ja liiketoimintakulttuurin tuntemiseen muun muassa teettämällä tutkimuksia kehittyviin markkinoihin liittyvistä maakohtaisista riskeistä.

Osaavan henkilöstön saatavuus

L&T:n liiketoiminta on henkilötyövaltaista. Työvoiman saatavuus on parantunut taloudellisen taantuman vuoksi viimeisen vuoden aikana, mutta pitkällä aikavälillä kilpailu osaavasta työvoimasta kovenee palveluiden kysynnän kasvamisen ja väestön ikääntymisen seurauksena. Siivoushenkilöstön saatavuus ei kuitenkaan

ole merkittävästi helpottunut laskusuhdanteen aikana, koska työmarkkinoilla oleva työvoima ei hakeudu siivousalalle ja on lisäksi ylikoulutettua.

L&T:llä on meneillään henkilöstöresurssien hallintaan useita ohjelmia, joiden tavoitteena on joustava ja tehokas työvoiman käyttö sekä henkilöstön osaamisen parantaminen muun muassa jatkuvaan koulutukseen, tehtäväkiertoon ja työturvallisuuteen panostamalla. L&T pyrkii ylläpitämään hyvää työnantajamielikuvaa ja olemaan alansa houkuttelevin yritys työntekijöille.

Vahinkoriskit

Mahdollisten ennalta arvaamattomien vahinkoriskien varalta L&T:llä on jatkuva, kaikki toimintamaat kattava vakuutus- turva, joka sisältää muun muassa henkilöstö-, omaisuus-, keskeytys-, vastuu-, ympäristö- ja kuljetusvahingot.

Tulipalon vaara

Ympäristöpalveluiden liiketoimintaan kuuluva kierrätyspoltoaineiden valmistus on palonarkaa toimintaa. Tulipalon seurauksena kierrätyslaitoksen toiminta voi keskeytyä lyhyeksi tai pitkäksi aikaa. Riskin merkittävyttä pienentää kuitenkin se, että yksittäisillä laitoksilla tai tuotantolinjoilla ei ole olennaisen suurta merkitystä L&T:n kokonaiskannattavuudelle. Vakuuttamisen lisäksi yhtiö pyrkii minimoimaan palovahinkoriskejä systemaattisella jatkuvuus suunnittelulla, rakentamalla automatisoituja sammutusjärjestelmiä ja kouluttamalla henkilökuntaa vaaratilanteiden varalta.

Ympäristövahinkojen vaara

L&T:n liiketoimintaan kuuluu ongelmajätteiden keräystä ja kuljetusta sekä prosessointia yhtiön omista laitoksista. Ongelmajätteiden virheellisen käsittelyn tai laitevaurioiden seurauksena on mahdollista, että haitallisia aineita pääsee ympäristöön tai ne aiheuttavat henkilövahinkoja räjähdys- tai myrkytysseurauksena. Tällaisten vahinkojen seurauksena L&T:lle voi syntyä korvausvaa-

teita. Ympäristövahinkoihin liittyviä riskejä hallitaan vakuuttamisen lisäksi laitosten järjestelmällisillä ympäristökartoituksilla, laitteistojen ennakkohuoltosuunnitelmilla, auditoinneilla, henkilöstön pitkäjänteisellä kouluttamisella ja hätätilanneharjoittelulla.

Henkilöstön ennakaiset eläkkeet

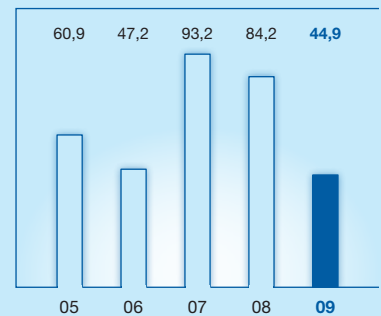
Henkilöstön työkyvyttömyyseläkekustannusten kohoaminen voi vaikuttaa olennaisesti kilpailukykyyn ja kannattavuuteen erityisesti Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelu-toimialalla. Suurtyönantajana L&T vastaa täysimääräisesti henkilöstönsä työkyvyttömyystapauksista aiheutuvista eläkekustannuksista. L&T panostaa henkilöstön terveyden edistämiseen ja työterveyshuollon ohjaamiseen Sirius-ohjelmalla, jonka tavoitteena on sairauspoissaolojen ja työkyvyttömyyseläkkeiden vähentäminen.

Ympäristötekijät

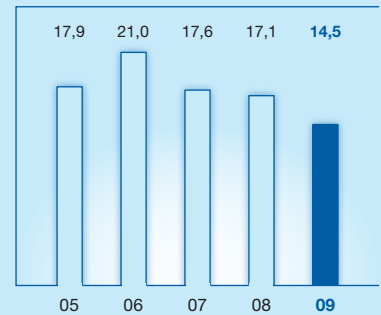
L&T toimii vastuullisesti, ja ympäristö- huoltoalan johtavana yrityksenä sen vastuu ympäristöasioissa on erityisen suuri. Kestävän kehityksen periaatteet ja vastuulliset toimintatavat ovatkin L&T:n jokapäiväisen toiminnan lähtökohtina. L&T luo asiakkailleen edellytykset ympäristöveloitteiden täyttämiseksi ja ympäristötavoitteiden saavuttamiselle antamalla oman ympäristöosaamisensa asiakkaidensa käyttöön. L&T pyrkii ennakkoimaan ympäristönormien ja -asenteiden muutoksia sekä vaikuttamaan niihin kehittämällä menetelmiään ja teknologiaansa.

Kierrättämällä jättemateriaaleja ja teollisuuden sivutuotteita L&T edistää materiaalien uudelleen käyttöä ja toimii siten EU:n ja Suomen ympäristötavoitteiden mukaisesti. Osa L&T:n käsittelemistä jättemateriaaleista hyödynnetään energiana kierrätyspoltoaineen muodossa, ja lisäksi yhtiö on merkittävä puupohjaisten biopoltoaineiden toimittaja. L&T kerää ja käsittelee asianmukaisesti myös ongelmajätteitä. Hyödynnettäväksi kelpaamattomat jäännösmateriaalit loppusijoitetaan turvallisesti. L&T Recoilin tuottamaa perusöljyä käytetään raaka-aineena voitelu- aineiteollisuudessa. L&T tarjoaa kestävää

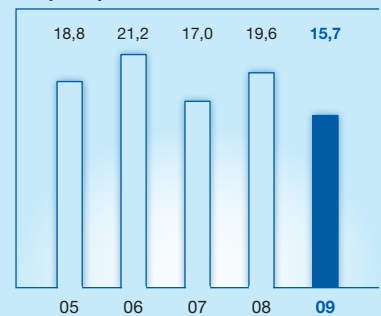
Investoinnit, milj. €

Sijoitetun pääoman tuotto, % (ROI)

Oman pääoman tuotto, % (ROE)

kehitystä edistäviä palveluratkaisuja myös kiinteistöjen ja laitosten huoltoon.

L&T:n uusioraaka-aine- ja polttoaine-toimitukset pienensivät laskennallisesti vuonna 2008 Suomen hiilidioksidipäästöjä runsaalla kahdella miljoonalla tonnilla eli hieman runsaammin kuin vuotta aiemmin. L&T:n oman toiminnan aiheuttamat hiilidioksidipäästöt vähenivät toiminnan kasvusta huolimatta.

L&T:n toiminnan merkittävimpiä kielteisiä ympäristövaikutuksia ovat keräys- ja kuljetuspalveluista ja työkoneista aiheutuvat päästöt ja meluhaitat. Niitä pyritään vähentämään jatkuvasti muun muassa hankkimalla vähäpäästöistä kalustoa ja parantamalla ajoreittien tehokkuutta.

Ympäristöasioiden hallinta

Ympäristöasioiden hallinta sisältyy L&T:n johtamisjärjestelmään yhdistettynä terveys- ja työturvallisuusasioiden hallintaan. Ympäristön osalta vuosien 2007–2009 YTT-päämääränä oli energiankulutuksen ja päästöjen vähentäminen.

L&T:n johtamisjärjestelmä ja keskitetyt toiminnot on sertifioitu ISO 14001 -ympäristöstandardin mukaisesti. Lisäksi L&T:n palveluille on myönnetty ympäristö-

sertifikaatteja Suomessa, Ruotsissa ja Latviassa.

Ympäristöhuoltoa ja jätteiden käsittelyä säätelevät tiukat lait ja säädökset, ja toiminta on usein luvanvaraista. L&T:llä on Suomessa 83 ympäristölupaa, jotka koskevat jätteiden ja biopolttoaineiden käsittelyä ja varastointia. Vuoden 2009 aikana saatiin kuusi ympäristölupaa ja käynnistettiin seitsemän uutta ympäristölupaprosessia.

Vuoden 2009 toimenpiteitä

Vuonna 2009 jatkettiin toimenpiteitä kuljetusten ja työkoneiden aiheuttamien päästöjen vähentämiseksi. Ajoreittien tehokkuus parani, kun Teollisuuspalvelut-toimiala liitettiin Ympäristöpalvelut-toimialaan ja eri liiketoimintojen ajoja pystyttiin yhdistämään. Kiinteistönhoidon autojen käyttöä tehostettiin asentamalla niihin ajoneuvopaikannusjärjestelmä. Yhtenä keinona päästöjen vähentämiseksi jatkettiin kuorma-autonkuljettajien ennakoivan ajotavan kurssseja, jonka kaikki L&T:n kuljettajat suorittavat. EU-direktiivin mukaan kurssi on suoritettava vuoteen 2014 mennessä.

L&T:n toimipisteissä tehdään säännöllisesti ympäristö- ja työturvallisuusasioiden sisäisiä arviointeja ja vakuutusyhtiön tekemiä turvallisuustarkastuksia.

L&T kehitti yhdessä VTT:n kanssa laskurin, jonka avulla voidaan laskea

asiakasyrityksen tuottaman jätteen vaikutukset ilmastonmuutokseen. L&T:n asiantuntijat kartoittavat yrityksen jätehuollon nykytilanteen ja laskevat jätteiden ilmastovaikutuksen. Tulosta verrataan erilaisiin jätehuoltoratkaisuihin ja sen perusteella asiakkaalle esitetään kehitysehdotuksia.

Kiinteistöhoitoon kehitettiin palvelukonsepti L&T® Ekohuolto, jossa kiinteistön energiatehokkuutta seurataan ja kehitetään aktiivisesti päivittäisten töiden ohella. Koulutettu huoltomies etsii energiansäästökohteet, tekee asiakkaalle toimenpide-ehdotukset ja kirjaa parannusehdotukset ja tehdyt toimenpiteet käyttöpäivkirjaan. Huoltohenkilöstön energiatehokkuusosaaminen perustuu L&T:n Ekohuolto-koulutukseen, jonka suoritti vuonna 2009 noin 200 L&T:läistä. Koulutuksia jatketaan vuonna 2010.

Rahalainat, vastuut ja vastuusitoumukset lähipiiriin kuuluville

Lähipiiritapahtumat selvitetään konsernitilinpäätöksen liitetiedossa 34. Lähipiiritapahtumat.

Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä

Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä tilikaudelta 2009 annetaan erillisenä kertomuksena.

Hallintoelimet

Lassila & Tikanoja Oyj:n yhtiöjärjestyksen mukaisesti yhtiön hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä huolehtii

hallitus, johon kuuluu vähintään kolme (3) ja enintään seitsemän (7) yhtiökokouksen valitsemaa jäsentä. Hallituksen jäsenten toimikausi päättyy vaalia seuraavan ensimmäisen varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä. Yhtiöllä on toimitusjohtaja, jonka valitsee hallitus. Yhtiöjärjestyksen muuttamisesta päättää osakeyhtiölain mukaisesti yhtiökokous.

Toimitusjohtajan kanssa tehdyn kirjallisen toimitusjohtajasopimuksen mukaan toimitusjohtajan irtisanomisaika on yhtiön irtisanoessa 12 kuukautta.

24.3.2009 pidetty varsinainen yhtiökokous vahvisti yhtiön hallituksen jäsenten lukumääräksi kuusi (6). Hallitukseen valittiin uudelleen seuraavan yhtiökokouksen loppuun saakka Heikki Bergholm, Eero Hautaniemi, Matti Kavetvu, Juhani Lassila ja Juhani Maijala sekä uutena jäsenenä Hille Korhonen. Yhtiökokouksen jälkeen pitämässään järjestäytymiskokouksessa hallitus valitsi uudelleen puheenjohtajaksi Juhani Maijalan ja varapuheenjohtajaksi Juhani Lassilan. Hallitus päätti perustaa tarkastusvaliokunnan ja valitsi sen puheenjohtajaksi Juhani Lassilan ja jäseniksi Eero Hautaniemen ja Hille Korhosen.

Toimitusjohtajana on vuodesta 2001 lähtien toiminut Jari Sarjo.

Johtajiston jäsenet

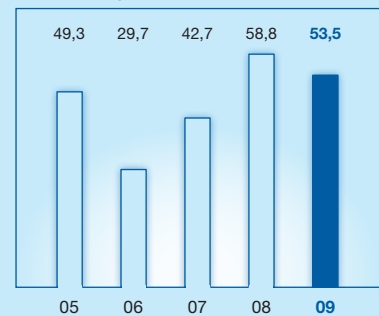
3.11.2008 hallitus nimitti Ville Rantalan talousjohtajaksi 1.3.2009 alkaen Sirkka Tuomolan jäädessä eläkkeelle. 26.10.2009 hallitus nimitti Tomi Salon L&T Biowatti Oy:n toimitusjohtajaksi ja Lassila & Tikanoja Oyj:n johtajiston jäseneksi 1.12.2009 alkaen. Salo vastaa Uusiutuvat energialähteet -toimialasta. Arto Nivalaisen jäsenyys johtajistossa päättyi 4.9.2009.

Johtajistoon kuuluvat laskentajohtaja Laura Aarnio (äitiyslomalla 18.9.2009 alkaen), Kiinteistö- ja käyttäjäpalveluiden toimialajohtaja Anna-Maija Apajalahti, tuote- ja prosessikehityksestä, markkinointiviestinnästä ja Yhteyskeskuksesta vastaava johtaja Kimmo Huhtimo, Ympäristöpalveluiden toimialajohtaja Jorma Milkkonen, henkilöstöjohtaja Inkeri Puputti, talousjohtaja Ville Rantala ja L&T Biowatti Oy:n toimitusjohtaja Tomi Salo.

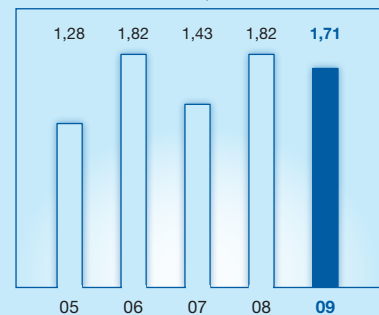
Voitonjako

Yhtiön osakekohtainen tulos oli 0,85 euroa (1,03 e; 0,83 e) ja liiketoiminnan rahavirta/osake 1,71 euroa (1,82 e; 1,43 e). Yhtiön hallitus esittää 31.3.2010 pidettävälle yhtiökokoukselle, että osinkoa jaetaan 0,55 euroa osakkeelta (0,55 e; 0,55 e). Osingonmaksun täsmäytyspäivänä yhtiön hallussa oleville omille osakkeille ei makseta osinkoa. Voitonjakoehdotuksen tekemispäivänä osinkoon oikeuttavia osakkeita on 38 768 874 kappaletta, joten jaettavan osingon kokonaismäärä olisi 21 322 880,70 euroa. Ehdotettu osinko on 64,4 prosenttia osakekohtaisesta tuloksesta (53,4 %; 66,7 %).

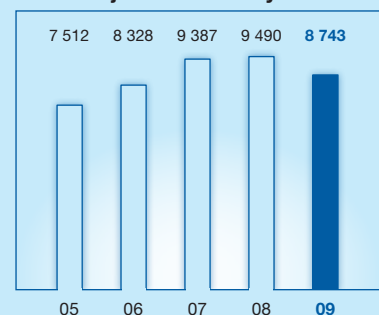
Gearing, %

Liiketoiminnan rahavirta/osake, €

Henkilöstö vuoden lopussa, koko- ja osa-aikaiset yhteensä

Lähiaikojen epävarmuustekijöitä

Talouden epävarmuuden jatkuessa jätemateriaalien kuljetus- ja kierrätysvolyymit voivat pienentyä ja tilaustöiden määrä vähentyä edelleen. Uusioraaka-aineiden markkinahintojen ja kysynnän epävakaus voivat vaikuttaa heikentävästi kierrätyspalveluiden kannattavuuteen. Teollisuuden ostamien palveluiden kysynnän nopeat vaihtelut ja teollisuuden alhaiset käyntiasteet voivat vaikeuttaa töiden suunnittelua ja toteutusta.

Jos L&T Recoilin tuotannon suunniteltua käyntiastetta ei saavuteta, sillä on negatiivinen vaikutus Ympäristöpalveluiden tulokseen. Sitä heikentää myös raakaöljyn hinnan mahdollinen aleneminen, koska perusöljyn hintataso seuraa viiveellä raakaöljyn hintakehitystä.

Fossiilisten polttoaineiden, kuten kivihiilen, öljyn ja turpeen alhainen hintataso heikentää L&T Biowatin puupohjaisten polttoaineiden kilpailukykyä. Sähkön tukkuhinnan ja päästöoikeuden alhainen hintataso heikentää kysyntää.

Latvian kilpailuosuhteiden kiristymisellä ja lainsäädäntömuutoksilla saattaa olla haitallisia vaikutuksia jätehuollon kannattavuuteen.

Näkymät vuodelle 2010

Ympäristöpalveluissa jätemateriaalien kuljetus- ja kierrätysvolyymien arvioidaan pysyvän ennallaan. Uusioraaka-aineiden kysyntä ja myyntihinnat elpynevät hitaasti. Teollisuuden tämänhetkiset käyntiasteet pitävät ongelmajättemäärät sekä ylläpitötöiden kysynnän alhaisina. L&T Recoilin laitoksen tuotanto on edelleen vakiintumatonta. Sen käyntiasteella on merkittävä vaikutus toimialan kannattavuuteen.

Kiinteistö- ja käyttäjäpalveluiden markkinoiden arvioidaan pysyvän ennallaan tai heikkenevän. Asiakkaiden tiukan taloustilanteen oletetaan lisäävän kilpailutuksia ja vähentävän lisäpalveluiden tilauksia.

L&T Biowatin puupolttoaineiden kysynnän arvioidaan jatkuvan maltillisena teollisuuden alhaisten käyntiasteiden ja sähkön matalan tukkuhinnan vuoksi. Lisäksi päästöoikeuden alhainen hinta heikentää puupohjaisten polttoaineiden kilpailukykyä.

Vuoden 2010 liikevaihdon ja operatiivisen toiminnan liikevoiton arvioidaan olevan samalla tasolla kuin vuonna 2009.

Osakkeet ja osakkeenomistajat

Osakepääoma ja osakkeiden lukumäärä

Lassila & Tikanoja Oyj:n rekisteröity osakepääoma on 19 399 437 euroa. Osakkeita on 38 798 874 kappaletta. Osakkeiden keskimääräinen lukumäärä ilman yhtiön hallussa olevia osakkeita vuonna 2009 oli 38 780 589. Kullakin osakkeella on yksi ääni. Yhtiöjärjestyksessä ei ole määritelty osakkeiden enimmäismäärää eikä enimmäisosakepääomaa. Osakkeella ei ole nimellisarvoa eikä kirjanpidollista vasta-arvoa.

Yhtiön osakkeet on liitetty Euroclear Finland Oy:n ylläpitämään arvo-osuusjärjestelmään. Euroclear Finland ylläpitää yhtiön virallista osakasluetteloa.

Kaupankäynti osakkeilla ja optio-oikeuksilla vuonna 2009

Yhtiön osakkeet noteerataan NASDAQ OMX Helsinki Oy:n keskisuurten yhtiöiden listalla toimialaluokassa Teollisuustuotteet ja -palvelut. Kaupankäyntitunnus on LAT1V ja ISIN-koodi FI0009010854.

Yhtiön osakkeen vaihto NASDAQ OMX Helsingissä vuoden 2009 aikana oli 10 089 598 kappaletta, mikä on 25,9 prosenttia (45,0 %; 51,2 %) ulkona olevien osakkeiden keskimääräisestä lukumäärästä. Vaihdon arvo oli 127,2 miljoonaa euroa (287,9 milj. e; 467,2 milj. e). Korkein hinta oli 17,19 euroa ja alin 9,16 euroa. Kauden päätöskurssi oli 15,99 euroa. Yhtiön osakekannan markkina-arvo oli kauden lopussa 619,9 miljoonaa euroa (426,8 milj. e; 880,4 milj. e).

Kaupankäynti 2005B-optio-oikeuksilla NASDAQ OMX Helsingissä alkoi 2.1.2009 (kaupankäyntitunnus LAT1VEW205) ja 2005C-optio-oikeuksilla 2.11.2009 (kaupankäyntitunnus LAT1VEW305).

Omat osakkeet

Yhtiön hallussa oli katsauskauden lopussa 30 000 omaa osaketta, jotka edustavat 0,1 prosenttia kaikista osakkeista ja äänistä. Yhtiö osti osakkeet yhtiökokouksen antaman valtuutuksen perusteella 20.–26.5.2009 ja niiden hankintahinta oli yhteensä 356 tuhatta euroa.

Osakepääoman ja osakemäärän muutokset 30.9.2001–31.12.2009

Muutos	Osakepääoman muutos, €	Osakemäärän muutos, kpl	Osakepääoma, €	Osakkeiden määrä, kpl
30.9.2001 – 31.12.2003			7 913 154	15 826 308
Merkinnät optio-oikeuksilla vuoden 2004 aikana	35 390	106 170	7 948 544	15 897 088
Rahastoanti 1:1	7 948 544	15 897 088	15 897 088	31 794 176
Uusmerkintä 5:2 à 7,50 €*	3 171 029	6 342 058	19 068 117	38 136 234
31.12.2004			19 068 117	38 136 234
Merkinnät optio-oikeuksilla vuoden 2005 aikana	120 770	241 540	19 188 887	38 377 774
31.12.2005			19 188 887	38 377 774
Merkinnät optio-oikeuksilla vuoden 2006 aikana	75 200	150 400	19 264 087	38 528 174
31.12.2006			19 264 087	38 528 174
Merkinnät optio-oikeuksilla vuoden 2007 aikana	128 100	256 200	19 392 187	38 784 374
31.12.2007			19 392 187	38 784 374
Merkinnät optio-oikeuksilla vuoden 2008 aikana	7 250	14 500	19 399 437	38 798 874
31.12.2008			19 399 437	38 798 874
31.12.2009			19 399 437	38 798 874

* Merkintäsuhde ennen rahastoantia

Osakepääoman ja osakemäärän muutokset vuosina 2009 ja 2008 on esitetty tarkemmin konsernitilinpäätöksen liitetiedossa 23. Oma pääoma.

Osingonjakopolitiikka

Lassila & Tikanoja Oyj:n osingon määrä on sidottu tilikauden tulokseen. Se osa tuloksesta, jota ei katsota tarvittavan yhtiön terveen kehityksen varmistamiseen, jaetaan osakkaille.

Hallituksen valtuutukset

Lassila & Tikanoja Oyj:n 24.3.2009 pidetty varsinainen yhtiökokous päätti hallituksen valtuuttamisesta yhtiön omien osakkeiden hankkimiseen yhtiön vapaalla omalla pääomalla ja näiden osakkeiden luovuttamiseen. Omat osakkeet hankitaan muutoin kuin osakkeenomistajien omistamien osakkeiden suhteessa osakkeiden hankintahetken markkinahintaan NASDAQ OMX Helsinki Oy:n järjestämissä julkisessa kaupankäynnissä.

Hallitus on valtuutettu hankkimaan ja luovuttamaan enintään 500 000 osaketta, joka on 1,3 prosenttia koko osakemäärästä. Hankintavaltuus on voimassa 18 kuukautta ja luovutusvaltuutus neljä vuotta.

Yhtiön hallituksella ei ole valtuutuksia vaihtovelkakirjan tai optio-oikeuksien liikkeelle laskemiseen.

Lunastusvelvollisuus

Yhtiöjärjestyksen 14 §:n mukaan osakkeenomistaja, jonka osuus yhtiön kaikista osakkeista joko yksin tai lausekkeessa määritetyn mukaan yhdessä toisten osakkeenomistajien kanssa saavuttaa tai ylittää 33 1/3 tai 50 prosenttia, on velvollinen lunastamaan muiden osakkeenomis-

tajien vaatimuksesta näiden osakkeet ja osakkeisiin oikeuttavat arvopaperit.

Äänioikeuden rajoitukset

Yhtiöjärjestyksen mukaan osakkeenomistajan äänioikeus yhtiökokouksessa on rajoitettu viidesosaan yhtiökokouksessa edustetuista osakkeista.

Määräsvallan muutokset

Yhteisyritys L&T Recoil Oy:n osakas-sopimuksen mukaan yhteisyrityksen osakkeiden luovutusoikeus on rajoitettu, ja sopimuksessa määritelty määräsvallan muutos emoyhtiöissä voi johtaa yhteisyrityksen osakkeisiin kohdistuvaan toisen osapuolen lunastusoikeuteen.

Optio-ohjelmiin perustuvan osakemerkinnän ehdot

Osakkeen merkintähinta 2005B-optioilla on 16,98 euroa, 2005C-optioilla 26,87 euroa ja 2008-optioilla 16,27 euroa. Merkintähintoja alennetaan merkintähinnan määräytymisen jälkeen ja ennen osakemerkintää jaettavien osakekohtaisten osinkojen määrällä, joka ylittää yhteensä 70 prosenttia sen tilikauden osakekohtaisesta voitosta, jolta osinkoja jaetaan. Osakkeiden merkintäaika 2005B-optioilla on 3.11.2008–31.5.2010, 2005C-optioilla 2.11.2009–31.5.2011 ja 2008-optioilla 1.11.2010–31.5.2012.

Ulkona olevien optio-oikeuksien perusteella voidaan merkitä yhteensä 572 000 osaketta, mikä on 1,5 prosenttia yhtiön tämänhetkisestä osakemäärästä.

Optio-ohjelmia selostetaan tarkemmin konsernitilinpäätöksen liitetiedossa 24. Osakeperusteiset maksut. Optio-ohjelmien ehdot kokonaisuudessaan ovat luettavissa yhtiön konsernisivustolla.

Osakepohjainen kannustinohjelma

Lassila & Tikanoja Oyj:n hallitus päätti 24.3.2009 osakepohjaisen kannustinohjelman käyttöönotosta osana avainhenkilöstön kannustin- ja sitouttamisjärjestelmää. Palkkion maksaminen riippuu yhtiön hallituksen asettamien taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta, minkä perusteet hallitus päättää vuosittain. Vuodelta 2009 maksettava mahdollinen palkkio perustuu konsernin EVA-tulokseen.

Ohjelmassa on kolme kalenterivuoden mittaista ansaintajaksoa, joista ensimmäinen alkoi 1.1.2009 ja viimeinen päättyi 31.12.2011. Mahdollinen palkkio maksetaan ansaintajaksoa seuraavana kalenterivuonna osittain osakkeina ja osittain rahana. Rahana maksettava osuus kattaa palkkiosta aiheutuvat verot. Palkkion saaminen edellyttää työsuhteen jatkumista ja kannustinohjelmaan liittyvä kielto luovuttaa osakkeita kahden vuoden kuluessa kunkin palkkiosuorituksen saamisesta. Tämän jälkeenkin johtajiston on omistettava osakkeita vähintään puolen vuoden ja muiden kolmen kuukauden bruttopalkan arvosta työsuhteen päättämiseen saakka.

Ohjelman perusteella voidaan luovuttaa yhteensä enintään 180 000 Lassila &

Tiivistelmä optio-ohjelmista 31.12.2009

	2005B	2005C	2008
Optioiden enimmäismäärä	200 000	230 000	230 000
Merkitsijät	32 avainhenkilöä	37 avainhenkilöä	37 avainhenkilöä
L&T Advance Oy:n hallussa	24 000	30 000	34 000
Ulkona olevat optiot	176 000	200 000	196 000
Pörssilistalla alkaen	2.1.2009	2.11.2009	
Osakkeiden merkintäaika	3.11.2008–31.5.2010	2.11.2009–31.5.2011	1.11.2010–31.5.2012
Osakkeen merkintähinta, €	16,98	26,87	16,27
Yksi optio-oikeus oikeuttaa merkitsemään osakkeita	1	1	1

Optio-oikeuksilla merkittyjen osakkeiden osinko-oikeus ja muut osakasoikeudet alkavat osakepääoman korotuksen tai uusien osakkeiden tultua rekisteröidyksi kaupparekisteriin.

Tikanoja Oyj:n osaketta, jotka yhtiö hankki osakemarkkinoilta. Ohjelman piiriin kuului perustamisvaiheessa 28 henkilöä.

Osakkeenomistajat

Lassila & Tikanoja Oyj:llä oli vuoden 2009 lopussa 7 595 osakkeenomistajaa (6 135; 4 985). Hallintarekisteröityjen ja suorassa ulkomaisessa omistuksessa olevien osakkeiden osuus oli 9,6 prosenttia osakkekannasta (10,3 %; 14,3 %).

Muutokset suurimmissa osakkeenomistajissa

30.4.2009 Lassila & Tikanoja Oyj sai ilmoituksen, jonka mukaan Keskinäisen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisen osuus Lassila & Tikanoja Oyj:n osakkeista ja äänistä oli laskenut 7,6 prosenttiin.

12.5.2009 yhtiö sai ilmoituksen, jonka mukaan OP-Pohjola-ryhmän osuus Lassila & Tikanoja Oyj:n osakkeista ja äänistä oli noussut 5,2 prosenttiin ja 7.8.2009 ilmoituksen, jonka mukaan sen osuus Lassila & Tikanoja Oyj:n osakkeista ja äänistä oli laskenut 4,7 prosenttiin.

Hallituksen ja toimitusjohtajan omistukset

Yhtiön hallituksen jäsenet ja toimitusjohtaja sekä heidän määräysvallassaan olevat yhteisöt omistivat 31.12.2009 yhteensä 4 875 042 yhtiön osaketta. Niiden osuus osake- ja äänimäärästä on 12,6 prosenttia. Toimitusjohtajan hallussa 31.12.2009 olleet optio-oikeudet oikeuttivat 86 000 osakkeen merkitsemiseen.

Osakkeenomistuksen jakautuminen sektoreittain 31.12.2009

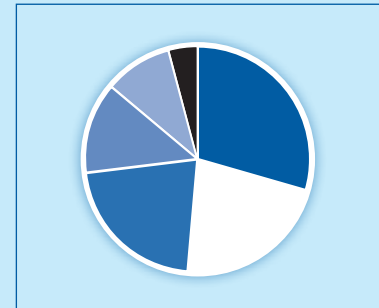
	Omistajien lukumäärä	%-osuus	Osakemäärä kpl	% osakkeista ja äänimäärästä
Yritykset ja asuntoyhtiöt	500	6,6	1 583 216	4,1
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	54	0,7	8 403 677	21,7
Julkisyhteisöt	36	0,5	8 511 527	21,9
Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	225	3,0	5 049 457	13,0
Kotitaloudet	6 738	88,7	11 461 041	29,5
Ulkomaiset osakkeenomistajat	42	0,5	157 660	0,4
	7 595	100,0	35 166 578	90,6
Omat osakkeet			30 000	0,1
Hallintarekisteröidyt osakkeet			3 561 760	9,2
Yhteistilillä			40 536	0,1
Yhteensä			38 798 874	100,0

Osakkeenomistuksen jakautuminen suuruusluokittain 31.12.2009

Osakkeita kpl	Omistajien lukumäärä	%-osuus	Osakemäärä kpl	% osakkeista ja äänimäärästä
1–1 000	6 252	82,3	1 785 570	4,6
1 001–5 000	940	12,4	2 111 819	5,4
5 001–10 000	174	2,3	1 282 358	3,3
10 001–100 000	187	2,4	5 248 277	13,5
100 001–500 000	28	0,4	4 905 267	12,7
yli 500 000	14	0,2	19 833 287	51,1
	7 595	100,0	35 166 578	90,6
Omat osakkeet			30 000	0,1
Hallintarekisteröidyt osakkeet			3 561 760	9,2
Yhteistilillä			40 536	0,1
Yhteensä			38 798 874	100,0

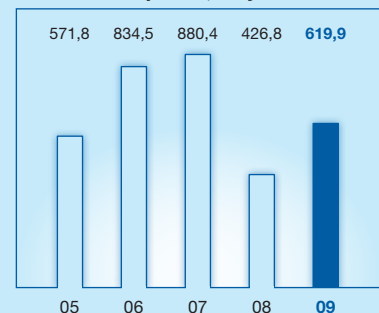
Osakkeenomistuksen jakautuminen sektoreittain

% osakkeista ja äänistä

- Kotitaloudet
- Julkisyhteisöt
- Rahoitus- ja vakuutuslaitokset
- Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt
- Ulkomaiset ja hallintarekisteröidyt osakkeenomistajat
- Yritykset ja asuntoyhtiöt

Osakkeenomistuksen markkina-arvo vuoden lopussa, milj. €

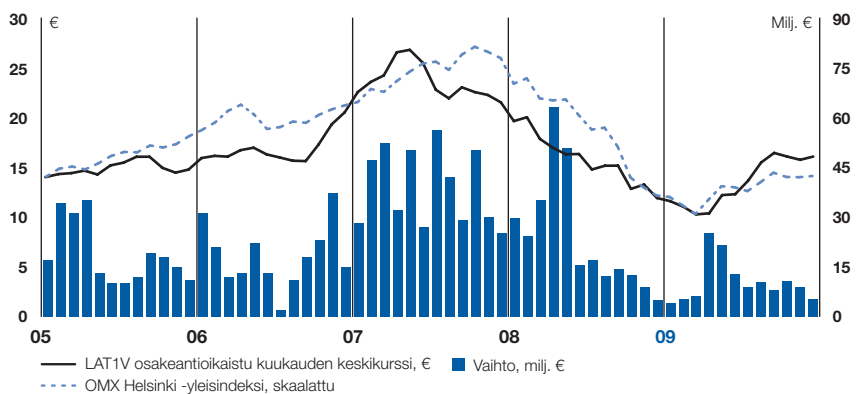
Suurimmat osakkeenomistajat 31.12.2009

Osakkeenomistaja	Osakemäärä kpl	% osakkeista ja äänimäärästä
1. Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen	2 854 858	7,4
2. Evald ja Hilda Nissin Säätiö	2 413 584	6,2
3. Mandatum Henkivakuutusosakeyhtiö	2 232 238	5,8
4. Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Tapiola	1 974 240	5,1
5. OP-Pohjola-ryhmä	1 802 832	4,6
6. Juhani Majjala	1 529 994	3,9
7. Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Varma	1 265 690	3,3
8. Tapiola-ryhmä	1 186 301	3,1
9. Nordea-rahastot	1 056 661	2,7
10. Valtion Eläkerahasto	927 000	2,4
11. Heikki Bergholm	775 807	2,0
12. Mikko Majjala	700 000	1,8
13. Kristiina Turjanmaa	585 842	1,5
14. Aktia-rahastot	528 280	1,4
15. Sampo-rahastot	372 096	1,0
16. Eläkevakuutusosakeyhtiö Veritas	350 000	0,9
17. Eeva Majjala	320 000	0,8
18. Oy Chemec Ab	280 000	0,7
19. Fondita-rahastot	267 019	0,7
20. Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera	250 000	0,6
Yhteensä	21 672 442	55,9

Tiedot osakkeenomistajista perustuvat Euroclear Finland Oy:n ylläpitämään osakasluetteloon.

Tiedot osakkeista ja osakkeenomistajista ovat nähtävissä yhtiön konsernisivustolla. Tiedot päivitetään kerran kuukaudessa.

Lassila & Tikanojan osakkeiden osakeantioikaistu kurssikehitys ja vaihto

Osakekohtaiset tunnusluvut

	2009	2008	2007	2006	2005
Osakekohtainen tulos, € (EPS)	0,85	1,03	0,83	0,90	0,70
Laimennettu osakekohtainen tulos, € (EPS)	0,85	1,03	0,82	0,90	0,70
Oma pääoma/osake, €	5,60	5,28	5,21	4,52	3,98
Osakekohtainen osinko, €	0,55*	0,55	0,55	0,55	0,40
Osinko tuloksesta, %	64,4*	53,4	66,7	61,1	57,0
Efekttiivinen osinkotuotto, %	3,4*	5,0	2,4	2,5	2,7
Hinta/voitto-suhde (P/E)	18,7	10,7	27,5	24,1	21,2
Liiketoiminnan rahavirta/osake, €	1,71	1,82	1,43	1,82	1,28
Osakeantioikaistu tilikauden alin kaupantekokurssi, €	9,16	10,26	20,03	14,75	13,10
ylin kaupantekokurssi, €	17,19	23,00	27,96	22,46	16,67
keskikurssi, €	12,61	16,50	23,59	16,99	14,68
päättökurssi, €	15,99	11,00	22,70	21,66	14,90
Osakekannan markkina-arvo 31.12., milj. €	619,9	426,8	880,4	834,5	571,8
Ulkona olevien osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä keskimäärin vuoden aikana	38 780 589	38 796 135	38 670 047	38 444 950	38 193 024
vuoden lopussa	38 768 874	38 798 874	38 784 374	38 528 174	38 377 774
keskimäärin vuoden aikana, laimennettu	38 784 285	38 816 873	38 843 151	38 600 805	38 420 755
Vaihdettujen osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä, kpl	10 089 598	17 452 448	19 802 194	12 807 684	15 263 446
% keskimääräisestä osakemäärästä	25,9	45,0	51,2	33,3	40,0
Osakkeiden vaihto, 1 000 €	127 213	287 928	467 215	217 562	224 128

* Hallituksen ehdotus

Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

	2009	2008	2007	2006	2005
Liikevaihto, milj. €	582,3	606,0	554,6	436,0	377,4
Liikevoitto, milj. €	50,3	55,5	48,8	50,2	39,3
% liikevaihdosta	8,6	9,2	8,8	11,5	10,4
Voitto ennen veroja, milj. €	45,0	50,7	44,5	48,5	37,5
% liikevaihdosta	7,7	8,4	8,0	11,1	9,9
Tilikauden voitto, milj. €	33,1	40,0	32,2	35,3	27,2
% liikevaihdosta	5,7	6,6	5,8	8,1	7,2
Tilikauden voitto emoyhtiön omistajille, milj. €	33,1	40,0	31,9	34,6	26,8
% liikevaihdosta	5,7	6,6	5,8	7,9	7,1
EVA, milj. €	16,5	25,0	23,0	28,6	18,3
Liiketoiminnan rahavirta, milj. €	66,2	70,4	55,4	69,9	48,9
Taseen loppusumma, milj. €	496,4	477,7	438,3	352,6	314,8
Oman pääoman tuotto, % (ROE)	15,7	19,6	17,0	21,2	18,8
Sijoitetun pääoman tuotto, % (ROI)	14,5	17,1	17,6	21,0	17,9
Omavaraisuusaste, %	44,1	43,2	46,6	50,4	49,5
Gearing, %	53,5	58,8	42,7	29,7	49,3
Korolliset nettovelat, milj. €	116,3	120,5	86,4	52,5	76,5
Bruttoinvestoinnit, milj. €	44,9	84,2	93,2	47,2	60,9
% liikevaihdosta	7,7	13,9	16,8	10,8	16,1
Poistot ja arvonalentumiset, milj. €	40,3	41,0	33,4	28,2	24,8
Henkilöstö kokoaikaiseksi muutettuna keskimäärin	8 113	8 363	7 819	6 775	5 918
Henkilöstö 31.12., kokoaikaiset ja osa-aikaiset yhteensä	8 743	9 490	9 387	8 328	7 512

Tunnuslukujen laskentaperusteet

Osakekohtainen tulos =	$\frac{\text{emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva tilikauden voitto}}{\text{osakkeiden osakeantioikaistu laimentamaton lukumäärä keskimäärin}}$
Laimennettu osakekohtainen tulos =	$\frac{\text{emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva tilikauden voitto}}{\text{osakkeiden osakeantioikaistu laimennettu lukumäärä keskimäärin (liitetieto 10. Osakekohtainen tulos)}}$
Oma pääoma/osake =	$\frac{\text{emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva oma pääoma}}{\text{osakkeiden osakeantioikaistu laimentamaton lukumäärä tilinpäätöspäivänä}}$
Osakekohtainen osinko =	$\frac{\text{tilikauden osakekohtainen osinko}}{\text{tilikauden jälkeen tapahtuneiden osakeantien oikaisukerroin}}$
Osinko tuloksesta, % =	$\frac{\text{osakekohtainen osinko}}{\text{osakekohtainen tulos}} \times 100$
Efektiivinen osinkotuotto, % =	$\frac{\text{osakekohtainen osinko}}{\text{tilikauden päätöskurssi}} \times 100$
Hinta/voitto-suhde (P/E) =	$\frac{\text{tilikauden päätöskurssi}}{\text{osakekohtainen tulos}}$
Liiketoiminnan rahavirta/osake =	$\frac{\text{liiketoiminnan nettorahavirta rahoituslaskelmasta}}{\text{osakkeiden osakeantioikaistu laimentamaton lukumäärä keskimäärin}}$
Osakekannan markkina-arvo =	osakkeiden laimentamaton lukumäärä vuoden lopussa x tilikauden päätöskurssi
EVA =	liikevoitto - sijoitetulle pääomalle (vuosineljännesten keskiarvo) laskettu kustannus WACC 2009: 9,40 % WACC 2008: 9,30 % WACC 2006–2007: 8,75 % WACC 2005: 9,00 %
Oman pääoman tuotto, % (ROE) =	$\frac{\text{tilikauden voitto}}{\text{oma pääoma (keskiarvo)}} \times 100$
Sijoitetun pääoman tuotto, % (ROI) =	$\frac{(\text{voitto ennen veroja} + \text{rahoituskulut})}{(\text{taseen loppusumma} - \text{korottomat velat (keskiarvo)})} \times 100$
Omavaraisuusaste, % =	$\frac{\text{oma pääoma}}{(\text{taseen loppusumma} - \text{saadut ennakot})} \times 100$
Gearing, % =	$\frac{\text{korolliset nettovelat}}{\text{oma pääoma}} \times 100$
Korolliset nettovelat =	korollinen vieras pääoma - likvidit varat
Operatiivisen toiminnan liikevoitto =	liikevoitto +/- kertaluonteiset erät

Konsernituloslaskelma

1.1.–31.12. 1 000 €	2009	%	2008	%	Liitetieto
Liikevaihto	582 306	100,0	605 996	100,0	1
Myytyjä suoritteita vastaavat kulut	-505 699	-86,8	-533 681	-88,1	
Bruttokate	76 607	13,2	72 315	11,9	
Liiketoiminnan muut tuotot	2 425	0,4	21 708	3,6	6
Myyntin ja markkinoinnin kulut	-14 636	-2,5	-16 228	-2,7	
Hallinnon kulut	-11 705	-2,0	-12 105	-2,0	
Liiketoiminnan muut kulut	-2 427	-0,4	-7 102	-1,2	6
Liikearvon arvonalentuminen			-3 090	-0,5	13
Liikevoitto	50 264	8,6	55 498	9,2	3, 5
Rahoitustuotot	1 290	0,2	1 931	0,3	8
Rahoituskulut	-6 528	-1,1	-6 737	-1,1	8
Voitto ennen veroja	45 026	7,7	50 692	8,4	
Tuloverot	-11 881	-2,0	-10 724	-1,8	9
Tilikauden voitto	33 145	5,7	39 968	6,6	
Tilikauden voiton jakautuminen:					
Emoyhtiön omistajille	33 140		39 969		
Vähemmistölle	5		-1		
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta voitosta laskettu osakekohtainen tulos:					
Osakekohtainen tulos, €	0,85		1,03		10
Laimennettu osakekohtainen tulos, €	0,85		1,03		

Laaja konsernituloslaskelma

1.1.–31.12. 1 000 €	2009	2008	Liitetieto
Tilikauden voitto	33 145	39 968	
Muut laajan tuloksen erät, verojen jälkeen			
Suojausrahasto, käyvän arvon muutos	-343	-972	
Myytävissä olevat lyhytaikaiset sijoitukset			8, 21
Voitot kaudella	-21	29	
Luokittelun muutoksesta johtuvat oikaisut		-14 238	
Myytävissä olevat lyhytaikaiset sijoitukset	-21	-14 209	
Muuntoerot	324	-1 862	
Muut laajan tuloksen erät, verojen jälkeen	-40	-17 043	
Tilikauden laaja tulos, verojen jälkeen	33 105	22 925	
Tilikauden laajan tuloksen jakautuminen			
Emoyhtiön omistajille	33 020	22 950	
Vähemmistölle	85	-25	

Lisätietoja laajan konsernituloslaskelman veroista on liitetiedossa 9. Tuloverot.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä.

Konsernitase

31.12. 1 000 €	2009	%	2008	%	Liitetieto
VARAT					
Pitkäaikaiset varat					
Aineettomat hyödykkeet					12
Liikearvo	113 771		115 451		
Hankittu sopimuskanta	6 232		7 346		
Kilpailukieltosopimukset	11 641		13 270		
Muut aineettomat hyödykkeet yrityskaupoista	3 194		5 158		
Muut aineettomat hyödykkeet	13 579		11 402		
	148 417	29,9	152 627	32,0	
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet					14
Maa-alueet	4 015		3 832		
Rakennukset ja rakennelmat	72 072		43 958		
Koneet ja kalusto	110 817		113 851		
Muut aineelliset hyödykkeet	81		78		
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	14 666		35 433		
	201 651	40,6	197 152	41,3	
Muut pitkäaikaiset varat					
Myytavissä olevat sijoitukset	525		502		17, 30
Rahoitusleasingsaamiset	4 425		4 694		18, 30
Laskennalliset verosaamiset	2 147		945		9
Muut saamiset	726		689		30
	7 823	1,6	6 830	1,4	
Pitkäaikaiset varat yhteensä	357 891	72,1	356 609	74,6	
Lyhytaikaiset varat					
Vaihto-omaisuus	32 842		18 827		19
Myyntisaamiset ja muut saamiset	77 702		74 634		20, 30
Johdannaissaamiset			112		30, 31
Ennakkomaksut	370		986		
Myytavissä olevat sijoitukset	18 484		20 368		21, 30
Rahavarat	9 099		6 149		22, 30
Lyhytaikaiset varat yhteensä	138 497	27,9	121 076	25,4	
Varat yhteensä	496 388	100,0	477 685	100,0	

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä.

31.12. 1 000 €	2009	%	2008	%	Liitetieto
OMA PÄÄOMA JA VELAT					
Oma pääoma					
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma					23
Osakepääoma	19 399		19 399		
Ylikurssirahasto	50 673		50 673		
Muut rahastot	-3 084		-2 964		
Kertyneet voittovarot	116 874		97 799		
Tilikauden voitto	33 140		39 969		
	217 002		204 876		
Vähemmistön osuus	247		162		
Oma pääoma yhteensä	217 249	43,8	205 038	42,9	
Velat					
Pitkäaikaiset velat					
Laskennalliset verovelat	33 622		32 898		9
Eläkevelvoitteet	671		674		25
Varaukset	2 100		1 741		26
Lainat	120 969		102 487		27, 30
Muut velat	1 510		1 083		28, 30
	158 872	32,0	138 883	29,1	
Lyhytaikaiset velat					
Lainat	22 890		44 569		27, 30
Ostovelat ja muut velat	94 130		88 298		29, 30
Johdannaisvelat	1 073		610		30, 31
Verovelat	2 119		273		
Varaukset	55		14		26
	120 267	24,2	133 764	28,0	
Velat yhteensä	279 139	56,2	272 647	57,1	
Oma pääoma ja velat yhteensä	496 388	100,0	477 685	100,0	

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä.

Konsernin rahavirtalaskelma

1 000 €	2009	2008	Liitetieto
Liiketoiminnan rahavirta			
Tilikauden voitto	33 145	39 968	
Oikaisut	59 192	43 096	33
Tulorahoitus ennen käyttöpääoman muutosta	92 337	83 064	
Käyttöpääoman muutos			
Myyntisaamisten ja muiden saamisten muutos	-4 654	3 502	
Vaihto-omaisuuden muutos	-14 022	-4 492	
Ostovelkojen ja muiden velkojen muutos	6 689	3 152	
Käyttöpääoman muutos	-11 987	2 162	
Maksetut korot	-7 511	-5 953	
Saadut korot	1 505	1 867	
Maksetut verot	-8 156	-10 716	
Liiketoiminnan nettorahavirta	66 188	70 424	
Investointien rahavirta			
Hankitut tytäryritykset ja liiketoiminnat vähennettynä hankintahetken rahavaroilla	-1 747	-4 298	2
Myydyt tytäryritykset ja liiketoiminnat vähennettynä myyntihetken rahavaroilla	197	23	33
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin käyttöomaisuushyödykkeisiin	-42 735	-77 542	
Aineellisten ja aineettomien käyttöomaisuushyödykkeiden myynnit	4 328	789	
Investoinnit myytävissä oleviin sijoituksiin	-54	-200	
Muiden pitkäaikaisten saamisten muutos	-13	-11	
Myytävissä olevien pitkäaikaisten sijoitusten myynnit	7	16 867	
Saadut osingot investoinneista	1	4	
Investointien nettorahavirta	-40 016	-64 368	
Rahoituksen rahavirta			
Osakeannista saadut maksut		206	23
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-12 044	-4 593	
Pitkäaikaisten lainojen nostot	43 000	47 000	
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut	-34 388	-14 546	
Omien osakkeiden hankinta	-356		
Maksetut osingot	-21 318	-21 315	
Rahoituksen nettorahavirta	-25 106	6 752	
Likvidien varojen nettomuutos	1 066	12 808	
Likvidit varat tilikauden alussa	26 517	14 008	
Valuuttakurssien muutosten vaikutus	28	-339	
Myytävissä olevien lyhytaikaisten sijoitusten käyvän arvon muutos	-28	40	
Likvidit varat taseessa tilikauden lopussa	27 583	26 517	22

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä.

Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista

1 000 €	Osake- pääoma	Ylikurssi- rahasto	Arvon- muutos- ja muut rahastot	Kertyneet voittovarot	Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma	Vähem- mistön osuus	Oma pääoma yhteensä	Liitetieto
Oma pääoma 1.1.2008	19 392	50 474	14 055	118 236	202 157	187	202 344	
Osakemerkinnät 2005-optioilla	7	199			206		206	23, 24
Osakeperusteisten etuksien kirjaaminen kuluksi				886	886		886	24
Osingonjako				-21 323	-21 323		-21 323	11
Kauden laaja tulos			-17 019	39 969	22 950	-25	22 925	
Oma pääoma 31.12.2008	19 399	50 673	-2 964	137 768	204 876	162	205 038	
Oma pääoma 1.1.2009	19 399	50 673	-2 964	137 768	204 876	162	205 038	
Osakeperusteisten etuksien kirjaaminen kuluksi				757	757		757	24
Omien osakkeiden hankinta				-356	-356		-356	
Osingonjako				-21 295	-21 295		-21 295	11
Kauden laaja tulos			-120	33 140	33 020	85	33 105	
Oma pääoma 31.12.2009	19 399	50 673	-3 084	150 014	217 002	247	217 249	

Lisätietoja omasta pääomasta on liitetiedossa 23. Oma pääoma, ja omaan pääomaan kirjatuiista veroista liitetiedossa 9. Tuloverot.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

Perustiedot

Lassila & Tikanoja Oyj on suomalainen julkinen osakeyhtiö, jonka kotipaikka on Helsinki. Yhtiön rekisteröity osoite on Hopeatie 2, 00440 Helsinki. Konserni, jonka muodostavat emoyhtiö Lassila & Tikanoja Oyj ja sen tytäryritykset (L&T), on erikoistunut ympäristöhuoltoon sekä kiinteistöjen ja laitosten ylläpitoon. Yhtiö on merkittävä puupohjaisten biopolttoaineiden, kierrätyspolttoaineiden ja uusiuraaka-aineiden toimittaja. Konsernilla on toimintaa Suomessa, Ruotsissa, Latviassa ja Venäjällä.

Lassila & Tikanoja Oyj:n osake noteerataan NASDAQ OMX Helsingissä.

Jäljennös konsernitilinpäätöksestä on saatavissa yhtiön konsernisivustolta www.lassila-tikanoja.com tai konsernin emoyrityksen pääkonttorista osoitteesta PL 28, 00441 Helsinki.

Lassila & Tikanoja Oyj:n hallitus on hyväksynyt kokouksessaan 9. päivänä helmikuuta 2010 tämän tilinpäätöksen julkistettavaksi. Suomen osakeyhtiölain mukaan osakkeenomistajilla on mahdollisuus hyväksyä tai hylätä tilinpäätös sen julkistamisen jälkeen pidettävässä yhtiökokouksessa. Yhtiökokouksella on myös mahdollisuus tehdä päätös tilinpäätöksen muuttamisesta.

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Konsernitilinpäätöksen tärkeimmät laatimisperiaatteet on esitetty alla. Samoja periaatteita on käytetty yhdenmukaisesti kaikissa esitetyissä tiedoissa, ellei erikseen toisin ole mainittu.

Laatimisperusta

Konsernitilinpäätös on laadittu kansainvälisten tilinpäätösstandardien (International Financial Reporting Standards) mukaisesti ja sitä laadittaessa on noudatettu 31.12.2009 voimassa olleita IFRS- ja IAS-standardeja sekä IFRIC- ja SIC-tulkintoja. Kansainvälisillä tilinpäätösstandardeilla tarkoitetaan Suomen kirjanpitolaisia ja sen nojalla annetuissa säännöksissä EU:n asetuksessa (EY) N:o 1606/2002 säädetyt menettelyt mukaisesti EU:ssa sovellettavaksi hyväksytyt standardit ja niistä annettuja tulkintoja. Konsernitilinpäätöksen liitetiedot ovat myös suomalaisten, IFRS-säännöksiä täydentävien, kirjanpito- ja yhteisölaainsäädännön mukaiset.

Konsernitilinpäätös on laadittu euroissa ja se esitetään tuhansina euroina. Tilinpäätös perustuu alkuperäisiin hankintamenoihin lukuun ottamatta sellaisia myytävissä olevia sijoituksia, joiden käypä arvo voidaan määrittää markkinahintojen avulla, ja johdannaissojimuksia, jotka on arvostettu käypään arvoon. Osakeperusteiset maksut on kirjattu käypään arvoon niiden myöntämispäivänä.

Yhdistelyperiaatteet

Konsernitilinpäätös sisältää emoyhtiön Lassila & Tikanoja Oyj:n sekä kaikki tytäryritykset, joissa emoyhtiöllä on suoraan tai välillisesti yli 50 %:n osuus äänimäärästä. Tytäryritykset yhdistellään konsernitilinpäätökseen siitä hetkestä lähtien, jolloin L&T on saanut määräysvallan, siihen saakka, jolloin määräysvalta lakkaa. Määräysvallalla tarkoitetaan oikeutta määrätä yrityksen talouden ja liiketoiminnan periaatteista hyödyn saamiseksi sen toiminnasta.

Hankitut tytäryritykset sisällytetään tilinpäätökseen käyttäen hankintameno menetelmää. Hankintamenoa määritettäessä otetaan huomioon käypiin arvoihin arvostetut vastikkeeksi annetut varat ja vastuulle otetut velat sekä hankinnasta välittömästi johduneet menot. Hankitut, yksilöitävissä olevat varat ja velat arvostetaan hankintahetken käypiin arvoihin. Se määrä, jolla hankintameno ylittää konsernin osuuden hankittujen nettovarojen käyvästä arvosta, kirjataan liikearvoksi. Jos hankintameno on pienempi kuin hankitun tytäryhtiön nettovarojen käypä arvo, tämä erotus kirjataan suoraan tuloslaskelmaan. Ennen vuotta 2004 tapahtuneiden liiketoimintojen yhdistämisen osalta liikearvo vastaa aiemman

tilinpäätösnormiston mukaista kirjanpitoarvoa. Näiden hankintojen tilinpäätöskäsittelyyn sovelletaan siirtymästandardia, eikä hankintameno laskelmia ole laadittu uudelleen IFRS 3:n mukaisiksi konsernin avaavaa IFRS-tasetta (1.1.2004) laadittaessa.

Konsernin sisäiset liiketapahtumat, saamiset, velat, realisoitumattomat katteet sekä sisäinen voitonjako eliminoidaan konsernitilinpäätöksessä. Tilikauden voiton jakautuminen emoyhtiön omistajille ja vähemmistölle esitetään tuloslaskelman yhteydessä ja vähemmistölle kuuluva osuus omista pääomista esitetään omana eräänään taseessa konsernin omissa pääomissa. Vähemmistön osuus kertyneistä tappioista kirjataan konsernitilinpäätökseen enintään sijoituksen määrään saakka.

Saman määräysvallan alaisten yhteisöjen väliset liiketoimintojen yhdistämiset on käsitelty alkuperäisiin hankintamenoihin perustuen, sillä nämä hankinnat eivät sisälly IFRS 3 Liiketoimintojen yhdistämiset -standardin soveltamisalaan. Vähemmistöosuus hankinnoissa hankintameno ja hankitun oman pääoman välinen erotus kirjataan liikearvoksi.

Yhteisyrietykset ovat yrityksiä, joissa L&T käyttää toisen osapuolen kanssa yhteistä määräysvaltaa. Yhteisyrietykset yhdistellään suhteellista yhdistelytapaa käyttäen rivi riviltä. Konsernitilinpäätös sisältää L&T:n osuuden yhteisyrietysten varoista, veloista, tuotoista, kuluista ja vastuista.

Ulkomaan rahan määräisten erien muuntaminen

Konserniin kuuluvien tytäryritysten tilinpäätökseen sisältyvät erät mitataan sen taloudellisen ympäristön valuutassa, jossa kukin tytäryritys pääasiallisesti toimii (toimintavaluutta). Konsernitilinpäätös esitetään euroina, joka on emoyhtiön toimintavaluutta.

Ulkomaan rahan määräiset liiketapahtumat muunnetaan euroiksi tapahtumapäivän valuuttakursseihin. Ulkomaan rahan määräiset monetaariset erät muunnetaan euroiksi käyttäen tilinpäätöspäivän valuuttakursseja. Ei-monetaariset erät arvostetaan tapahtumapäivän kurssiin. L&T:llä ei ole ulkomaan rahan määräisiä ei-monetaarisia eriä, jotka arvostettaisiin käypiin arvoihin. Ulkomaan rahan määräisistä liiketapahtumista ja monetaaristen erien muuntamisesta syntyneet kurssivoitot ja -tappiot merkitään tuloslaskelmaan. Liiketoiminnan kurssivoitot ja -tappiot sisältyvät vastaaviin eriin liikevoiton yläpuolelle ja rahoituserien kurssivoitot ja -tappiot sisältyvät rahoitustuottoihin tai -kuluihin.

Niiden konserniyritysten, joiden toimintavaluutta ei ole euro, tuloslaskelmat muunnetaan euroiksi tilikauden keskipäiväkurssiin ja taseet tilinpäätöspäivän valuuttakursseihin. Tilikauden tuloksen muuntaminen eri kursseilla tuloslaskelmassa ja taseessa aiheuttaa muuntoeron, joka kirjataan oman pääoman muuntoerorahastoon. Ulkomaisten tytäryhtiöiden hankintameno eliminoinnista sekä hankinnan jälkeen kertyneiden oman pääoman erien muuntamisesta syntyneet muuntoerot kirjataan muuntoerorahastoon. Osana tytäryhtiöiden nettosijoitusta käsitellään pitkäaikaiset lainasaamiset, joiden suorittamista ei ole suunniteltu ja joiden suorittaminen ei ole todennäköistä ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa. Myös näiden saamisten aiheuttamat muuntoerot kirjataan muuntoerorahastoon. Kun tytäryritys myydään, kertyneet muuntoerot kirjataan tuloslaskelmaan osana myynnistä syntyvää kokonaisvoittoa tai -tappiota.

Ulkomaisten yksiköiden hankinnasta syntyvät liikearvot ja näiden yksiköiden varojen ja velkojen kirjanpitoarvoihin hankinnan yhteydessä tehtävät käypien arvojen kohdistukset on käsitelty kyseisten yksiköiden varoina ja velkoina ja muunnettu euroiksi tilinpäätöspäivän kurssiin käyttäen.

Tuloutusperiaatteet

Tuotot palveluista kirjataan, kun palvelut on suoritettu. Mikäli laitoksilla valmistetaan myytäviä materiaaleja, kirjataan materiaalien hankintameno vaihto-omaisuuteen. Mikäli käsiteltävällä materiaaleilla ei ole myyntihintaa, kirjataan kustannusvaraukset siirtovelkoihin.

Tuotot myydyistä tavaroista kirjataan, kun tavaroiden omistamiseen liittyvät merkittävät riskit ja edut ovat siirtyneet ostajalle ja tuoton määrä on määritettävissä luotettavasti.

Liikevaihtoa laskettaessa myyntituottoja oikaistaan välillisillä veroilla ja alennuksilla.

Korkotuotot on kirjattu efektiivisen koron menetelmällä. Konsernin osinkotuotot ovat vähäiset ja ne kirjataan oikeuden syntymishetkellä, mikäli tieto osingoista saadaan tällöin. Muutoin ne kirjataan maksupäivänä.

Pitkäaikaishankkeet

Pitkäaikaishankkeen tulot ja menot kirjataan tuotoiksi ja kuluiksi valmistumisasteen perusteella, kun hankkeen lopputulos voidaan arvioida luotettavasti. Kaatopaikkojen sulkemisurakat ovat osatuloitettavia pitkäaikaishankkeita, joiden aloitus ja valmistuminen ajoittuvat eri tilikausille. Hankkeen valmistumisaste määritellään tarkasteluhetken mennessä suoritetusta työstä aiheutuneiden menojen osuutena hankkeen arvioiduista kokonaismenoista. Jos syntyneet menot ja kirjatut voitot ovat suuremmat kuin hankkeesta laskutettu määrä, erotus esitetään taseessa erässä siirtosaamiset. Jos syntyneet menot ja kirjatut voitot ovat pienemmät kuin hankkeen laskutus, erotus esitetään erässä saadut ennakot.

Silloin kun pitkäaikaishankkeen lopputulosta ei voida arvioida luotettavasti, hankkeesta johtuvat menot kirjataan kuluksi samalla tilikaudella, jolla ne ovat syntyneet ja hankkeesta saatavia tuottoja kirjataan vain siihen määrään asti, kuin toteutuneita menoja vastaava rahamäärä on saatavissa. Mikäli on todennäköistä, että hankkeen valmiiksi saamiseen tarvittavat kokonaismenot ylittävät hankkeesta saatavat kokonaistulot, odotettavissa oleva tappio kirjataan kuluksi välittömästi.

Pilaantuneiden maiden vastaanotto toimintaa ei ole käsitelty pitkäaikaishankkeena, koska hankkeiden lopputulokset eivät ole arvioitavissa luotettavasti. Varovaisuuden periaatteen mukaan tuloutus tapahtuu vasta, kun maat on loppusijoitettu. Hankkeiden menot kirjataan kuluksi sillä tilikaudella, jolla ne ovat syntyneet.

Tutkimus ja kehitys

Tutkimuskustannukset kirjataan tuloslaskelmaan sillä tilikaudella, jonka aikana ne ovat syntyneet. Uusien palvelukonseptien antamat hyödyt ovat todennettavissa vasta niin myöhäisessä vaiheessa, että aktivoitavaksi jäävä osuus on epäolennainen ja näin ollen aktiivista ei tehdä.

Taseeseen on aktivoitu ohjelmistoprojekteista kehitysmenoja, joista on tarkempi kuvaus seuraavassa kohdassa.

Liikearvo ja muut aineettomat hyödykkeet

Liikearvo on se osa hankintamenosta, joka ylittää L&T:n osuuden hankittujen yritysten nettovarallisuuden käyvästä arvosta hankintahetkellä. Liikearvosta ei tehdä poistoja, vaan se testataan vuosittain arvonalentumisen varalta. Taseessa liikearvot esitetään alkuperäiseen hankintamenoa vähennettynä mahdollisilla arvonalentumisilla.

Liiketoimintojen yhdistämisissä hankitut aineettomat hyödykkeet arvostetaan käypään arvoon. Aineettomien hyödykkeiden taloudellisen vaikutusajan arvioidaan olevan rajallinen tai rajoittamaton. L&T:llä liiketoimintojen yhdistämisissä kirjatut aineettomat hyödykkeet ovat mm. asiakassuhteita, kilpailukieltosopimuksia ja ympäristölupia. Niillä on rajallinen taloudellinen vaikutusaika, joka vaihtelee kolmesta kolmeentoista vuoteen.

Muut aineettomat hyödykkeet ovat pääasiassa ohjelmistoja ja ohjelmistolisenssejä.

Ohjelmistoprojektien kustannukset aktivoidaan muihin aineettomiin hyödykkeisiin siitä lähtien, kun projektit ovat siirtyneet tutkimusvaiheesta kehittämisvaiheeseen ja projektin tulos on yksilöitävissä oleva aineeton hyödyke. Tällaisen aineettoman hyödykkeen tulee tuottaa L&T:lle vastaista taloudellista hyötyä, joka ylittää sen

kehittämisestä syntyneet menot. Hankintameno käsittää kaikki menot, jotka johtuvat välittömästi omaisuuserän saattamisesta valmiiksi toimimaan johdon tarkoittamalla tavalla. Suurimmat menoterät ovat ulkopuolisille maksetut konsulttipalkkiot ja oman henkilöstön palkka- ja muut kustannukset.

Ohjelmistojen ja ohjelmistolisenssien poisto-aika on viisi vuotta.

Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet

Aineellinen käyttöomaisuus arvostetaan alkuperäiseen hankintamenoa. Alkuperäinen hankintameno sisältää menot, jotka johtuvat välittömästi kyseisen omaisuuserän hankkimisesta. Yhteisyritys L&T Recoilin regenerointilaitoksen rakentamiseen liittyvät rahoituskulut on aktivoitu osana investoinnin hankintamenoa ja ne poistetaan kymmenessä vuodessa. L&T Recoilin lainat on otettu regenerointilaitoksen rakentamista varten, joten hankintameno on aktivoitu todelliset vieraan pääoman menot.

Liiketoimintojen yhdistämisissä aineellinen käyttöomaisuus arvostetaan hankintahetken käypään arvoon. Taseessa aineellinen käyttöomaisuus esitetään vähennettynä kertyneillä poistoilla ja mahdollisilla arvonalentumisilla.

Aineellisista käyttöomaisuushyödykkeistä tehdään tasapoistot arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa lukuun ottamatta uusia kaatopaikkoja. Arvioidut taloudelliset vaikutusajat tarkistetaan jokaisena tilinpäätöspäivänä, ja jos ne eroavat merkittävästi aikaisemmista arvioista, poisto-aikoja muutetaan kuvastamaan taloudellisen hyödyn odotuksissa tapahtuneita muutoksia.

Tilinpäätöksen poistot perustuvat seuraaviin arvioituihin taloudellisiin vaikutusaikoihin:

Rakennukset ja rakennelmat	5–30 vuotta
Kuljetusvälineet	6–15 vuotta
Koneet ja kalusto	4–15 vuotta

Rakennusten ja rakennelmien enimmäispoisto-aika on nostettu 30 vuoteen, joka on arvioitu taloudellinen vaikutusaika osalle L&T Recoilin tuotantolaitoksen rakennelmia. Vanhoja poisto-aikoja ei ole muutettu.

Vuonna 2008 ja sen jälkeen valmistuneisiin kaatopaikkoihin sovelletaan suoriteyksikköön perustuvaa poistomenetelmää, jossa poistot tehdään läjitysalueelle toimitetun jätteen viemän tilavuuden mukaan. Menetelmä kuvaa tasapoistoa paremmin sitä, miten konserni odottaa saavansa läjitysalueista taloudellista hyötyä. Keravan läjitysalue on täyttymässä, joten se poistetaan loppuun tasapoistoin.

Maa-alueista ei tehdä poistoja.

Mikäli käyttöomaisuushyödyke koostuu useammasta osasta, joiden taloudelliset vaikutusajat ovat eripituiset, kukin osa käsitellään erillisenä hyödykkeenä. Tavanomaiset korjaus- ja kunnossapitokustannukset kirjataan tuloslaskelmaan sillä tilikaudella, jolla ne ovat syntyneet. Kooltaan merkittävien uudistus- ja parannushankkeiden menot kirjataan taseeseen, jos on todennäköistä, että taloudellisen hyödyn lisäys koituu tulevaisuudessa konsernin hyväksi. Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden luovutuksesta ja käytöstä poistamisesta johtuvat voitot ja tappiot lasketaan saatujen nettotuottojen ja tasearvojen erotuksena ja kirjataan liiketoiminnan muihin tuottoihin tai kuluihin.

Arvonalentumiset

Omaisuuden tasearvoja arvioidaan jatkuvasti mahdollisen arvonalentumisen selvittämiseksi. Jos viitteitä ilmenee, arvioidaan kyseisestä omaisuuserästä kerrytettävissä oleva rahamäärä arvonalentumistestausta varten. Arvonalentumistarvetta tarkastellaan rahavirtaa tuottavien yksiköiden tasolla, eli sillä alimmalla yksikkötasolla, joka on pääosin muista yksiköistä riippumaton ja jonka rahavirrat ovat erotettavissa muista rahavirroista.

Kerryttävissä oleva rahamäärä on omaisuuserän käypä arvo vähennettynä luovutuksesta aiheutuvilla kustannuksilla tai sitä korkeampi käyttöarvo. Käyttöarvolla tarkoitetaan kyseisestä omaisuuserästä tai rahavirtaa tuottavasta yksiköstä saatavissa olevia arvioituja vastaisia nettorahavirtoja, jotka diskontataan nykyarvoonsa. Arvon alentumistappio kirjataan tuloslaskelmaan, kun omaisuuserän kirjanpitoarvo on suurempi kuin siitä kerryttävissä oleva rahamäärä. Aikaisemmin kirjattu arvonalennustappio peruutetaan, mikäli olosuhteissa on tapahtunut muutos ja kerryttävissä oleva rahamäärä on muuttunut.

Liikearvojen arvonalentumistestit tehdään vuosittain tai aina, kun viitteitä arvon alentumisesta ilmenee. Kerryttävissä olevista rahamääristä tehdään sekä käyttöarvoon että nettomyyntihintaan perustuvat laskelmat niille rahavirtaa tuottaville yksiköille, joille liikearvot kuuluvat. Rahavirtaa tuottavaan yksikköön kohdistuvalla arvonalentumistappiolla vähennetään ensin rahavirtaa tuottavalle yksikölle kohdistettua liikearvoa ja tämän jälkeen muita yksikön omaisuuseriä tasasuhteisesti. Liikearvosta kirjattua arvonalentumistappiota ei peruuteta.

Keskeneräiset aineettomat hyödykkeet ovat ohjelmistoprojektit, joille ei voida tehdä erillisiä arvonalentumistestejä, koska niillä ei ole itsenäistä rahavirtaa. Jos tilikauden päättyessä todetaan, että projekti aiotaan saattaa loppuun ja ottaa ohjelmistot käyttöön, arvonalennukselle ei ole tarvetta. Keskeneräiset aineettomat hyödykkeet testataan kuitenkin osana sitä rahavirtaa tuottavaa yksikköä, johon ne kuuluvat.

Vuokrasopimukset

Ympäristöpalvelut-toimiala vuokraa asiakkaille laitteita, esimerkiksi jätepuristimia, pitkäaikaisilla vuokrasopimuksilla, joiden mukaan olennainen osa omistamiseen liittyvistä riskeistä ja eduista siirtyy vuokralle ottajalle. Tällaiset sopimukset luokitellaan rahoitusleasingisopimuksiksi ja niihin tehty nettosijoitus kirjataan sopimuksen alkamishetkellä myyntisaamiseksi. Kukin vuokraerä jaetaan rahoitustuotoksi ja myyntisaamisen lyhennykseksi. Rahoitustuotot kohdistetaan vuokra-ajalle siten, että jäljellä olevalle saamiselle tulee kullakin tilikaudella samansuuruinen tuotto prosentti.

Rahoitusleasingisopimuksilla vuokralle otetut hyödykkeet kirjataan aineelliseen käyttöomaisuuteen. Ne merkitään taseeseen määrään, joka on hyödykkeen käypä arvo tai sitä alempi vähimmäisvuokrien nykyarvo, ja poistetaan vuokrasopimuksen voimassaoloaikana tai sitä lyhyempänä taloudellisena vaikutusajana. Jos kuitenkin on kohtuullisen varmaa, että vuokralle otetun hyödykkeen omistusoikeus siirtyy L&T:lle vuokrauksen päättymiseen mennessä, poistot hyödykkeestä tehdään kuten vastaavasta L&T:n omistamasta hyödykkeestä. Sopimuksista johtuvat velvoitteet kirjataan lainoihin. Kukin vuokraerä jaetaan rahoituskuluksi ja velan lyhennykseksi. Rahoituskulut kohdistetaan vuokra-ajalle siten, että jäljellä olevalle velalle tulee kullakin tilikaudella samansuuruinen korkoprosentti.

Sellaiset hyödykkeiden ja toimilaitteiden vuokrasopimukset, joissa omistamiselle ominaiset riskit ja edut säilyvät olennaisilta osin vuokranantajalla, luokitellaan muiksi vuokrasopimuksiksi. Niihin liittyvät vuokrat kirjataan tasasuuruksina erinä vuokra-ajan kuluessa tuotoiksi tai kuluiksi riippuen siitä, onko L&T vuokralle antajana vai ottajana. Muilla vuokrasopimuksilla vuokralle annetut hyödykkeet kirjataan aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin ja poistetaan taloudellisena vaikutusajana kuten vastaavat omassa käytössä olevat käyttöomaisuushyödykkeet.

Yhteisyritys L&T Recoil on tehnyt vedyn, kuumaöljyn ja höyryn hankintaa koskevan ostosopimuksen. Sopimuksen perusteella L&T Recoil on sitoutunut ostamaan niitä tuottavien laitteiden tuotannon kokonaisuudessaan regenerointilaitoksensa käyttöön. Ostosopimuksen on määriteltävä sisältävän IFRIC 4:n mukaisen vuokrasopimuksen. Se on luokiteltu IAS 17:n mukaiseksi rahoitus-

leasingisopimukseksi, jonka voimassaoloaika on sama kuin ostosopimuksen.

Rahoitusinstrumentit

Rahoitusvarat ja -velat luokitellaan lainoihin ja muihin saamiin, myytävissä oleviin sijoituksiin, käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvaroihin ja -velkoihin sekä muihin velkoihin. Luokittelu tehdään hankinnan yhteydessä hankinnan tarkoituksen perusteella.

Rahoitusvaroihin kuuluva erä kirjataan pois taseesta silloin, kun oikeudet omaisuuserän rahavirtoihin lakkaavat tai kun siihen liittyvät riskit ja edut ovat siirtyneet merkittävilta osin L&T:n ulkopuolelle.

Lainat ja muut saamiset ovat johdannaisvaroihin kuulumattomia rahoitusvaroja, joihin liittyvät maksut ovat kiinteitä tai määritettävissä olevia ja joita ei noteerata toimivilla markkinoilla. Myyntisaamiset ja muut saamiset sisältyvät tähän ryhmään ja ne merkitään taseeseen alkuperäisen arvon mukaisina vähennettynä hyvityksillä ja arvonalentumistappioilla.

Myytävissä olevat sijoitukset sisältävät osakkeita sekä sijoitus- ja yritystodistuksia. Ryhmään määritellään kuuluviksi toisaalta varsinaiseen liiketoimintaan kuulumattomat ei-tuotantokäytössä olevat rahoitusvarat ja toisaalta sellaiset rahoitusvarat, joita voidaan myydä liiketoiminnassa tarvittavan käyttö pääoman hankkimiseksi. Ryhmään kuuluvat rahoitusinstrumentit arvostetaan käypään arvoon. Kaikki noteeraamattomat osakkeet konserni on kuitenkin arvostanut hankintamenoon tai tätä alempaan arvoon, mikäli niistä on kirjattu arvonalentumistappio. Näiden osakkeiden markkinat ovat epäaktiiviset eikä niiden käypä arvo ole luotettavasti määriteltävissä.

Silloin kun myytävissä olevat sijoitukset on tarkoitus pitää yli 12 kuukautta tilinpäätöspäivästä lukien, ne sisältyvät pitkäaikaisiin varoihin. Kaikki niiden ostot ja myynnit kirjataan selvityspäivänä. Mahdollinen sijoitus- ja yritystodistusten käyvän arvon muutos kaupantekopäivän ja selvityspäivän välisenä aikana kirjataan omaan pääomaan.

Tilinpäätöksissä myytävissä olevat sijoitukset arvostetaan käypään arvoon käyttämällä tilinpäätöspäivän markkinahintoja. Niiden käyvän arvon muutokset merkitään verovaikutus huomioon ottaen arvomuutosrahastoon omaan pääomaan ja kirjataan omasta pääomasta tuloslaskelmaan, kun sijoitus myydään tai se erääntyy. Myytävissä olevien rahoitusvarojen käyvän arvon muutos siirretään tuloslaskelmaan myös silloin, kun sijoituksen käypä arvo on pysyvästi alentunut.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja -velat ovat suojauslaskennan ulkopuolella olevia johdannaissopimuksia. Niitä koskevat laatimisperiaatteet on esitetty alla kohdassa Johdannaissopimukset ja suojauslaskenta.

L&T:n ottamat lainat kirjataan selvityspäivänä taseeseen alun perin saadun vastikkeen perusteella käypään arvoon, johon sisällytetään hankinnasta tai liikkeellelaskusta välittömästi johtuvat transaktiokustannukset. Myöhemmin lainat arvostetaan efektiivisen koron menetelmällä jaksotettuun hankintamenoon.

Ostovelat ja muut lyhytaikaiset korottomat velat kirjataan taseeseen alkuperäiseen arvoonsa. Niiden käypä arvo on sama tai lähellä sitä.

Johdannaissopimukset ja suojauslaskenta

L&T:n tekemät johdannaissopimukset ovat olleet koronvaihtosopimuksia, jotka on tehty vaihtuvakorkoisten lainojen rahavirran suojaamiseksi korkoriskiltä, termiinisopimuksia, jotka on tehty ulkomaisille tytäryhtiöille myönnettyjen lainojen valuuttariskiltä suojaamiseksi sekä ostettuja raakaöljyn myyntioptioita ja futuurisopimuksia, joilla on suojattu yhteisyritys L&T Recoilin rakenteilla olevan regenerointilaitoksen tulevan perusöljytuotannon myyntituloihin

liittyvää hintariskiä. Terminiisopimukset päättyivät ja L&T Recoilin öljyjohdannaiset myytiin vuoden 2008 lopulla.

Johdannaiset merkitään taseeseen alun perin hankintamenoona, joka on niiden käypä arvo hankintahetkellä. Hankinnan jälkeen ne arvostetaan kunkin tilinpäätöshetken käypiin arvoihin. Koronvaihtosopimusten, valuuttatermiinisopimusten ja raakaöljyfutuuriin käytävät arvot perustuvat tilinpäätöspäivän markkinahintoihin. Optioiden käyvät arvot tilinpäätöspäivänä määritellään yleisesti käytössä olevilla optioiden arvonmääritysmalleilla. Käypään arvoon arvostamisesta syntyvät voitot ja tappiot käsitellään kirjanpidossa johdannaisopimuksen käyttötarkoituksen määräämällä tavalla.

Kaikki korko- ja valuuttasuojaukset täyttävät konsernin riskienhallinnan asettamat tehokkaan suojauksen vaatimukset. Osaan koronvaihtosopimuksista ei kuitenkaan ole sovellettu IAS 39:n mukaista suojauslaskentaa, kuten ei myöskään sovellettu jo päättyneisiin valuuttatermiinisopimuksiin, vaan niiden käypien arvojen muutokset on kirjattu tuloslaskelmaan rahoitustuotoksi tai -kuluksi. Yhteisyrityksen nimiin tehdyt öljysuojaukset olivat myös suojauslaskennan ulkopuolella, ja niiden käypien arvojen muutokset kirjattiin kokonaisuudessaan tuloslaskelmaan liiketoiminnan muihin tuottoihin ja kuluihin.

Johdannaiset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa, luokitellaan kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviksi rahoitusvaroiksi ja -veloiksi. Kaikkien johdannaisien positiiviset käyvät arvot kirjataan taseeseen johdannaisraamaksi. Johdannaisien negatiiviset käyvät arvot kirjataan vastaavasti johdannaisvelkoihin. Kaikki johdannaisien käyvät arvot sisältyvät lyhytaikaisiin varoihin tai velkoihin.

L&T soveltaa vain rahavirran suojauslaskentaa. Niistä koronvaihtosopimuksista, joihin L&T soveltaa suojauslaskentaa, dokumentoidaan suojattavan lainan ja koronvaihtosopimuksen välinen suhde sekä riskienhallintavoitteet. Suojauksen alkaessa ja jokaisen tilinpäätöksen yhteydessä L&T arvioi suojaavan instrumentin kykyä kumota rahavirtojen muutokset. Siltä osin kun rahavirran suojaus on tehokas, käypien arvojen muutokset kirjataan omaan pääoman suojausrahastoon. Kun suojausinstrumentti erääntyy, se myydään tai suojauslaskennan kriteerit eivät enää täytä IAS 39:n vaatimuksia, suojausinstrumentista kertynyt voitto tai tappio jää omaan pääomaan, kunnes suojattava rahavirta toteutuu. Jos suojattavan rahavirran ei enää odoteta toteutuvan, suojausinstrumentista kertynyt voitto tai tappio kirjataan välittömästi tuloslaskelmaan. Suojaussuhteen tehoton osuus merkitään myös välittömästi tuloslaskelmaan.

Lainasopimuksiin sisältyvien korko-optioiden taloudelliset ominaispiirteet ja riskit ovat läheisesti lainasopimuksiin liittyviä kytkettyjä johdannaisia, joita L&T ei IAS 39:n mukaisesti käsittele kirjanpidossa erillään pääsopimuksista.

Rahavarat

Rahavarat sisältävät käteisen rahan, vaadittaessa nostettavat pankkitalletukset ja muut lyhytaikaiset likvidit sijoitukset. Niiden maturiteetti on enintään kolme kuukautta hankinta-ajankohdasta. Ne kirjataan selvityspäivänä ja arvostetaan alkuperäiseen hankintamenoona.

Rahoitusvarojen arvonalentuminen

Konserni arvioi jokaisena tilinpäätöspäivänä, onko olemassa viitteitä siitä, että jonkin rahoitusvaroihin kuuluvan erän arvo on alentunut. Mikäli arvonalentumisesta on näyttöä, käyvän arvon rahastoon kertynyt tappio siirretään tuloslaskelmaan. Myytävissä oleviin rahoitusvaroihin luokiteltujen osakkeiden arvonalentumistappiota ei peruuteta tuloslaskelman kautta kuten korkoinstrumenteista kirjattu arvonalentumistappion myöhempi peruuntuminen.

Epävarmat saamiset arvioidaan kuukausittain suoritettavan tarkastelun perusteella. Jos on objektiivista näyttöä siitä, että saamisten tasearvo on suurempi kuin niistä kerrytettävissä oleva raha-

määrä, erotus kirjataan arvonalentumistappiona tuloslaskelmaan liiketoiminnan muihin kuluihin. Kriteerinä saamisen arvonalentumistappion kirjaamiseen pidetään velallisen merkittäviä taloudellisia vaikeuksia, yrityssaneerausta, perintätoimiston antamaa luottotappiosuosittelua tai maksujen pitkäaikaista laiminlyöntiä. Mikäli saamisen tasearvon ja niistä kerrytettävissä olevan rahamäärän erotus myöhemmin pienenee, arvonalentumistappio peruutetaan tulosvaikutteisesti.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus arvostetaan hankintamenoona tai sitä alhaisempaan nettorealisointiarvoon. Nettorealisointiarvo on tavanomaisessa liiketoiminnassa saatu arvioitu myyntihinta, josta on vähennetty tuotteen valmiiksi saattamiseen tarvittavat menot ja myynnistä johtuvat menot. L&T Biowatin ja ympäristötuotteiden vaihto-omaisuus arvostetaan painotetun keskihinnan menetelmää käyttäen. Muut varastot määritetään fifo-periaatteella.

Kierrätyslaitoksilla valmistetaan kierrätysmateriaaleista myytäviä uusioraaka-aineita. Näiden materiaalien varastojen hankintameno muodostuu materiaalikustannuksista, välittömistä palkoista, muista välittömistä valmistusmenoista sekä osuudesta muuttuvista ja kiinteistä yleismenoista normaalilla toiminta-asteella.

Työsuhde-etuudet

Eläkevelvoitteet

Eläkejärjestelyt luokitellaan etuuspuhjoiksi ja maksupuhjoiksi järjestelyiksi. Maksupuhjoissa järjestelyssä konserni suorittaa kiinteitä maksuja eläkkeistä eikä sillä ole oikeudellista eikä tosiasiallista velvoitetta lisämaksujen suorittamiseen. Kaikki sellaiset järjestelyt, jotka eivät täytä näitä ehtoja, ovat etuuspuhjoisia eläkejärjestelyjä. Maksupuhjoihin eläkejärjestelyihin tehdyt suoritukset kirjataan tuloslaskelmaan sillä tilikaudella, jota veloitus koskee. L&T:n eläkejärjestelyt noudattavat kunkin maan paikallisia säädöksiä ja käytäntöjä ja ovat pääosin maksupuhjoisia.

L&T:llä on pieniä, pääosin yrityskauppojen mukana tulleita, etuuspuhjoisia eläkejärjestelyjä. Näistä etuuspuhjoista eläkkeistä osa on konsernin omalla vastuulla ja osalle on otettu eläkevakuutus. Velvoitteet on laskettu kustakin järjestelystä erikseen käyttäen ennakoitua etuoikeusyksikköön perustuvaa menetelmää. Eläkemeno kirjataan kuluksi henkilöiden palvelusajalle auktorisoitujen vakuutusmatemaatikkojen suorittamien laskelmien perusteella. Eläkevelvoitteen nykyarvoa laskettaessa diskonttokorko perustuu swap-korkokäyrään lisättyä riskipreemiolla ja laskettavan eläkevastuun arvioituaan kestoon. Riskipreemio perustuu sellaisten yritysten liikkeelle laskemiin joukkovelkakirjalainoihin, joiden luottokelpoisuusluokitus on AAA. Taseeseen kirjattavan eläkevelvoitteen nykyarvosta vähennetään eläkejärjestelyyn kuuluvat varat tilinpäätöspäivän käypään arvoon arvostettuina, kirjaamattomien vakuutusmatemaattisten voittojen ja tappioiden osuus sekä mahdolliset takautuvaan työsuoritukseen perustuvat menot.

Vakuutusmatemaattiset voitot ja tappiot kirjataan tuloslaskelmaan järjestelmään kuuluvien henkilöiden keskimääräiselle jäljellä olevalle palvelusajalle siltä osin kuin ne ylittävät suuremman seuraavista: 10 % eläkevelvoitteista tai 10 % varojen käyvistä arvosta.

Takautuvaan työsuoritukseen perustuvat menot kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan tasaerinä sinä aikana, jonka kuluessa ne vapaakirjautuvat.

Osakeperusteiset maksut

IFRS 2 Osakeperusteiset maksut -standardia on sovellettu sellaisiin osakepalkkio- ja optiojärjestelyihin, jotka on myönnetty 7.11.2002 jälkeen ja joihin ei ole syntynyt oikeutta ennen 1.1.2005.

Optiojärjestelyt

Optiojärjestelyn kulukirjaus perustuu etuisuuden myöntämispäivänä määriteltyyn käypään arvoon ja myönnettyjen etuisuuksien lopulliseen lukumäärään. Käypä arvo määritetään Black-Scholes -optionhinnoittelumallin perusteella. Myöntämispäivän käypä arvo kirjataan kuluksi tasaerinä oikeuden syntymisajanjakson aikana. Kulukirjaus on tältä osin peruuttamaton riippumatta siitä, onko etuisuuden saaja myöhemmin toteuttanut saamansa osakeoption. Tuloslaskelmaan tehdyn kirjauksen vastaerä merkitään aina omaan pääomaan eikä kirjaus siten kokonaisuutena vaikuta yhtiön oman pääoman määrään.

Ei-markkinaperusteisia ehtoja ei oteta huomioon myönnetyn etuisuuden käyvän arvon määrittämisessä. Myöntämispäivänä optioiden palautumaksi on oletettu 0 %. Toteutettavien optioiden arvioitu lukumäärä tarkastetaan neljännesvuosittain ja kulukirjaukseen sisällytettävien etuisuuksien lukumäärä oikaistaan vastaamaan sitä lukumäärää, johon odotetaan syntyvän lopullinen oikeus etuisuuden syntymisjakson täytyttyä. Mahdollisten muutosten vaikutukset kirjataan tuloslaskelmaan ja omaan pääomaan.

Kun optioita toteutetaan, osakemerkintöjen perusteella saadut rahasuoritukset kirjataan omaan pääomaan. Ennen uuden osakeyhtiölain voimaantuloa päätettyihin optioihin perustuvista osakemerkinnöistä saadut rahasuoritukset kirjataan järjestelyn ehtojen mukaisesti osakepääomaan ja ylikurssirahastoon. Tällaisia ovat vuosina 2005 päätetyt optiot. Uuden osakeyhtiölain voimaantulon jälkeen päätetyissä optiojärjestelyissä osakemerkinnöistä saadut varat oikaistuna mahdollisilla transaktiomenoilla kirjataan järjestelyn ehtojen mukaisesti sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Tällaisia ovat vuonna 2008 päätetyt optiot.

Osakepalkkiojärjestelmä

Lassila & Tikanon Oyj:n hallitus päätti kokouksessaan 24.3.2009 osakepohjaisen kannustinohjelman käyttöönotosta osana avainhenkilöstön kannustin- ja sitouttamisjärjestelmää. Palkkion maksaminen riippuu yhtiön hallituksen asettamien taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta, minkä perusteet hallitus päättää vuosittain. Vuodelta 2009 maksettava mahdollinen palkkio perustuu konsernin EVA-tulokseen.

Ohjelmassa on kolme kalenterivuoden mittaista ansaintajaksoa, joista ensimmäinen alkoi 1.1.2009 ja viimeinen päättyi 31.12.2011. Mahdollinen palkkio maksetaan ansaintajaksoa seuraavana kalenterivuonna osittain osakkeina ja osittain rahana. Osakkeen käypä arvo on sen markkinahinta myöntämispäivänä.

Varaukset

Varaus kirjataan, kun konsernilla on aikaisemman tapahtuman seurauksena syntynyt oikeudellinen tai tosiasiallinen velvoite kolmatta osapuolta kohtaan ja tapahtumaan liittyy maksuvelvoite, jonka toteutuminen on todennäköistä ja jonka suuruus on arvioitavissa luotettavasti. Varaus kirjataan, mikäli erän täsmällistä määrää tai tapahtumisajankohtaa ei tiedetä. Muussa tapauksessa erä kirjataan siirtovelkoihin.

Ympäristöön liittyvät varaukset kirjataan silloin, kun on todennäköistä, että on syntynyt olemassa oleva velvoite, jonka määrä on luotettavasti arvioitavissa. Ympäristön ennalleen palauttamiseen liittyvät ympäristövaraukset tehdään projektin alkaessa. Varauksena aktivoidut kustannukset ja omaisuuden alkuperäinen hankintameno poistetaan omaisuuden taloudellisen vaikutusajan kuluessa. Varaukset diskontataan nykyarvoonsa. Taseessa kooltaan suurimmat varaukset ovat kaatopaikkojen ja tilaantuneiden maiden käsittelyalueen peittokustannusvaraukset.

Vieraan pääoman menot

Uudistettu standardi IAS 23 edellyttää, että ehdot täyttävän hyödykkeen hankintamenoon sisällytetään välittömästi kyseisen

hyödykkeen hankkimisesta, rakentamisesta tai valmistamisesta aiheutuvat vieraan pääoman menot. Uudistettua standardia sovelletaan niihin ehdot täyttäviin hyödykkeisiin, joihin liittyvien vieraan pääoman menojen aktivointi on alkanut standardin voimaantulo-päivänä 1.1.2009 tai sen jälkeen.

Jo ennen standardin voimaantuloa on lainojen hankinnasta välittömästi johtuneet transaktiomenot sisällytetty lainan alkuperäiseen hankintamenoon ja jaksotettu laina-aikana korkokuluksi efektiivisen koron menetelmällä. Lisäksi yhteisyritys L&T Recoilin regenerointilaitoksen rakentamiseen liittyvät rahoituskulut on aktivoitu osana investoinnin hankintamenoa.

Julkiset avustukset

Syntyneiden menojen korvaukseksi saadut julkiset avustukset kirjataan tuloslaskelmaan silloin, kun konserni täyttää avustuksen saamisen edellytykset ja on kohtuullisen varmaa, että avustukset tullaan saamaan. Ne esitetään liiketoiminnan muissa tuotoissa. Välittömästi henkilöstön palkkaukseen liittyvät julkiset työllistämisen-, oppisopimus- ja muut vastaavat tuet kirjataan henkilöstökulujen vähennykseksi. Käyttöomaisuushyödykkeiden hankintaan liittyvät julkiset avustukset kirjataan alkuperäisten hankintamenojen vähennykseksi. Avustukset tuloutuvat pienempien poistojen muodossa hyödykkeen käyttöaikana.

Tuloverot

Konsernin verot muodostuvat kauden verotettavaan tuloon perustuvista veroista ja laskennallisista veroista. Verokulu kirjataan tuloslaskelmaan, mutta suoraan omaan pääomaan kirjattavien erien verovaikutus kirjataan omaan pääomaan. Kauden verotettavaan tuloon perustuvat verot lasketaan verotettavasta tulosta kunkin maan voimassaolevan verokannan perusteella. Veroja oikaistaan mahdollisilla edellisiin kausiin liittyvillä veroilla.

Laskennalliset verot lasketaan kaikista kirjanpidon ja verotuksen välisistä väliaikaisista eroista omaisuus- ja velkaerien verotusarvojen ja kirjanpitoarvojen välillä. Suurimmat väliaikaiset erot syntyvät FAS:ssa tehdyistä liikearvon poistoista, käyttöomaisuushyödykkeiden poistoista, johdannaissopimusten uudelleenarvostuksesta ja hankintojen yhteydessä tehdyistä käypiin arvoihin arvostamisista. Laskennalliset verot lasketaan käyttämällä tilinpäätöspäivään mennessä säädettyjä verokantoja. Verotuksessa vähennyskelvottomista liikearvon arvonalentumisista ei kirjata laskennallista veroa. Laskennallinen verosaaminen kirjataan siihen määrään asti kuin on todennäköistä, että se voidaan hyödyntää tulevaisuudessa syntyvää verotettavaa tuloa vastaan.

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden valintaan ja soveltamiseen liittyvä johdon harkinta

Konsernin johto käyttää harkintaa tehdessään päätöksiä tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden valinnasta ja niiden soveltamisesta. Tämä koskee erityisesti niitä tapauksia, joissa voimassaolevassa IFRS-normistossa on vaihtoehtoisia kirjaamis-, arvostamis- tai esittämistapoja. Merkittävä laatimisperiaatteen valintaa koskeva päätös on se, että yhteisyritykset yhdistellään suhteellisella yhdistelyperiaatteella eikä pääomaosuusmenetelmällä.

Arvioiden käyttö tilinpäätöksessä

Tilinpäätöksen laatiminen IFRS-standardien mukaisesti edellyttää L&T:n johdolta sellaisten arvioiden ja oletusten käyttämistä, jotka vaikuttavat taseen laadintahetken varojen ja velkojen sekä tilikauden tuottojen ja kulujen määrään. Toteumat voivat poiketa tehdyistä arvioista ja oletuksista. Seuraavassa on kuvattu tärkeimmät alueet, joissa arvioita ja harkintaa on erityisesti käytetty.

Liiketoimintojen yhdistämisissä hankittujen varojen ja velkojen käyvän arvon määrittäminen

Liiketoimintojen yhdistämisissä hankitut varat ja velat arvostetaan IFRS 3:n mukaan käypään arvoon. Johto käyttää mahdollisuuksien mukaan hankintamenojen kohdistamisen perusteena saatavilla olevia markkina-arvoja käypien arvojen määrittämisessä. Mikäli tämä ei ole mahdollista, arvostaminen perustuu omaisuuserän historialliseen tuottoon. Erityisesti aineettomien hyödykkeiden arvostaminen perustuu diskontattuihin kassavirtoihin ja edellyttää johdon arvioita tulevista kassavirroista. Arviot perustuvat johdon parhaaseen näkemykseen, mutta on mahdollista että toteumat poikkeavat käytetyistä arvioista (liitetieto 2. Hankitut liiketoiminnat). Omaisuuden tasearvoja arvioidaan jatkuvasti mahdollisten arvonalennusten selvittämiseksi. Tästä kerrotaan lisää laatimisperiaatteiden kohdassa Arvonalentumiset.

Liikearvojen arvonalentumistestaus

Liikearvojen arvonalentumistesteissä kerrytettävissä olevista rahamääristä tehdään käyttöarvoon perustuvat laskelmat niille rahavirtaa tuottaville yksiköille, joille liikearvot kuuluvat. Nämä laskelmat edellyttävät johdon arvioiden käyttämistä. Vaikka johdon käsityksen mukaan käytetyt oletukset ovat asianmukaisia, saattavat arviot tulevista rahavirroista erota olennaisesti tulevaisuudessa toteutuvista (liitetieto 13. Liikearvojen arvonalentumistestit).

Osingonjako

Osinko kirjataan velaksi tilinpäätökseen, kun yhtiökokous on päättänyt siitä.

Uusien tai muutettujen IFRS-standardien soveltaminen

Vuoden 2009 alusta voimaan tulleet standardien muutokset:

- IFRS 8 Toiminnalliset segmentit (voimaantulopäivä 1.1.2009). Standardi korvasi Segmenttiraportointi-standardin (IAS 14) ja edellyttää raportoinnin esittämistä johdon näkökulmasta. Segmenttitietojen on perustuttava johdolle toimitettuun yhteisön sisäiseen raportointiin ja siinä noudatettuihin laskentaperiaatteisiin. IFRS 8:n käyttöönotto ei muuttanut merkittävästi konsernin segmenteistä esittämää informaatiota, koska sen segmenttiraportointi perustuu konsernin sisäiseen raportointirakenteeseen. 1.6.2009 liiketoiminta ryhmitettiin uudelleen kolmeen toimialaan, jotka ovat Ympäristöpalvelut, Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut sekä Uusiutuvat energialähteet (L&T Biowatti). Vuoden 2010 alusta yhtiön sisäinen raportointi ja ulkoisen laskennan segmenttijako muutetaan uuden toimialajaon mukaiseksi.
- IAS 23 (muutos) Vieraan pääoman menot (voimaantulopäivä 1.1.2009). Standardi edellyttää, että ehdot täyttävän hyödykkeen kuten tuotantolaitoksen hankintamenoon sisällytetään välittömästi kyseisen hyödykkeen hankkimisesta, rakentamisesta tai valmistamisesta johtuvat vieraan pääoman menot. Konserni on kirjannut aiemmin vieraan pääoman menot kuluksi sillä tilikaudella, jonka aikana ne ovat syntyneet. Poikkeuksena ovat olleet L&T Recoilin regenerointilaitoksen rakentamiseen liittyvät rahoituskulut, jotka on aktivoitu osana investoinnin hankintamenoa.
- IAS 1 (muutos) Tilinpäätöksen esittäminen (voimaantulopäivä 1.1.2009). Uudistettu standardi muutti tuloslaskelman ja oman pääoman muutoslaskelman esitystapaa. Konsernin oman pääoman muutoslaskelmalla esitetään kaikki omistajiin liittyvät muutokset, kun taas omistajiin liittymättömät oman pääoman muutokset esitetään konsernin laajassa tuloslaskelmassa. Koska muutos koskee vain esittämistapaa, sillä ei ole vaikutusta osakekohtaiseen tulokseen.
- IFRS 7 (muutos) Rahoitusinstrumentit: tilinpäätöksessä esitettävät tiedot (voimaantulopäivä 1.1.2009). Standardimuutos edellyttää aiempaa laajempien tietojen esittämistä rahoitus-

instrumenttien käypään arvoon arvostamisesta. Käypien arvojen esittämisessä otettiin käyttöön kolmitasoinen hierarkia, jossa luokittelu riippuu siitä, kuinka paljon käyvät arvot perustuvat havaittavissa olevaan markkinainformaatioon. Lisäksi standardimuutos selkeyttää ja laajentaa aiempia vaatimuksia likviditeettiriskiä koskevien tietojen esittämisestä.

- IFRIC 13 Kanta-asiakasohjelmat (voimaantulopäivä 1.7.2008). Standardi selventää asiakkaille suunnattujen kanta-asiakasjärjestelmien laskentakäytäntöä. Standardin käyttöönotolla ei ole vaikutusta konsernin tilinpäätöskäytäntöön, koska konsernilla ei ole käytössään kannustinohjelmia asiakkaille.
- IFRS 2 (muutos) Osakeperusteiset maksut (voimaantulopäivä 1.1.2009). Muutos käsittelee oikeuden syntymisehtoja ja peruutuksia. Siinä selvennetään, että oikeuden syntymisehdot voivat olla vain työsuorituksen ja yrityksen tulokseen perustuvia ehtoja. Muutoksella ei ole vaikutusta L&T:n konsernitilinpäätökseen.
- IAS 1 (muutos) Tilinpäätöksen esittäminen ja IAS 32 (muutos) Rahoitusinstrumentit: esittämistapa – Rahoitusinstrumentit ja yhteisön purkautuessa syntyvät velvoitteet (voimaantulopäivä 1.1.2009). Standardien muutokset edellyttävät tietyt ominaisuudet täyttävien, lunastusvelvollisten oman pääoman ehtoisten rahoitusinstrumenttien (puttable financial instruments) luokittelua omaksi pääomaksi, kun ne tähän asti on käsitelty velkoina. Muutoksella ei tule olemaan vaikutusta konsernin tilinpäätökseen.
- IFRS 1 (muutos) Ensimmäinen IFRS-standardien käyttöönotto ja IAS 27 (muutos) Konsernitilinpäätös ja erillistilinpäätös (voimaantulopäivä 1.1.2009) – Tytäryritykseen, yhteisessä määräysvallassa olevaan yksikköön tai osakkuusyritykseen tehdyn sijoituksen hankintameno. Standardimuutoksilla ei ole vaikutusta konsernin tulevaan tilinpäätökseen, koska ne koskevat ensimmäistä kertaa IFRS:ään siirtyviä.

IASB on julkistanut seuraavat uudet tai uudistetut standardit ja tulkinat, joita konserni ei ole vielä soveltanut. Konserni ottaa ne käyttöön voimaantulopäivästä, tai mikäli voimaantulopäivä on muu kuin tilikauden ensimmäinen päivä, voimaantulopäivää seuraavan tilikauden alusta lukien lukuun ottamatta standardia IFRS 9 Rahoitusinstrumentit, jonka konserni ottaa käyttöön aikaisintaan vuoden 2011 alussa.

- IFRS 3 (muutos) Liiketoimintojen yhdistäminen (voimaantulopäivä 1.7.2009). Standardi sisältää useita konsernin kannalta merkittäviä muutoksia standardin käyttöönoton jälkeen tehtäviin liiketoimintojen yhdistämiin. Standardimuutokset vaikuttavat hankinnoista kirjattavan liikearvon määrään ja tuloslaskelmaan kirjattaviin eriin sekä hankintatilikaudella että niillä tilikausilla, joilla suoritetaan lisäkauppahintaa tai toteutetaan lisähankintoja. Esimerkiksi ehdollinen kauppahinta kirjataan hankinta-ajankohtana käypään arvoon ja mahdolliset myöhemmät arvomuutokset kirjataan tulosvaikutteisesti. Transaktiokustannukset (esimerkiksi asianajo- ja konsulttipalkkiot) eivät ole enää osa hankintamenoa, vaan ne kirjataan tulosvaikutteisesti. Vähemmistöosuus voidaan arvostaa joko käypään arvoon tai vähemmistön osuuteen hankittujen varojen ja velkojen käyvästä arvosta. Standardin siirtymäsääntöjen mukaisesti sellaisia liiketoimintojen yhdistämiä, joissa hankinta-ajankohta on ennen standardin käyttöönottoa, ei oikaista.
- IAS 27 (muutos) Konsernitilinpäätös ja erillistilinpäätös (voimaantulopäivä 1.7.2009). Muutettu standardi edellyttää tytäryrityksen omistusmuutoksista syntyvien vaikutusten kirjaamista suoraan omaan pääomaan silloin, kun määräysvalta säilyy. Jos määräysvalta tytäryrityksessä menetetään, jäljellä oleva sijoitus arvostetaan tulosvaikutteisesti käypään arvoon. Vastaavaa kirjanpidollista käsittelytapaa sovelletaan jatkossa myös osakkuusyrityssijoituksiin (IAS 28) ja yhteisyritysosuuksiin (IAS 31).

Lisäksi standardimuutoksen seurauksena tytäryrityksen tappiota voidaan kohdistaa vähemmistölle myös silloin, kun ne ylittävät vähemmistön sijoituksen määrän.

- IAS 39 (muutos) Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen (voimaantulopäivä 1.7.2009). Muutokset liittyvät suojauslaskentaan. Niillä tarkennetaan IAS 39:n ohjeistusta suojauskohteen yksipuolisen riskin suojaamisesta sekä inflaatoriskin suojaamisesta, kun kyseessä on rahoitusvaroihin tai -velkoihin kuuluva erä. Standardimuutoksella ei ole vaikutusta konsernin tulevaan tilinpäätökseen.
- IFRIC 17 Muiden kuin käteisvarojen jakaminen omistajille (voimaantulopäivä 1.10.2009). Tulkinnassa ohjeistetaan, milloin ja mihin arvoon muuna kuin käteisenä tapahtuva osingonjako tulee kirjata. Tällainen osingonjako tulee kirjata käypään arvoon ja erotus käyvän ja kirjanpitoarvon välillä kirjata tuloslaskelmaan. Tulkinta ei vaikuta konsernin tilinpäätökseen, koska on epätodennäköistä, että konserni jakaisi osinkoa muuna kuin käteisenä.
- IFRIC 18 Omaisuuserien siirrot asiakkailta (voimaantulopäivä 1.10.2009). Tulkinnassa selvennetään IFRS-standardien vaatimuksia sellaisten sopimusten osalta, joiden mukaan yritys saa asiakkailta aineellisen käyttöomaisuushyödykkeen tai rahaa sijoitettavaksi tällaiseen hyödykkeeseen ja yrityksen tulee käyttää kyseistä hyödykettä siten, että asiakas liitetään jakeluverkkoon tai tälle annetaan jatkuva oikeus tavaroiden tai palveluiden saamiseen tai molempiin näihin tarkoituksiin. Tulkinnalla ei ole vaikutusta konsernin tilinpäätökseen, koska konsernilla ei ole tulkinnassa tarkoitettuja järjestelyjä.
- IFRS 2 (muutos) Osakeperusteiset maksut – Käteisvaroina maksettavat osakeperusteiset liiketoimet konsernissa (voimaantulopäivä 1.1.2010, EU:n hyväksyntä puuttuu). Muutosten tarkoitus on selvittää sitä, että tavarantoimittajilta tai palveluntarjoajilta tavaroita tai palveluja vastaanottavan yrityksen täytyy soveltaa IFRS 2:ta, vaikkei sillä olisi velvollisuutta suorittaa vaadittavia osakeperusteisia käteismaksuja. Standardimuutoksella ei ole vaikutusta konsernin tulevaan tilinpäätökseen.
- IAS 32 (muutos) Rahoitusinstrumentit esittämistapa – Classification of Rights issues (voimaantulopäivä 1.2.2010, EU:n hyväksyntä puuttuu). Muutos koskee muussa kuin liikkeenlaskijan toimintavälivaiheissa olevien osakkeiden, optioiden tai merkintäoikeuksien liikkeeseenlaskun kirjanpitoikäisyyttä (luokittelua). Standardimuutoksella ei ole vaikutusta konsernin tulevaan tilinpäätökseen.
- IFRS 1 (muutos) Ensimmäinen IFRS-standardien käyttöönotto. Standardista julkistettiin marraskuussa 2008 uudistettu versio, jossa standardin rakennetta on selkiytetty, mutta joka ei sisällä sisältömuutoksia (voimaantulopäivä 1.1.2010). Standardimuutoksella ei ole vaikutusta konsernin tulevaan tilinpäätökseen, koska se koskee ensimmäistä kertaa IFRS:ään siirtyviä.
- IFRS-standardeihin tehdyt parannukset (voimaantulopäivä 1.1.2010). Annual Improvements -menettelyn kautta standardeihin tehtävät pienet ja vähemmän kiireelliset muutokset kootaan vuosittaisella menettelyllä yhdeksi kokonaisuudeksi ja toteutetaan kerran vuodessa. Hankkeeseen kuuluvat muutokset koskevat yhteensä 12 standardia. Muutosten vaikutukset vaihtelevat standardeittain. Konsernin arvion mukaan muutokset eivät ole merkittäviä konsernin kannalta.
- IAS 24 (muutos) Lähipiiriä koskevat tiedot tilinpäätöksessä (voimaantulopäivä 1.1.2011, EU:n hyväksyntä puuttuu). Uudistettu standardi yksinkertaistaa julkiseen valtaan sidoksissa olevia yhteistyöjä koskevia liitetietovaatimuksia ja täsmentää lähipiirin määrittelyä. Muutoksilla ei tule olemaan vaikutusta konsernin tilinpäätökseen.
- IFRS 9 Financial Instruments (voimaantulopäivä 1.1.2013, EU:n hyväksyntä puuttuu), joka on ensimmäinen vaihe standardin IAS 39 Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen kokonais-

uudistuksessa. Se koskee rahoitusvarojen luokittelua ja arvostamista. Uudistuksen seuraavissa vaiheissa muutokset liittyvät rahoitusvelkojen luokitteluun ja arvostamiseen, rahoitusvarojen arvonalentumistestaukseen ja suojauslaskentaan. Konsernin johto ei ole vielä arvioinut muutosten merkittävyyttä konsernin kannalta.

Ne standardien ja tulkintojen nimet, joista ei ole olemassa virallista käännöstä, esitetään englanniksi.

1. Segmentti-informaatio

Segmentti-informaatio esitetään konsernin liiketoiminnallisen ja maantieteellisen segmenttijaon mukaisesti. Konsernin ensisijainen segmenttiraportoinnin muoto on liiketoimintasegmenttien mukainen. Liiketoimintasegmentit perustuvat konsernin sisäiseen organisaatiorakenteeseen ja sisäiseen taloudelliseen raportointiin. Segmenttien välinen hinnoittelu tapahtuu käypään markkinahintaan.

Segmentin varat ovat sellaisia liiketoiminnan eriä, joita segmentti käyttää liiketoiminnassaan, ja jotka ovat järkevällä perusteella kohdistettavissa segmentille. Segmentin velat ovat sellaisia liiketoiminnan velkoja, jotka aiheutuvat segmentin liiketoiminnasta, ja jotka ovat järkevällä perusteella kohdistettavissa segmentille. Segmentin varat sisältävät aineettomat hyödykkeet, aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet, rahoitusleasingsaamiset, vaihto-omaisuuden sekä myyntisaamiset ja muut saamiset lukuun ottamatta siirtosaamia koroista ja verosaamia. Segmentin velat sisältävät varaukset ja eläkeveloitteet sekä pitkäaikaisista veloista ennakoit, siirtovelat ja kauppahintavelat ja lyhytaikaisista veloista ostovelat ja muut velat lukuun ottamatta siirtovelkoja koroista ja verovelkoja.

Konsernin liiketoimintasegmentit

Ympäristöpalvelut kattaa jätteen ja hyötymateriaalien keräyksen, kuljetuksen ja prosessoinnin sekä jalostettujen kierrätysmateriaalien toimittamisen hyötykäyttöön. L&T Biowatti on erikoistunut puupohjaisiin biopolttoaineisiin perustuvan polttoainehuollon kokonaisratkaisuihin, raaka-ainetoimituksiin ja metsäpalveluihin. Lisäksi toimiala myy ympäristönhuoltoalan tuotteita.

Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut tarjoaa siivous-, toimitila- ja käyttäjäpalveluita sekä kiinteistönhoitopalveluita.

Teollisuuspalvelut on erikoistunut raskaisiin ja erikoisosaamista vaativiin ympäristönhuolto- ja ylläpitopalveluihin.

Vahinkosaneeraus siirtyi vuoden 2009 alusta Teollisuuspalveluista Kiinteistö- ja käyttäjäpalveluihin. Vertailutiedot on korjattu vastaavasti.

1.6.2009 liiketoiminta ryhmitettiin uudelleen kolmeen toimialaan, jotka ovat Ympäristöpalvelut, Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut sekä Uusiutuvat energialähteet (L&T Biowatti). Yhtiön sisäinen raportointi ja ulkoisen laskennan segmenttijako muutetaan uuden toimialajaan mukaiseksi vuoden 2010 alusta.

Konsernihallinto ja muut käsittää kiinteistöjen vuokraamisesta ulkopuolisille saadut tuotot ja konsernijohdon kulut sekä kulut, jotka aiheutuvat pörssiyhtiönä toimimisesta, ja näitä tuottoja ja kuluja vastaavat varat ja velat. Lisäksi konsernihallinnon varoihin kuuluvat myytävissä olevat sijoitukset. Vertailuvuonna 2008 liikevoittoon sisältyi Ekokem Oy:n myyntivoitto 14 258 tuhatta euroa.

Kohdistamattomat varat sisältävät likvidit varat, saamiset korko- ja valuuttajohdannaisista, siirtosaamiset koroista ja muista rahoituseristä sekä verosaamiset. Kohdistamattomat velat sisältävät lainat, velat korko- ja valuuttajohdannaisista, siirtovelat koroista ja muista rahoituseristä sekä verovelat.

Konsernin maantieteelliset segmentit ovat Suomi ja muut maat. Maantieteellisten segmenttien liikevaihto esitetään asiakkaan sijainnin mukaan ja varat esitetään varojen sijainnin mukaan.

1.1. Liiketoimintasegmentit

2009

1 000 €	Ympäristö- palvelut	Kiinteistö- ja käyttäjä- palvelut	Teollisuus- palvelut	Konserni- hallinto ja muut	Eliminoinnit	Konserni
Liikevaihto						
Liikevaihto, ulkoinen	276 977	240 414	64 915			582 306
Toimialojen välinen liikevaihto	2 789	2 725	2 446		-7 960	0
Liikevaihto yhteensä	279 766	243 139	67 361		-7 960	582 306
Liikevoitto	31 650	17 685	3 390	-2 461		50 264
Liikevoitto, %	11,3	7,3	5,0			8,6
Rahoitustuotot ja -kulut (liitetieto 8)						-5 238
Voitto ennen veroja						45 026
Tuloverot (liitetieto 9.1)						-11 881
Tilikauden voitto						33 145
Varat						
Toimialan varat	285 823	75 548	102 451	473		464 295
Kohdistamattomat varat						32 093
Varat yhteensä						496 388
Velat						
Toimialan velat	40 108	37 312	17 712	1 951		97 083
Kohdistamattomat velat						182 056
Velat yhteensä						279 139
Investoinnit (liitetiedot 12 ja 14)	25 943	6 227	12 691	21		44 882
Poistot (liitetieto 5)	25 166	8 620	6 537	11		40 334
Muut kulut, joihin ei liity maksutapahtumaa						
Osakeperusteiset maksut				1 453		1 453
Eläkevelvoitteet	29	27		16		72
Varaukset	107		127			234
Yhteensä	136	27	127	1 469		1 759

2008

1 000 €	Ympäristö- palvelut	Kiinteistö- ja käyttäjä- palvelut	Teollisuus- palvelut	Konserni- hallinto ja muut	Eliminoinnit	Konserni
Liikevaihto						
Liikevaihto, ulkoinen	298 260	240 549	67 187			605 996
Toimialojen välinen liikevaihto	1 810	2 672	1 845		-6 327	0
Liikevaihto yhteensä	300 070	243 221	69 032	0	-6 327	605 996
Liikevoitto	32 255	5 907	5 239	12 097		55 498
Liikevoitto, %	10,7	2,4	7,6			9,2
Rahoitustuotot ja -kulut (liitetieto 8)						-4 806
Voitto ennen veroja						50 692
Tuloverot (liitetieto 9.1)						-10 724
Tilikauden voitto						39 968
Varat						
Toimialan varat	273 722	75 747	96 722	458		446 649
Kohdistamattomat varat						31 036
Varat yhteensä						477 685
Velat						
Toimialan velat	38 207	35 524	15 440	1 071		90 242
Kohdistamattomat velat						182 405
Velat yhteensä						272 647
Investoinnit (liitetiedot 12 ja 14)	41 823	9 679	32 657	90		84 249
Poistot (liitetieto 5)	23 122	8 982	5 788	3		37 895
Arvonalentumiset		3 090				3 090
Muut kulut, joihin ei liity maksutapahtumaa						
Osakeperusteiset maksut				886		886
Eläkevelvoitteet	133	27		5		165
Varaukset	225		7			232
Yhteensä	358	27	7	891		1 283

Varojen täsmäytys kokonaisvaroihin

1 000 €	2009	2008
Raportoitavien segmenttien varat	463 822	446 191
Muiden segmenttien varat	473	458
	464 295	446 649
Kohdistamattomat varat		
Likvidit varat	27 583	26 518
Saamiset, korko- ja valuuttajohdannaiset	1 824	584
Siirtosaamiset, korot ja muut rahoituserät	72	252
Verosaamiset	2 614	3 682
Yhteensä	32 093	31 036
Varat yhteensä	496 388	477 685

Velkojen täsmäytys kokonaisvelkoihin

1 000 €	2009	2008
Raportoitavien segmenttien velat	95 132	89 171
Muiden segmenttien velat	1 951	1 071
	97 083	90 242
Kohdistamattomat velat		
Velat, korko- ja valuuttajohdannaiset	145 096	147 056
Siirtovelat, korot ja muut rahoituserät	1 219	2 179
Verovelat	35 741	33 170
Yhteensä	182 056	182 405
Velat yhteensä	279 139	272 647

1.2. Maantieteelliset segmentit

1 000 €	2009	2008
Liikevaihto		
Suomi	522 914	541 165
Muut maat	59 392	64 831
Yhteensä	582 306	605 996
Varat		
Suomi	425 345	411 963
Muut maat	38 950	34 686
Kohdistamattomat varat	32 093	31 036
Yhteensä	496 388	477 685
Investoinnit		
Suomi	41 565	78 889
Muut maat	3 317	5 360
Yhteensä	44 882	84 249

2. Hankitut liiketoiminnot

Liiketoimintojen yhdistämisissä aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet arvostetaan käypään arvoon vastaavien hyödykkeiden markkinahintojen perusteella ottaen huomioon hyödykkeiden ikä, kuluminen ja muut vastaavat tekijät. Aineelliset hyödykkeet poistetaan johdon arvioon perustuvana taloudellisena vaikutusajana ottaen huomioon konsernissa noudatettavat poistoperiaatteet.

Liiketoimintojen yhdistämisissä hankitut aineettomat hyödykkeet kirjataan erillään liikearvosta hankinta-ajankohdan käypään arvoon, mikäli hyödykkeen käypä arvo on määriteltävissä luotettavasti. Hankituissa liiketoiminnoissa konserni on hankkinut pääasiassa kilpailukieltosopimuksia ja asiakkuuksia. Asiakassopimusten ja niihin liittyvien asiakassuhteiden käypä arvo on määritetty asiakassuhteiden arvioidun kestoajan ja nykyisistä asiakkuuksista syntyvien diskontattujen nettoraHAVirtojen perusteella. Kilpailukieltosopimusten arvo on laskettu vastaavalla tavalla sopimuksen kestoajan rahavirtojen kautta. Muut aineettomat erät poistetaan sopimukseen tai johdon arviointiin perustuvana taloudellisena vaikutusajana.

Liiketoimintojen yhdistämisistä syntynyt liikearvo muodostuu hankittujen yritysten henkilöstön ammattitaidon lisäksi muista aineettomista eristä, joita ei voida yksilöidä erikseen IAS 38:n mukaan. Tällaisia eräitä ovat hankituissa yrityksissä oleva uusien asiakkaiden hankintapotentiaali, uusien tuotteiden ja palveluiden kehitysmahdollisuudet sekä hankitun liiketoiminnan vahva alueellinen asema. Nämä erät eivät täytä IAS 38:n kriteerejä miltään osin: Ne eivät ole eroteltavissa, eivät perustu sopimukseen tai lailliseen oikeuteen, eikä niille pystytä luotettavasti määrittämään arvoa. Kaikista liiketoimintojen yhdistämisistä syntyy lisäksi synergiaetuja, jotka ovat pääasiassa säästöjä tuotannon kiinteissä kustannuksissa.

Hankittujen liiketoimintojen liikearvoon tai hankintamenoihin voi tulla muutoksia kauppakirjojen kauppahintaa koskevien ehtojen perusteella. Monissa hankinnoissa pieni osa kauppahinnasta on sidottu lyhytaikaisiin (alle 12 kk) tulevaisuuden tapahtumiin. Kauppahinnan muutokset, joita ovat myös yhteenliittymään liittyvät asianajo- ja konsulttipalkkiot, kirjataan liikearvoon 12 kuukauden kuluessa kaupasta. Näitä muutoksia voi vielä tulla vuonna 2009 hankittuihin liiketoimintoihin.

1.1.–31.12.2009 konsernin liikevaihto olisi ollut 583,7 miljoonaa euroa ja tilikauden voitto 50,2 miljoonaa euroa, jos kaikki yritykset olisi hankittu 1.1.2009. Konsernin liikevaihtoon on lisätty ostettujen liiketoimintojen toteutuneet liikevaihdot ja konsernin tulokseen ostettujen liiketoimintojen toteutuneet voitot ja tappiot hankintahetken välitilinpäätösten mukaan. Tilikauden voitoista on vähennetty yhteenliittymässä käypiin varoihin arvostettujen aineettomien ja aineellisten erien kauden poistot. Synergiaetuja ei ole otettu huomioon.

Vuonna 2009 ostettujen liiketoimintojen yhteenlaskettu vuosi-liikevaihto oli 2,1 miljoonaa euroa.

2009

Hankitut liiketoiminnot yhteenlaskettuina

1 000 €	Yhdistämisessä kirjatut käyvät arvot	Kirjanpito- arvot ennen yhdistämistä
Aineelliset käyttöomaisuus- hyödykkeet	395	395
Asiakassopimukset	718	
Kilpailukieltosopimukset	598	
Varat yhteensä	1 711	395
Nettovarat	1 711	395
Hankinnasta syntynyt liikearvo	36	
Hankintameno	1 747	
Hankintameno	1 747	
Rahavirtavaikutus rahavirtalaskelmalla	1 747	

Kiinteistö- ja käyttäjäpalveluihin ostettiin 1.6.2009 Valkeakosken Talohuolto Ky:n liiketoiminta. Ympäristöpalveluiden jätehuoltoon ostettiin 1.10.2009 Kuljetusliike Veli-Pekka Hiltunen Oy:n kuljetus- ja jätehuolto liiketoiminta sekä 1.11.2009 Raahen Kuljetus Maunula Ky:n liiketoiminta.

Tiedot hankituista liiketoiminnoista on esitetty yhteenlaskettuina, koska mikään niistä ei ole yksitellen tarkasteltuna olennainen. Käyvät arvot on määritetty kaupan toteutumisaikana. Mistään liiketoiminnoista ei ole luovuttu hankinnan seurauksena. Kaikki hankinnat on maksettu käteisellä. Yksittäisiä kauppahintoja ei ole esitetty erikseen, koska mikään niistä ei ole yksitellen tarkasteltuna olennainen.

Liikevaihdoltaan suurin hankinta oli Kuljetusliike Veli-Pekka Hiltunen Oy (1,3 milj. e).

Ostettujen yritysten vaikutusta konsernin raportointikauden liikevaihtoon ja tulokseen ei ole mahdollista esittää erikseen, koska L&T integroi ostetut yritykset olemassa olevaan liiketoimintaan mahdollisimman nopeasti. Nopeat integrointi on edellytys synergia-etujen saavuttamiselle.

L&T omistaa Muoviportti-konsernista 83,5 prosenttia ja on sitoutunut ostamaan jäljellä olevat 16,5 prosenttia osakkeista vuoden 2010 aikana. Arvio kauppahinnasta on kirjattu korolliseksi lyhytaikaiseksi velaksi.

18.12.2006 allekirjoitettiin sopimus Biowatti Oy:n osake-enemistön (70 %) ostamisesta yhtiön toimivalta johdolta. Samalla sitouduttiin ostamaan loput 30 prosenttia yhtiön osakkeista vuoden 2012 alkuun mennessä. 70 prosentin omistusosuudesta maksettava hinta oli 30,9 miljoonaa euroa, ja se maksettiin käteisellä. Kaupassa ei siirtynyt korollisia velkoja. Biowatin ostosta kirjattiin konsernitilinpäätöksessä hankintahinnaksi sadan prosentin mukainen osuus. Tuloksesta tai omasta pääomasta ei erotettu vähemmistöosuutta, vaan arvio 30 prosentin kauppahinnasta kirjattiin pitkäaikaiseksi lainaksi. Loppuosuuden kauppahinta määräytyy L&T Biowatin tuloskehityksen perusteella. Arvion oikeellisuutta tarkastellaan vuosittain 31.12. tai aina kun viitteitä arvion muutoksesta ilmenee. 31.12.2009 tehdyn arvion perusteella L&T Biowatin 30 prosentin kauppahintaa vähennettiin 2 043 tuhatta euroa 3 763 tuhanteen euroon (5 806 tuhatta euroa). Oikaisulla ei ole tulosvaikutusta, vaan vastaava oikaisu tehtiin hankintameno- ja liikearvo- ja korollisiin velkoihin.

2008

Hankitut liiketoiminnot yhteenlaskettuina

1 000 €	Yhdistämisessä kirjatut käyvät arvot	Kirjanpito- arvot ennen yhdistämistä
Aineelliset käyttöomaisuus- hyödykkeet	2 050	1 313
Asiakassopimukset	1 561	
Kilpailukieltosopimukset	488	
Muut aineettomat hyödykkeet	7	7
Muut pitkäaikaiset rahavarat	31	12
Vaihto-omaisuus	17	17
Myyntisaamiset ja muut saamiset	810	810
Rahavarat	526	526
Varat yhteensä	5 490	2 685
Laskennalliset verovelat	-667	
Pitkäaikaiset lainat	-189	-189
Ostovelat ja muut velat	-812	-812
Velat yhteensä	-1 668	-1 001
Nettovarat	3 822	1 684
Hankinnasta syntynyt liikearvo	1 001	
Hankintameno	4 823	
Hankintameno	4 823	
Hankintatarkemmen rahavarat	-525	
Rahavirtavaikutus rahavirtalaskelmalla	4 298	

Kiinteistö- ja käyttäjäpalveluiden siivouspalveluihin ostettiin Siivouspalvelu Siivoset Oy:n liiketoiminta 1.1.2008 ja Siivousliike Lainio Oy:n liiketoiminta 1.3.2008 sekä kiinteistöhoitoon Rantakylän Talonhuolto Oy:n liiketoiminta 1.4.2008 ja Oulun TOP-Huolto Oy 1.11.2008.

Teollisuuspalveluiden jätevesipalveluihin ostettiin Obawater Oy:n liiketoiminta 15.2.2008 sekä Kuljetusliike Eskolin Oy 1.12.2008.

1.10.2008 ostettiin Jätehuolto Savolainen Oy -konserni, jonka päätoimialoja ovat jätehuolto- ja kierrätyspalvelut. Lisäksi yhtiö tarjoaa jätevesi-, ongelmajäte- ja teollisuuden puhtaanapito palveluita.

Tiedot hankituista yrityksistä ja liiketoiminnoista on esitetty yhteenlaskettuina, koska mikään niistä ei ole yksitellen tarkasteltuna olennainen. Käyvät arvot on määritetty kaupan toteutumisaikana. Mistään liiketoiminnoista ei ole luovuttu hankinnan seurauksena. Kaikki hankinnat on maksettu käteisellä. Yksittäisiä kauppahintoja ei ole esitetty erikseen, koska mikään niistä ei ole yksitellen tarkasteltuna olennainen. Osakekaupoilla saavutettiin sadan prosentin osuus äänivallasta.

Liikevaihdoltaan suurimmat hankinnat olivat Jätehuolto Savolainen Oy (2,8 milj. e), Oulun TOP-Huolto Oy (2,6 milj. e) ja Kuljetusliike Eskolin Oy (0,9 milj. e).

Ostettujen yritysten vaikutusta konsernin raportointikauden liikevaihtoon ja tulokseen ei ole mahdollista esittää erikseen, koska L&T integroi ostetut yritykset olemassa olevaan liiketoimintaan mahdollisimman nopeasti. Nopeat integrointi on edellytys synergia-etujen saavuttamiselle.

3. Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut

1 000 €	2009	2008
Palkat ja palkkiot	190 414	191 984
Eläkekulut		
Maksupohjaiset järjestelyt	31 073	30 129
Etuuspohjaiset järjestelyt	72	165
Osake- ja optiopalkitseminen	1 453	886
Muut henkilösivukulut	16 360	18 808
Yhteensä	239 372	241 972
Etuuspohjaiset eläkekulut toiminnoittain		
Hankinnan ja valmistuksen kulut	27	27
Myynnin ja markkinoinnin kulut	29	133
Hallinnon kulut	16	5
Yhteensä	72	165

Tiedot myönnettyistä optioista ja osakepalkkioista esitetään liitetiedossa 24. Osakeperusteiset maksut. Tiedot johdon työsuhde-etuuksista esitetään liitetiedossa 34. Lähipiiritapahtumat. Tiedot etuuspohjaisten eläkkeiden tase-eristä esitetään liitetiedossa 25. Eläkevelvoitteet.

Henkilöstö kokoaikaiseksi muutettuna keskimäärin

	2009	2008
Toimihenkilöt	1 381	1 600
Työntekijät	6 732	6 763
Yhteensä	8 113	8 363
Suomi	6 087	6 091
Muut maat	2 026	2 272
Yhteensä	8 113	8 363

4. Pitkäaikaishankkeet

1 000 €	2009	2008
Tilikaudella tuotoiksi kirjatut tulot pitkäaikaishankkeista		120

Tilikauden 2009 päättyessä konsernilla ei ollut osatuloutettavia pitkäaikaishankkeita. Pilaantuneiden maiden vastaanottotoimintaa ei ole käsitelty pitkäaikaishankkeena, koska hankkeiden lopputulokset eivät ole arvioitavissa luotettavasti. Varovaisuuden periaatteen mukaan tuloutus tapahtuu vasta, kun maat on loppusijoitettu. Hankkeiden menot kirjataan kuluksi sillä tilikaudella, jolla ne ovat syntyneet.

5. Poistot ja arvonalentumiset

1 000 €	Aineelliset käyttö-		Yhteensä
	Aineettomat hyödykkeet	omaisuus-hyödykkeet	
2009			
Poistot			
Hankinnan ja valmistuksen poistot	8 228	31 051	39 279
Myynnin ja markkinoinnin poistot	58	281	339
Hallinnon poistot	594	122	716
Poistot yhteensä	8 880	31 454	40 334
2008			
Poistot			
Hankinnan ja valmistuksen poistot	8 393	28 335	36 728
Myynnin ja markkinoinnin poistot	47	305	352
Hallinnon poistot	617	198	815
Poistot yhteensä	9 057	28 838	37 895
Arvonalentumiset	3 090		

6. Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut

1 000 €	2009	2008
Liiketoiminnan muut tuotot		
Myytavissä olevien lyhytaikaisten sijoitusten myyntivoitot		14 258
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	393	527
Rakennusten ja maa-alueiden myyntivoitot		437
Vuokratuotot		216
Myyntisaamisten arvonalentumistappioiden peruutukset	117	140
Saadut korvaukset ja julkiset avustukset	453	1 305
Öljyjohdannaisten käyvän arvon muutos		2 221
Öljyjohdannaisista toteutuneet voitot		1 931
Muut	1 462	673
Yhteensä	2 425	21 708
Liiketoiminnan muut kulut		
Käyttöomaisuuden myynti- ja romutustappiot	529	639
Myyntisaamisten arvonalentumistappiot	866	1 144
Öljyjohdannaisista toteutuneet tappiot		1 162
Myyntitappiot myydyistä liiketoiminnoista	318	1 231
Maanpesuliiketoiminnan lopetus		2 616
Luumäen pellettitehtaan uudelleenjärjestelyvaraus	202	
Muut	511	310
Yhteensä	2 427	7 102

7. Tutkimus- ja kehitysmenot

Tuloslaskelmaan sisältyy kuluksi kirjattuja tutkimus- ja kehittämismenoja keskitetysti ohjatuista kehitysprojekteista 2,4 miljoonaa euroa (3,0 milj. e).

8. Rahoitustuotot ja -kulut

1 000 €	2009	2008
Rahoitustuotot		
Osinkotuotot myytävissä olevista sijoituksista	1	4
Korkotuotot myytävissä olevista sijoituksista	360	200
Korkotuotot lainoista ja muista saamisista	763	1 038
Voitot rahavirtaa suojaavista koronvaihtosopimuksista, siirretty omasta pääomasta	162	314
Voitot ei-suojaavista koronvaihtosopimuksista		375
Valuuttakurssivoitot	4	
Rahoitustuotot yhteensä	1 290	1 931
Rahoituskulut		
Korkokulut jaksotettuun hankintamenoan arvostettavista lainoista	-5 397	-6 149
Arvonmuutokset käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavista rahoitusvaroista (suojauslaskennan ulkopuolella olevat koronvaihtosopimukset)		-284
Tappiot rahavirtaa suojaavista koronvaihtosopimuksista, siirretty omasta pääomasta	-519	
Myyntitappiot myytävissä olevista pitkäaikaisista sijoituksista	-3	-17
Muut rahoituskulut	-609	-206
Valuuttakurssitappiot		-81
Rahoituskulut yhteensä	-6 528	-6 737

Kurssierot ovat rahoitustoiminnan kurssieroja. Mynneistä syntyneet kurssierot 1,3 tuhatta euroa (13 tuhatta euroa) on kirjattu liikevaihdon oikaisuksi. Ostoista syntyneet kurssierot 15,9 tuhatta euroa (15 tuhatta euroa) on kirjattu myytyjen suoritteiden hankintamenoan oikaisuksi.

Oman pääoman arvonmuutosrahastoon on kirjattu myytävissä olevista sijoituksista tappiota 29 tuhatta euroa (voittoa 39 tuhatta euroa).

Tilikaudella on aktivoitu L&T Recoilin regenerointilaitoksen rakentamiseen liittyviä korkokuluja osana investoinnin hankintamenoa 155 tuhatta euroa (431 tuhatta euroa).

9. Tuloverot

9.1. Tuloverot tuloslaskelmassa

1 000 €	2009	2008
Verotettavaan tuloon perustuva vero		
Tilikauden verot	-12 262	-7 554
Edellisten tilikausien verot	-10	16
Laskennalliset verot	391	-3 186
Yhteensä	-11 881	-10 724

Tuloslaskelman verokulun ja konsernin kotimaan verokannalla 26 % laskettujen verojen välinen täsmäytyslaskelma

Suomen verokannan mukainen tulovero konsernin tuloksesta ennen veroja	-11 707	-13 179
Ulkomaisten tytäryhtiöiden poikkeavat verokannat ja tappiot	131	407
Vähennyskelvottomat kulut	-314	-833
Liikearvon arvonalentumiset	0	-813
Verovapaat tulot	0	3 688
Verot aiemmilta tilikausilta	-10	16
Muut erät	19	-10
Yhteensä	-11 881	-10 724

9.2. Verovaikutukset, muut laajan tuloksen erät

1 000 €	2009			2008			Liitetieto
	Ennen veroja	Vero-vaikutus	Verojen jälkeen	Ennen veroja	Vero-vaikutus	Verojen jälkeen	
Suojausrahasto, käyvän arvon muutos	-464	121	-343	-1 313	341	-972	
Myytavissä olevat lyhytaikaiset sijoitukset	-29	8	-21	-14 219	10	-14 209	21
Muuntoerot	380	-56	324	-2 283	421	-1 862	
Muut laajan tuloksen erät	-113	73	-40	-17 815	772	-17 043	

9.3. Laskennallisten verosaamisten ja -velkojen muutos tilikauden aikana

2009

1 000 €	1.1.2009	Kirjattu tulos-laskelmaan	Kirjattu omaan pääomaan	Kurssierot	Hankitut/myydyt liiketoiminnat	31.12.2009
Laskennalliset verosaamiset						
Eläke-etuudet	175	-1				174
Varaukset	374	120				494
Käyvän arvon muutokset	119	30	129			278
Tuloutus	203	255				458
Hyllypoistot	29	42				71
Osakeperusteiset etuudet		26				26
Yhteisyritysten tappiot	510	1 023				1 533
Tytäryritysten tappiot	453	-461		-2		-10
Muuntoerot	580		-56			524
Muut vähennyskelpoiset tilapäiset erot	377	-3				374
Yhteensä	2 820	1 031	73	-2		3 922
Laskennalliset verovelat						
Poistoerot	-33 997	-811		16		-34 792
Rahoitusleasing	-526	-56				-582
Muut tilapäiset erot	-250	227				-23
Yhteensä	-34 773	-640		16		-35 397
Laskennallinen verovelka, netto	-31 953	391	73	14		-31 475

2008

1 000 €	1.1.2008	Kirjattu tulos-laskelmaan	Kirjattu omaan pääomaan	Kurssierot	Hankitut/myydyt liiketoiminnat	31.12.2008
Laskennalliset verosaamiset						
Eläke-etuudet	141	34				175
Varaukset	254	120				374
Käyvän arvon muutokset	280	-512	351			119
Tuloutus	103	100				203
Hyllypoistot	31	-2				29
Yhteisyritysten tappiot	109	401				510
Tytäryritysten tappiot	1 308	-1 800			945	453
Muuntoerot	159		421			580
Muut vähennyskelpoiset tilapäiset erot	283	94				377
Yhteensä	2 668	-1 565	772		945	2 820
Laskennalliset verovelat						
Poistoerot	-31 182	-1 250		-37	-1 528	-33 997
Käyvän arvon muutokset	-404	-122				-526
Rahoitusleasing		-250				-250
Yhteensä	-31 586	-1 622		-37	-1 528	-34 773
Laskennallinen verovelka, netto	-28 918	-3 187	772	-37	-583	-31 953

9.4. Laskennalliset verot taseessa

1 000 €	2009	2008
Laskennalliset verosaamiset	2 147	945
Laskennalliset verovelat	-33 622	-32 898
Laskennalliset verovelat, netto	-31 475	-31 953

Laskennallinen vero on taseessa esitetty nettona niissä tapauksissa, joissa on olemassa laillisesti toimeenpantavissa oleva oikeus kuitata tilikauden verotettavaan tuloon perustuva verosaaminen ja -velka keskenään ja laskennalliset verosaamiset ja -velat liittyvät saman veronsaajan perimiin tuloveroihin joko samalta verovelvolliselta tai eri verovelvollisilta, jotka aikovat kuitata tilikauden verotettavaan tuloon perustuvat verosaamiset ja -velat keskenään.

Konsernitilinpäätökseen on jätetty vuonna 2009 kirjaamatta 899 tuhatta euroa (1 167 tuhatta euroa) tytäryritysten tappioihin liittyviä laskennallisia verosaamia, koska niihin sisältyvän verohyödyn realisoituminen ei ole todennäköistä.

Taseeseen sisältyy 1 533 tuhatta euroa (510 tuhatta euroa) laskennallisia verosaamia yhteisyritysten tappiollisista tuloksista. Verosaamisten kirjaaminen perustuu tulosennusteisiin, jotka osoittavat verohyödyn realisoitumisen olevan todennäköistä.

Tytäryhtiöiden jakamattomista voittovaroista ei aiheudu konsernitilinpäätökseen laskennallista verovelkaa, koska EU-maista saaduista tytäryhtiöosingoista ei jouduta maksamaan lähdeveroa.

10. Osakekohtainen tulos

Osakekohtainen tulos lasketaan jakamalla emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva tilikauden voitto kauden aikana ulkona olevien osakkeiden osakeantioikaistulla keskimääräisellä lukumäärällä ilman yhtiön omassa omistuksessa olevia osakkeita.

1 000 €	2009	2008
Emoyhtiön omistajille kuuluva tilikauden voitto	33 140	39 969
Osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä keskimäärin kauden aikana, 1000 kpl	38 781	38 796
Osakekohtainen tulos, €	0,85	1,03

Laimennusvaikutuksella oikaistua osakekohtaista tulosta laskettaessa osakkeiden lukumäärän painotetussa keskiarvossa otetaan huomioon kaikkien potentiaalisten osakkeiden laimentava vaikutus. Osakekohtaista tulosta laimentavat vuonna 2009 osakepalkkiojärjestelmän 2009–2011 osakepalkkiot, joiden kulukirjauksen ajanjakso on vielä kesken. Ne käsitellään optioina laimennusvaikutuksella oikaistua osakekohtaista tulosta koskevassa laskelmassa, vaikka niiden ansainta on vielä ehdollinen. Vuonna 2008 osakekohtaista tulosta laimentavat 2005A-optiot. Osakeoptiolla on laimentava vaikutus, kun osakkeen merkintähinta optiolla on alempi kuin osakkeen käypä arvo. Osakkeen merkintähinnassa huomioidaan vielä kirjaamattomat optiokulut. Laimennusvaikutukseksi tulee se määrä osakkeita, jotka joudutaan laskemaan liikkeelle vastikkeettomana, koska optioiden käytöstä saatavilla varoilla yhtiö ei voisi laskea liikkeelle samaa määrää osakkeita käypään arvoon. Osakkeen käypä arvo perustuu osakkeen kauden keskimääräiseen hintaan.

1 000 €	2009	2008
Emoyhtiön omistajille kuuluva tilikauden voitto	33 140	39 969
Osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä keskimäärin kauden aikana, 1000 kpl	38 781	38 796
Osakepalkkiojärjestelmän osakkeiden vaikutus, 1000 kpl	3	
Osakeoptioiden vaikutus, 1000 kpl		21
Osakkeiden laimennettu osakeantioikaistu lukumäärä keskimäärin kauden aikana, 1000 kpl	38 784	38 817
Laimennettu osakekohtainen tulos, €	0,85	1,03

11. Osakekohtainen osinko

Yhtiön hallitus ehdottaa 31.3.2010 pidettävälle yhtiökokoukselle, että osinkoa jaetaan 0,55 euroa osakkeelta. Jaettavan osingon määrä on 21.322.880,70 euroa. Ehdotettua osinkoa ei ole kirjattu velaksi tilinpäätökseen. Vuodelta 2008 osinkoa jaettiin 0,55 euroa osakkeelta.

12. Aineettomat hyödykkeet

2009

1 000 €	Liikearvo	Hankittu sopimus-kanta	Kilpailu-kielto-sopimukset	Muut aineettomat hyödykkeet yrityskaupoista	Sisäisesti aikaan-saadut aineettomat hyödykkeet	Aineet-tomat oikeudet	Muut aineetto-mat hyö-dykkeet	Ennako-maksut	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2009	118 204	13 224	19 263	9 385	3 483	11 310	6 833	2 016	183 718
Lisäykset					781	918	365	1 988	4 052
Hankitut liiketoiminat	36	718	598						1 352
Vähennykset	-2 085	-54	-2	-7		-553	-1		-2 702
Siirrot erien välillä					252	865	1 971	-2 110	978
Kurssierot	535	112	35	17		4	14		717
Hankintameno 31.12.2009	116 690	14 000	19 894	9 395	4 516	12 544	9 182	1 894	188 115
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2009	-2 753	-5 878	-5 993	-4 227	-1 028	-8 420	-2 792		-31 091
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot		14	-44	48		535	1		554
Tilikauden poistot		-1 841	-2 187	-2 006	-687	-942	-1 217		-8 880
Arvonalentumiset									
Kurssierot	-166	-63	-29	-16		-1	-6		-281
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2009	-2 919	-7 768	-8 253	-6 201	-1 715	-8 828	-4 014		-39 698
Kirjanpitoarvo 31.12.2009	113 771	6 232	11 641	3 194	2 801	3 716	5 168	1 894	148 417

Muut aineettomat hyödykkeet yrityskaupoista ovat yleensä patenteja tai lupia.

Aineettomien hyödykkeiden hankintaa koskevat sopimukseen perustuvat sitoumukset olivat 160 tuhatta euroa.

Joulukuussa arvioitiin uudelleen L&T Biowatin loppukauppahinnan (30 %) arvo ja sitä alennettiin 2 043 tuhatta euroa 3 763 tuhanteen euroon (5 806 tuhatta euroa). Kauppahinnan muutoksella ei ole tulosvaikutusta, vaan oikaisu kirjattiin liikearvoon ja pitkäaikaisiin velkoihin. Tarkempi kuvaus kauppahinnasta sisältyy tilinpäätöksen liitetietoon 2. Hankitut liiketoiminat.

Kesäkuussa myytiin Virtain jätehuollon liiketoiminta. Luovutettavaan toimintaan liittyvä liikearvo ja aineettomat hyödykkeet määritettiin IAS 36.86:n mukaisesti luovutetun osan ja yksiköstä jäljelle jäävän osan arvojen suhteen perusteella. Myytyä liiketoiminnan osaa vastaava liikearvo ja aineettomat hyödykkeet yrityskaupoista kirjattiin myyntitappiona liiketoiminnan muihin kuluihin. Myyty liiketoiminnan osa ei täytä IFRS 5.31–32:n vaatimuksia lopetettujen toimintojen esittämisestä.

2008

1 000 €	Liikearvo	Hankittu sopimus- kanta	Kilpailu- kielto- sopimukset	Muut aineettomat hyödyk- keet yritys- kaupoista	Sisäisesti aikaan- saadut aineettomat hyödykkeet	Aineet- tomat oikeudet	Muut aineetto- mat hyö- dykkeet	Ennako- maksut	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2008	119 946	12 189	18 900	9 761	2 625	10 108	8 000	810	182 339
Lisäykset					389	1 176	771	1 476	3 812
Hankitut liiketoiminnat	1 001	1 561	488			7			3 057
Vähennykset	-1 258	-203	-66	-350		-59	-1 650	-1	-3 587
Siirrot erien välillä					469	81	-279	-269	2
Kurssierot	-1 485	-323	-59	-26		-3	-9		-1 905
Hankintameno 31.12.2008	118 204	13 224	19 263	9 385	3 483	11 310	6 833	2 016	183 718
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2008		-4 257	-3 653	-2 340	-452	-7 520	-2 000		-20 222
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot		92	49	152		5	527		825
Tilikauden poistot		-1 825	-2 411	-2 049	-576	-905	-1 291		-9 057
Arvonalentumiset	-3 090								-3 090
Kurssierot	337	112	22	10			-28		453
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2008	-2 753	-5 878	-5 993	-4 227	-1 028	-8 420	-2 792		-31 091
Kirjanpitoarvo 31.12.2008	115 451	7 346	13 270	5 158	2 455	2 890	4 041	2 016	152 627

Muut aineettomat hyödykkeet yrityskaupoista ovat yleensä patenteja tai lupia.

Aineettomien hyödykkeiden hankintaa koskevat sopimukseen perustuvat sitoumukset olivat 1 021 tuhatta euroa.

Marraskuussa päätettiin lopettaa tappiollinen Teollisuuspalveluiden jätevesipalveluihin kuuluva maanpesuliiketoiminta. Lopetettua liiketoiminnan osaa vastaava liikearvo ja aineettomat hyödykkeet yrityskaupoista kirjattiin tappiona liiketoiminnan muihin kuluihin. Joulukuussa myytiin Ruotsin alakonsernin Norjan-liiketoiminta. Luovutettavaan toimintaan liittyvä liikearvo ja aineettomat hyödykkeet määritettiin IAS 36.86:n mukaisesti luovutetun osan ja

yksiköstä jäljelle jäävän osan arvojen suhteen perusteella. Myytyä liiketoiminnan osaa vastaava liikearvo ja aineettomat hyödykkeet yrityskaupoista kirjattiin myyntitappiona liiketoiminnan muihin kuluihin. Nämä myydyt ja lopetetut liiketoiminnan osat eivät täytä IFRS 5.31–32:n vaatimuksia lopetettujen toimintojen esittämisestä.

Ruotsin rahavirtaa tuottavalle yksikölle tehtiin joulukuun 2008 tilanteesta liikearvonalentumistestaus, jonka seurauksena erälle kirjattiin 3,1 miljoonan euron arvonalentumistappio. Arvonalentumistestaus suoritettiin heikentyneiden markkinanäkymien perusteella. Tarkempi kuvaus arvonalentumisesta sisältyy tilinpäätöksen liitetietoon 13. Liikearvojen arvonalentumistestit.

13. Liikearvojen arvonalentumistestit

Liikearvojen kohdistaminen

Lassila & Tikanojan toimialat jaetaan tuotelinjoihin, jotka muodostavat rahavirtoja tuottavat yksiköt. Rahavirtaa tuottavia yksiköitä ovat lisäksi Latvian/Baltian ja Ruotsin liiketoiminnot. Arvonalentumistestausta varten liikearvo on kohdistettu rahavirtaa tuottaville yksiköille.

Liikearvon kirjanpitoarvot on kohdistettu seuraavasti:

1 000 €	2009	2008
Jätehuolto	44 166	44 156
Kierrätyspalvelut	18 905	18 759
L&T Biowatti	5 719	7 762
Siivouspalvelut	10 412	10 487
Ongelmajätepalvelut	9 646	9 652
Ruotsi	6 608	6 228
Yhteensä	95 456	97 044
Yksiköt, joille kohdistettu liikearvo ei ole merkittävä suhteessa konsernin tasearvoon	18 315	18 407
Yhteensä	113 771	115 451

Arvonalentumistestaus

Arvonalentumistestauksessa arvioidaan kerrytettävissä olevat rahamäärät sekä käyttöarvon että nettomyyntihinnan perusteella. Näistä käyttöarvo on ensisijainen arvonnäätymenettely ja nettomyyntihinta toimii tarkastuksenomaisena tukimenetelmänä. Vastaiset rahavirrat perustuvat johdon viiden vuoden vuosikohtaisiin tuloslaskelma- ja ylläpitoinvestointiennusteisiin, jotka on tehty budjetointiprosessin yhteydessä. Johto perustaa ennusteensa toteutu-neeseen kehitykseen sekä käsitykseensä alansa kasvunäkymistä (markkinoiden yleinen kehitys ja tuotelinjakohtainen kannattavuus, hinnoittelu, kunnallistamispäätökset, henkilöstö- ja raaka-ainekustannukset). Kasvuennusteissa huomioidaan hyväksytyt investointipäätökset. Näissä ennusteissa rahavirtaa tuottavien yksiköiden liikevaihdon kasvuprosentit vaihtelevat -3,2 %:n ja 14,1 %:n välillä (-5,8–41,8 %). Siitä eteenpäin rahavirroille on arvioitu ylläpito-investoinnit ja pääsääntöisesti inflaatiota hieman korkeampi residaalikasvu, joka on 3 %, paitsi Latviassa 2 % ja kierrätys- ja jätevesipalveluissa 4 %. Tulevaisuuden EBITDA-prosentit on määritetty konservatiivisin perustein ja niiden arvo perustuu toteutuneeseen kehitykseen eikä niissä ennakoita tapahtuvan olennaisia muutoksia ennustekauden aikana.

Käyttöarvon laskentamenetelmänä on käytetty tuottoarvo-menetelmää. Laskelmissa käytettyjen tuottovaatimusten laskenta-komponentit ovat riskitön tuotto prosentti (valtion 10 v. velkakirja), markkinariskipreemio, listaamattomien yritysten epälikvidisyys-preemio, toimialakohtainen beta, vieraan pääoman kustannus ja pääoman kustannusrakenne. Toimialakohtainen beta, vieraan pääoman kustannus ja pääoman kustannusrakenne on laskettu kullekin rahavirtaa tuottavalle yksikölle johdon määrittelemien samoilla toimialoilla toimivien julkisesti noteerattujen vertailuyritysten tunnuslukujen perusteella. Vuonna 2009 tuottovaatimusten muutokset ovat pääosin seurausta riskittömän tuotto prosentin

sekä toimialakohtaisten beta-arvojen muutoksista. Näillä perusteilla arvonalentumistestauksissa on käytetty diskonttokorkona pääoman tuottovaatimusta ennen veroja (WACC) seuraavasti: jätehuolto 9,9 % (10,5 %), kierrätyspalvelut 9,4 % (10,0 %), L&T Biowatti 9,6 % (10,2 %), siivouspalvelut 10,8 % (12,1 %) ongelma-jätepalvelut 9,8 % (9,8 %) ja Ruotsi 10,0 % (9,6 %). Muiden rahavirtaa tuottavien yksiköiden korko on 9,1 – 15,9 % (9,9–15,4 %).

Hankintamenoihin kirjataan mahdollisia oikaisuja 12 kuukauden kuluessa hankintahetkestä.

Liikearvoista ei ole kirjattu arvonalentumistappioita.

Kesäkuussa 2009 myytiin Virtain jätehuollon liiketoiminta. Luovutettavaan toimintaan liittyvä liikearvo (36 tuhatta euroa) ja aineetomat hyödykkeet määritettiin IAS 36.86:n mukaisesti luovutetun osan ja yksiköstä jäljelle jäävän osan arvojen suhteen perusteella. Myytyä liiketoiminnan osaa vastaava liikearvo ja aineettomat hyödykkeet yrityskaupoista kirjattiin myyntitappiona liiketoiminnan muihin kuluihin.

Joulukuussa arvioitiin uudelleen Ympäristöpalveluiden L&T Biowatin loppukauppahinnan (30 %) arvo ja sitä alennettiin 2 043 tuhatta euroa 3 763 tuhanteen euroon (5 806 tuhatta euroa). Kauppahinnan muutoksella ei ole tulosvaikutusta, vaan oikaisu kirjattiin liikearvoon ja pitkäaikaisiin velkoihin. Tarkempi kuvaus kauppahinnasta sisältyy tilinpäätöksen liitetietoon 2. Hankitut liike-toiminnot.

1.6.2009 liiketoiminta ryhmitettiin uudelleen kolmeen toimi-alaan, jotka ovat Ympäristöpalvelut, Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut sekä Uusiutuvat energialähteet (L&T Biowatti). Vuoden 2010 liikearvon arvonalentumistestauksessa käytetään uuden organisaation mukaisia rahavirtaa tuottavia yksiköitä.

Arvonalentumistestauksen herkkyyshanalyysi

Keskeiset oletukset	Osuus liikearvosta	Vaadittu muutos	Vaadittu muutos kriittisimmässä rahavirtaa tuottavassa yksikössä
2009			
Residuaali-EBITDA-%	76 %	≥ -50 %	-23 %
WACC (ennen veroja)	60 %	≥ 99 %	25 %
2008			
Residuaali-EBITDA-%	87 %	≥ -50 %	-8 %
WACC (ennen veroja)	63 %	≥ 99 %	8 %

50 prosentissa rahavirtaa tuottavista yksiköistä ja 60 prosentissa konsernin liikearvosta (44 % ja 63 %) korkokannan muutoksen olisi oltava 99 prosenttia tai enemmän, jotta käyttöarvo vastaisi kirjanpitoarvoa. 50 prosentissa rahavirtaa tuottavista yksiköistä ja 76 prosentissa konsernin liikearvosta (67 % ja 87 %) pitäisi residuaali-EBITDA-prosentin laskea 50 prosenttia tai enemmän, jotta käyttöarvo olisi yhtä suuri kuin kirjanpitoarvo. Kriittisimmän rahavirtaa tuottavan yksikön kohdalla tulisi koron nousta 25 prosenttia (8 %) ja residuaali-EBITDA-prosentin laskea 23 prosenttia (8 %), jotta käyttöarvo olisi yhtä suuri kuin kirjanpitoarvo. Arvonalentumistappion kirjaaminen edellyttäisi kriittisten muuttujien vielä suurempia muutoksia.

14. Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet

2009

1 000 €	Maa-alueet	Rakennukset	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2009	3 832	68 254	254 303	166	35 433	361 988
Lisäykset	183	5 506	18 109	2	15 229	39 029
Hankitut liiketoiminnot			395			395
Vähennykset		-1 011	-13 410	-1	-799	-15 221
Siirrot erien välillä		29 082	5 097		-35 157	-978
Kurssierot		-37	-103	2	-40	-178
Hankintameno 31.12.2009	4 015	101 794	264 391	169	14 666	385 035
Kertyneet poistot 1.1.2009	0	-24 296	-140 452	-88	0	-164 836
Kurssierot		3	6			9
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot		575	12 322			12 897
Tilikauden poistot		-6 004	-25 450			-31 454
Kertyneet poistot 31.12.2009	0	-29 722	-153 574	-88	0	-183 384
Kirjanpitoarvo 31.12.2009	4 015	72 072	110 817	81	14 666	201 651

Tilikaudella 2009 L&T Biowatti Oy sai oman kaluston hankintaan 639 tuhatta euroa avustusta Työ- ja elinkeinoministeriöltä. Avustus on kirjattu hankintamenojen vähennykseksi.

Aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin sisältyvät rahoitusleasingsopimuksilla hankitut hyödykkeet

1 000 €	Rakennukset	Koneet ja kalusto	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2009	0	1 149	3 350	4 499
Siirrot erien välillä	3 350		-3 350	0
Kurssierot		-72		-72
Hankintameno 31.12.2009	3 350	1 077	0	4 427
Kertyneet poistot 1.1.2009	0	-949	0	-949
Tilikauden poistot	-70	-133		-203
Kurssierot		31		31
Kertyneet poistot 31.12.2009	-70	-1 051	0	-1 121
Kirjanpitoarvo 31.12.2009	3 280	26	0	3 306

Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden hankintaa koskevat sopimukseen perustuvat sitoumukset olivat 7 390 tuhatta euroa. Aineellisesta käyttöomaisuudesta ei ole kirjattu arvonalentumistappioita.

2008

1 000 €	Maa-alueet	Rakennukset	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2008	3 532	59 633	229 698	171	4 830	297 864
Lisäykset	382	6 629	31 811		36 361	75 183
Hankitut liiketoiminnot			2 050			2 050
Vähennykset	-81	-832	-11 417			-12 330
Siirrot erien välillä		2 978	2 755		-5 735	-2
Kurssierot	-1	-154	-594	-5	-23	-777
Hankintameno 31.12.2008	3 832	68 254	254 303	166	35 433	361 988
Kertyneet poistot 1.1.2008		-20 039	-125 866	-89		-145 994
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot		243	9 539			9 782
Tilikauden poistot		-4 519	-24 320	1		-28 838
Kurssierot		19	195			214
Kertyneet poistot 31.12.2008		-24 296	-140 452	-88		-164 836
Kirjanpitoarvo 31.12.2008	3 832	43 958	113 851	78	35 433	197 152

Aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin sisältyvät rahoitusleasingsopimuksilla hankitut hyödykkeet

1 000 €	Rakennukset	Koneet ja kalusto	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2008	360	1 166		1 526
Lisäykset			3 350	3 350
Vähennykset	-360	-17		-377
Hankintameno 31.12.2008	0	1 149	3 350	4 499
Kertyneet poistot 1.1.2008	-57	-788		-845
Tilikauden poistot	-18	-172		-190
Vähennysten kertyneet poistot	75	11		86
Kertyneet poistot 31.12.2008	0	-949		-949
Kirjanpitoarvo 31.12.2008	0	200	3 350	3 550

Konserni lunasti rahoitusleasingsopimuksella hankitun Merikarvialla sijaitsevan teollisuushallin tilikaudella 2008.

Yhteisyritys L&T Recoil teki vedyn, kuumaöljyn ja höyryn hankintaa koskevan ostosopimuksen. Sopimuksen perusteella L&T Recoil on sitoutunut ostamaan niitä tuottavien laitojen tuotannon kokonaisuudessaan regenerointilaitoksensa käyttöön. Ostosopi-

muksen on määritelty sisältävän IFRIC 4:n mukaisen vuokrasopimuksen. Se on luokiteltu IAS 17:n mukaiseksi rahoitusleasingsopimukseksi, jonka voimassaoloaika on sama kuin ostosopimuksen.

Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden hankintaa koskevat sopimukseen perustuvat sitoumukset olivat 10 868 tuhatta euroa. Aineellisesta käyttöomaisuudesta ei ole kirjattu arvonalentumistapioita.

15. Yhteisyritykset

Konsernilla on 50 prosentin omistusosuus yhteisyrityksestä L&T Recoil Oy, Helsinki.

Konsernin taseeseen ja tuloslaskelmaan sisältyvät yhteisyritysten varat, velat, tuotot ja kulut

1 000 €	2009	2008
Pitkäaikaiset varat	32 414	23 285
Lyhytaikaiset varat	5 595	4 250
Pitkäaikaiset velat	-20 635	-3 228
Lyhytaikaiset velat	-6 077	-16 912
Nettovarat	11 297	7 395
Tuotot	2 011	4 390
Kulut	-4 748	-3 798
Tilikauden voitto/tappio	-2 737	592
	2009	2008
Henkilöstö keskimäärin yhteisyrityksessä	31	8

Lisää tietoja yhteisyrityksestä esitetään liitetiedossa 34. Lähipiiri-tapahtumat.

16. Tytäryritykset

Konsernin osuus osakkeista ja äänivallasta, %

Kiinteistö Oy Vantaan Valimotie 33, Helsinki	100,0
Lassila & Tikanoja Service AB, Tukholma, Ruotsi	100,0
Lassila & Tikanoja Services OÜ, Tallinna, Viro	100,0
L&T Advance Oy, Helsinki	100,0
L&T Biowatti Oy, Helsinki	70,0
L&T Hankinta Ky, Helsinki	100,0
L&T Hygienutveckling AB, Kävlinge, Ruotsi	100,0
L&T Improvement Oy, Helsinki	100,0
L&T Inno LLC, Pietari, Venäjä	100,0
L&T Kalusto Oy, Helsinki	100,0
L&T Muoviportti Oy, Merikarvia	83,3
L&T Podmoskovie LLC, Dubna, Venäjä	100,0
L&T Relations Oy, Helsinki	100,0
L&T Services LLC, Moskova, Venäjä	100,0
L&T Toimi Oy, Helsinki	100,0
L&T Viwaplast Oy, Valkeakoski	83,3
Salvor Oy, Helsinki	100,0
SIA L&T, Riika, Latvia	100,0
Suomen Keräystuote Oy, Helsinki	100,0
The Russian-Finnish Company Ecosystem LLC, Dubna, Venäjä	90,0

Joulukuussa 2009 tehtyjen omistusjärjestelyjen seurauksena L&T:n osuus The Russian-Finnish Company Ecosystem LLC:n osakkeista nousi 90 prosenttiin (74 %).

17. Myytävissä olevat pitkäaikaiset sijoitukset

1 000 €	2009	2008
Tasearvo 1.1.	502	410
Lisäykset	23	100
Vähennykset		-8
Tasearvo 31.12.	525	502

Myytävissä olevat pitkäaikaiset sijoitukset ovat noteeraamattomia osakkeita. Hankittujen liiketoimintojen yhteydessä tulleet myytävissä olevat pitkäaikaiset sijoitukset on myyty välittömästi hankinnan jälkeen.

18. Rahoitusleasingsaamiset

1 000 €	2009	2008
Vähimmäisvuokrien erääntyminen		
Enintään 1 vuoden kuluessa	2 139	2 039
1–5 vuoden kuluttua	5 096	5 317
Yli 5 vuoden kuluttua	193	373
Bruttosijoitus rahoitusleasingsopimuksiin	7 428	7 729
Vähimmäisvuokrien nykyarvojen erääntyminen		
Enintään 1 vuoden kuluessa	2 060	1 952
1–5 vuoden kuluttua	4 292	4 442
Yli 5 vuoden kuluttua	133	252
Vähimmäisvuokrien nykyarvo yhteensä	6 485	6 646
Kertymättömät rahoitustuotot	943	1 083
Bruttosijoitus rahoitusleasingsopimuksiin	7 428	7 729

Rahoitusleasingsaamiset perustuvat asiakkaille vuokrattujen puristimien, paalaimien ja muiden hyödykkeiden vuokrasopimuksiin. Vähimmäisvuokrat sisältävät hyödykkeiden omistusoikeuden siirrostä suoritettavan maksun vuokratuotoksen lopussa, jos vuokrasopimukseen sisältyvä osto-optio on ehdoiltaan sellainen, että oikeuden käyttäminen sopimuksen syntymisajankohtana on kohtuullisen varmaa tai jos siitä on tehty sitova sopimus.

19. Vaihto-omaisuus

1 000 €	2009	2008
Aineet ja tarvikkeet	19 206	9 698
Valmiit tuotteet/tavarat	11 206	6 544
Muu vaihto-omaisuus	2 430	2 585
Yhteensä	32 842	18 827

Vaihto-omaisuuden kuluksi kirjattu hankintameno, joka sisältyi tuloslaskelmassa myytyjä suoritteita vastaaviin kuluihin, oli 31 306 tuhatta euroa (29 821 tuhatta euroa).

Vaihto-omaisuuden arvosta kirjattiin kuluksi 1,1 miljoonaa euroa (0,2 milj. e), jolla vaihto-omaisuuden kirjanpitoarvo alennettiin vastaamaan sen nettorealisoituarvoa. Kulukirjaus sisältyy myytyjä suoritteita vastaaviin kuluihin.

20. Myyntisaamiset ja muut saamiset

1 000 €	2009	2008
Myyntisaamiset	64 532	61 911
Rahoitusleasingsaamiset, lyhytaikaiset	2 060	1 952
Lainasaamiset	501	231
Siirtosaamiset	9 480	6 501
Verosaamiset	467	2 737
Muut saamiset	663	1 302
Yhteensä	77 702	74 634
Siirtosaamisten erittely		
Korot	72	252
Kela, työterveyshuollon korvaukset	3 591	1 598
Lakisääteiset henkilövakuutukset	1 231	495
Vakuutukset	262	371
Välilliset verot	2 665	2 978
Muut	1 659	807
Yhteensä	9 480	6 501

Kaikki saamiset ovat vakuudettomia. Saamisiin ei liity merkittäviä luottoriskikeskittymiä. Myyntisaamisista kirjatut arvonalentumistapitot ja niiden peruutukset ilmenevät liitetiedosta 6. Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut.

21. Myytävissä olevat lyhytaikaiset sijoitukset

1 000 €	2009	2008
Sijoitustodistukset	18 484	20 368
Yhteensä	18 484	20 368
1.1.	20 368	21 287
Lisäys/vähennys	-1 855	-958
Omaan pääomaan siirretyt käyvän arvon muutokset	-29	39
31.12.	18 484	20 368

Vuonna 2009 omasta pääomasta siirrettiin tuloslaskelmaan voittoja 360 tuhatta euroa (14 458 tuhatta euroa).

Myytävissä olevat lyhytaikaiset sijoitukset arvostetaan tilinpäätöksissä käypään arvoon. Käyvän arvon muutokset kirjataan oman pääoman arvomuutosrahastoon.

22. Rahavarat

1 000 €	2009	2008
Pankkitilit ja käteinen raha	9 099	4 349
Lyhytaikaiset talletukset		1 800
Yhteensä	9 099	6 149

Rahavarat esitetään nimellisarvoisina, mikä vastaa niiden käypää arvoa.

Rahavirtalaskelman mukaiset likvidit varat muodostuvat seuraavasti:

1 000 €	2009	2008
Rahavarat	9 099	6 149
Sijoitustodistukset	18 484	20 368
Yhteensä	27 583	26 517

23. Oma pääoma

Osakepääoma ja ylikurssirahasto

1 000 €	Osakkeiden lukumäärä, 1000 kpl	Osakepääoma	Ylikurssirahasto	Omat osakkeet	Yhteensä
1.1.2009	38 799	19 399	50 673		70 072
20.5.2009 Omien osakkeiden hankinta	-10			-119	-119
22.5.2009 Omien osakkeiden hankinta	-10			-118	-118
25.5.2009 Omien osakkeiden hankinta	-4			-48	-48
26.5.2009 Omien osakkeiden hankinta	-6			-71	-71
31.12.2009	38 769	19 399	50 673	-356	69 716
1.1.2008	38 784	19 392	50 474		69 866
14.2.2008 Merkintä 2005A-optioilla	13	6	172		178
7.8.2008 Merkintä 2005A-optioilla	2	1	27		28
31.12.2008	38 799	19 399	50 673		70 072

Lassila & Tikanoja Oyj:llä on yksi osakelaji. Yhtiöjärjestyksen mukaan osakkeilla ei ole enimmäismäärää eikä yhtiöllä ole enimmäisosakepääomaa. Osakkeilla ei ole nimellisarvoa eikä kirjainpidollista vasta-arvoa. Kaikki liikkeeseen lasketut osakkeet on maksettu täysimääräisesti.

Ylikurssirahasto muodostuu vanhan osakeyhtiölain (29.9.1978/734) mukaisten osakeantien ylikurssseista. Tämän lain voimassaoloaikana päätetyn optio-ohjelman (2005) optioihin perustuvista osakemerkinnöistä saadut rahasuoritukset kirjataan osakepääomaan ja ylikurssirahastoon järjestelyn ehtojen mukaisesti.

Muut rahastot

Muuntoerorahasto

Muuntoerorahasto sisältää muuntoerot, jotka ovat syntyneet muista kuin euromääräisistä nettosijoituksista konserniyrityksiin. Muuntoeroja syntyy tytäryritysten oman pääoman ja tuloksen muuntamisesta euromääräisiksi. Lisäksi osana nettosijoitusta tytäryhtiöihin käsitellään pitkäaikaiset lainasaamiset, joiden suorittamista ei ole suunniteltu ja joiden suorittaminen ei ole todennäköistä ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa.

Arvonmuutosrahasto

Arvonmuutosrahasto sisältää käyvän arvon rahaston myytävissä olevien sijoitusten käypien arvojen muutoksille ja suojausrahaston rahavirran suojauksena käytettävien johdannaisinstrumenttien käypien arvojen muutoksille.

Pääoman hallinta

Konsernin pääoman hallinnan tavoitteena on turvata Lassila & Tikanojan toiminnan jatkuvuus ja ylläpitää optimaalinen pääoma-

rakenne investointien turvaamiseksi ottaen huomioon pääomakustannukset. Pääomaan lasketaan oma ja vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakoilla.

Vuotuisen osingon määrä on sidottu tulokseen. Se osa, jota ei katsota tarvittavan yhtiön terveen kehityksen varmistamiseen, jaetaan osakkaille. Osakepääomaa korotetaan, mikäli poikkeuksellisen nopea kasvu tai suuret investoinnit vaativat lisää pääomaa.

Pääoman rakenteen kehitystä seurataan omavaraisuus-tunnuksen avulla vuosineljänneksittäin. Tunnusluku lasketaan siten, että konsernin oma pääoma jaetaan luvulla, joka saadaan, kun taseen loppusummasta vähennetään saadut ennakot.

1 000 €	2009	2008
Oma pääoma konsernitaseessa	217 249	205 038
Taseen loppusumma	496 388	477 685
Saadut lyhytaikaiset ennakot	-3 981	-2 823
Saadut pitkäaikaiset ennakot	-205	-166
Pääoma yhteensä	492 202	474 696
Omavaraisuusaste, %	44,1 %	43,2 %

Konsernin omavaraisuusaste on säilynyt korkealla tasolla ja kasvoi hieman edellisvuotisesta. Kauden bruttoinvestoinnit olivat 44,9 miljoonaa euroa (84,2 milj. e). Käyttöpääomaan sitoutui kaudella 12,0 miljoonaa euroa (vapautui 2,2 milj. e). Käyttöpääoman lisääntymisen johtui pääosin L&T Biowatin varaston kasvusta. Liiketoiminnan nettorahavirta oli 66,2 miljoonaa euroa (70,4 milj. e).

Pitkäaikaisen pankkilainojen kovenantteja on kuvattu liitetiedossa 27. Lainat.

24. Osakeperusteiset maksut

Konsernilla on vuosina 2005 ja 2008 myönnetty optio-ohjelmat. Vuoden 2005 optio-ohjelma jakautuu A-, B- ja C-sarjoihin. Optioiden käyvästä arvosta syntyvä kulu jaksotetaan oikeuksien syntymisajanjaksolle. Käypä arvo määritetään Black-Scholes -hinnoittelumallilla.

Ulkona olevat optio-oikeudet

Optio	Osakkeiden merkintäaika	Merkintähinta €/osake	Osakkeita merkittävässä 31.12.2009	Osakkeita merkittävässä 31.12.2008	Oikeuden syntymis- ajanjakson päätyminen
2005A	2.11.2007–29.5.2009	14,22		147 500	2.11.2007
2005B	3.11.2008–31.5.2010	16,98	176 000	176 000	3.11.2008
2005C	2.11.2009–31.5.2011	26,87	200 000	221 500	2.11.2009
2008	1.11.2010–31.5.2012	16,27	196 000	220 500	1.11.2010
Yhteensä			572 000	765 500	

Ulkona olevien optio-oikeuksien lukumäärät ja keskimääräiset merkintähinnat

	2009		2008	
	Keskimääräinen merkintähinta €/osake	Optioita kpl	Keskimääräinen merkintähinta €/osake	Optioita kpl
Tilikauden alussa	19,11	765 500	13,93	568 500
Myönnettyt uudet optiot			16,27	226 500
Yhtiölle palautuneet optiot	21,22	-46 000	21,31	-15 000
Toteutetut optiot			14,22	-14 500
Rauenneet optiot	14,22	-147 500		
Tilikauden lopussa	20,19	572 000	19,11	765 500
Kauden lopussa toteutettavissa olevat optiot	22,24	376 000	15,72	323 500

Vuonna 2009 optioita ei käytetty osakkeiden merkintään.

Vuonna 2008 käytettiin 2005A-optioita 14 500 osakkeen merkintään.

Vuoden 2008 aikana optioilla merkittyjen osakkeiden toteutuspäivän osakehinnan painotettu keskiarvo oli 19,13 euroa. Optioilla merkityistä osakkeista konserni sai yhteensä 206 tuhatta euroa, josta osakepääomaan kirjattiin 7 tuhatta euroa ja ylikurssirahastoon 199 tuhatta euroa. Oman pääoman muutokset on kerrottu liitetiedossa 23. Oma pääoma.

Black-Scholes -hinnoittelumallissa käytetyt muuttujat

	2008	2005C	2005B	2005A
Myöntämispäivä	5.6.2008	12.6.2007	12.6.2006	7.6.2005
Optio-ohjelman mukainen määrä	230 000	230 000	200 000	170 000
Osakehinta myöntämishetkellä	16,65	25,18	16,50	14,76
Merkintähinta	16,27	26,87	16,98	14,22
Odotettavissa oleva volatiliteetti	53 %	26 %	27 %	19 %
Oletettu option voimassaoloaika	3 v 360 pv	3 v 354 pv	3 v 354 pv	3 v 359 pv
Oikeuden syntymisehdot	Työssäoloaika 2 v 4 kk	Työssäoloaika 2 v 4 kk	Työssäoloaika 2 v 4 kk	Työssäoloaika 2 v 4 kk
Riskitön korko	4,57 %	4,56 %	3,60 %	2,40 %
Odotettavissa olevat osingot, €	2,13	2,73	2,10	1,11
Käypä arvo myöntämispäivänä, €	5,16	4,70	3,16	2,35

Odotettavissa oleva volatiliteetti on määritetty arvostuspäivää edeltävien 50, 100 ja 260 kaupankäyntipäivän keskiarvona. Volatiliteetin määrittely perustuu Bloomberg-tietokannan informaatioon.

Optioiden ehtoissa ei ole sellaisia käyttöehtoja, jotka tulisi ottaa huomioon optioiden käypää arvoa arvostettaessa. Optioiden arvioitu palautuma myöntämispäivänä on 0 %.

Optio-ohjelmat

Optio-oikeuksia on myönnetty johtoon kuuluville avainhenkilöille. Optio-oikeudet antavat oikeuden merkitä Lassila & Tikanoja Oyj:n osakkeita optio-ohjelman ehtojen mukaisella merkintähinnalla ehtojen määräämänä aikana. Kaikkien optio-oikeuksien merkintäsuhte on 1:1.

Optio-oikeuksia, joiden osakemerkinnän aika ei ole alkanut ja joihin oikeus ei ole siten syntynyt, ei saa luovuttaa kolmannelle. Jos työ- tai toimisuhte päättyy muusta syystä kuin eläkkeelle siirtymisen tai kuoleman johdosta, on osallistujan viipymättä tarjottava vastikkeetta yhtiölle sellaiset optio-oikeudet, joiden osakemerkinnän aika ei ollut alkanut. Merkintäajan päättymisen jälkeen optio-oikeudet raukeavat arvottomina.

Optio-oikeuksilla merkittyjen osakkeiden osinko-oikeus ja muut osakasoikeudet alkavat osakepääoman korotuksen tai uusien osakkeiden tultua rekisteröidyksi kaupparekisteriin. Edellä olevassa taulukossa on esitetty optio-oikeuksien perusteella merkittävien osakkeiden merkintäajat ja -hinnat. Merkintähintoja alennetaan merkintähinnan määräytymisen jälkeen ja ennen osakemerkintää jaettavien osakekohtaisten osinkojen määrällä, joka ylittää yhteensä 70 prosenttia sen tilikauden osakekohtaisesta voitosta, jolta osinkoja jaetaan.

31.12.2009 ulkona olevien optio-oikeuksien perusteella voidaan yhteensä merkitä enintään 572 000 uutta osaketta, mikä on 1,5 % yhtiön tämänhetkisestä osakemäärästä ja sen tuottamista äänistä.

Optio-ohjelma 2005

Vuoden 2005 varsinainen yhtiökokous päätti 600 000 optio-oikeuden antamisesta. Osakkeiden merkintäaika 2005A-optio-oikeuksilla päättyi 29.5.2009. Merkintäajan alkaessa 176 000 2005B-optio-oikeutta oli 32 avainhenkilön hallussa ja 200 000 2005C-optio-oikeutta 37 avainhenkilön hallussa. Lassila & Tikanoja Oyj:n kokonaan omistaman tytäryhtiön L&T Advance Oy:n hallussa on lisäksi 24 000 2005B-optio-oikeutta ja 30 000 2005C-optio-oikeutta, joita ei käytetä osakkeiden merkintään.

Osakkeen merkintähinta on 2005B-optio-oikeuksilla 16,98 euroa ja 2005C-optio-oikeuksilla 26,87 euroa.

31.12.2009 ulkona olevilla vuoden 2005-optio-oikeuksilla tehtävien merkintöjen seurauksena yhtiön osakkeiden lukumäärä voi nousta enintään 376 000 uudella osakkeella. Näiden osakkeiden osuus on 1 % yhtiön tämänhetkisestä osakemäärästä.

2005B-optio-oikeudet ovat olleet listattuina NASDAQ OMX Helsingissä 2.1.2009 alkaen ja 2005C-optio-oikeudet 2.11.2009 alkaen.

Optio-ohjelma 2008

Vuoden 2008 varsinainen yhtiökokous päätti enintään 230 000 optio-oikeuden antamisesta. 196 000 optio-oikeutta on 37 avainhenkilön hallussa. Lassila & Tikanoja Oyj:n kokonaan omistaman tytäryhtiön L&T Advance Oy:n hallussa on 34 000 optio-oikeutta, joita ei käytetä osakkeiden merkintään.

Osakkeen merkintähinta 2008-optio-oikeuksilla on 16,27 euroa. Osakkeen merkintähinta kirjataan kokonaan sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon.

Yhtiön osakkeiden lukumäärä voi nousta ulkona olevilla 2008-optio-oikeuksilla tehtävien merkintöjen seurauksena enintään 196 000 uudella osakkeella. Näiden osakkeiden osuus on 0,5 % yhtiön tämänhetkisestä osakemäärästä.

Osakepalkkiojärjestelmä

Lassila & Tikanoja Oyj:n hallitus päätti kokouksessaan 24.3.2009 osakepohjaisen kannustinohjelman käyttöönotosta osana avainhenkilöstön kannustin- ja sitouttamisjärjestelmää.

Palkkion maksaminen riippuu yhtiön hallituksen asettamien taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta, minkä perusteet hallitus päättää vuosittain. Vuodelta 2009 maksettava mahdollinen palkkio perustuu konsernin EVA-tulokseen.

Ohjelmassa on kolme kalenterivuoden mittaista ansaintajaksoa, joista ensimmäinen alkoi 1.1.2009 ja viimeinen päättyi 31.12.2011. Mahdollinen palkkio maksetaan ansaintajaksoa seuraavana kalenterivuonna osittain osakkeina ja osittain rahana. Rahana maksettava osuus kattaa palkkiosta aiheutuvat verot. Palkkion saaminen edellyttää työsuhteen jatkumista ja kannustinohjelmaan liittyy kiello luovuttaa osakkeita kahden vuoden kuluessa kunkin palkkiosuorituksen saamisesta. Tämän jälkeenkin johtajiston on omistettava osakkeita vähintään puolen vuoden ja muiden kolmen kuukauden bruttopalkan arvosta työsuhteen päättymiseen saakka.

Ohjelman perusteella voidaan luovuttaa yhteensä enintään 180 000 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta, jotka yhtiö hankkii osakemarkkinoilta. Ohjelman piiriin kuului perustamisvaiheessa 28 henkilöä.

Osakkeina maksettava osuus arvostetaan myöntämispäivänä käypään arvoon eikä arvostusta muuteta järjestelmän voimassaoloaikana. Osakkeina maksettavan osuuden kulut jaksotetaan oikeuden syntymisajanjakson kuluessa kolmelle vuodelle tuloslaskelmaan henkilöstökuluiksi ja omaan pääomaan.

Rahasuoritusosuudet arvostetaan käypään arvoon tilinpäätöshetken osakkeen hinnan mukaan. Osakepalkkiojärjestelmän rahasuoritusosuudet kirjataan henkilöstökuluihin ja velkoihin, ja ne jaksotetaan ansaintajaksolle.

Osakepalkkiojärjestelmä 2009–2011

	Laskettu liikkeelle hallituksen päätöksellä
Liikkeeseenlaskupäivämäärä	24.3.2009
Instrumentti	Osakepalkkiojärjestelmä
Osakeohjelma	2009
Ansaintajakso alkaa	1.1.2009
Ansaintajakso päättyy	31.12.2009
Osakkeen keskipäivä	
myöntämispäivänä 20.5.2009	11,87
Toteumaoletus tilinpäätöshetkellä, kpl	39 960
Osakeomistusvelvollisuus, vuotta	2
Osakkeiden vapautuminen	31.3.2012
Henkilöitä	26
Osakepalkkiojärjestelmästä kirjattavat kulut, 1 000 €	2009
Osakkeina maksettavat palkkiot	104,4
Rahasuoritusosuudet	689,0
Yhteensä	793,4

25. Eläkevelvoitteet

Etuuspohjaiset eläkejärjestelyt ovat pieniä ja koskevat yksittäisiä henkilöitä Suomessa. Ne ovat syntyneet pääasiassa yrityskauppojen seurauksena. Osa eläkesopimuksista hoidetaan vakuutusyhtiöissä ja osa on yhtiön omalla vastuulla.

1 000 €	2009	2008
Taseen etuuspohjainen eläkevelka määräytyy seuraavasti:		
Rahastoitujen velvoitteiden nykyarvo	893	516
Järjestelmään kuuluvien varojen käypä arvo	-529	-436
	364	80
Rahastoimattomien velvoitteiden nykyarvo	223	531
Kirjaamattomat vakuutusmatemaattiset voitot (+) ja tappiot (-)	65	63
Nettomääräinen eläkevelka taseessa	652	674
Velvoitteen nykyarvon muutokset		
Velvoite kauden alussa	1 047	987
Työsuorituksesta johtuvat menot	49	158
Korkomenot	62	55
Vakuutusmatemaattiset voitot (-) ja tappiot (+)	35	-125
Maksetut etuudet	-77	-28
Velvoite tilikauden lopussa	1 116	1 047
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypien arvojen muutokset		
Järjestelyyn kuuluvien varojen käyvät arvot kauden alussa	436	475
Varojen odotettu tuotto	20	19
Työnantajan suorittamat maksut järjestelyyn	20	31
Vakuutusmatemaattiset voitot (+) ja tappiot (-)	76	-61
Maksetut etuudet	-23	-28
Järjestelyyn kuuluvien varojen käyvät arvot kauden lopussa	529	436
Taseessa esitetyn velan muutokset		
Velka kauden alussa	676	542
Tuloslaskelmaan merkityt eläkekulut	72	165
Maksusuoritukset järjestelyyn	-77	-31
Velka kauden lopussa	671	676
Tuloslaskelman etuuspohjainen eläkekulu määräytyy seuraavasti:		
Tilikauden työsuoritukseen perustuvat menot	49	158
Korkomenot	63	55
Järjestelyyn kuuluvien varojen odotettu tuotto	-20	-19
Vakuutusmatemaattiset voitot (-) ja tappiot (+)	-20	-29
Yhteensä	72	165

Järjestelyyn kuuluvien varojen toteutunut tuotto oli 96 tuhatta euroa vuonna 2009 (-42 tuhatta euroa).

Konserni ennakoi maksavansa etuuspohjaisiin eläkejärjestelyihin 83 tuhatta euroa vuonna 2010.

1 000 €	2009	2008	2007
Määrät tilikaudelta ja kahdelta edelliseltä tilikaudelta			
Velvoitteen nykyarvo	1 116	1 047	987
Järjestelmään kuuluvien varojen käypä arvo	-529	-436	-475
Alikate	587	611	512
Kokemusperäiset tarkistukset järjestelyjen varoihin, voitot (+) / tappiot (-)			
	76	-61	251
Kokemusperäiset tarkistukset järjestelyjen velkoihin, voitot (+) / tappiot (-)			
	96	-15	-265
Tärkeimmät käytetyt vakuutusmatemaattiset oletukset			
Diskonttokorko	5,0 %	6,0 %	4,9 %
Inflaatio-oletus	2,0 %	2,0 %	2,0 %
Järjestelyyn kuuluvien varojen odotettu tuotto	4,5 %	4,5 %	4,0 %
Tuleva palkankorotusolettamus	4,5 %	4,5 %	4,5 %

26. Varaukset

1 000 €	Ympäristö- varaukset	Muut varaukset	Yhteensä
Varaukset 1.1.2009	1 741	14	1 755
Varausten lisäykset	173	180	353
Käytetyt varaukset		-14	-14
Diskonttauksen vaikutus	61		61
Varaukset 31.12.2009	1 975	180	2 155

1 000 €	2009	2008
Pitkäaikaiset varaukset	2 100	1 741
Lyhytaikaiset varaukset	55	14
Yhteensä	2 155	1 755

Ympäristövaraukset kattavat seuraavat veloitteet:

Konserni on vuokrannut Keravan ja Kotkan kaupungeilta maa-alueet, joilla on kaatopaikat. Lisäksi konsernilla on käytössään Var-kaudessa maa-alue pilaantuneen maa-aineksen välivarastointia, puhdistustoimintaa ja loppusijoitusta varten. Konsernilla on velvoite hoitaa vuokrasopimusten tai toiminnan päättyessä alueiden jälkihoitotyöt eli maisemointi ja seurantatutkimukset ympäristö-lupien ehtojen mukaisesti.

Keravan kaatopaikan jälkihoitokustannusvaraus on jaettu kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa tulevat kustannukset on arvioitu laskentahetken hintatason perusteella korjattuna 2–3 %:n vuotuisella inflaatiolla, koska kustannustaso on varauksen käyttö-
hetkellä korkeampi kuin kaatopaikan rakennusaikana. Inflaatiolla korjatut kustannukset on diskontattu läjitysalueen rakentamis-
hetkeen. Korkokantana on käytetty valtion 5 vuoden riskittömän
velkakirjan tuotto-odotusta rakennushetkellä lisätynä L&T:n laina-
marginaalilla ko. ajankohtana. Tämä läjitysalueen rakentamisesta
aiheutuva määrä on aktivoitu nykyarvon suuruisena osaksi alueen
hankintamenoa taseeseen ja se poistetaan tasapoistoin. Yhtä
suuri erä on kirjattu taseen velkoihin varaukseksi, jota vuosittain
kasvattaa rahoituskuluihin kirjattava diskonttokorko. Varauksen toi-
nen osa lasketaan läjitysalueelle ajettavan tonnimäärän perusteella.

Kotkan kaatopaikan jälkihoitokustannusvaraus on myös jaettu kahteen osaan. Varauksen ensimmäisessä osassa kaatopaikan rakentamisesta aiheutuva määrä on aktivoitu nykyarvon suuruisena osaksi alueen hankintamenoa taseeseen kuten Keravan kaatopaikan varaus. Kotkan kaatopaikkaan sovelletaan kuitenkin suoriteyksikköön perustuvaa poistomenetelmää, joten taseeseen aktivoitu määrä poistetaan alueelle toimitetun jätteen tilavuuden mukaan. Toisen osan Kotkan kaatopaikan varauksesta muodostaa taseeseen aktivoitu seurantatutkimusvaraus, joka perustuu tasa-poistoihin. Tulevat kustannukset on arvioitu laskentahetken hinta-
tason perusteella korjattuna 3 %:n vuotuisella inflaatiolla.

Varkauden pilaantuneen maa-aineksen käsittely- ja loppu-
sijoituspaikan jälkihoitokustannusvaraus on käsitelty saman peri-
aatteen mukaan kuin Keravan varaus.

Pitkäaikaisiin varauksiin merkittyjen veloitteiden arvioidaan johtavan taloudellisen hyödyn menetyksiin pääosin 1–5 vuoden kuluessa, paitsi Kotkan seurantatutkimusvarauksessa 30 vuoden kuluessa.

Muut varaukset ovat pääasiassa uudelleenjärjestelyihin liittyviä varauksia.

27. Lainat

1 000 €	2009 Tasearvo	2008 Tasearvo
Pitkäaikaiset		
Lainat rahoituslaitoksilta ja eläkelainat	114 802	91 520
Rahoitusleasingvelat	2 843	3 279
Kauppahintavelat	3 324	7 688
Yhteensä	120 969	102 487
Lyhytaikaiset		
Pitkäaikaisten lainojen lyhennykset	18 922	28 556
Rahoitusleasingvelkojen lyhennykset	403	219
Lyhytaikaiset lainat		15 500
Kauppahintavelat	1 747	
Muut rahoitusvelat	1 818	294
Yhteensä	22 890	44 569

Rahoitusvelkojen käyvät arvot on esitetty liitetiedossa 30. Rahoitusvarat ja -velat arvostusryhmittäin.

27.1. Pitkäaikaisten lainojen erääntyminen

1 000 €	2010	2011	2012	2013	2014	2015 ja myöh.	Yhteensä
Lainat rahoituslaitoksilta ja eläkelainat	18 922	20 952	30 312	23 864	14 081	25 593	133 724
Rahoitusleasingvelat	403	318	296	276	259	1 694	3 246
Yhteensä	19 325	21 270	30 608	24 140	14 340	27 287	136 970

Pitkäaikaisten lainojen keskimääräinen duraatio 31.12.2009 oli 3,2 vuotta (3,2 vuotta) ja efektiivisten korkokantojen painotettu keski-
korko 2,93 % (5,11 %).

Pitkäaikaisten pankkilainojen sopimuksiin sisältyy omavarai-
suus- ja korkokatekovenantteja sekä muita tavanomaisia ehtoja,
jotka rajoittavat lisävakuuksien antoa muille rahoittajille ja nykyisen
liiketoiminnan lakkauttamista ja luovuttamista. Näiden ehtojen rik-
kominen oikeuttaa lainanantajat irtisanomaan lainat välittömästi.

Lassila & Tikanoja Oyj:n nimissä olevien lainojen kovenantit eivät ole olleet lähellä rikkoutumista vuosien 2009 ja 2008 aikana. Yhteisyritys L&T Recoil Oy:n lainasopimusten vuonna 2010 edellyttämä nettovelkojen ja käyttökatteen suhdetta ei tulla saavuttamaan vuoden 2010 ensimmäisellä kvartaalilla regenerointilaitok-
sen käynnistymisen viivästymisen vuoksi. Neuvottelut kovenantin muuttamisesta rahoittajien kanssa ovat käynnissä.

27.2. Rahoitusleasingvelat

1 000 €	2009	2008
Vähimmäisvuokrien erääntyminen		
Enintään 1 vuoden kuluessa	418	456
1–5 vuoden kuluttua	1 416	1 477
Yli 5 vuoden kuluttua	3 267	3 896
Vähimmäisvuokrat yhteensä	5 101	5 829
Vähimmäisvuokrien nykyarvon erääntyminen		
Enintään 1 vuoden kuluessa	403	219
1–5 vuoden kuluttua	1 149	625
Yli 5 vuoden kuluttua	1 694	2 654
Vähimmäisvuokrien nykyarvo yhteensä	3 246	3 498
Tulevat rahoituskulut	1 855	2 331
Rahoitusleasingvelat yhteensä	5 101	5 829

Merkittävin rahoitusleasingsopimus liittyy yhteisyritys L&T Recoilin tekemään vedyn, kuumaöljyn ja höyryn hankintaa koskevaan ostosopimukseen. Sopimuksen perusteella L&T Recoil on sitoutunut ostamaan niitä tuottavien laitosten tuotannon kokonaisuudessaan regenerointilaitoksensa käyttöön. Ostosopimuksen on IFRIC 4:n mukaisesti määritelty sisältävän vuokrasopimuksen.

Taulukossa esitettävät vähimmäisvuokrat sisältävät vuokrauden lopussa maksettavan lunastushinnan, jos sellaisesta on sovittu.

28. Muut pitkäaikaiset velat

1 000 €	2009	2008
Siirtovelat	1 255	675
Saadut ennakot	205	166
Muut velat	50	242
Yhteensä	1 510	1 083

29. Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat

1 000 €	2009	2008
Saadut ennakot	3 981	2 823
Ostovelat	22 218	21 437
Muut velat	18 115	17 368
Siirtovelat	49 815	46 670
Yhteensä	94 130	88 298
Siirtovelat		
Henkilöstökuluihin liittyvät velat	40 587	37 655
Jätteenkäsittelymaksut	3 022	3 502
Korot	1 287	1 561
Muut jaksotetut kulut	4 919	3 952
Yhteensä	49 815	46 670

Ostovelkojen ja muiden lyhytaikaisten velkojen käyvät arvot ovat samat tai jokseenkin samat kuin niiden yllä esitetyt tasearvot.

30. Rahoitusvarat ja -velat arvostusryhmittäin

2009	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja -velat	Lainat ja muut saamiset	Myytavissä olevat rahoitusvarat	Jaksotettuun hankintamenuon kirjattavat rahoitusvelat	Suojauslaskennan alaiset johdannaiset	Tase-erien kirjanpito-arvot	Tase-erien käyvät arvot	IFRS 7:n mukainen käyvän arvon hierarkia-taso
1 000 €								
Pitkäaikaiset rahoitusvarat								
Myytavissä olevat sijoitukset			525			525	525	
Rahoitusleasingsaamiset		4 425				4 425	4 843	
Muut saamiset		726				726	726	
Lyhytaikaiset rahoitusvarat								
Myyntisaamiset ja muut saamiset		73 339				73 339	73 339	
Myytavissä olevat sijoitukset			18 484			18 484	18 484	2
Rahavarat		9 099				9 099	9 099	
Rahoitusvarat yhteensä		87 589	19 009			106 598	107 016	
Pitkäaikaiset rahoitusvelat								
Lainat				120 969		120 969	121 788	
Muut velat				1 305		1 305	1 305	
Lyhytaikaiset rahoitusvelat								
Lainat				21 072		21 072	21 072	
Ostovelat ja muut velat				51 379		51 379	51 379	
Johdannaisvelat					1 073	1 073	1 073	2
Rahoitusvelat yhteensä				194 725	1 073	195 798	196 617	
2008								
1 000 €	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja -velat	Lainat ja muut saamiset	Myytavissä olevat rahoitusvarat	Jaksotettuun hankintamenuon kirjattavat rahoitusvelat	Suojauslaskennan alaiset johdannaiset	Tase-erien kirjanpito-arvot	Tase-erien käyvät arvot	IFRS 7:n mukainen käyvän arvon hierarkia-taso
Pitkäaikaiset rahoitusvarat								
Myytavissä olevat sijoitukset			502			502	502	
Rahoitusleasingsaamiset		4 694				4 694	4 968	
Muut saamiset		689				689	689	
Lyhytaikaiset rahoitusvarat								
Myyntisaamiset ja muut saamiset		68 424				68 424	68 424	
Johdannaissaamiset	112					112	112	
Myytavissä olevat sijoitukset			20 368			20 368	20 368	2
Rahavarat		6 149				6 149	6 149	
Rahoitusvarat yhteensä	112	79 956	20 870			100 938	101 212	
Pitkäaikaiset rahoitusvelat								
Lainat				102 487		102 487	102 189	
Muut velat				917		917	917	
Lyhytaikaiset rahoitusvelat								
Lainat				44 569		44 569	44 714	
Ostovelat ja muut velat				47 820		47 820	47 820	
Johdannaisvelat					610	610	610	2
Rahoitusvelat yhteensä				195 793	610	196 403	196 250	

Yllä olevissa taulukoissa Pitkäaikaiset muut velat eivät sisällä saatuja ennakoita, Myyntisaamiset ja muut saamiset eivät sisällä verosaamisia ja siirtosaamisia, eivätkä Ostovelat ja muut velat lakisääteisiä velkoja (kuten verovelkoja), koska nämä erittelyt vaaditaan vain rahoitusinstrumenteista.

Rahoitusvarojen ja -velkojen käypien arvojen määrittämisperiaatteet**Myytävissä olevat sijoitukset**

Myytävissä olevat sijoitukset koostuvat noteeraamattomista osakekeista ja sijoitustodistuksista. Sellaiset noteeraamattomat osakesijoitukset, joiden käypiä arvoja ei ole saatavissa epäaktiivisten markkinoiden vuoksi, arvostetaan hankintamenoon. Sijoitustodistukset ovat jälkimarkkinakelpoisia ja niiden käypä arvo perustuu tilinpäätöspäivän korkomarkkinanoteerauksiin.

Johdannaiset

Koronvaihtosopimusten käyvät arvot on määritetty tulevien rahavirtojen nykyarvoon perustuvalla menetelmällä, jonka tukena ovat tilinpäätöspäivän markkinakorot. Käyvät arvot kuvaavat niitä hintoja, jotka konserni saisi tai joutuisi maksamaan, jos johdannais-sopimus purettaisiin tilinpäätöspäivänä.

Pankkilainat ja muut lainat

Lainojen käyvät arvot perustuvat diskontattuihin rahavirtoihin. Diskonttaus korkona on käytetty korkoa, jolla konserni saisi vastaavaa lainaa tilinpäätöshetkellä. Lainan kokonaiskorko muodostuu riskitömästä markkinakorosta ja yrityskohtaisesta riskipreemiosta.

Rahoitusleasingvelat

Rahoitusleasingvelkojen käypä arvo on arvioitu diskonttaamalla tulevat rahavirrat korolla, jolla konserni voisi tehdä vastaavan leasing-sopimuksen tilinpäätöshetkellä.

Myyntisaamiset ja muut saamiset

Johdannaisvaroihin kuulumattomiin rahoitusvaroihin sisältyvät myyntisaamiset ja muut saamiset merkitään taseeseen alkuperäisen arvon mukaisina vähennettynä hyvityksillä ja arvonalentumistappioilla. Tämä vastaa niiden käypää arvoa, koska maksuajat ovat lyhyitä eikä diskonttauksella siten ole olennaista vaikutusta.

Ostovelat ja muut velat

Ostovelat ja muut lyhytaikaiset korottomat velat kirjataan taseeseen alkuperäiseen arvoonsa, joka vastaa niiden käypää arvoa, koska diskonttauksen vaikutus ei ole olennainen velkojen maturiteetti huomioon ottaen.

Käyvän arvon hierarkia käypään arvoon arvostetuista rahoitusvaroista ja -veloista

Käypään arvoon arvostetut rahoitusvarat ja -velat on luokiteltava käyttäen kolmitasoista käypien arvojen hierarkiaa, joka kuvastaa arvoja määritettäessä käytettävien syöttötietojen merkittävyyttä. L&T:llä ainoastaan lyhytaikaiset myytävissä olevat sijoitukset ja johdannaiset kirjataan käypään arvoon. Myytävissä olevien lyhytaikaisten sijoitusten, jotka ovat sijoitustodistuksia, ja johdannaisien, jotka ovat koronvaihtosopimuksia, käyvät arvot ovat tason 2 mukaisia. Molempien rahoitusinstrumenttien käyvät arvot perustuvat toimivilla markkinoilla noteeratuista hinnoista johdettuihin hintoihin tai yleisesti hyväksytyihin arvostusmalleihin, joiden syöttötiedot kuitenkin perustuvat merkittävilä osin todennettaviin markkinatietoihin.

31. Johdannais-sopimukset**Korkojohdannaiset**

1 000 €	2009		2008	
	Nimellisarvo	Käypä arvo	Nimellisarvo	Käypä arvo
Kaupankäyntitarkoituksessa tehtyjen koronvaihtosopimusten erääntyminen				
Enintään 1 vuoden kuluessa			15 000	
Yhteensä	0		15 000	112

Koronvaihtosopimuksilla on suojauduttu vaihtuvakorkoisiin lainoihin liittyvältä rahavirran korkoriskiltä. Niihin ei ole sovellettu IAS 39:n mukaista suojauslaskentaa, vaan käypien arvojen muutokset on kirjattu rahoitustuottoihin ja -kuluihin.

1 000 €	2009		2008	
	Nimellisarvo	Käypä arvo	Nimellisarvo	Käypä arvo
Suojauslaskennassa olevien koronvaihtosopimusten erääntyminen				
Enintään 1 vuoden kuluessa		4 629		4 629
1–5 vuoden kuluttua		30 785		20 914
Yli 5 vuoden kuluttua				5 000
Yhteensä	35 414	-1 073	30 543	-610

Koronvaihtosopimuksilla on suojauduttu vaihtuvakorkoisiin lainoihin liittyvältä rahavirran korkoriskiltä. Niihin on sovellettu IAS 39:n mukaista suojauslaskentaa. Suojaukset ovat olleet tehokkaita ja niiden käyvän arvon muutokset on esitetty kauden laajassa tuloslaskelmassa.

Koronvaihtosopimusten kiinteät korot 31.12.2009 vaihtelivat välillä 2,07–4,306 % (2,65–4,306 %). Vaihtuvana korkona oli 3 tai 6 kuukauden Euribor.

Koronvaihtosopimusten käyvät arvot perustuvat tilinpäätöspäivän markkinatietoihin.

32. Muut vuokrasopimukset

1 000 €	2009	2008
Ei-purettavissa olevien muiden vuokrasopimusten vähimmäisvuokrien erääntyminen		
Enintään 1 vuoden kuluessa	8 145	7 459
1–5 vuoden kuluttua	17 470	16 051
Yli 5 vuoden kuluttua	6 274	7 281
Vähimmäisvuokrat yhteensä	31 889	30 791

Konserni on vuokrannut osan käytössään olevista tuotanto- ja toimistotiloista sekä toimistokoneista ja autoista. Toimitilojen ei-purettavissa olevien vuokrasopimusten pituudet ovat yleensä kolmesta kahdeksaan vuoteen ja normaalisti niihin sisältyy mahdollisuus jatkaa sopimusta alkuperäisen päättymispäivän jälkeen. Konserni on vuokrannut maa-alueita lähinnä tuotannollisten toimintojen varastokentiksi. Vuokrasopimusten ehdot ovat yleisen maanvuokrasopimusmallin mukaiset. Kaikkien vuokrasopimusten vuokrat perustuvat kiinteään neliömetripohjaiseen yksikköhintaan ja ne on sidottu pääsääntöisesti elinkustannusindeksiin.

Vuoden 2009 tuloslaskelmaan sisältyy muiden vuokrasopimusten perusteella kuluksi kirjattuja vuokria 14 662 tuhatta euroa (13 461 tuhatta euroa).

33. Rahavirtalaskelman liitetiedot

1000 €	2009	2008
Liiketoiminnan rahavirran oikaisut		
Verot	11 881	10 724
Poistot ja arvonalentumiset	40 334	40 985
Rahoitustuotot ja -kulut	5 238	4 806
Öljyjohdannaisten käyvän arvon laskennalliset muutokset		-2 221
Osakkeiden myyntivoitot		-14 258
Myyntivoitot ja -tappiot	-70	573
Lopetut liiketoiminnot		2 616
Varaukset	898	244
Muut	911	-373
Yhteensä	59 192	43 096

Tilikauden aikana myytyjen tytäryritysten ja liiketoimintojen vaikutus konsernin taloudelliseen asemaan

Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	135	35
Liikearvo ja muut aineettomat hyödykkeet	62	1 054
Vaihto-omaisuus		7
Myyntisaamiset ja muut saamiset		206
Ostovelat ja muut velat		-48
Rahavarat		127
Varat ja velat yhteensä	197	1 381
Rahana saatu vastike	197	150
Luovutettujen yksiköiden rahavarat		-127
Rahavirtavaikutus	197	23

Kesäkuussa myytiin Virtain jätehuollon liiketoiminta. Luovutettavaan toimintaan liittyvä liikearvo ja aineettomat hyödykkeet määritettiin IAS 36.86:n mukaisesti luovutetun osan ja yksiköstä jäljelle jäävän osan arvojen suhteen perusteella. Myytyä liiketoiminnan osaa vastaava liikearvo ja aineettomat hyödykkeet yrityskaupoista kirjattiin myyntitappiona liiketoiminnan muihin kuluihin. Nämä mydyt liiketoimintojen osat eivät täytä IFRS 5.31–32 vaatimuksia lopetettujen toimintojen esittämisestä.

34. Lähipiiritapahtumat

Lassila & Tikanoja -konsernin lähipiiriin kuuluvat yhteisyritykset ja ylin johto. Konsernilla ei ollut osakkuusyrityksiä vuosina 2009 ja 2008.

Liiketoimet ja avoimet saldot yhteisyritysten kanssa

1 000 €	2009	2008
Myynti	930	990
Liiketoiminnan muut tuotot	75	
Korkotuotot	336	202
Pitkäaikaiset saamiset		
Pääomainsaaminen	15 896	8 396
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	31	62
Lainasaamiset	538	202

Liiketapahtumat yhteisyritysten kanssa tapahtuvat käyvin markkinahinnoin.

Liitetiedon yhteisyritysten luvut on esitetty sadan prosentin mukaisina.

Yhteisyritys L&T Recoil Oy:lle vuosina 2006 ja 2007 myönnettyjen yhteensä 2 646 tuhannen euron suuruisen pääomainsaamisen korko oli 31.12.2009 3,016 % p.a. Lainojen korko maksetaan, mikäli yhteisyrityksellä on taseen mukaan voitonjakokelpoisia varoja. Vuonna 2008 L&T Recoil Oy:lle annettiin yhteensä 5 750 tuhatta euroa uusia pääomainsaamia, joiden painotettu keskiporko oli 31.12.2009 3,0553 % p.a. Vuonna 2009 L&T Recoilille annettiin yhteensä 7 500 tuhatta euroa uusia pääomainsaamia, joiden painotettu keskiporko oli 31.12.2009 3,0349 %. Näiden lainojen korko maksetaan, kun L&T Recoilin vapaan oman pääoman ja pääomainsaamien määrä ylittää taseen mukaisen tappion määrän.

Konsernin emoyhtiö on sitoutunut sijoittamaan lisää L&T Recoil Oy:ön osakepääomana ja pääomainsaamina 50 % siitä määrästä, jolla yhteisyrityksen rahoitussopimusten mukainen omavaraisuuskovenantti täyttyy.

Konsernin emoyhtiö on antanut omavelkaisen takauksen L&T Recoil Oy:n rahoituslimiiteille, joiden määrä on 42 000 tuhatta euroa. Takaus kattaa 50 % kulloinkin käytössä olevista limiittien määrästä.

31.12.2009 yhteisyrityksillä ei ollut investointisitoumuksia. 31.12.2008 konsernin osuus yhteisyritysten investointisitoumuksista oli 972 tuhatta euroa

Ylimmän johdon työsuhde-etuudet

1 000 €	2009	2008
Palkat ja muut lyhytaikaiset työsuhde-etuudet	1 436	1 244
Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet	30	30
Osakeperusteiset maksut (optioetu)		5
Yhteensä	1 466	1 279

Ylin johto koostuu hallituksesta, toimitusjohtajasta ja johtajistosta. Tuloslaskelmaan kirjattiin ylimmän johdon osuutena osakeperusteisista maksuista kuluksi 216 tuhatta euroa (347 tuhatta euroa).

Hallitukselle maksetut palkat ja palkkiot

1 000 €	2009	2008
Juhani Majjala, puheenjohtaja	46	46
Juhani Lassila, varapuheenjohtaja	31	31
Heikki Bergholm	26	26
Eero Hautaniemi	26	26
Matti Kavetvu	26	26
Hille Korhonen	26	
Lasse Kurkilahti, entinen hallituksen jäsen		26

Vuonna 2009 toimitusjohtajan palkka luontoisetuineen oli 335 tuhatta euroa (335 tuhatta euroa).

Muun johtajiston palkat luontoisetuineen olivat yhteensä 921 tuhatta euroa (734 tuhatta euroa, joka sisältää palkat luontoisetuineen 704 tuhatta euroa, tulospalkkiot 25 tuhatta euroa ja optioedun 5 tuhatta euroa). Luvuissa on huomioitu palkat siltä ajalta, jona henkilöt ovat kuuluneet johtajistoon.

Hallituksen jäsenillä ei ole eläkesopimuksia yhtiön kanssa. Toimitusjohtajalla on etuusperusteinen eläkesopimus, jonka mukaan hänellä on oikeus siirtyä eläkkeelle 60-vuotiaana. Sopimuksesta kirjattiin tuloslaskelmaan 30 tuhatta euroa vuonna 2009 (30 tuhatta euroa). Eläkkeen määrä on alle täysimääräisen TyEL-eläkkeen.

Hallituksen jäsenet eivät kuulu optio-ohjelmien piiriin.

Toimitusjohtajalle ja johtajistolle ei myönnetty optioita vuonna 2009. Johtajiston kokouksissa tapahtui vuoden 2009 aikana muutoksia. Toimitusjohtajalla ja nykyisillä johtajiston jäsenillä oli 31.12.2009 177 000 kappaletta optioita, joista 121 000 kappaletta oli toteutettavissa (31.12.2008 302 000 kpl optioita, joista 149 000 kpl oli toteutettavissa).

Konsernin lähipiiriin kuuluville henkilöille ei ole myönnetty lainoja eikä heidän puolestaan ole annettu takauksia tai muita vakuuksia.

35. Tilintarkastuskustannukset

1 000 €	PWC*	Muut yhtiöt	Yhteensä
2009			
Tilintarkastus	180	18	198
Muut tilintarkastuslain mukaiset toimeksiannot	6		6
Veroneuvonta	12		12
Muut palvelut	39	3	42
Yhteensä	237	21	258
2008			
Tilintarkastus	176	27	203
Muut tilintarkastuslain mukaiset toimeksiannot	9		9
Veroneuvonta	10		10
Muut palvelut	47		47
Yhteensä	242	27	269

* PricewaterhouseCoopers-ketju

36. Vastuusitoumukset

1 000 €	2009	2008
Omista sitoumuksista annetut vakuudet		
Kiinnitykset maanvuokraoikeuteen	42 179	10 192
Yrityskiinnitykset	21 460	10 460
Muut vakuudet	234	200
Ympäristölupien edellyttämät pankkitakaukset	3 591	4 126

Kiinnitykset maanvuokraoikeuteen ovat pääosin yhteisyritys L&T Recoilin pankeille antamia vakuuksia, joiden kiinnityskohteena on Haminan kaupungilta vuokratut alueet ja niillä oleva regenerointilaitos.

Konserni ei ole antanut ulkopuolisten puolesta pantteja, kiinnityksiä tai takauksia.

37. Rahoitusriskien hallinta

L&T:n rahoitusriskien hallinnan periaatteet määritellään hallituksen hyväksymässä rahoituspolitiikassa. Rahoitusriskien hallinnan tarkoituksena on suojautua merkittäviltä rahoitusriskeiltä ja pyrkiä rajoittamaan rahoitusmarkkinoiden muutosten ja muiden riskitekijöiden epäedullisia vaikutuksia konsernin tulokseen.

Rahoitusriskien hallintaa ohjaa rahoitusryhmä, johon kuuluu toimitusjohtaja, talousjohtaja ja rahoitusjohtaja. Rahoitusryhmä käy kuukausittain läpi rahoitusriskeihin liittyvät raportit ja hyväksyy niiden pohjalta tarvittavat toimenpiteet. Konsernin rahoitus ja likviditeetinhallinta hoidetaan keskitetysti konsernin taloushallinnossa, jota johtaa talousjohtaja. Rahoitusriskien hallintaan liittyvät transaktiot toteutetaan konsernin taloushallinnossa. Yhteisyrittäjä L&T Recoilla on omat muusta konsernista erilliset rahoitusjärjestelyt, mutta konsernin taloushallinto vastaa myös niihin liittyvistä suojastransaktioista ja yhtiön likviditeetinhallinnasta.

Valuuttariski

L&T muodostuu Suomessa toimivasta emoyhtiöstä sekä Suomessa, Ruotsissa, Latviassa ja Venäjällä toimivista tytäryhtiöistä. Emoyhtiön ja kotimaisten tytäryhtiöiden toiminta- ja raportointivaluuttana on euro ja muissa tytäryhtiöissä sijaintimaan valuutta. Valuuttakurssien vaihtelut vaikuttavat siten konsernin tulokseen ja omaan pääomaan, mutta eivät kovin merkittävästi.

Transaktioriski

L&T:n ulkomaisten tytäryhtiöiden liiketoiminta tapahtuu lähes täysin niiden toimintavaluutassa. Tytäryhtiöiden rahoitus hoidetaan pääsääntöisesti konsernin sisäisillä lainoilla, jotka ovat kunkin tytäryhtiön toimintavaluutan määräisiä. Vuoden 2008 loppupuolelle asti muut kuin nettosijoitukseen mukaan luettavat lainat suojattiin valuuttatermiineillä, mutta sen jälkeen niitä ei ole suojattu. Suomessa toimivat konserniyhtiöt käyttävät myynnin laskutusvaluuttana lähes poikkeuksetta euroa. Ostoisissa on laskutusvaluuttana vähäisessä määrin myös Ruotsin kruunu. L&T:n lainat ovat euro-määräisiä lukuun ottamatta kolmea latvialaisen tytäryhtiön nimissä olevaa pienehköä Latvian lati -määräistä lainaa.

Translaatoriski

L&T:n translaatoriskille alttiina oleva positio muodostuu ulkomaisiin tytäryhtiöihin tehdystä nettosijoituksesta, joihin sisältyvät omat pääomat ja niihin rinnastettavat lainat. Translaatiopositiota ei ole suojattu. Vuonna 2009 tapahtuneiden valuuttakurssimuutosten takia omaan pääomaan syntyi muuntoeroja 300 tuhatta euroa (-2 259 tuhatta euroa). Valuuttamääräiset nettosijoitukset on esitetty valuutoittain alla olevassa taulukossa.

Nettosijoitusten translaatiopositio

1 000 €	2009	2008
SEK	13 923	14 019
LVL	8 527	6 958
RUB	7 536	5 284
Yhteensä	29 986	26 261

Sijoitusten hintariski

L&T ei ole sijoittanut varoja noteerattuihin osakkeisiin, joiden arvo vaihtelee markkinahintojen muutosten vuoksi, joten se ei altistu arvopaperimarkkinoihin liittyvälle hintariskille. L&T:n omistamien noteeraamattomien osakkeiden määrä on vähäinen, eikä niihin liity olennaista hintariskiä.

Korkoriski

L&T:n korkoriski liittyy pääasiassa lainoihin, jotka on sidottu vaihtuviin korkoihin ja joista aiheutuvat rahavirrat vaihtelevat korkotason muuttuessa. Koska L&T:n palveluiden kysyntä tai niiden hinnat eivät ole merkittävästi riippuvaisia talousuhdanteiden vaihteluista, korkokustannukset pyritään pitämään mahdollisimman vakaina. Tämän vuoksi suuri osa vaihtuvakorkoisiin lainoihin liittyvästä rahavirrasta on suojattu korkoriskiltä koronvaihtosopimuksin. Lisäksi osa lainoista on nostettu kiinteäkorkoisina.

31.12.2009 lainoista oli joko kiinteäkorkoisia tai koronvaihtosopimuksilla suojattuja 56 % (54 %) ja vaihtuvakorkoisia 44 % (46 %). Osaan pitkäaikaisten vaihtuvakorkoisten lainojen sopimuksista sisältyy lisäksi koronvaihtelujen vaikutuksia vaimentavat korko-optiot. Korkotason muutokset eivät siten vaikuta korkokustannuksiin täysimääräisesti.

Kaikki rahavirran suojaukseksi tehdyt koronvaihtosopimukset ovat konsernin riskienhallintapolitiikan mukaisesti suojaavia, mutta L&T ei soveltanut IAS 39:n mukaista suojauslaskentaa niihin koronvaihtosopimuksiin, jotka oli tehty ennen IFRS-tilinpäätös-käytäntöön siirtymistä. Tällaisia sopimuksia ei ollut voimassa enää vuoden 2009 lopussa.

L&T:n rahoituspolitiikan mukaisesti korkoa tuottavien varojen määrä pyritään pitämään pienenä suhteessa kulloiseenkin lyhyen aikavälin rahoitustarpeeseen ja sijoitettuina suhteellisen lyhytaikaisiin instrumentteihin. Korkosijoitusten määrää kasvatettiin vuoden 2008 lopulla ja määrä pidettiin edelleen aiempaa suurempana vuonna 2009. Minkään korkosijoituksen sijoitusaika ei ylitä kuutta kuukautta. L&T:llä ei ole muita merkittäviä korollisia saamisia, joiden tuotto olisi sidottu markkinakorkojen muutoksiin.

Pitkäaikaisten lainojen korontarkistus- tai eräpäivä ml. koronvaihtosopimukset

1 000 €	2010	2011–2014	2015 ja myöh.	Yhteensä
31.12.2009				
Lainat rahoituslaitoksilta ja eläkelainat	99 662	22 952	11 110	133 724
Rahoitusleasingvelat	403	1 149	1 694	3 246
Yhteensä	100 065	24 101	12 804	136 970
Koronvaihtosopimusten vaikutus	-30 785	30 785		
	69 280	54 886	12 804	136 970

1 000 €	2009	2010–2013	2014 ja myöh.	Yhteensä
31.12.2008				
Lainat rahoituslaitoksilta ja eläkelainat	95 077	11 112	13 887	120 076
Rahoitusleasingvelat	219	625	2 654	3 498
Yhteensä	95 296	11 737	16 541	123 574
Koronvaihtosopimusten vaikutus	-25 915	20 915	5 000	
	69 381	32 652	21 541	123 574

Luotto- ja vastapuoliriski

Rahoitusinstrumentteihin liittyy riski siitä, että vastapuoli ei pysty täyttämään sopimuksen mukaisia maksuvelvoitteitaan. Vastapuoliriskiä hallitaan tekemällä rahoitus- ja johdannaissopimuksia vain suurimpien pohjoismaisten pankkien kanssa sekä tekemällä likviditeettihallintaan liittyviä sijoituksia vain korkean luottokelpoisuuden omaavien liikkeellelaskijoiden sijoitus- ja yritystodistuksiin L&T:n hallituksen hyväksymän vastapuolillisten mukaisesti. Tilinpäätöshetkellä avoinna olevista sijoituksista ei odoteta aiheutuvan arvonalentumisia.

L&T:llä on laaja asiakaskunta, joka koostuu yrityksistä, laitoksista, toimisto- ja liikekiinteistöistä, institutionaalisista kiinteistönomistajista, asunto-osakeyhtiöistä, julkisesta sektorista ja kotitalouksista. Myyntisaamiset koostuvat pääosin suuresta määrästä suhteellisen pieniä saatavia, eikä merkittäviä luottoriskikeskittymiä ole. L&T:llä on luotonvalvontaohjeet, joilla pyritään varmistamaan se, että palveluita ja tuotteita myydään vain luottokelpoisille asiakkaille tai ennakkomaksulla, mikäli asiakkaan luottokelpoisuus ei ole riittävä. Suuri osa asiakassuhteista perustuu pitkäaikaisiin palvelusopimuksiin, eikä asiakkailta yleensä vaadita vakuuksia.

Myyntisaamisiin liittyvää perintätoimintaa hoidetaan kotimaan myyntisaamisten osalta keskitetysti taloushallinnossa. Ulkomaiset tytäryhtiöt hoitavat omien myyntisaamiensa perinnän paikallisesti. Liikevaihdosta 89,8 % tuli Suomesta vuonna 2009.

Myyntisaamisten arvonalennusten nettomäärä suhteessa liikevaihtoon oli edelleen samalla tasolla kuin viime vuosina eli alle 0,2 % liikevaihdosta. Konsernin luottoriskin enimmäismäärää tilinpäätöshetkellä vastaavat parhaiten rahoitusvarojen tasearvot 31.12.2009 siinä tapauksessa, että sopimusten vastapuolet eivät pysty täyttämään rahoitusinstrumentteihin liittyviä velvoitteitaan.

Myyntisaamisten ikäjakauma

1 000 €	2009	2008
Erääntymättömät myyntisaamiset	57 868	54 308
Erääntyneet 1–90 pv	5 175	6 822
Erääntyneet 91–180 pv	724	438
Erääntyneet 181–365 pv	690	343
Erääntyneet yli 365 pv	76	
Yhteensä	64 533	61 911

Arvoltaan alentuneet myyntisaamiset on kirjattu kuluksi tuloslaskelmaan. Arvonalentumistappioiden määrä ja aiemmin kirjattujen arvonalentumistappioiden peruutukset esitetään liitetiedossa 6. Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut.

Rahoitusvaroihin liittyvä luottoriski

1 000 €	2009 Tasearvo	2008 Tasearvo
Myytavissä olevat pitkäaikaiset sijoitukset	525	502
Pitkäaikaiset rahoitusleasingosaamiset	4 425	4 694
Muut pitkäaikaiset saamiset	726	689
Myyntisaamiset ja muut lyhytaikaiset saamiset	64 533	71 898
Johdannaissaamiset		112
Myytavissä olevat lyhytaikaiset sijoitukset	18 484	20 368
Rahavarat	9 099	6 149
Yhteensä	97 792	104 412

Kaikki rahoitusvarat ovat vakuudettomia eikä niissä ole merkittäviä luottoriskikeskittymiä. Niihin liittyvä enimmäisluottoriski on niiden kirjanpitoarvo. Myyntisaamisista tehtyjen arvonalentumiskirjausten kriteerinä on johdon harkinnan mukaan käytetty velallisten merkittäviä taloudellisia vaikeuksia, yrityssaneerausta, perintätoimiston luottotappiosuosituksia tai maksujen pitkäaikaista laiminlyöntiä. Muista rahoitusvaroista ei ole kirjattu arvonalentumisia.

Likviditeetti- ja jälleerahoitusriski

Likviditeettiriskin hallinnalla varmistetaan, että L&T pystyy jatkuvasti hoitamaan toimintaan liittyvät rahoitukselliset veloitteensa mahdollisimman edullisin kustannuksin. L&T pyrkii säilyttämään hyvän maksuvalmiuden tehokkaalla kassanhallinnalla ja sijoittamalla sellaisiin rahamarkkinainstrumentteihin, jotka voidaan realisoida nopeasti. Likviditeettitilannetta seurataan ajantasaisesti ja sitä ennakoidaan kassavirtaennusteiden avulla. Kotimaisten konserniyhtiöiden likviditeetti netotetaan konsernitilien avulla ja konsernin taloushallinto vastaa likviditeettilyijämien sijoittamisesta. Rahoituksen saatavuutta pyritään varmistamaan käyttämällä rahoitustoiminnassa useita pankkeja. Jälleerahoitusriskiä hallitaan hajauttamalla lainojen maturiteettia ja pyrkimällä pitämään pitkän lainasalkun keskimääräinen duraatio vähintään 2,5 vuotena.

L&T:n kassavarat on pyritty pitämään melko pieninä ja toisaalta huolehdittu luottolimiittien riittävydestä likviditeetin hallinnassa. Finanssikriisin seurauksena kassavarajoja on kuitenkin tarkoituksellisesti pidetty aiempaa suurempina.

Lyhytaikaisia, kassavirran heilahteluista johtuvia rahantarpeita varten L&T:llä on käytössä lyhytaikaisten luottojen limiittejä (yhteensä 23 milj. e), shekkitiilimittejä (yhteensä 3,2 milj. e) ja yritystodistusohjelma (50 milj. e). 31.12.2009 konsernin likvidien varojen ja sijoitusten määrä oli 27,6 miljoonaa euroa (26,5 milj. e). Luottolimiiteistä oli käytössä 31.12.2009 1,8 miljoonaa euroa (15,7 milj. e) ja yritystodistusohjelma oli käyttämättä samoin kuin vuotta aiemmin.

Seuraavassa taulukossa esitetään konsernin rahoitusvelat jaoteltuina sopimuksiin perustuvien eräpäivien mukaisesti tilinpäätöspäivänä. Taulukossa esitettävät luvut ovat sopimuksiin perustuvia diskonttaamattomia rahavirtoja. L&T:n nostamiin pitkäaikaisiin lainoihin sisältyy omavaraisuus- ja korkokatekovenantteja sekä muita tavanomaisia ehtoja, jotka rajoittavat lisävakuuksien antoa muille rahoittajille ja nykyisen liiketoiminnan lakkauttamista tai luovuttamista. Näiden ehtojen rikkominen oikeuttaa lainanantajat irtisanomaan lainat välittömästi, mikä johtaisi taulukossa esitettyihin lainoihin liittyvien rahavirtojen aikaistumiseen.

Rahoitusvelkojen erääntyminen

1 000 €	Tasearvo	Sopimusten mukainen rahavirta	2010	2011	2012	2013	2014	2015 ja myöh.
31.12.2009								
Lainat rahoituslaitoksilta ja eläkelainat	133 724	146 791	22 492	24 011	32 640	25 417	14 976	27 255
Rahoitusleasingvelat	3 246	5 101	418	354	354	354	354	3 267
Kauppahintavelat	5 121	5 410	1 786	3 624				
Muut pitkäaikaiset rahoitusvelat	1 255	1 255		628	627			
Johdannaisvelat	1 073	1 073	1 073					
Ostovelat ja muut velat	51 379	51 379	51 379					
Yhteensä	195 798	211 009	77 148	28 617	33 621	25 771	15 330	30 522

1 000 €	Tasearvo	Sopimusten mukainen rahavirta	2009	2010	2011	2012	2013	2014 ja myöh.
31.12.2008								
Lainat rahoituslaitoksilta ja eläkelainat	135 576	153 779	49 979	20 456	19 626	18 239	22 919	22 560
Rahoitusleasingvelat	3 498	5 829	456	415	354	354	354	3 896
Kauppahintavelat	7 930	8 777		2 093	6 684			
Muut pitkäaikaiset rahoitusvelat	969	970	295	338	337			
Johdannaisvelat	610	610	610					
Ostovelat ja muut velat	47 820	47 820	47 820					
Yhteensä	196 403	217 785	99 160	23 302	27 001	18 593	23 273	26 456

Lainojen rakenne

1 000 €	Käytössä 31.12.2009	Käytettävissä 31.12.2009	Yhteensä	Käytössä 31.12.2008	Käytettävissä 31.12.2008	Yhteensä
Lainat rahoituslaitoksilta ja eläkelainat	133 724		133 724	120 076		120 076
Rahoitusleasingvelat	3 246		3 246	3 498		3 498
Sitova luottolimiitti erääntyy vuonna 2010		15 000	15 000		15 000	15 000
Ei-sitovat luottolimiittit		8 000	8 000	15 500	11 500	27 000
Yritystodistusohjelma		50 000	50 000		50 000	50 000
Shekkitiilimiittit	1 818	1 375	3 193	203	1 963	2 166
Kauppahintavelat	5 121		5 121	7 688		7 688
Yhteensä	143 909	74 375	218 284	146 965	78 463	225 428

Rahoitusinstrumenteista aiheutuva herkkyys markkinariskeille
Seuraavassa esitetty IFRS 7 -standardin edellyttämä herkkyys-analyysi pyrkii kuvaamaan konsernin tilikauden tuloksen ja oman pääoman herkkyyttä korkotason muutoksille taseessa 31.12.2009 (31.12.2008) olevista rahoitusinstrumenteista eli rahoitusvaroista ja -veloista sekä johdannaissopimuksista. Niiden johdannaissopimusten, joihin sovelletaan suojauslaskentaa, käyvän arvon muutokset on oletettu kohdistuvan kokonaan omaan pääomaan ja muiden johdannaissopimusten tuloslaskelmaan.

Korkotason muutoksesta aiheutuvaa herkkyyttä laskettaessa on käytetty seuraavia oletuksia:

- Korkotason muutokseksi oletetaan +/-0,5 prosenttiyksikköä. Oletuksena on aiemmin käytetty yhtä prosenttiyksikköä, mutta lyhyiden korkojen ollessa 31.12.2009 alle tämän tason muutosprosenttia on alennettu.
- Laskelman perustana oleva positio sisältää korolliset rahoitusvelat ja -saamiset sekä koronvaihtosopimukset.

Nettosijoituksia ulkomaisiin yksiköihin ei ole sisällytetty herkkyys-analyyysiin.

IFRS 7 -standardin mukainen herkkyysanalyysi rahoitusinstrumenttien markkinariskeistä

milj. €	2009		2008	
	Tulos verojen jälkeen	Oma pääoma	Tulos verojen jälkeen	Oma pääoma
+0,5 % muutos markkinakoroissa	-0,2	0,3		0,3
-0,5 % muutos markkinakoroissa	0,1	-0,3	0,2	-0,3

38. Riita-asiat ja oikeusprosessit

Lahti Energia Oy:n kanne vahingonkorvausasiassa Lassila & Tikanoja Oy:tä vastaan on edelleen vireillä Lahden kärjäoikeudessa. Vaatimuksen määrä on 2 514 985,46 euroa. Yhtiö kiistää vaatimuksen sekä perusteeltaan että määrältään. Yhtiöllä on asianmukaiset vakuutukset mahdollisen korvausvelvollisuuden varalta.

L&T Hankinta Ky:llä on vireillä muutoksenhaku Helsingin hallinto-oikeudessa Uudenmaan verotuksen oikaisulautakunnan tekemästä päätöksestä, joka koskee vuoden 2005 verotettavasta tulosta vähennettyä purkutappioista tehtyä poistoa, määrältään 1 037 255,46 euroa.

Lassila & Tikanoja on asianosaisena muutamassa pienessä konsernin liiketoimintaan liittyvässä riita-asiassa. Kyseisten riita-asioiden lopputuloksilla ei ole olennaista vaikutusta konsernin taloudelliseen asemaan.

Kiinteistö Oy Roihupelto on kohdistanut Lassila & Tikanojaan vahingonkorvausvaatimuksen. Asia ei ole edennyt haastehakemukseen ja yhtiöllä on asianmukaiset vakuutukset mahdollisen korvausvelvollisuuden varalta.

39. Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat

Yhtiön johdolla ei ole tiedossa sellaisia olennaisia tilinpäätöspäivän jälkeisiä tapahtumia, jotka olisivat vaikuttaneet tilinpäätöksen laadintaan.

Emoyhtiön tilinpäätös, FAS

Tuloslaskelma

1 000 €	2009	2008	Liitetieto
Liikevaihto	436 856	439 918	1
Hankinnan ja valmistuksen kulut	-372 185	-383 484	
Bruttokate	64 671	56 434	
Myyntin ja markkinoinnin kulut	-12 528	-13 682	
Hallinnon kulut	-7 819	-7 463	3
Liiketoiminnan muut tuotot	2 633	17 087	5
Liiketoiminnan muut kulut	-1 292	-1 371	5
Liikevoitto ennen liikearvon poistoja	45 665	51 005	2, 4
Liikearvon poistot	-8 460	-8 597	
Liikevoitto	37 205	42 408	
Rahoitustuotot ja -kulut	1 086	3 876	6
Voitto ennen satunnaisia eriä	38 291	46 284	
Satunnaiset erät	-1 404	-16 150	7
Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	36 887	30 134	
Tilinpäätössiirrot			
Poistoeron muutos	696	274	
Tuloverot	-9 644	-4 337	8
Tilikauden voitto	27 939	26 071	

Rahoituslaskelma

1000 €	2009	2008
Liiketoiminta		
Liikevoitto	37 205	42 408
Oikaisut:		
Suunnitelman mukaiset poistot	13 791	13 275
Myyntivoitot ja -tappiot	283	-14 702
Muut oikaisut	121	95
Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta	51 400	41 076
Käyttöpääoman muutos		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys/vähennys	-1 927	-3 199
Vaihto-omaisuuden lisäys/vähennys	-312	-367
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys/vähennys	5 797	5 516
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	54 958	43 026
Maksetut korot ja maksut muista liiketoiminnan rahoituskuluista	-12 349	-11 918
Saadut korot liiketoiminnasta	10 867	13 855
Maksetut välttämättömät verot	-9 327	-6 682
Liiketoiminnan rahavirta	44 149	38 281
Investoinnit		
Investoinnit konserniyrityksiin	-1 745	-1 889
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-6 829	-6 820
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot	90	876
Investoinnit muihin sijoituksiin		-1 710
Myyntien pääomalaisten	-7 500	-5 750
Luovutustulot muista sijoituksista		14 201
Saadut osingot investoinneista	2 333	2 118
Investointien rahavirta	-13 651	1 026
Rahoitus		
Maksullinen osakeanti		206
Maksettu konserniavustus	-17 013	-4 674
Saatu konserniavustus	863	2 042
Lyhytaikaisten lainojen nostot/takaisinmaksut	-10 947	-15 927
Lyhytaikaisten konsernin sisäisten lainojen nostot/takaisinmaksut	11 040	-18 125
Pitkäaikaisten lainojen nostot	24 000	47 000
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut	-17 781	-15 086
Maksetut osingot	-21 272	-21 316
Omien osakkeiden hankinta	-356	
Rahoituksen rahavirta	-31 466	-25 880
Rahavarojen muutos	-968	13 427
Rahavarat 1.1.	23 159	9 732
Rahavarat 31.12.	22 191	23 159

Rahoituslaskelman erät eivät ole suoraan johdettavissa taseista mm. tytäryhtiöiden fuusioiden ja purkujen takia.

Tase

1 000 €	2009	2008	Liitetieto
VASTAAVAA			
Pysyvät vastaavat			
Aineettomat hyödykkeet			9
Aineettomat oikeudet	663	611	
Liikearvo	5 431	12 542	
Muut pitkävaikutteiset menot	574	75	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat		303	
	6 668	13 531	
Aineelliset hyödykkeet			10
Maa-alueet	2 678	2 677	
Rakennukset ja rakennelmat	32 022	31 311	
Koneet ja kalusto	4 202	4 464	
Muut aineelliset hyödykkeet	48	47	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	6 816	5 435	
	45 766	43 934	
Sijoitukset			11
Osuudet saman konsernin yrityksissä	56 570	56 576	
Osuudet yhteisyrityksissä	4	4	
Pääomalausainasaamiset yhteisyrityksiltä	15 896	8 396	
Pääomalausainasaamiset muilta	115	115	
Muut osakkeet ja osuudet	350	310	
	72 935	65 401	
Pysyvät vastaavat yhteensä	125 369	122 866	
Vaihtuvat vastaavat			
Vaihto-omaisuus			
Aineet ja tarvikkeet	584	500	
Valmiit tuotteet/tavarat	2 744	2 754	
Muu vaihto-omaisuus	584	346	
	3 912	3 600	
Pitkäaikaiset saamiset			
Lainasaamiset	342	395	
Lyhytaikaiset saamiset			12
Saamiset saman konsernin yrityksiltä	128 182	117 143	
Saamiset yhteisyrityksiltä	569	264	
Myyntisaamiset	48 843	49 263	
Muut saamiset	572	781	
Siirtosaamiset	5 131	4 110	
	183 297	171 561	
Rahat ja pankkisaamiset	22 191	23 159	
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	209 742	198 715	
Vastavaaa yhteensä	335 111	321 581	
1 000 €	2009	2008	Liitetieto
VASTATTAVAA			
Oma pääoma			13
Osakepääoma	19 399	19 399	
Ylikurssirahasto	50 672	50 672	
Edellisten tilikausien voitto	27 410	22 990	
Tilikauden voitto	27 939	26 071	
Oma pääoma yhteensä	125 420	119 132	
Tilinpäätössiirtojen kertymä			
Poistoero	2 470	3 148	
Pakolliset varaukset			14
Pitkäaikainen	2 627	1 912	
Lyhytaikainen	559	311	
	3 186	2 223	
Vieras pääoma			15
Pitkäaikainen			
Lainat rahoituslaitoksilta	61 815	64 808	
Eläkelainat	34 122	25 000	
Saadut ennakot	203	166	
Muut velat		200	
	96 140	90 174	
Lyhytaikainen			
Joukkovelkakirjalainat			
Lainat rahoituslaitoksilta	17 172	28 119	
Saadut ennakot	936	241	
Ostovelat	13 459	13 002	
Velat saman konsernin yrityksille	20 862	13 113	
Muut velat	15 641	15 401	
Siirtovelat	39 825	37 028	
	107 895	106 904	
Vieras pääoma yhteensä	204 035	197 078	
Vastattavaa yhteensä	335 111	321 581	

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Lassila & Tikanoja Oyj:n tilinpäätös on laadittu Suomen kirjanpitolain mukaisesti (FAS). Tilinpäätöksen erät on arvostettu alkuperäiseen hankintamenoon.

Pysyvät vastaavat

Aineettomat ja aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet merkitään taseeseen välittömään hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla. Suunnitelman mukaiset poistot lasketaan tasapoistoina taloudellisen pitoajan perusteella alkuperäisestä hankintahinnasta lukuun ottamatta uusia läjitysalueita. Poistoaajat ovat:

Rakennukset ja rakennelmat	5–25 vuotta
Kuljetusvälineet	6–8 vuotta
Koneet ja kalusto	4–10 vuotta
Liikearvot	5–10 vuotta
Aineettomat oikeudet ja muut pitkävaikutteiset menot	5–10 vuotta

Vuonna 2008 ja sen jälkeen valmistuneisiin kaatopaikkoihin sovelletaan suoriteyksikköön perustuva poistomenetelmää, jossa poistot tehdään läjitysalueelle toimitetun jätteen viemän tilavuuden mukaan. Menetelmä kuvaa tasapoistoa paremmin sitä, miten yritys odottaa saavansa läjitysalueista taloudellista hyötyä. Keravan läjitysalue on täyttymässä, joten se poistetaan loppuun tasapoistoina.

Tilikauden aikana hankitun käyttöomaisuuden poistot lasketaan käyttöönostosta lähtien.

Leasingvuokrat käsitellään vuosikuluna eikä hyödykkeitä esitetä taseessa.

Sijoitukset arvostetaan hankintamenoon.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus arvostetaan hankintamenoon ellei todennäköinen jälleenhankintameno tai luovutushinta ole sitä alhaisempi. Ympäristötuotteiden vaihto-omaisuus arvostetaan käyttäen liukuvaa keskihintaa. Muun vaihto-omaisuuden arvo määritellään fifo-periaatteella. Itse valmistetun vaihto-omaisuuden hankintamenoon luetaan välittömien kustannusten lisäksi myös osuus tuotannon yleiskustannuksista.

Ulkomaan rahan määräiset erät

Ulkomaan rahan määräiset liiketapahtumat kirjataan tapahtumapäivän kursseihin. Valuuttamääräiset saamiset ja velat muunnetaan euroiksi käyttäen tilinpäätöspäivän Euroopan Keskuspankin kurssia. Kurssierot merkitään tuloslaskelmaan.

Johdannaiset

Vaihtuvakorkoisin lainoin liittyvän rahavirran korkoriskin suojauksena käytetään koronvaihtosopimuksia. Niistä syntyvät korkotuotot ja -kulut jaksotetaan sopimusajalle ja niillä oikaistaan suojattavan erän korkoja.

Liikevaihto

Myyntituotoista vähennetään myynnin välilliset verot, annetut alennukset sekä myynnin kurssierot. Myyntirahdit ja muut myynti- ja toimituskulut käsitellään luonteensa mukaisesti hankinnan tai myynnin kuluna. Luottotappiot kirjataan liiketoiminnan muihin kuluihin.

Tutkimus- ja kehitysmenot

Tutkimus- ja kehitysmenot kirjataan kuluksi.

Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut

Liiketoiminnan muihin tuottoihin ja kuluihin sisältyvät säännölliseen palvelu- ja suorite-myyntiin kuulumattomat erät kuten käyttöomaisuuden myyntivoitot, -tappiot ja romutukset sekä luottotappiokirjaukset ja niiden palautukset.

Tuloverot

Kauden tuloverot lasketaan verotettavasta tulosta voimassaolevan verokannan perusteella. Veroja oikaistaan mahdollisilla edellisissä kausiin liittyvillä veroilla. Laskennalliset verovelat ja -saamiset on esitetty liitetiedoissa.

1. Liikevaihto

1 000 €	2009	%	2008	%
Liikevaihto toimialoittain				
Ympäristöpalvelut	175 308	40,1	185 689	42,2
Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut	197 688	45,3	189 388	43,1
Teollisuuspalvelut	63 860	14,6	64 833	14,7
Konsernihallinto ja muut			8	
Yhteensä	436 856	100,0	439 918	100,0
Liikevaihto markkina-alueittain				
Suomi	431 121	98,7	435 549	99,0
Muut maat	5 735	1,3	4 369	1,0
Yhteensä	436 856	100,0	439 918	100,0

2. Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

	2009	2008
Henkilöstö keskimäärin		
Toimihenkilöt	990	1 002
Työntekijät	4 677	4 746
Yhteensä	5 667	5 748

1 000 €	2009	2008
Tilikauden henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	157 330	156 163
Eläkekulut	27 934	26 612
Muut henkilösivukulut	9 460	10 979
Yhteensä	194 724	193 754

Johdon palkkoja, palkkioita ja eläke-etuuksia selostetaan konsernitiilinpäätöksen liitetiedossa 34. Lähipiirintapahtumat.

Konserniyhtiöiden lähipiiriin kuuluville henkilöille ei ole myönnetty lainoja.

3. Tilintarkastajan palkkiot PricewaterhouseCoopers Oy:lle

1 000 €	2009	2008
Tilintarkastus	97	84
Muut tilintarkastuslain mukaiset toimeksiannot	5	3
Veroneuvonta	12	10
Muut palvelut	33	33
Yhteensä	147	130

4. Poistot

1 000 €	2009	2008
Toimintokohtaiset poistot		
Hankinnan ja valmistuksen poistot	5 185	4 589
Myynnin ja markkinoinnin poistot	23	20
Hallinnon poistot	122	69
Liikearvon poistot	8 461	8 597
Yhteensä	13 791	13 275

Tase-eräkohtainen poistoerittely sisältyy kohtiin aineettomat ja aineelliset hyödykkeet.

5. Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut

1 000 €	2009	2008
Liiketoiminnan muut tuotot		
Saman konsernin yrityksiltä		
Hallintoveloitus	329	383
Muilta		
Fuusiovoitot	21	
Kiinteistöjen myyntivoitot	28	437
Osakkeiden myyntivoitot		14 183
Muiden pysyvien vastaavien myyntivoitot	90	81
Saadut avustukset	439	599
Vuokratuotot	17	128
Lisävakuutusrahaston palautus	492	
Luottotappioiden palautukset	118	118
Matalapalkkatuet	637	695
Muut	462	463
Yhteensä	2 633	17 087
Liiketoiminnan muut kulut		
Muille		
Pysyvien vastaavien myynti- ja romutustappiot	401	9
Osakkeiden myyntitappiot		504
Luottotappiot	517	714
Muut	374	144
Yhteensä	1 292	1 371

6. Rahoitustuotot ja -kulut

1 000 €	2009	2008
Osinkotuotot	1 838	1 651
Muut korko- ja rahoitustuotot	11 149	14 383
Korkokulut ja muut rahoituskulut	-11 901	-12 158
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	1 086	3 876
Rahoitustuotot ja -kulut sisältävät:		
Osinkotuottoja		
Saman konsernin yrityksiltä	1 837	1 647
Muilta	1	4
Korkotuottoja		
Saman konsernin yrityksiltä	10 229	13 046
Yhteisyrityksiltä	336	202
Muilta	581	1 134
Korkokuluja		
Saman konsernin yrityksille	6 936	6 897
Muille	4 497	5 146

7. Satunnaiset erät

1 000 €	2009	2008
Satunnaiset tuotot		
Saadut konserniavustukset	2 101	863
Satunnaiset kulut		
Annetut konserniavustukset	-3 505	-17 013
Satunnaiset erät yhteensä	-1 404	-16 150

8. Tuloverot

1 000 €	2009	2008
Tuloverot tilikaudelta varsinaisesta toiminnasta		
	9 642	4 341
Tuloverot aikaisemmilta tilikausilta		
	2	-4
Yhteensä	9 644	4 337
Laskennalliset verosaamiset/-velat		
Poistoeroista	-642	-824
Muista jaksotuseroista	856	578
Yhteensä	214	-246

9. Aineettomat hyödykkeet

1 000 €	Aineettomat oikeudet	Liikearvo	Muut pitkävaikuttaiset menot	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	1 962	109 095	237	303	111 597
Lisäykset	136	1 350	58	196	1 740
Vähennykset	-11				-11
Siirrot erien välillä			499	-499	
Hankintameno 31.12.	2 087	110 445	794	0	113 326
Kertyneet poistot 1.1.	-1 351	-96 553	-162		-98 066
Tilikauden poistot	-73	-8 461	-58		-8 592
Kertyneet poistot 31.12.	-1 424	-105 014	-220		-106 658
Kirjanpitoarvo yhteensä	663	5 431	574	0	6 668

10. Aineelliset hyödykkeet

1 000 €	Maa-alueet	Rakennukset	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	2 677	50 621	30 846	132	5 435	89 711
Lisäykset	1	893	798	2	6 319	8 013
Vähennykset		-760	-3 632	-1	-350	-4 743
Siirrot erien välillä		4 415	173		-4 588	
Hankintameno 31.12.	2 678	55 169	28 185	133	6 816	92 981
Kertyneet poistot 1.1.		-19 310	-26 382	-85		-45 777
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot		196	3 565			3 761
Tilikauden poistot		-4 033	-1 166			-5 199
Kertyneet poistot 31.12.		-23 147	-23 983	-85		-47 215
Kirjanpitoarvo yhteensä	2 678	32 022	4 202	48	6 816	45 766

11. Sijoitukset

1 000 €	Osuudet saman konsernin yrityksissä	Osuudet yhteisyrityksissä	Pääomalainasaamiset*	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	56 576	4	8 511	310	65 401
Lisäykset			7 500	40	7 540
Vähennykset	-6				-6
Hankintameno 31.12.	56 570	4	16 011	350	72 935
Kirjanpitoarvo yhteensä	56 570	4	16 011	350	72 935
* Pääomalainasaamiset sisältävät:					
Pääomalainasaamisia					
Yhteisyrityksiltä	15 896				15 896
Muilta	115				115

Konserniyritykset

	Yhtiön osuus osakkeista ja äänivallasta, %	
Kiinteistö Oy Vantaan Valimotie 33, Helsinki	100,0	
L&T Advance Oy, Helsinki	100,0	
L&T Biowatt Oy, Helsinki	70,0	
L&T Improvement Oy, Helsinki	100,0	
L&T Kalusto Oy, Helsinki	100,0	
L&T Muoviportti Oy, Merikarvia	83,3	
L&T Relations Oy, Helsinki	99,0	
L&T Toimi Oy, Helsinki	100,0	
Salvor Oy, Helsinki	100,0	
Suomen Keräystuote Oy, Helsinki	100,0	
Yhteisyritykset		
L&T Recoil Oy, Helsinki	50,0	

12. Saamiset

1 000 €	2009	2008
Saamiset saman konsernin yrityksiltä		
Lainasaamiset	127 518	116 568
Myyntisaamiset	664	575
Yhteensä	128 182	117 143
Saamiset yhteisyrityksiltä		
Lainasaamiset	538	202
Myyntisaamiset	31	62
Yhteensä	569	264
Siirtosaamiset		
Korot	12	228
Kela, työterveyshuollon korvaukset	3 435	1 498
Lakisääteiset henkilövakuutukset	733	265
Muut vakuutukset	213	
Vakuutuskorvaussaamiset	45	277
Muut	693	1 842
Yhteensä	5 131	4 110

13. Oma pääoma

1 000 €	2009	2008
Osakepääoma 1.1.	19 271	19 264
Merkintä 2005-optioilla		7
Osakepääoma 31.12.	19 271	19 271
Ylikurssirahasto 1.1.	47 864	47 666
Merkintä 2005-optioilla		198
Ylikurssirahasto 31.12.	47 864	47 864
Edellisten tilikausien voitto 1.1.	49 061	44 313
Osingonjako	-21 339	-21 338
Vanhentuneet osingot	44	15
Omien osakkeiden hankinta	-356	
Edellisten tilikausien voitto 31.12.	27 410	22 990
Tilikauden voitto	27 939	26 071
Oma pääoma 31.12.	122 484	116 196
Voitonjakokelpoiset varat		
Edellisten tilikausien voitto	27 410	22 990
Tilikauden voitto	27 939	26 071
Voitonjakokelpoisia varoja	55 349	49 061

14. Pakolliset varaukset

1 000 €	2009	2008
Ympäristövaraukset	755	815
Vuokravaraukset		14
Eläkevastuut	612	622
Uudelleenjärjestelyvaraukset	126	
Rakennusjätteen seulpta-aines	1 693	772
Yhteensä	3 186	2 223

Ympäristövaraukset koskevat Keravan kaatopaikan jälkihoitokustannuksia.

15. Vieras pääoma

1 000 €	2010*	2011	2012	2013	2014	2015 ja myöh.
Pitkäaikaisten lainojen lyhennykset lähivuosina						
Lainat rahoituslaitoksilta	17 172	17 172	17 172	22 697	13 303	25 593

* Taseessa lyhytaikaisessa vieraassa pääomassa

1 000 €	2009	2008
Lyhytaikaiset velat saman konsernin yrityksille		
Ostovelat	228	409
Muut velat	20 634	12 704
Yhteensä	20 862	13 113
Siirtovelat		
Henkilöstökulut	34 108	30 993
Korot	841	1 293
Jätteenkäsittelymaksut	847	1 451
Muut jaksotetut kulut	4 001	3 291
Yhteensä	39 797	37 028

16. Annetut vakuudet, vastuusitoumukset ja muut vastuut

1 000 €	2009	2008
Omista sitoumuksista		
Kiinnitykset vuokraoikeuteen	179	179
Muut vakuudet	171	156
Leasing- ja muut vuokravastuut		
Seuraavana vuonna erääntyvät vuokrat	7 361	6 491
Myöhemminä vuosina erääntyvät vuokrat	19 246	19 014
Yhteensä	26 607	25 505
Konserniyritysten puolesta		
Takaukset	13 788	7 301
Yhteisyritysten puolesta		
Takaukset	20 802	15 686
Ympäristölupien edellyttämät pankkitakaukset	3 078	2 898

17. Johdannaisopimukset

1 000 €	2009	2008
Koronvaihtosopimukset		
Kohde-etuuden arvo	25 914	45 543
Käypä arvo	-1 027	-498

Koronvaihtosopimukset on tehty suojaamistarkoituksessa. Niiden käyvät arvot perustuvat tilinpäätöspäivän markkinahintoihin.

Voitonjakoehdotus

Lassila & Tikanoja Oyj:n voitonjakokelpoiset varat tilinpäätöksessä ovat 55 348 207,26 euroa, josta tilikauden voitto on 27 939 056,68 euroa. Yhtiön taloudellisessa tilanteessa ei ole tilikauden päättymisen jälkeen tapahtunut olennaisia muutoksia eikä myöskään OYL 13:2 §:ssä tarkoitettu maksukykyisyydestä vaikuta voitonjakokelpoisten varojen määrään. Hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle voitonjakokelpoisten varojen käyttämistä seuraavasti:

Osinkona jaetaan 0,55 euroa osaketta kohden. Osingonmaksun täsmäytyspäivänä yhtiön hallussa oleville omille osakkeille ei makseta osinkoa. Voitonjakoehdotuksen tekemispäivänä osinkoon oikeuttavia osakkeita on 38 768 874 kappaletta, joten osingon kokonaismäärä olisi

	21 322 880,70 euroa
Vapaaseen omaan pääomaan jätettäisiin	34 025 326,56 euroa
Yhteensä	55 348 207,26 euroa

Hallituksen päätöksen mukaan osingonmaksun täsmäytyspäivä on 7.4.2010.
Hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että osinko maksetaan 14.4.2010.

Hallituksen toimintakertomuksen ja vuoden 2009 tilinpäätöksen allekirjoitukset

Helsingissä 9. päivänä helmikuuta 2010

Juhani Majjala

Juhani Lassila

Heikki Bergholm

Eero Hautaniemi

Matti Kavetvuo

Hille Korhonen

Jari Sarjo
toimitusjohtaja

Tilintarkastuskertomus

Lassila & Tikanoja Oyj:n yhtiökokoukselle

Olemme tarkastaneet Lassila & Tikanoja Oyj:n kirjanpidon, tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja hallinnon tilikaudelta 1.1.–31.12.2009. Tilinpäätös sisältää konsernin taseen, tuloslaskelman, laajan tuloslaskelman, laskelman oman pääoman muutoksista, rahavirtalaskelman ja liitetiedot sekä emoyhtiön taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Hallituksen ja toimitusjohtajan vastuu

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta ja siitä, että konsernitilinpäätös antaa oikeat ja riittävät tiedot EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti ja että tilinpäätös ja toimintakertomus antavat oikeat ja riittävät tiedot Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti. Hallitus vastaa kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä ja toimitusjohtaja siitä, että kirjanpito on lain mukainen ja että varainhoito on luotettavalla tavalla järjestetty.

Tilintarkastajan velvollisuudet

Tilintarkastajan tulee suorittaa tilintarkastus Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti ja sen perusteella antaa lausunto tilinpäätöksestä, konsernitilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta. Hyvä tilintarkastustapa edellyttää ammattieettisten periaattei-

den noudattamista ja tilintarkastuksen suunnittelua ja suorittamista siten, että saadaan kohtuullinen varmuus siitä, että tilinpäätöksessä tai toimintakertomuksessa ei ole olennaisia virheellisyyksiä ja että emoyhtiön hallituksen jäsenet ja toimitusjohtaja ovat toimineet osakeyhtiölain mukaisesti.

Tilintarkastustoimenpiteillä tulisi varmistua tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen lukujen ja muiden tietojen oikeellisuudesta. Toimenpiteiden valinta perustuu tilintarkastajan harkintaan ja arvioihin riskeistä, että tilinpäätöksessä tai toimintakertomuksessa on väärinkäytöksestä tai virheestä johtuva olennainen virheellisyys. Tarvittavia tarkastustoimenpiteitä suunniteltaessa arvioidaan myös tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laadintaan ja esittämiseen liittyvää sisäistä valvontaa. Lisäksi arvioidaan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen yleistä esittämistapaa, tilinpäätöksen laatimisperiaatteita sekä johdon tilinpäätöksen laadinnassa soveltamia arvioita.

Tilintarkastus on toteutettu Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Käsityksemme mukaan olemme suorittaneet tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvia tarkastustoimenpiteitä lausuntoamme varten.

Lausunto konsernitilinpäätöksestä

Lausuntonamme esitämme, että konsernitilinpäätös antaa EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin taloudellisesta asemasta sekä sen toiminnan tuloksesta ja rahavirroista.

Lausunto tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös ja toimintakertomus antavat Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin sekä emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat ristiriidattomia.

Muut lausunnot

Puollamme tilinpäätöksen vahvistamista. Hallituksen esitys taseen osoittaman voiton käyttämisestä on osakeyhtiölain mukainen. Puollamme vastuuvapauden myöntämistä hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle tarkastamaltamme tilikaudelta.

Helsingissä 11. päivänä helmikuuta 2010

PricewaterhouseCoopers Oy

KHT-yhteisö

Heikki Lassila
KHT

Sijoittajasuhteet

Lassila & Tikanojan tiedonantopolitiikka

Tiedonantopolitiikassa määritellään toimintaperiaatteet ja -tavat, joiden mukaisesti Lassila & Tikanoja Oyj kommunikoi pääomamarkkinoiden kanssa. Tiedonantopolitiikan hyväksyy yhtiön hallitus.

Sijoittajaviestinnän tavoitteet ja periaatteet

L&T noudattaa sijoittajaviestinnässään Suomen lainsäädäntöä sekä NASDAQ OMX Helsingin ja Rahoitustarkastuksen määräyksiä ja ohjeita.

L&T:n sijoittajaviestinnän tavoitteena on välittää pääomamarkkinoille oikeaa ja merkityksellistä tietoa, joka tukee yhtiön osakkeen oikeaa arvonmuodostusta. L&T:n toimintaa, toimintaympäristöä, strategiaa, tavoitteita ja taloudellista tilannetta koskevista olennaisista seikoista tiedotetaan oikea-aikaisesti, selkeästi ja riittävän kattavasti. Kaikille markkinaosapuolille toimitetaan yhdenmukainen tieto yhtä aikaa, ja sekä positiiviset että negatiiviset asiat kerrotaan. Raportointikausien tiedoissa noudatetaan jatkuvaa ja johdonmukaista linjaa sekä luvuissa että sanallisissa arvioissa.

Säännöllinen tiedonantovelvollisuus

L&T julkistaa tilinpäätöstiedotteen ja osavuositiedotukset, tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen ennalta ilmoitetun aikataulun mukaisesti sekä vuosikokouksen. Tulevan tilikauden julkistuspäivät julkistetaan ennen tilikauden päättymistä.

Jatkuva tiedonantovelvollisuus

L&T julkistaa viipymättä kaikki yhtiötä ja sen toimintaa koskevat päätökset ja seikat, jotka saattavat vaikuttaa olennaisesti sen liikkeelle laskemien arvopapereiden arvoon. Tiedon olennaisuutta arvioidaan ottaen huomioon asian oletettavissa oleva laajuus tai tärkeys verrattuna yhtiön toimintaan kokonaisuudessaan. Olennainen tieto julkistetaan pörssitiedotteena.

Esimerkiksi seuraavat tiedot voivat olla olennaisia osakkeen arvoon vaikuttavaa tietoa: muutokset yhtiön johdossa, tulosvaroitukset, merkittävät investoinnit ja yrityskaupat, merkittävä liiketoiminnan uudelleen suuntaaminen tai uusi yhteistyöjärjestely, merkittävän oikeudellisen prosessin vireille tulo tai siinä annettu päätös sekä merkittävä viranomaisen tekemä päätös tai yhteisyritystä koskeva tieto.

Tiedon vuotaminen

Mikäli luottamuksellista olennaista tietoa vuotaa yhtiön ulkopuolelle, yhtiö julkaisee viipymättä asiaa koskevan tiedotteen.

Tulevaisuuden kommentointi ja ohjeistus markkinoille

Ennusteet ja tulevaisuutta koskevat lausumat julkistetaan tilinpäätöstiedotteessa ja osavuositiedotuksissa. L&T julkistaa vain koko tilikautta koskevia tulossuhteita. L&T ei kommentoi sijoitusanalytiikoiden yhtiöstä laatimia ennusteita eikä markkinahujuja.

Toimintatavat erilaisissa tiedottamistilanteissa

L&T julkistaa ilman aiheetonta viivytystä tulosvaroituksen, mikäli tulossuhteet tai tulevaisuuden näkymät ovat muuttuneet olennaisesti aikaisemmin julkaistuista. Olennaisuutta arvioidaan suhteessa viimeksi julkistettuun taloudelliseen katsaukseen. Tulosvaroituksen julkistamisesta päättää ensi sijassa hallitus. Mikäli hallitusta ei saada päätösvaltaiseksi riittävän nopeasti, tulosvaroituksen antamisesta päättää hallituksen puheenjohtaja tai toimitusjohtaja, jotka pyrkivät keskustelemaan mahdollisimman monen hallituksen jäsenen kanssa ennen tiedotteen julkistamista.

Kriisitilanteissa toimitaan yhtiön kriisiviestintäohjeen mukaisesti.

Pörssitiedotteet ovat luettavissa välittömästi julkistamisen jälkeen yhtiön konsernisivustolla.

Vastuut ja lausunnonantajat

L&T:n sijoittajasuhteiden hoidosta vastaa toimitusjohtaja ja sijoittajaviestinnästä talousjohtaja. Tiedottamista hoitaa talousjohtajan alaisuudessa toimiva IR-henkilöstö. Sijoittajayhteyksiä ja -tapaamisia hoitavat toimitusjohtaja, talousjohtaja ja IR-päällikkö.

Yhtiön taloutta koskevia lausuntoja antaa operatiivisesta johdosta vain toimitusjohtaja tai hänen erikseen nimeämänsä henkilö. Muut eivät saa vastata koko yhtiötä tai sen taloutta koskeviin kysymyksiin vaan kyselyt ohjataan IR-päällikölle.

Toimintatavat sijoittaja- ja analytiikkotapaamisissa

L&T järjestää tiedotustilaisuuden analytiikoille ja sijoittajille tuloksen julkistamisen yhteydessä. Sijoittajia tavataan analytiikko- ja sijoittajatapaamisissa, analytiikoiden ja sijoittajien vierailuilla yhtiössä ja pankkiiriliikkeiden järjestämissä roadshow-tilaisuuksissa.

Hiljainen jakso

Tapaamisia ei järjestetä eivätkä L&T:n edustajat kommentoi yhtiön taloudellista tilaa kauden päättymisen ja kyseistä kautta koskevan tulostiedotteen julkistamisen välisenä aikana.

Taloudellinen tiedottaminen vuonna 2010

Osavuositarkastus tammi–maaliskuu julkaistaan 29.4.2010 klo 8.00
 Osavuositarkastus tammi–kesäkuu julkaistaan 27.7.2010 klo 8.00
 Osavuositarkastus tammi–syyskuu julkaistaan 26.10.2010 klo 8.00

Taloudellisen informaation jakelu

Lassila & Tikanoja Oyj:n vuosikertomus ja osavuositarkastukset julkaistaan suomeksi ja englanniksi.

Vuosikertomus postitetaan vain yhtiön ylläpitämällä postituslistalla oleville.

Postituslistalle voi liittyä yhtiön konsernisivustolla.

Sähköposti-ilmoituksen tiedotteista voi tilata yhtiön konsernisivustolta.

Sijoitustutkimus

Lassila & Tikanoja Oyj:tä seuraavat ja arvioivat ainakin seuraavat pankkiiriliikkeet. Lassila & Tikanoja Oyj ei vastaa analyysissä esitetystä arvioista.

Carnegie, Finland Branch
 Danske
 Evli Pankki
 FIM Pankkiiriliike
 Handelsbanken
 Iccapital
 Nordea
 Pohjola Pankki
 SEB Enskilda
 Sofia Pankki
 Swedbank
 Ålandsbanken

Analyttikoiden yhteystiedot ovat yhtiön konsernisivustolla.

Osoitteenmuutokset

Osakkeenomistajia pyydetään ilmoittamaan osoitteenmuutokset siihen pankkiin, pankkiiriliikkeeseen tai muuhun tilinhoitajayhteisöön, joka hoitaa osakkeenomistajan arvo-osuustiliä.

Yhteystiedot

www.lassila-tikanoja.com
 Sähköposti: ir@lassila-tikanoja.fi
 IR-päällikkö Keijo Keränen,
 puh. 010 636 2782 tai 050 385 6957

Lassila & Tikanoja Oyj:n osake ja listatut optiot

Yhtiön osake noteerataan NASDAQ OMX Helsinki Oy:n keskisuurten yhtiöiden listalla toimialaluokassa Teollisuustuotteet ja -palvelut. Listautumispäivä on 1.10.2001.

	Osake	2005B-optio	2005C-optio
Kaupankäyntitunnus	LAT1V	LAT1VEW205	LAT1VEW305
ISIN-koodi	FI0009010854	FI0009618383	FI0009618391

Yhtiökokous ja osingonmaksu

Yhtiökokous

Lassila & Tikanoja Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidetään keskiviikkona 31.3.2010 klo 16.00 Helsingissä Finlandia-talon Helsinki-salissa, Mannerheimintie 13 e. Oikeus osallistua yhtiökokoukseen on osakkeenomistajalla, joka on 19.3.2010 rekisteröity Euroclear Finland Oy:n pitämään yhtiön osakasluetteloon. Osakkeenomistaja, jonka osakkeet on merkitty hänen henkilökohtaiselle suomalaiselle arvo-osuustililleen, on rekisteröity yhtiön osakasluetteloon.

Ilmoittautuminen yhtiökokoukseen

Osakkeenomistajan, joka haluaa ilmoittautua yhtiökokoukseen, tulee ilmoittaa osallistumisestaan viimeistään perjantaina 26.3.2010 klo 16.00.

Yhtiökokoukseen voi ilmoittautua:

- a) yhtiön konsernisivustolla osoitteessa www.lassila-tikanoja.com
- b) sähköpostitse: taru.maatta@lassila-tikanoja.fi
- c) puhelimitse numeroon 010 636 2882 / Taru Määttä
- d) faksilla numeroon 010 636 2899 tai
- e) kirjeitse osoitteella Lassila & Tikanoja Oyj, Taru Määttä, PL 28, 00441 Helsinki.

Mahdolliset valtakirjat pyydetään toimittamaan ennen ilmoittautumisajan päättymistä alkuperäisinä yllä olevaan osoitteeseen.

Hallintarekisteröidyn osakkeen omistaja

Osakkeenomistaja, jonka osakkeet on hallintarekisteröity ja joka haluaa osallistua yhtiökokoukseen, on ilmoitettava merkittäväksi tilapäisesti yhtiön osakasluetteloon viimeistään 26.3.2010 klo 10.00. Hallintarekisteröidyn osakkeen omistajaa kehoitetaan pyytämään hyvissä ajoin omaisuudenhoitajaltaan tarvittavat ohjeet koskien rekisteröitymistä osakasluetteloon, valtakirjojen antamista ja ilmoittautumista yhtiökokoukseen.

Osingonmaksu

Hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että tilikaudelta 2009 maksetaan osinkoa 0,55 euroa osakkeelta. Yhtiökokouksen päättämä osinko maksetaan osakkaalle, joka täsmäytyspäivänä on rekisteröity Euroclear Finland Oy:n pitämään yhtiön osakasluetteloon.

Yhtiökokous 31.3.2010
Osingon irtoamispäivä 1.4.2010
Osingonmaksun täsmäytyspäivä 7.4.2010
Osingonmaksu 14.4.2010

LASSILA & TIKANOJA

Lassila & Tikanoja Oyj, PL 28, 00441 Helsinki
puh. 010 636 111, faksi 010 636 2800
www.lassila-tikanoja.com